

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

**Program w ramach celu Europejska Współpraca
Terytorialna oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa
i Partnerstwa**

Końcowa zatwierdzona wersja z 21 grudnia 2007

CCI No. 2007CB163PO020

Program Operacyjny w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej finansowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa oraz Rząd Norwegii

Spis treści

PODSUMOWANIE WYKONAWCZE.....	4
WSTĘP.....	7
WSPÓLNY PROCES PROGRAMOWANIA.....	8
CZĘŚĆ I: TREŚĆ PROGRAMU.....	9
1. OBSZAR OBJĘTY PROGRAMEM	9
2. SPOŁECZNO-GOSPODARCZY KONTEKST DZIAŁAŃ TRANSNARODOWYCH.....	11
2.1 TERYTORIALNY POTENCJAŁ REGIONU.....	11
2.2 PODZIAŁ WSCHÓD - ZACHÓD.....	14
2.3 WSPÓLNE PROBLEMY	15
3. ZESTAWIENIE ATUTÓW REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO ORAZ WYZWAŃ STOJĄCYCH PRZED ROZWOJEM JEGO ROZWOJEM	18
3.1 ANALIZA SWOT	18
3.2 PRZESŁANKI DLA TRANSNARODOWYCH DZIAŁAŃ W REGIONIE	21
4. STRATEGIA I PRZEDMIOT PROGRAMU	24
4.1 NACISK GEOGRAFICZNY	26
4.2 ZAKRES TEMATYCZNY	27
4.3 NACISK NA ASPEKTY TRANSNARODOWE I JAKOŚCIOWE	28
4.4 INTEGRACJA EUROPEJSKIEGO INSTRUMENTU SĄSIEDZTWA I PARTNERSTWA.....	30
4.5 PROJEKTY STRATEGICZNE.....	31
5. POZYCJONOWANIE I KOMPLEMENTARNOŚĆ PROGRAMU	32
5.1 SPÓJNOŚĆ Z RAMAMI I PROGRAMAMI POLITYCZNYMI UE I KRAJOWYMI	32
5.2 SPÓJNOŚĆ Z RAMAMI POLITYCZNYMI WYMIARU PÓŁNOCNEGO I STRATEGIAMI PANBAŁTYCKIMI	35
5.3 SPÓJNOŚĆ Z POLITYKAMI SEKTOROWYMI UE	36
5.4 SPÓJNOŚĆ ZE ŚRODKAMI FINANSOWANYMI PRZEZ EAFRD, EFR I EFS	37
5.5 SPÓJNOŚĆ Z INNYMI FINANSOWANYMI PRZEZ UE PROGRAMAMI ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO	38
6. PRIORYTETY PROGRAMU	41
6.1 PRIORYTET 1: ROZWIJANIE INNOWACJI W CAŁYM BSR	43
6.2 PRIORYTET 2: ZEWNĘTRZNA I WEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ BSR.....	46
6.3 PRIORYTET 3: ZARZĄDZANIE MORZEM BAŁTYCKIM JAKO WSPÓLNYM ZASOBEM	49
6.4 PRIORYTET 4: PROMOWANIE ATRAKCYJNYCH I KONKURENCYJNYCH MIAST I REGIONÓW.....	52
6.5 PRIORYTET 5: POMOC TECHNICZNA	56
6.6 SYSTEM WSKAŹNIKÓW DLA PROGRAMU	56
CZĘŚĆ II. POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE REALIZACJI	66
7. WSTĘP	66
8. ORGANY REALIZUJĄCE PROGRAM.....	68
8.1 KOMITET MONITORUJĄCY	68
8.2 KRAJOWE PODKOMITETY	71

8.3 INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA	72
8.4 INSTYTUCJA CERTYFIKUJĄCA	76
8.5 INSTYTUCJA AUDYTOWA	78
8.6 GRUPA AUDYTORÓW	81
8.7 WSPÓLNY SEKRETARIAT TECHNICZNY.....	81
9. GENEROWANIE, OPRACOWYWANIE I WYBIERANIE PRZEDSIĘWZIĘĆ	82
9.1 GŁÓWNI BENEFICJENCI I INNI BENEFICJENCI	82
9.2 WSPARCIE W ZAKRESIE GENEROWANIA I REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ.....	86
9.3 WNIOSKI O FINANSOWANIE	87
9.4 OCENA WNIOSKÓW	87
9.5 WYBIERANIE PRZEDSIĘWZIĘĆ.....	87
9.6 UMOWA POMIĘDZY INSTYTUCJĄ ZARZĄDZAJĄCĄ I GŁÓWNYM BENEFICJENTEM	88
10. ZATWIERDZANIE/WERYFIKACJA WYDATKÓW, ODZYSKIWANIE FUNDUSZY, NIEPRAWIDŁOWOŚCI.....	89
10.1 ZATWIERDZANIE WYDATKÓW (FUNDUSZE EFRR I FUNDUSZE NORWESKIE)	89
10.2 WERYFIKACJA WYDATKÓW (FUNDUSZE ENPI)	90
10.3 ODZYSKIWANIE ŚRODKÓW EFRR	90
10.4 ODZYSKIWANIE ŚRODKÓW ENPI.....	91
10.5 ODZYSKIWANIE ŚRODKÓW NORWESKICH.....	91
10.6 NIEPRAWIDŁOWOŚCI.....	91
11. MONITOROWANIE	92
12. OCENA	92
12.1 OCENA EX-ANTE	92
12.2 STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	95
12.3 OCENY DOKONYWANE W OKRESIE REALIZACJI PROGRAMU	96
12.4 OCENA EX-POST	96
13. DZIAŁANIA INFORMACYJNE I PROMOCYJNE	96
13.1 PLAN KOMUNIKACJI	96
13.2 ŚRODKI DZIAŁAŃ INFORMACYJNYCH I PROMOCYJNYCH	97
14. ZASADY WYMIANY DANYCH KOMPUTEROWYCH W CELU SPEŁNIENIA WYMAGAŃ W ZAKRESIE PŁATNOŚCI, MONITOROWANIA I OCEN	98
CZĘŚĆ III: POSTANOWIENIA FINANSOWE	99
15. PLAN FINANSOWY	99
16. KWALIFIKOWALNOŚĆ WYDATKÓW	100
17. PROCEDURY DOTYCZĄCE ORGANIZACJI I OBIEGU PRZEPŁYWÓW FINANSOWYCH MAJĄCE NA CELU ZAPEWNIENIE PRZEJRZYSTOŚCI TYCH PRZEPŁYWÓW	101
CZĘŚĆ IV: ANEKSY DO PROGRAMU OPERACYJNEGO	103
CZĘŚĆ V: ŹRÓDŁA	103

Podsumowanie wykonawcze

Program Regionu Morza Bałtyckiego (BSR) 2007-2013 został zaprojektowany w ramach celu Wspólnoty Europejskiej Współpraca Terytorialna, integrując cele współpracy transgranicznej w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI CBC - European Neighbourhood and Partnership Instrument Cross-border Co-operation). Opiera się on na doświadczeniach dwóch poprzednich programów wspierających współpracę transnarodową w regionie Morza Bałtyckiego przeprowadzonych w ramach Inicjatyw Wspólnoty „INTERREG II C” (1997-1999) i „Program Sąsiedzki INTERREG III B” (2000-2006).

Najważniejszym **celem strategicznym** Programu Regionu Morza Bałtyckiego jest umocnienie rozwoju zrównoważonego, konkurencyjnego i terytorialnie zintegrowanego regionu Morza Bałtyckiego poprzez łączenie potencjałów ponad granicami. Oczekuje się, że jako część Europy także region Morza Bałtyckiego stanie się lepszym miejscem dla swoich mieszkańców do inwestowania, pracy i życia. Program ten zatem zajmie się strategiami Unii Europejskiej z Lizbony i Göteborga w celu zwiększenia opartej na wiedzy społeczno-gospodarczej konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego i jego dalszej spójności terytorialnej. Program zajmuje się podobnie strategicznymi celami zewnętrznych stosunków UE, zgodnie z ich wyrażeniem w ramach wielostronnej współpracy transgranicznej.

Program jest **skoncentrowany** na przygotowywaniu inwestycji i działań mających na celu zwiększenie potencjału terytorialnego regionu, na zminimalizowaniu znaczących różnic w poziomie społeczno-gospodarczego rozwoju pomiędzy zachodnimi a wschodnimi częściami regionu oraz na rozwiązaniu kilku innych kwestii, którymi są wspólnie zainteresowane wszystkie kraje wokół Morza Bałtyckiego. Poprzez kilka panbałtyckich sieci w każdej niemal dziedzinie działania program ma na celu wzmocnienie polityk skierowanych na zintegrowany rozwój regionu Morza Bałtyckiego i na zwiększenie jego tożsamości w Europie i na świecie.

Obszar kwalifikowany obejmuje całe terytorium Danii, Estonii, Finlandii, Łotwy, Litwy, Polski i Szwecji oraz północne części Niemiec jako państw członkowskich UE. Do obszaru objętego programem należą także kraje sąsiadujące – Norwegia (cały kraj), Rosja (kilka regionów na północnym zachodzie – patrz Rozdział 1) i Białoruś (cały kraj).

Wkład z **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)** wynosi około 208 milionów euro. **Norwegia** udostępni 6 milionów euro z funduszy krajowych. Około 23 milionów euro zapewni **Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI)** na rzecz kwalifikujących się regionów w Rosji i na Białorusi. O fundusze programu mogą w ramach limitów występować partnerzy spoza kwalifikujących się obszarów. Projekty będą przedstawiać pojedynczy wspólny wniosek do programu, który integruje cele współpracy terytorialnej UE i Norwegii, jak również cele współpracy transgranicznej Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa.

Kwalifikującymi się beneficjentami są władze publiczne ze szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego, jak również podmioty wykonujące usługi publiczne (takie jak instytucje badawcze i szkoleniowe, instytucje rozwoju biznesu oraz inne organizacje typu non-profit). Prywatne (handlowe) organizacje mogą działać jako partnerzy dodatkowi z

własnymi funduszami. Przynajmniej trzy instytucje-beneficjenci z przynajmniej trzech różnych krajów tworzą partnerstwo dla współpracy transnarodowej.

Program obejmuje **cztery priorytetowe obszary tematyczne:**

Pierwszy priorytet jest skoncentrowany na ułatwianiu tworzenia i rozpowszechniania innowacji w całym BSR (Baltic Sea Region). Jest on poświęcony kluczowym innowacjom w zakresie nauk przyrodniczych i technicznych, ale także wybranym innowacjom nie technicznym, takim jak usługi biznesowe, projektowanie i inne umiejętności związane z rynkiem. Działania będą ukierunkowane na wydajność źródeł innowacji i ich związki z MŚP, na ułatwianie transnarodowego transferu technologii i wiedzy, jak również na zwiększanie możliwości generowania i absorbowania wiedzy przez społeczne grupy obywateli. Priorytet ten będzie także, szczególnie w kontekście współpracy z Rosją i Białorusią, wspierał działania ukierunkowane na zwiększenie społeczno-gospodarczego rozwoju na poziomie regionalnym.

Drugi priorytet jest poświęcony poprawie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności regionu Morza Bałtyckiego. Tematy priorytetowe zwracają uwagę na promowanie i przygotowywanie wspólnych transnarodowych rozwiązań w zakresie transportu oraz technologii informacyjnej i komunikacyjnej (ICT), w szczególności takich, które przezwyciężą bariery funkcjonalne stojące zarówno przed rozpowszechnianiem innowacji, jak i przepływami transportowymi. Promowana będzie także dalsza integracja już istniejących strategicznych stref rozwoju, znajdujących się wzdłuż transnarodowych korytarzy transportowych w BSR, jak również tworzenie nowych połączeń transnarodowych.

Trzeci priorytet koncentruje się na zanieczyszczeniu środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego w szerszych ramach zrównoważonego zarządzania zasobami morskimi. Wspiera on działania mające na celu zmniejszenie ilości zanieczyszczeń i ich wpływu na środowisko morskie. Szczególny nacisk kładziony jest na zwiększenie bezpieczeństwa na morzu. Priorytet promuje także ekonomiczne zarządzanie obszarami otwartego morza poprzez środki najlepszych dostępnych technologii i praktyk. Zwraca się uwagę na zintegrowany rozwój obszarów nadbrzeżnych w BSR w kontekście tendencji do zmiany klimatu.

Czwarty priorytet promuje współpracę regionów stołecznych, miast i obszarów wiejskich zwiększającą ich atrakcyjność dla mieszkańców i inwestycji. Przedstawia on programy działania i polityki na poziomie BSR, mające na celu uczynienie z miast i regionów bardziej konkurencyjnych motorów rozwoju gospodarczego. Jednocześnie promowane będą pomysły, które wzmacniają partnerstwo pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi oraz wspierają transformację gospodarczą obszarów BSR, które są słabiej zaludnione i w których dominują mniejsze i rzadsze osiedla. Ten priorytet jest także otwarty na przygotowywanie strategii panbałtyckich, programów działania, polityk i następnie inwestycji. Szczególną cechą ENPI w ramach tego priorytetu są wspólne działania poświęcone kwestiom społecznym w ramach rozwoju regionalnego i miejskiego, jak również zarządzaniu i tworzeniu możliwości w sektorze publicznym. Działania te będą promowane wyłącznie w projektach współpracy z Rosją i Białorusią.

Oczekuje się, że działania wspierane przez ten program spełnią wiele **wymagań dotyczących jakości**. Inicjatorzy projektów powinni wspólnie zajmować się zidentyfikowanymi istotnymi potrzebami i niedostatkami, prezentować wartość dodaną poprzez wspólne działania, podnosić kompetencje tworzenia polityki w uczestniczących instytucjach i tworzyć trwałe rezultaty. W czasie działania podmioty realizujące projekt są mocno zachęcane do przygotowywania inwestycji o transnarodowym znaczeniu. Postępy w realizacji programu i projektów będą monitorowane poprzez system wskaźników dotyczących wydajności i wyników. Oczekuje się, że projekty już na początku wyszczególnią planowane osiągnięcia i określą liczbowo oczekiwane wyniki. Projekty

powinny również przyczyniać się do skutecznego marketingu wyników i korzyści osiągniętych dzięki środkom z Funduszy Strukturalnych UE.

Jako nowy element program przedstawia koncepcję "**projektów strategicznych**". Oczekuje się, że takie projekty zajmą się żywotnymi problemami zagrażającymi stabilnemu rozwojowi całego regionu Morza Bałtyckiego i będą spełniać dodatkowe kryteria. Oczekiwane wyniki projektów strategicznych obejmują to, że władze krajowe zatwierdzą zalecenia polityczne rozwinięte w ramach takich projektów i wezmą na siebie odpowiedzialność za realizację przygotowanych inwestycji.

Program zachowa "**zasadę wiodącego partnera**", zgodnie z którą instytucja kierująca projektem będzie odpowiedzialna za realizację całego projektu, włączając zarządzanie funduszami.

Stawka współfinansowania z EFRR wynosi do 85 % dla beneficjentów ulokowanych w Estonii, na Łotwie, Litwie lub w Polsce i do 75 % dla wiodących beneficjentów i innych beneficjentów ulokowanych w obszarach objętych programem w Danii, Finlandii, Niemczech lub Szwecji. W przypadku Norwegii stawka współfinansowania kwalifikowanych wydatków ze środków norweskiego krajowego współfinansowania wynosi do 50 % . Stawka współfinansowania dla beneficjentów otrzymujących fundusze z ENPI wynosi do 90 %.

Struktura realizacji Programu BSR jest oparta na doświadczeniach poprzedniego Programu Sąsiedztwa Regionu Morza Bałtyckiego INTERREG III B. Struktura ta zgadza się z regulacjami prawnymi dotyczącymi Funduszy Strukturalnych i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa.

Komitet Monitorujący (KM) (Monitoring Committee - MC) będzie głównym organem podejmującym decyzje złożonym z przedstawicieli wszystkich jedenastu krajów uczestniczących w programie. KM będzie odpowiedzialny za zapewnienie skuteczności i jakości realizowania programu włączając wybór projektów. Praca KM będzie wspierana przez **krajowe podkomisje**, zapewniające przepływ informacji do władz regionalnych i lokalnych, partnerów gospodarczych i społecznych oraz organizacji pozarządowych w trakcie realizacji programu.

Pojedyncza **Instytucja Zarządzająca (IZ)** (Managing Authority - MA) będzie odpowiedzialna za zarządzanie i realizację programu w imieniu krajów uczestniczących w programie zgodnie z odpowiednimi zasadami Wspólnoty i zasadami krajowymi. Funkcję tę będzie wykonywał Investitionsbank Schleswig-Holstein z siedzibą w Kilonii/Niemcy.

Instytucja Zarządzająca utworzy **Wspólny Sekretariat Techniczny (WST)** (Joint Technical Secretariat - JTS) odpowiedzialny za zapewnienie wszystkich koniecznych informacji i zarządzanie usługami dla partnerów projektu. Ponadto WST zapewni środki komunikacyjne i przekazywanie wiedzy o korzyściach wynikających z Funduszy Strukturalnych UE dla mieszkańców regionu Morza Bałtyckiego. WST będzie także wspierał Komitet Monitorujący, Instytucję Zarządzającą, Instytucję Certyfikującą i Instytucję Audytową w wypełnianiu ich zadań. Główne biuro WST będzie się mieścić w Rostoku, Niemcy, a oddział w Rydze, Łotwa.

Investitionsbank Schleswig-Holstein będzie także działał jako **Instytucja Certyfikująca (IC)** (Certifying Authority - CA), odpowiedzialna za certyfikację kwalifikowanych wydatków do Komisji Europejskiej i Norwegii, jak również za żądanie dokonywania płatności od Komisji Europejskiej i Norwegii, które to płatności będą potem dokonywane na rzecz beneficjentów.

Niemcy, jako państwo członkowskie, w którym znajduje się Instytucja Zarządzająca, utworzą także **Instytucję Audytową (IA)** (Audit Authority - AA), odpowiedzialną za

zapewnienie przeprowadzania audytu w celu weryfikacji skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli programu.

Instytucja Audytowa będzie wspierana przez **Grupę Audytorów** składająca się z przedstawiciela każdego Państwa Członkowskiego i Norwegii, jak również z przedstawicieli Rosji i Białorusi jako obserwatorów.

Wstęp

W ciągu ostatnich dekad współpraca pomiędzy lokalnymi, regionalnymi i krajowymi rządami w regionie Morza Bałtyckiego bardzo szybko się rozwijała i nabrała dodatkowego przyspieszenia na skutek powiększenia UE. Współpraca ponad granicami obejmuje już wiele dziedzin tematycznych i istnieje wysoki poziom konwergencji w wymianie handlowej i inwestycjach. W dalszym ciągu jednak region potrzebuje większej integracji w celu wzmocnienia swojej konkurencyjnej pozycji w Europie i uzyskania pozycji globalnego gracza gospodarczego.

Spółeczno-gospodarcze, ekologiczne i terytorialne raporty (*patrz lista źródeł*) wciąż podkreślają potrzebę podejmowania większych wspólnych wysiłków przez państwa członkowskie Regionu w celu pełnego zrealizowania potencjału rozwoju Regionu. Podnoszone są argumenty, że dobra kondycja gospodarcza regionu Morza Bałtyckiego wydaje się wypływać raczej z sukcesów poszczególnych krajów. Za konieczne uważane są: poprawa infrastruktury, rozwój kapitału ludzkiego i zwiększenie gospodarczej i finansowej integracji jako podstawowe środki prowadzące do zwiększenia konkurencyjności regionalnej, wzrostu regionu, a w konsekwencji do powstawania nowych miejsc pracy i zamożności mieszkańców.

Ze względu na swoją skalę geograficzną i przewidywane działania obejmujące wiele zainteresowanych podmiotów transnarodowy program współpracy terytorialnej jest przydatnym narzędziem służącym lepszej integracji i konwergencji terytorialnej regionu Morza Bałtyckiego i poprawieniu jego konkurencyjnego statusu w stosunku do innych obszarów Europy. Obecny Program Regionu Morza Bałtyckiego będzie trzecim z kolei wspólnym przedsięwzięciem jedenastu krajów położonych wokół Morza Bałtyckiego. Tak jak jego poprzednicy, program ten jest zaprojektowany w celu odpowiedzi na prawdziwe oczekiwania zainteresowanych władz, instytucji i organizacji poprzez wnoszenie wartości dodanej do ich rutynowych działań. Jednak w porównaniu do swoich poprzedników nowy program z łatwością integruje fundusze UE pochodzące z dwóch źródeł – EFRR i ENPI – co umożliwia włączanie w wystarczający sposób do współpracy transnarodowej interesów kwalifikowanych obszarów Rosji i Białorusi.

Opierając się na doświadczeniach Inicjatyw Wspólnoty Interreg IIC i IIIB w regionie Morza Bałtyckiego, obecny program bazuje na opisie sytuacji dokonany w roku 2001 i próbuje zidentyfikować odpowiednie problemy, które trwają pomimo działań podejmowanych w ramach poprzednich programów lub które stawiają nowe wyzwania przed współpracą transnarodową. Ponadto program zajmuje się kwestiami nierozwiązanymi w trakcie poprzednich okresów i podejmuje nowe wyzwania.

Ważnymi źródłami danych analitycznych dla Programu BSR są intensywne badania przeprowadzone przez kilka organizacji panbałtyckich, uważanych za strategicznych partnerów władz programu przy przygotowywaniu i realizacji programu. Lista materiałów źródłowych obejmuje odpowiednie raporty sporządzone przez Bałtyckie Forum Rozwoju, Baltic 21, CBSS, HELCOM, VASAB 2010 i wiele innych organizacji. Dalszymi przydatnymi źródłami były wyniki badań przeprowadzonych w ramach różnych projektów objętych programem BSR Interreg IIIB, takich jak *MECIBS* i *COMMIN*. Ponadto przeprowadzone

zostały szczegółowe badania dotyczące dostępności Regionu Morza Bałtyckiego. Rezultaty projektów Interreg II C i III B w BSR zostały wykorzystane jako podstawa do określenia orientacji wybranych priorytetów.

Analizy te nie zostały powtórzone ani przedstawione szczegółowo w dokumencie programowym. Zostały one natomiast wykorzystane do zilustrowania konkretnych problemów rozwojowych w regionie Morza Bałtyckiego w celu określenia podstaw dla działań transnarodowych (tabela SWOT) (Strengths Weaknesses Opportunities Threats – Silne i słabe strony, możliwości i zagrożenia) i sformułowania strategii programu, jego priorytetów i głównych obszarów wsparcia. Analizy te są częściowo przedstawione na kilku mapach i wymienione wśród materiałów źródłowych.

Bazując na tych przesłankach strategia programu podkreśla wspólny cel i zakres tematyczny współpracy transnarodowej w regionie Morza Bałtyckiego w okresie 2007 – 2013. Zakres tematów wspieranych przez program jest ograniczony w celu uniemożliwienia działań, które nie sprzyjają rozwojowi terytorialnemu i nie wnoszą wartości dodanej do istniejącego dorobku regionu Morza Bałtyckiego. W celu wytyczenia linii rozgraniczającej dokument wskazuje na komplementarny charakter programu zarówno w stosunku do inicjatyw sektorowych na poziomie UE, do współfinansowanych przez UE programów konwergencji, jak również do programów transgranicznych operujących na tym samym obszarze regionu Morza Bałtyckiego.

Wybrane priorytety tematyczne łączą się ze sobą i odzwierciedlają szczególną orientację (szczególny nacisk), wskazującą konkretne kierunki wsparcia. Ponadto program pokazuje przykłady strategicznych projektów, które zostały rozwinięte we współpracy z głównymi organizacjami panbałtyckimi w trakcie procesu konsultacji publicznych dotyczących projektu dokumentu programowego. Te strategiczne projekty oparte są na wydarzeniach politycznych blisko związanych z najważniejszymi celami Programu. Program określa także cele dla każdego z priorytetów, których realizacja jest mierzona przy zastosowaniu wskaźników wyników.

Wreszcie niniejszy dokument przedstawia plan finansowy programu i ustalenia dotyczące jego realizacji, włączając struktury zarządzania i procedury podejmowania decyzji.

Wspólny proces programowania

Proces przygotowań do Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013 został rozpoczęty wraz z utworzeniem Wspólnego Komitetu Programującego (WKP) (Joint Programming Committee - JPC), składającego się z przedstawicieli krajowych i regionalnych ze wszystkich 11 krajów leżących nad Morzem Bałtyckim. Na swoim pierwszym spotkaniu w listopadzie 2005 r. WKP ustanowił struktury robocze; dwa zespoły projektujące, zajmujące się kwestiami zawartości i realizacji oraz Sieć Dialogu Partnerskiego (SDP), która zgromadziła większą liczbę przedstawicieli krajowych, regionalnych i sektorowych organizacji działających na poziomie panbałtyckim. Rola SDP była postrzegana jako zapewnianie ważnego wsparcia politycznego i doradzenia dla WKP w trakcie procesu programowania oraz rozpowszechniania informacji dotyczących przyszłego programu wśród odpowiednich organizacji i innych partnerów.

Szczegółowe informacje dotyczące procedur przyjętych do oceny ex-ante (wstępnej) oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko są podane w Rozdziałach 12.1 i 12.2.

Ankieta przeprowadzona wśród organizacji panbałtyckich dotycząca ich oczekiwań co do zakresu i zawartości transnarodowej współpracy terytorialnej w regionie Morza Bałtyckiego pomogła stworzyć bałtycki zarys priorytetów określonych w rozporządzeniu Komisji (1080/2006). Rezultatem dalszej pracy WKP było przygotowanie pierwszego skonsolidowanego projektu Programu BSR, który został przedstawiony w celu uzyskania komentarzy dla około 450 osób uczestniczących w konferencji Programu Sąsiedztwa BSR Interreg IIIB zorganizowanej w Malmö w dniach 16-17 maja 2006 r.

Uzyskane uwagi znalazły odzwierciedlenie w drugim projekcie dokumentu programowego, przedstawionego do konsultacji publicznych na początku lipca 2006 r.. Proces konsultacji został zaaranżowany poprzez serię publicznych posiedzeń dotyczących programu w odpowiednich krajach i poprzez umieszczenie projektu dokumentu na stronie internetowej Programu Sąsiedztwa BSR Interreg IIIB w celu uzyskania bezpośrednich komentarzy. Dla uzyskania transparentności wszystkie komentarze otrzymane w trakcie konsultacji publicznych i deklaracje WKP w sprawie ich znaczenia zostały zestawione w odrębnym dokumencie.

W celu dostosowania procesu programowania do oczekiwań Komisji Europejskiej dotyczących jakości programu zostało zorganizowane spotkanie konsultacyjne z Komisją w dniu 14 września.

Wynik procesu konsultacji publicznych zakończonych 15 września 2006 r. został włączony do trzeciego projektu dokumentu programowego, który obejmował prawie całą treść i zarysy realizacji ze strony EFRR. Pomiędzy nimi były także koncepcje i godne naśladowania tematy strategicznych projektów programowych, które były przedmiotem intensywnego dialogu z organizacjami panbałtyckimi. Ta faza została zamknięta w listopadzie wraz z przedstawieniem dokumentu programowego dla kilku organizacji panbałtyckich.

Na swoim spotkaniu w październiku 2006 r. WKP podjął decyzję o opracowaniu zintegrowanego programu Regionu Morza Bałtyckiego, obejmującego fundusze z EFRR i ENPI. Członkowie WKP z Białorusi i Rosji przyczynili się do integracji odpowiednich kwestii związanych z ENPI do programu i omówili swoje propozycje z Komisją Europejską.

Dokument programowy wraz ze zintegrowanymi kwestiami związanymi z ENPI i kluczowymi zasadami dotyczącymi realizacji ENPI został zaakceptowany przez WKP na jego kolejnym spotkaniu w styczniu 2007 r.. Po podjęciu tych decyzji zintegrowany dokument wraz z włączonymi podstawowymi postanowieniami dotyczącymi realizacji ENPI został zatwierdzony przez WKP 5 marca 2007 r. i przedstawiony krajom uczestniczącym w programie do wszczęcia krajowych procedur akceptacji.

Część I: Treść programu

1. Obszar objęty programem

Kwalifikowany obszar objęty programem w Państwach Członkowskich obejmuje, jak ustalono w decyzji Komisji z 31 października 2006 r. [C(2006)5144] zawierającej listę regionów i obszarów kwalifikujących się do finansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach transgranicznego i transnarodowego aspektu celu Europejska Współpraca Terytorialna na okres 2007 do 2013 (Art. 2 i Aneks 2):

Dania: cały kraj,

Estonia: cały kraj,

Finlandia: cały kraj

Niemcy: Landy: Berlin, Brandenburgia, Brema, Hamburg, Meklenburgia-Vorpommern, Schleswig-Holstein i Dolna Saksonia (tylko region NUTS II Lüneburg)

Łotwa; cały kraj,

Litwa: cały kraj,

Polska; cały kraj,

Szwecja; cały kraj.

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

W krajach nie będących członkami UE obszar kwalifikowany obejmuje:

Białoruś: cały kraj,

Norwegia: cały kraj,

Rosja: Sankt Petersburg i otaczający go Okręg Leningrad, Republikę Karelii, Okręg Kaliningradu, Murmańsk, Nowogród i Psków; dla projektów dotyczących regionu Morza Barentsa przewidywana jest współpraca z Okręgiem Archangielska, Republiką Komi i Nienieckim Okręgiem Autonomicznym.

Kwalifikujące się regiony są pokazane na mapie poniżej.

2. Społeczno-gospodarczy kontekst działań transnarodowych

2.1 Terytorialny potencjał Regionu

2.1.1 Warunki społeczno-gospodarcze

Powierzchnia części lądowej Regionu Morza Bałtyckiego wynosi około 2,4 miliona km² i składa się z całości lub części terytoriów 11 krajów. Liczba ludności wynosząca około 110 milionów daje średnią gęstość zaludnienia około 46 mieszkańców/km (patrz rys. 1). Ponad jedna trzecia mieszkańców BSR zamieszkuje Polskę, a prawie jedna czwarta – Norwegię, Danię, Szwecję i Finlandię. Czwarła część ludności regionu Morza Bałtyckiego zamieszkuje w siedmiu landach niemieckich.

Chociaż powierzchnia części lądowej regionu Morza Bałtyckiego jest niewiele mniejsza niż połowa obszaru UE, to udział ludności regionu wynosi 23 procent, a zagregowany PKB około 16 procent łącznej wartości PKB w UE. Dane te wyraźnie pokazują, że BSR w kategoriach ogólnych **nie stanowi gospodarczego centrum Europy** [3]. Głównym tego powodem są znacznie niższe poziomy produkcji gospodarczej per capita we wschodniej części regionu.

Niemniej jednak **gospodarki** krajów BSR **rosną szybciej** niż wynosi średnia UE [23]. Ponadto współpraca regionalna przechodzi od zapewniania wsparcia dla krajów zachodnich Regionu Morza Bałtyckiego (W-BSR) do wspierania ich wschodnich sąsiadów (E-BSR) – w kierunku bardziej zrównoważonej wymiany. W 2005 r. dziewięć z jedenastu krajów miało wyższą stopę wzrostu niż średnia UE wynosząca 2,1 procenta. Ze względu na znaczny potencjał wzrostu w nowych Państwach Członkowskich, w Rosji i na Białorusi przewiduje się, że BSR będzie w niedalekiej przyszłości wśród najszybciej rozwijających się regionów w Europie, a nawet może zająć pozycję lidera. Pomiędzy rokiem 1995 i 2004 zagregowany PKB w BSR (wyłączając Rosję i Białoruś) wzrósł o 42 %. Jednym z głównych powodów tej sytuacji jest stale rosnąca wymiana handlowa wewnątrz BSR, napędzana przez zniesienie ograniczeń i usunięcie wielu administracyjnych procedur celnych w nowych Państwach Członkowskich UE, a także przez wysoki napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do tych krajów [3]. Ponadto Region w ciągu ostatnich kilku lat zachował swoją pozycję rynkową w eksporcie światowym, jak również swoją silną orientację eksportową. Udział BSR w eksporcie światowym jest o ponad 50% wyższy niż jego udział w światowym PKB [2].

W kategoriach udziałów w rynku globalnym Region znajduje się jeszcze wyżej, jeśli chodzi o tworzenie wiedzy. W porównaniu do innych regionów europejskich i światowych BSR cechuje fundamentalny atut w postaci wysokich poziomów wykształcenia, doksztalcania oraz personelu i wydatków na B+R, które stanowią wspaniałą podstawę dla tworzenia **kilku wiodących klastrów naukowych i technologicznych** w wielu dziedzinach wiedzy [2], [29]. Potencjał ten jest połączony z wysokimi poziomami organizacyjnymi, udziału publicznego i komunikacji, jak również z szeroką świadomością w krajach wokół Morza Bałtyckiego dotyczącą roli czynników społecznych, jaką odgrywają one w zrównoważonym rozwoju gospodarczym. Jednak chociaż średni poziom inwestycji w B+R i udział badań realizowanych w BSR są znacznie wyższe niż średnia europejska, to **wyniki tego kapitału**, na przykład w formie patentów, są **poniżej standardów UE**. Pośród przyczyn takiej sytuacji wskazuje się zarówno jakość polityk innowacyjnych otwierających rynki na nowe produkty i usługi, jak również niezadowalający postęp w tworzeniu transnarodowych klastrów. Ponieważ utrzymują się różnice w wydajności innowacyjnej pomiędzy krajami BSR, a przykłady wiodącego tworzenia wiedzy na skalę globalną wydają się zbyt nieliczne, by osiągnąć masę krytyczną, potrzebna jest więc większa współpraca i koordynacja wysiłków w Regionie, jak również wspólne tworzenie sieci i działania marketingowe w celu lepszego wykorzystania tego kapitału terytorialnego [2], [23].

Motorem rozwoju społecznego i gospodarczego w BSR są **małe i średnie przedsiębiorstwa**. MŚP stanowią 99% wszystkich firm i zapewniają około 70% wszystkich miejsc pracy w regionie Morza Bałtyckiego; mają one wysoki poziom zdolności do innowacji. Ponad dwie trzecie nowych patentów pochodzi nie ze szkół wyższych, laboratoriów naukowych czy dużych przedsiębiorstw, lecz z najmniejszych i małych firm. Wyrazista struktura oparta na MŚP i rozwinięta przedsiębiorczość stoją za wysokim potencjałem BSR we wszystkich sześciu wymiarach innowacyjności, które obejmują: projekt, proces, rynek, organizację, relacje i logistykę [19]. Taki potencjał może być lepiej uaktywniony poprzez ciągły i ukierunkowany dostęp MŚP do nowej wiedzy w całym Regionie Morza Bałtyckiego.

2.1.2 Warunki transportowe

Specyficzną cechą BSR jest ważna rola prawie wszystkich środków transportu (z wyjątkiem kilku śródlądowych dróg wodnych) w systemie transportowym regionu, która nie występuje w żadnym innym transnarodowym obszarze w Europie. Ten system transportowy funkcjonuje jednak w **bardzo nie zrównoważonym układzie terytorialnym**, w którym występuje niska gęstość dróg transportowych na północy i znacznie większa na południu, a zwłaszcza w południowo-zachodniej części BSR. Pionowe wydłużenie BSR powoduje długie odległości geograficzne i długie czasy przejazdu nie tylko w relacjach wewnętrznych pomiędzy centrami osiedlenia, ale także w relacjach zewnętrznych z dużymi rynkami w Europie (patrz rys. 11). [28].

Inną znaczącą cechą BSR jest położenie Morza Bałtyckiego w samym centrum obszaru objętego programem, co stanowi zarazem **przeszkodę, jak i element łączący** dla współpracy. Morze Bałtyckie jest ważnym środkiem transportu, miejscem gospodarki opartej na morzu i ważnym obszarem dla rekreacji i turystyki [33].

2.1.3 Warunki środowiskowe

Dotychczas w terytorialnej transnarodowej współpracy w BSR **środowisko naturalne Morza Bałtyckiego** nie było wszechstronnie uważane za wspólne dziedzictwo. Rosnące poczucie samoidentyfikacji w Regionie, do którego próbowały przyczyniać się programy Interreg IIC i IIIB, stanowi podstawę do określania przyszłych perspektyw tego wspólnego zasobu.

Morze Bałtyckie jest jednym z największych zbiorników słonawej wody na świecie. Jest ono płytkie i prawie całkowicie zamknięte lądem oraz otoczone przez kilka dużych miast i regionów o rozwiniętym rolnictwie i przemyśle. Stanowi ono unikalny i delikatny ekosystem bardzo wrażliwy na wszelkie rodzaje zanieczyszczeń [20] [32].

Zbiornik ten doświadcza teraz rosnącego zagrożenia dla środowiska naturalnego ze względu na wpływ rozwijającego się sektora turystyki nadbrzeżnej i morskiej, zintensyfikowanego rolnictwa i akwakultury, powstających łańcuchów transportowych w całym basenie morza, rosnącego zużycia energii, wycinania lasów i zużywania minerałów i żyjących zasobów Morza Bałtyckiego, jak również ze względu na globalne zmiany klimatyczne. Pomiędzy tymi zagrożeniami i problemami są eutrofizacja, zanieczyszczenie substancjami niebezpiecznymi, utrata różnicowania biologicznego i zwiększające się ryzyko związane z transportem morskim. Bilans naturalny Morza Bałtyckiego został poważnie zakłócony przez nadmierny napływ składników pokarmowych, które pochodzą ze źródeł rozproszonych, takich jak nadmiernie nawożona ziemia rolna i zanieczyszczenia powietrza, ale także ze źródeł punktowych, jak oczyszczalnie ścieków i ujścia przemysłowych wód odpływowych [20]. W wyniku zanieczyszczenia nienormalne glony kwitną na powierzchni wody i począwszy od lat 1960-tych zostały zaobserwowane obszary pozbawione życia na dnie morza. Pomimo pozytywnych zmian, jakie miały miejsce w ostatnich dwóch dekadach (na przykład poprawienie środków oczyszczania

odpadów i ścieków), poziom zanieczyszczenia wód Morza Bałtyckiego spowodowany przez czynniki związane z lądem pozostaje zbyt wysoki.

Na Morzu Bałtyckim znajdują się jedne z najczęściej używanych linii żeglugowych na świecie. Zwiększa to zagrożenia dla środowiska morskiego wynikające na przykład z rozlanej na morzu ropy lub z wypuszczania niebezpiecznych substancji przewożonych przez statki [20].

Zgodnie z prognozami rozwój prawie wszystkich związanych z morzem gałęzi przemysłu będzie się zwiększał w nadchodzących latach, ze szczególnie wysokim poziomem wzrostu przemysłu wydobywania zasobów mineralnych z dna morza [11].

Jednym z największych zasobów naturalnych BSR są **tereny leśne**. Stanowią one potencjał rozwoju w słabo zaludnionych obszarach, a handel produktami leśnymi (na przykład drewnem) jest ważnym źródłem dochodów z eksportu dla wielu krajów (na przykład Szwecji, Łotwy i Rosji). Istnieją możliwości zwiększenia wkładu lasów do gospodarki BSR i jego środowiska, włączając zróżnicowanie biologiczne, zbiorniki wody i skutki zmiany klimatu.

2.1.4 Warunki dla współpracy miejskiej i regionalnej

Miasta w całym Regionie Morza Bałtyckiego mają wystarczający potencjał do ogrywania ważnej roli w gospodarce globalnej, to jest do utworzenia nowej **strefy integracji globalnej** (Global Integration Zone – GIZ) w Europie. Jest to bardzo specyficzna cecha Regionu, która wyróżnia BSR spośród innych równych transnarodowych terenów leżących poza centrum Europy. Jego przykładową zaletą jest ulokowanie 15 % głównych siedzib wielkich przedsiębiorstw międzynarodowych w BSR (patrz rys. 10) [18]. Stworzenie takiej Strefy w BSR w małym jednak stopniu korzystałoby ze zbliżenia między miastami ze względu na słabą gęstość zaludnienia i duże odległości. Zatem warunkiem wstępnym do wzmocnienia rozwoju miast w BSR i ich współpracy jest zachęcenie do tworzenia sieci – zarówno przepływów materialnych (na przykład wymiana handlowa, bezpośrednio inwestycje zagraniczne), jak i niematerialnych (na przykład transfer wiedzy, sieci podejmowanie decyzji).

W Regionie Morza Bałtyckiego istnieje **wiele więzów historycznych**, których symbolem jest dziedzictwo Ligi Hanzeatyckiej. Dziedzictwem przeszłości jest istnienie na tym obszarze wielu organizacji działających na poziomie panbałtyckim, zajmujących się wspólnym rozwiązywaniem problemów związanych ze zrównoważonym rozwojem (na przykład Bałtyk 21) i spójnością terytorialną (na przykład VASAB 2010). Poszczególne wizje i strategie są weryfikowane przez opinię publiczną i wspierane politycznie aż na poziomie ministerialnym.

Region Morza Bałtyckiego był pierwszym dużym transnarodowym regionem, który przedstawił koncepcję zrównoważonego rozwoju i wizję rozwoju przestrzennego. To innowacyjne i perspektywiczne podejście wywodzi się w dużej części z politycznego i publicznego zaangażowania Regionu w zapewnienie zrównoważenia. Jest ono oparte na integracji polityk wzrostu gospodarczego, postępu społecznego i ochrony środowiska jako wzajemnie zależnych elementów długoterminowego rozwoju. Otwarte i transparentne uczestnictwo wszystkich odpowiednich podmiotów zainteresowanych w procesie podejmowania decyzji jest kluczową cechą dążenia Regionu do osiągnięcia statusu Eko-regionu Morza Bałtyckiego [5].

Jedna z ostatnich inicjatyw (ze strony Bałtyckiego Forum Rozwoju) była ukierunkowana na wykreowanie „marki” regionu Morza Bałtyckiego na arenie światowej jako łatwo rozpoznawalnego podmiotu, ze stabilnymi demokracjami, bliskością rynków, wspianym klimatem dla inwestycji, znakomitą edukacją, dynamicznymi metropoliami i skutecznymi środkami ochrony środowiska naturalnego. Dobrą podstawą dla tej inicjatywy jest

rosnąca liczba więzi międzyludzkich wokół i przez Morze Bałtyckie, co przyczynia się do rozwoju „wspólnoty bałtyckiej”.

Pomiędzy wyróżniającymi się cechami regionu Morza Bałtyckiego są: zasoby intelektualne i wykształcona siła robocza, duży potencjał wzrostu nowych Państw Członkowskich UE, znaczny potencjał rynkowy północno-zachodniej Rosji i Białorusi oraz wydajne systemy innowacyjne w starych Państwach Członkowskich UE. Takie połączenie daje Regionowi przewagę w globalnej konkurencji o inwestycje międzynarodowe i wysokiej jakości zasoby, takie jak siła robocza i know-how. W szczególności kapitał ludzki BSR powinien tworzyć jedną z głównych zalet regionu w porównaniu do innych równych obszarów.

Jednak na drodze do funkcjonalnej integracji regionu trzeba przewyciężyć kilka przeszkód. Pośród nich są znaczne różnice w społeczno-gospodarczej sytuacji w Regionie i wspólne wyzwania stojące przed rozwojem Regionu.

2.2 Podział Wschód - Zachód

Podczas gdy luka pomiędzy starymi i nowymi gospodarkami rynkowymi zmniejszała się powoli przez kilka lat, to ostatnie dane wskazują, że dysproporcje gospodarcze pomiędzy i wewnątrz krajów Regionu obecnie powiększają się. Znaczne różnice w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego pomiędzy zachodnimi i wschodnimi krajami Regionu Morza Bałtyckiego, jak również słaby rozwój obszarów wiejskich w niektórych częściach Regionu są największymi słabościami z punktu widzenia jego ogólnej spójności.

Pomimo wyraźnych tendencji wzrostowych dysproporcje terytorialne w produkcji na osobę należą do największych na kontynencie. W Regionie znajduje się kilka najbogatszych, jak również najbiedniejszych obszarów w Europie, w wielu przypadkach sąsiadujących ze sobą. Dysproporcje na ogół rozkładają się wzdłuż byłej żelaznej kurtyny dzielącej Europę, z największymi różnicami występującymi wzdłuż granicy Finlandii/Norwegii z Rosją oraz pomiędzy Niemcami Zachodnimi i nowymi Landami. Trzeba także odnotować, że w Polsce jest pięć najbiedniejszych regionów w UE25.

Podział Wschód-Zachód wciąż istnieje w takich podstawowych dziedzinach jak:

- **Intensywność produkcji gospodarczej.** Pomimo szybkiego nadrobienia zaległości przez nowe Państwa Członkowskie (patrz rys. 2) wskaźnik PKB per capita w E-BSR jest wciąż przynajmniej 4-5 razy niższy niż ich zachodnich odpowiedników. W 1995 r. proporcja pomiędzy W-BSR i E-BSR wynosiła około 3:1 (na korzyść W-BSR), natomiast w roku 2003 zmniejszyła się do około 2,5:1 (patrz rys. 3). Gdyby wartość produkcji tych dwóch grup krajów zmieniała się liniowo w równym tempie, to luka ta zniknęłaby do roku 2039. Taki liniowy przebieg procesu wzrostu jest jednak wysoce nieprawdopodobny.
- **Bezrobocie.** Na skutek strukturalnych transformacji gospodarek mających na celu uzyskanie większej wydajności, kilka nowych Państw Członkowskich i nowych landów niemieckich napotkało na poważne problemy związane z zapewnieniem zatrudnienia dla byłych pracowników zatrudnionych w rolnictwie i przemyśle wytwórczym, szczególnie na obszarach wiejskich. Dzięki krajowym i regionalnym programom pomocy współfinansowanym przez UE, wzrost stopy bezrobocia został zahamowany i nieco cofnięty, ale wciąż w kilku wschodnich regionach Polski i w nowych niemieckich landach stopa bezrobocia przekracza 20% ludności w wieku produkcyjnym (patrz rys. 4). Różnica w stopie bezrobocia pomiędzy W-BSR i E-BSR rosła do 2002 r., zaczęła zmniejszać się od tego czasu ze względu na wzrost poziomu bezrobocia w Niemczech i zmniejszanie się liczby bezrobotnych w nowych Państwach Członkowskich (na przykład w Polsce) i w Rosji (patrz rys. 5).
- **Sektorowa struktura zatrudnienia.** Na poziomie krajowym Litwa, Łotwa i Polska wciąż mają niski poziom zatrudnienia w sektorze usług (patrz rys. 6). Chociaż tendencja stopniowego przestawiania się struktury gospodarek w krajach E-BSR od produkcji do usług jest pozytywna, to sektor usług zatrudnia tylko 54 procent siły

- robotniczej. Dla porównania w W-BSR sektor usług zapewnia trzy czwarte wszystkich miejsc pracy.
- **Jakość środowiska biznesowego sprzyjającego innowacyjności.** Podczas gdy środowisko biznesowe W-BSR cechuje rozbudowana infrastruktura fizyczna (na przykład transportowa i telekomunikacyjna), wysoko wykwalifikowana siła robocza i silne klastry oraz firmy konkurujące o innowacje i niepowtarzalność oferty – wsparcie publiczne dla innowacji i tworzenia klastrów w E-BSR jest opóźnione. Choć kraje E-BSR wciąż pokazują silny wzrost PKB i pozytywne tendencje w sektorze usług i w inwestycjach w ICT (Technologie Informacyjne i Komunikacyjne – Information and Communication Technologies – ICT), to wciąż istnieje duża luka pod względem nakładów i rezultatów innowacyjnych pomiędzy z jednej strony krajami nordyckimi i Niemcami, a krajami E-BSR z drugiej strony. Jest to szczególnie widoczne w tworzeniu i produkcji w klastrach, w inwestycjach na B+R, liczbie patentów i publikacji naukowych [23] [29].
 - **Dofinansowywanie infrastruktury transportowej i ICT.** W BSR występują ogromne dysproporcje w dostępie do infrastruktury transportowej (szczególnie do stacji kolejowych, portów lotniczych i terminali intermodalnych). Z wyjątkiem peryferii krajów nordyckich Państwa Bałtyckie, Białoruś i Rosja mają najniższe poziomy dostępności w BSR i również w Europie. Istnieją także wyraźne dysproporcje w dostępie do szybkiego Internetu, co tworzy zagrożenie poszerzenia cyfrowego podziału Północny Zachód - Południowy Wschód w BSR [23] [28] [33].
 - **Ochrona środowiska.** Świadomość społeczna w kwestii problemów związanych z ochroną środowiska i związanych z tym możliwych rozwiązań jest bardzo słaba w krajach E-BSR. W tym samym czasie Region oferuje źródła odnawialnej energii i dysponuje potencjałem zarówno do oszczędzania energii, lepszych rozwiązań w zakresie oczyszczania ścieków, dla których to działań dostępny jest know-how i fundusze z W-BSR.
 - **Warunki społeczne i wpływ rozwoju.** Podczas gdy kapitał społeczny i ludzki należy do kluczowych aktywów BSR, w krajach E-BSR wymaga on dalszego wzmocnienia w odniesieniu do szerszego udziału ludności, lepszego dostępu do usług społecznych i opieki zdrowotnej, jak również zarządzania środowiskiem naturalnym.

2.3 Wspólne problemy

Wspólne wyzwania, przed którymi stoją kraje BSR, są związane z globalnymi trendami społeczno-gospodarczymi i trendami dotyczącymi środowiska naturalnego, które mają wpływ na spójność terytorialną. Pomiędzy tymi wyzwaniami są (w kolejności tematycznej):

- (1) Koncentracja działań usługowych wymagających wiedzy, szczególnie usług biznesowych, w regionach wokół stolic i metropolii. Taka tendencja może zwiększyć lukę w rozwoju pomiędzy regionami miejskimi i obszarami wiejskimi. Ponadto kilka miast w BSR pomimo solidnego potencjału gospodarczego ma niski udział ICT w domenie publicznej (na przykład e-rząd, e-zdrowie, e-nauka).
- (2) Zorientowane do wewnątrz rozwiązania transportowe w krajach BSR, z niewystarczającymi komponentami transnarodowymi, które są istotne dla integracji BSR i dobrej łączności pomiędzy jego systemami miejskimi. Z wyjątkiem gęsto zaludnionej i dysponującej dobrymi połączeniami południowo-zachodniej części Regionu i kilkoma obszarami metropolitalnymi (głównie miasta stołeczne), ogromne obszary w BSR (na przykład część północno-wschodnią, Państwa Bałtyckie, Białoruś) cierpią z powodu słabej łączności zarówno w relacjach zewnętrznych, jak i wewnętrznych [28] [33]. Dodatkowo Morze Bałtyckie tworzy funkcjonalną barierę w wymianie handlowej pomiędzy krajami BSR i uzależnia komunikację w regionie od połączeń morskich i przepraw. Warty odnotowania jest także brak poprzecznych połączeń lotniczych na peryferiach krajów nordyckich, co zmniejsza potencjał dla

wzajemnego oddziaływania pomiędzy regionami peryferyjnymi i zwiększa zależność od regionu stolicy [16].

- (3) Transport drogowy, który ma największy udział w międzynarodowym transporcie towarów i którego rozwój zarówno na krótkich, jak i długich dystansach był szczególnie widoczny w nowych Państwach Członkowskich [3]. W samej tylko ostatniej dekadzie wielkość przewożonych towarów w regionie zwiększyła się ponad dwukrotnie, a oczekuje się, że ta tendencja jeszcze nawet przyspieszy ze względu na powiększoną UE i zwiększony handel z Rosją i Białorusią. Może to pogłębić problemy związane z przelotowością dróg, które już teraz są widoczne w sieci dróg w południowo-zachodniej części Regionu Morza Bałtyckiego i może spowodować poważne zagrożenia dla środowiska naturalnego. W chwili obecnej sektor transportowy w BSR jest najszybciej rosnącą dziedziną przyczyniającą się do zwiększającego się zapotrzebowania na energię w Europie i do rosnącej emisji CO₂ [3]. Pod względem kierunków geograficznych obserwowana jest stopniowa zmiana przepływów w kierunku wymiany wschód-zachód.
- (4) Niezwykle szybki wzrost lotniczych przewozów pasażerskich ze względu na ekspansję tanich linii lotniczych, który powoduje rozbitcie dotychczasowego modelu małej dostępności do wielu odległych i słabo połączonych obszarów w BSR. Proces ten powoduje także poważną konkurencję dla długodystansowych lądowych pasażerskich usług transportowych i dla przewozów promowych na morzu. Jednocześnie jednak ten wzrost powoduje poważne problemy dla środowiska naturalnego.
- (5) Przestrzenne dysproporcje w rozpowszechnieniu technologii IT (na przykład szerokopasmowy dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych), które są widoczne zarówno pomiędzy krajami, jak i pomiędzy regionami miejskimi i wiejskimi wewnątrz wszystkich krajów BSR.
- (6) Bezpieczeństwo na morzu, ze względu na to, że Morze Bałtyckie jest jednym z najbardziej zatłoczonych basenów wodnych w Europie. Przewiduje się, że ryzyko związane z wypadkami i szkody wyrządzane środowisku naturalnemu (ryzyko rozlewów ropy) mogą jeszcze nawet wzrosnąć ze względu na szybko rozwijające się usługi przewozów promowych do i z nowych Państw Członkowskich oraz ze względu na coraz większe przewozy morskie ropy naftowej i produktów naftowych z portów rosyjskich w Zatoce Fińskiej. Zgodnie z prognozami w 2020 r. przewozy morskie mają stać się wiodącym środkiem transportu w handlu w BSR, przewożąc 54 procent całych obrotów towarowych w handlu międzynarodowym w BSR [3]. Szybko rozwijającym się segmentem transportu jest turystyka morska [9] [24].
- (7) Naciski na wykorzystywanie zasobów morskich ze względu na ciągły rozwój wszystkich sektorów związanych z morzem. Presja ta spowodowała konflikty pomiędzy funkcjami przestrzeni morskich, jak również miała wpływ na jakość środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego. Wspólnym problemem są także wyzwania wynikające z realizacji proponowanej Strategicznej Dyrektywy Morskiej (na przykład przygotowanie krajowych planów ochrony środowiska naturalnego) i współpraca, której będzie ona wymagała ze strony Państw Członkowskich i krajów trzecich [8].
- (8) Zanieczyszczenie wód Morza Bałtyckiego przez azot i fosfor, jak również przez inne substancje niebezpieczne spływające ze zlewniska Morza Bałtyckiego. Chociaż ogólnie ładunki składników pokarmowych zmniejszyły się w ciągu ostatnich 15 lat, to przyspieszyła eutrofizacja i bardziej powszechnie występuje kwitnienie glonów [4], [20]. Gałęzie przemysłu związane z morzem, ruch na morzu i składniki pokarmowe pochodzące z rolnictwa, leśnictwa, produkcji przemysłowej i osiedli stanowią główne źródła zanieczyszczenia.
- (9) Status i przyszły rozwój obszarów nadbrzeżnych w BSR, które wymagają działań harmonizujących i tworzących zdolności produkcyjne ponad krajowymi granicami.

Oczekuje się, że te działania ułatwią realizację zintegrowanych planów zarządzania strefami nadbrzeżnymi na poziomie regionalnym i krajowym, kierując się rekomendacjami Parlamentu Europejskiego i Rady (2002/413/WE), które mają zostać przeanalizowane w 2006 r. [15].

- (10) Katastrofy naturalne, takie jak ogromne powodzie dotykające kilka krajów, huragany lub pożary w lasach, które to zdarzenia występowały ostatnio często i które są częściowo związane z globalną zmianą klimatu.
- (11) Tendencje demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństw w BSR i zwiększającą się oczekiwaną długością życia, co tworzy wyzwania gospodarcze i społeczne, takie jak zapewnienie wystarczającej liczby osób pracujących w celu utrzymania wzrostu lub zapewnienia usług dla osób w wieku emerytalnym. W północno-zachodnich regionach Rosji występuje jednak odwrotna sytuacja ze względu na wysoki współczynnik umieralności i nie zwiększającą się oczekiwaną długością życia (patrz rys. 7, 8).
- (12) Migracja, która wciąż jest skierowana do obszarów stołecznych i dużych miast, jak również do ośrodków uniwersyteckich i w ten sposób pogarsza jeszcze nierównomierny rozkład ludności (patrz rys. 9). Silne procesy zmniejszania się liczby ludności są obserwowane na peryferiach krajów nordyckich, gdzie duża część regionów administracyjnych straciła ponad 10% swoich mieszkańców w ciągu ostatnich 10 lat, głównie w grupie wiekowej młodszych pokoleń [16] [17]. Trend ten spowodował silne presje w zakresie zdolności do funkcjonowania małych i średnich miast na peryferiach, obszarów wiejskich i obszarów upadającego przemysłu, które tracą młodych i dobrze wykształconych mieszkańców. Pomiedzy rokiem 1995 i 2000 dysproporcje gospodarcze pomiedzy regionami metropolitalnymi i innymi wciąż rosły [17]. W ostatnich latach procesy migracyjne pomiedzy E-BSR i W-BSR stały się jeszcze bardziej dynamiczne z powodu stopniowego otwierania rynków pracy w Unii Europejskiej i Norwegii dla pracowników z nowych Państw Członkowskich.
- (13) Stan gospodarczy obszarów wiejskich, które obejmują przeważającą część BSR i które są ważnym obszarem generowania dochodu, ponieważ ponad 15 % zatrudnionych pracuje w rolnictwie w wielu subregionach BSR (patrz rys. 6).
- (14) Niewystarczająca wydajność centrów miejskich na obszarach wiejskich odległych od centrów stołecznych; na tych obszarach małe i średnie miasta nie stanowią należytej alternatywy dla zatrudnienia ludności wiejskiej pragnącej przenieść się z pracy w rolnictwie do pracy w produkcji i usługach [32] [33].
- (15) Zużycie energii w budownictwie i produkcji, gdyż oczekuje się, że konsumpcja wszystkich rodzajów energii zwiększy się o 60% do roku 2030. Większość tego wzrostu nastąpi w zużyciu paliw kopalnych; jednak duży względny wzrost jest także widoczny w zużyciu energii jądrowej i odnawialnej [5]. Znaczącym wyzwaniem pozostanie zmniejszenie emisji CO₂, który jest głównym gazem cieplarnianym przyczyniającym się do zmiany klimatu.

Tymi wspólnymi wyzwaniami trzeba zajmować się wspólnie poprzez współpracę transnarodową, która powinna stanowić podstawę dla konkretnych interwencji.

3. Zestawienie atutów Regionu Morza Bałtyckiego oraz wyzwań stojących przed jego rozwojem

3.1 Analiza SWOT

Analizy społeczno-gospodarczej sytuacji regionu, jego terytorialnego podziału i zidentyfikowanych wspólnych wyzwań pozwalają na stworzenie obrazu regionu Morza Bałtyckiego (patrz tabela SWOT poniżej).

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Kwestie społeczno-gospodarcze	
<ul style="list-style-type: none"> - Dobre warunki dla rozwoju klastrów, wiele klastrów regionalnych i rozwinięty przemysł ulokowany głównie w W-BSR - Dobrze wykształcone społeczeństwo i znaczne możliwości w zakresie B+R stanowiące duży potencjał rozwoju opartego na wiedzy - Innowacyjny potencjał MŚP w krajach bałtyckich 	<ul style="list-style-type: none"> - Duże dysproporcje w rozwoju społeczno-gospodarczym pomiędzy W-BSR i E-BSR, jak również słaby rozwój obszarów wiejskich w niektórych częściach BSR - Niewystarczające wykorzystywanie potencjału innowacyjnego i niska intensywność wspólnych wysiłków - Słabe możliwości absorpcji innowacji w niektórych częściach BSR, szczególnie na obszarach wiejskich - Duże dysproporcje w terytorialnym rozłożeniu wiodących klastrów - Niewystarczające struktury wsparcia dla pobudzania i transferu innowacji ze względu na niskie zaludnienie i małą gęstość osiedli oraz ze względu na słaby rozwój społeczno-gospodarczy szczególnie w E-BSR
Kwestie transportowe	
<ul style="list-style-type: none"> - Gęsta sieć połączeń morskich, szczególnie w zachodniej części BSR - Zaawansowane rozwiązania transportu multimodalnego w niektórych częściach regionu - TEN-T (Trans-European Network – Transport) (Transportowa Sieć Transeuropejska) rozszerzająca się na kraje sąsiadujące z UE - Wysoki stopień wykorzystywania ICT w niektórych częściach BSR (kraje wiodące) - Względnie duże pokrycie regionu przez transnarodowe strefy rozwoju zwiększające spójność i integrację w BSR 	<ul style="list-style-type: none"> - Peryferyjne położenie geograficzne BSR w stosunku do ważnych centrów gospodarczych w Europie - Słaba dostępność niektórych części BSR (szczególnie na północy i wschodzie) ze względu na braki infrastruktury transportu lądowego i powietrznego oraz utrzymywanie się funkcjonalnych i instytucjonalnych barier (na przykład krajowe systemy planowania) - Zmniejszająca się przelotowość infrastruktury drogowej wokół niektórych obszarów metropolitalnych - Dysproporcje w dofinansowaniu IT pomiędzy regionami miejskimi i wiejskimi w BSR

Kwestie związane ze środowiskiem	
<ul style="list-style-type: none"> - Dobrze rozwinięty system monitorowania jakości środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego - Dobra baza naukowa dla zagospodarowania środowiska morskiego - Utrwalone praktyki w dziedzinie zintegrowanego zarządzania strefami przybrzeżnymi i basenami rzek na poziomie lokalnym i regionalnym stanowią duży potencjał dla współpracy transnarodowej - Wspaniałe walory przyrodnicze o znaczeniu ogólnoeuropejskim, stosunkowo wysoka jakość środowiska naturalnego (w tym ogromne obszary leśne) oraz ważne dziedzictwo kulturowe - Duży potencjał i know-how dla produkcji energii odnawialnej 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak wspólnych działań i planów działania w celu zapobiegania i walki ze spływającymi z lądów zanieczyszczeniami morza (zanieczyszczenia spływają z gruntów ornych i wód gruntowych, z przeciekających instalacji kanalizacyjnych i z niewystarczających oczyszczalni ścieków) powodującymi, między innymi, eutrofizację wód morskich, zmniejszanie się ilości tlenu przy dnie Morza Bałtyckiego i wysoki poziom dioksyn w rybach - Brak dobrze skoordynowanych wspólnych planów zapobiegania i reagowania na wypadki morskie, włączając wylewy ropy i zanieczyszczenia przez niebezpieczne substancje - Brak transnarodowej współpracy i wspólnego planowania wykorzystywania przestrzeni Morza Bałtyckiego i minimalizowania ryzyka spowodowanego przez katastrofy naturalne
Kwestie związane ze współpracą miejską i regionalną	
<ul style="list-style-type: none"> - System regionów metropolitalnych działających jako siła napędowa rozwoju w kierunku Globalnej Strefy Integracyjnej - Mocne wsparcie polityczne dla współpracy w BSR ze strony istniejących organizacji panbałtyckich i wysoki stopień instytucjonalnych organizacji w BSR - Wizja rozwoju terytorialnego BSR potwierdzona przez panbałtycką współpracę na szczeblu ministerialnym - Duże doświadczenie we współpracy transnarodowej na wszystkich poziomach w wyniku realizowania programów Interreg IIC i IIIB w BSR 	<ul style="list-style-type: none"> - Dominacja monocentrycznych wzorów zasiedlenia i słaba struktura małych i średnich miast w niektórych częściach BSR - Brak potencjału dla tworzenia sieci opartej na fizycznej bliskości z powodu niskiej gęstości zaludnienia w północnej i wschodniej części Regionu - Niewystarczający wymiar społeczny w zrównoważonym rozwoju w niektórych częściach BSR, włączając problemy związane z publiczną służbą zdrowia

MOŻLIWOŚCI	ZAGROŻENIA
Wyzwania społeczno-gospodarcze	
<ul style="list-style-type: none"> - Procesy tworzenia nowych konkurencyjnych klastrów - Poprawa podstaw edukacyjnych i B+R w krajach BSR w celu zwiększania innowacyjności w regionie - Dobre warunki konieczne do rozwoju i promocji BSR jako modelu: <ul style="list-style-type: none"> o obszaru zorientowanego na wiedzę i innowacje o pokazującego powiązania między wzrostem, postępem społecznym i ochroną środowiska naturalnego o pokazującego, że poprzez powiązanie wysokiej jakości produktów, sprawnej organizacji, wzrostu innowacyjności i wysokich standardów społecznych można uzyskać silną pozycję konkurencyjną na rynku globalnym - Przyciąganie zasobów ludzkich, przemysłowych i finansowych, jak również bardziej ukierunkowanych bezpośrednich inwestycji zagranicznych w zakresie innowacji technicznych - Wykorzystanie ogromnego potencjału innowacyjnego E-BSR dla całego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> - Rosnące regionalne dysproporcje wewnątrz krajów BSR - Niewystarczający postęp w rozwoju wiedzy i zwiększaniu innowacji w E-BSR - Zmniejszający się potencjał dla innowacji ze względu na starzenie się ludności BSR - Niewystarczające wykorzystywanie zasobów ludzkich Rosji i Białorusi dla integracji BSR
Wyzwania stojące przed transportem	
<ul style="list-style-type: none"> - Duży potencjał do absorpcji przyszłego rozwoju transportu poprzez usługi morskie - Możliwości zwiększenia roli BSR jako bramy obsługującej szczególnie przepływy towarów do i z Rosji jak również do i z rynków Dalekiego Wschodu - Zwiększająca się ilość połączeń lotniczych i nowoczesnych form łączności (Internet, telefony komórkowe) łagodząca zjawiska peryferyjności i niskiej gęstości zaludnienia - Coraz szerzej wykorzystywana informatyzacja administracji (praktyki e-rządu) - Duży potencjał do korzystania z globalizacji ze względu na wysoko rozwinięte przedsiębiorstwa i zaawansowane technologie ICT w niektórych częściach BSR oraz ze względu na duży rynek BSR 	<ul style="list-style-type: none"> - Zmniejszające się usługi publicznego transportu pasażerskiego i ogromny wzrost transportu drogowego ze względu na słabość bardziej przyjaznych dla środowiska naturalnego form transportu - Problemy dotyczące ochrony środowiska związane ze wzrostem transportu drogowego i morskiego włączając niezawodność środków transportu, jak również kwestie związane z przygotowaniem i reakcją na problemy transportowe - Zwiększający się podział terytorialny w dostępie do ICT i zdolności absorpcji usług cyfrowych

Wyzwania związane z ochroną środowiska naturalnego	
<ul style="list-style-type: none"> - Rosnąca świadomość o złym stanie środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego - Dobre inicjatywy związane ze środowiskiem naturalnym i dziedzictwem kulturowym służące rozwijaniu panbałtyckich produktów turystycznych jako środka budowania marki Regionu Morza Bałtyckiego - Dobra jakość środowiska morskiego jako zaleta dla zasobów rybnych - Strategiczna Dyrektywa Morska UE nadająca wyższy status ochronie środowiska morskiego i współpracy regionalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - Niekontrolowana eksploracja zasobów morskich prowadząca do zagrożenia dla środowiska i/lub konfliktów związanych z wykorzystywaniem - Brak zaangażowania politycznego i słaba harmonizacja krajowych planów zarządzania i aktów prawnych związanych ze środowiskiem morskim - Niewystarczająco przygotowany personel administracyjny na poziomie krajowym i regionalnym do przystosowywania i realizacji rozporządzeń UE dotyczących Zintegrowanego Zarządzania Strefami Nadbrzeżnymi (Integrated Coastal Zone Management - ICZM) i środowiska morskiego - Nadrzędne traktowanie potrzeb związanych z rozwojem gospodarczym w stosunku do innych interesów i słabnące wysiłki na rzecz ochrony zrównoważonego rozwoju Regionu Morza Bałtyckiego i jego zlewiska - Katastrofy naturalne takie jak podnoszący się poziom morza, powodzie, pożary lasów itd.
Wyzwania stojące przed współpracą miejską i regionalną	
<ul style="list-style-type: none"> - Komplementarność Programu BSR 2007- 2013 z programami przygranicznymi, Konwergencji, jak również Konkurencyjności Regionalnej i Zatrudnienia w BSR - Wzmocnienie odrębności BSR i stworzenie marki BSR - Włączenie grup społecznych narażonych na niebezpieczeństwo odizolowania lub inne problemy społeczne podczas procesu zrównoważonego rozwoju w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> - Niekorzystne procesy demograficzne (na przykład starzenie się i ujemny przyrost naturalny) i migracyjne w już i tak rzadko zaludnionych częściach BSR - Brak skoordynowanych działań ochrony mieszkańców i operacji ratowniczych w przypadku katastrofy

3.2 Przesłanki dla transnarodowych działań w regionie

3.2.1 Promowanie innowacji

Region Morza Bałtyckiego posiada przewagę konkurencyjną w postaci wysokiego poziomu wykształcenia, doksztalcenia i nakładów na badania i rozwój. Wykorzystanie tej przewagi dla rozwijania innowacji jest kluczowym czynnikiem dla rozwoju BSR. Głównym wyzwaniem w tym kontekście jest bliższe związanie partnerów w Regionie w celu zintensyfikowania wykorzystywania zasobów ludzkich i zalet organizacyjnych dla szerszego stosowania nowej wiedzy w gospodarce BSR. Jest to szczególnie ważne w przypadku MŚP w Regionie, które potrzebują pomocy w swoich działaniach międzynarodowych. W tych działaniach powinny być zintegrowane wszystkie grupy społeczne, bez względu na wiek, płeć, zawód i pochodzenie społeczne. Biorąc pod uwagę częściowo niekorzystne struktury ludności (starzejące się społeczeństwo) wyzwaniem stojącym przed programem jest zwiększenie atrakcyjności regionu Morza Bałtyckiego dla zasobów ludzkich, finansowych i przemysłowych, włączając młode, otwarte na innowacje osoby z innych części świata.

3.2.2 Lepsza dostępność

Dobra dostępność jest ważnym warunkiem koniecznym dla transferu wiedzy i informacji. BSR jest położony peryferyjnie w stosunku do głównych obszarów gospodarczych UE i jednocześnie demonstruje pewną specyficzność systemu transportowego, w którym wszystkie lądowe (kolejowe i drogowe), morskie i powietrzne sposoby transportu mają niemal równe znaczenie. Pomimo zakończonych i planowanych inwestycji w TEN-T potrzebne są jeszcze większe wysiłki na poziomie transnarodowym w celu poprawienia dostępu do BSR z zewnątrz, pamiętając szczególnie o potrzebie lepszego połączenia TEN-T z innymi paneuropejskimi korytarzami transportowymi, otwierając w ten sposób BSR jako bramę do rynków Rosji, Białorusi i Dalekiego Wschodu, jak określono w Komunikacie Komisji (COM(2007)32) dotyczącym wydłużenia głównych transeuropejskich osi transportowych do krajów sąsiadujących.

Szybko rosnące przepływy wschód-zachód w BSR – po dodaniu już bardzo dużych liczb dla wymiany północ-południe – stanowią duży potencjał dla przekształcenia BSR w region drogowy obsługujący ruch towarów i pasażerów. Warunkiem wstępnym dla przyciągnięcia przepływów zewnętrznych do BSR jest jednak dobre połączenie Regionu z sąsiednimi obszarami Europy i innymi kontynentami.

Na arenie Morza Bałtyckiego izolacja transportowa i słabe połączenia niektórych obszarów utrudniają dobrą wewnętrzną dostępność w BSR. Ten wymiar dostępności ma kluczowe znaczenie szczególnie dla wschodniej części BSR i obszarów wiejskich, jak również dla niektórych aglomeracji miejskich [28] [33]. Ten brak równowagi wynika nie tylko z niewystarczającej ilości połączeń transportowych o dużej przepustowości, ale także ze zorientowanych wewnętrznie rozwiązań transportowych i regulacji w odpowiednich krajach.

Kluczowym wyzwaniem jest zatem rozwijanie wszechstronnego multimodalnego systemu transportowego w regionie i kompensowanie niekorzystnych skutków w zakresie dostępności regionu. Pod uwagę musi być także brana konieczność przystosowania się do niesprzyjających warunków klimatycznych w północnej części BSR (obszar Morza Barentsa).

W tym samym czasie gwałtowny rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) stał się ważnym czynnikiem konkurencyjności, mającym wpływ na gospodarczą i społeczną atrakcyjność lokalizacji. Promocja ICT może stać się realną możliwością dla BSR do wykorzystania w walce z wpływem odległości geograficznych i barier fizycznych, zarówno jeśli chodzi o dostępność wewnętrzną, jak i zewnętrzną. Możliwość ta została już wykorzystana przez kraje nordyckie, których bardzo dobre wyniki gospodarcze w porównaniu do ich sytuacji geograficznej, poza wykwalifikowaną siłą roboczą i zorientowaniem na technologie – wynikają z dobrego infrastrukturalnego dostępu do kontaktów i informacji. Problemem pozostaje jednak niewystarczające dofinansowanie wielu – szczególnie wiejskich – regionów w celu uzyskania szybkiego dostępu do infrastruktury ICT, jak również niewystarczające reakcje użytkowników ze względu na bariery językowe, które utrudniają uczestniczenie ogółu społeczeństwa i małych firm we wspólnocie Internetowej i e-handlu.

Poprawa dostępności BSR powinna przebiegać poprzez działania pobudzające funkcjonalną integrację ponad granicami w ramach konkretnych transnarodowych stref rozwoju. Takie strefy rozwoju, mające jedno lub kilka połączeń transportowych jako podstawę, zwiększają współpracę transgraniczną i promują integrację BSR w większych terytoriach. Jednak tylko kilka stref dotychczas wykracza poza granice UE i nie zdołały one jeszcze podjąć ważnych kwestii związanych z rozwojem Rosji i Białorusi [33].

3.2.3 Efektywne gospodarowanie zasobami Morza Bałtyckiego

Z powodu zwiększającej się ilości działań handlowych wpływających na zasoby Morza Bałtyckiego, konieczne są wysiłki w celu zapewnienia zrównoważonego wykorzystywania tych zasobów i zabezpieczenia ich przed zanieczyszczeniami. Mądre gospodarowanie i pogodzenie różnych potrzeb i interesów skoncentrowanych na tym samym terytorium staje się prawdziwym wyzwaniem dla działań transnarodowych. Gospodarowanie to powinno mieć na celu ekonomicznie uzasadnione i zrównoważone wykorzystywanie zasobów morskich, poczynając od określenia ich dostępności, a kończąc na możliwych do zastosowania rozwiązaniach potencjalnych konfliktów pomiędzy użytkownikami. Potencjalne konflikty dotyczące funkcjonalnego wykorzystywania przestrzeni morskich i ochrony ich środowiska powinny być rozpoznawane i rozwiązywane na etapie planowania. W strefie przybrzeżnej narzędzia planowania i zarządzania powinny być uważane za środki do rozwiązywania konfliktów interesów, obejmując tereny leżące w głębi lądu i całą przestrzeń morską we wszystkich jej wymiarach. Pod uwagę powinny być także wzięte wpływy zagrożeń naturalnych.

3.2.4 Dążenie do uczynienia BSR i jego miast oraz regionów bardziej konkurencyjnymi i atrakcyjniejszymi

Współpraca miast w strategicznych kwestiach jest kluczowym warunkiem wstępnym dla zwiększenia konkurencyjności BSR na poziomie globalnym. Miasta i regiony są kluczowymi podmiotami dla osiągnięcia przez BSR celów z Lizbony i Goteborga. Miasta i regiony zwiększają rozwój gospodarczy poprzez zapewnianie usług publicznych i tworzenie ważnego środowiska dla wzrostu biznesu. Skuteczne w tym aspekcie polityki wymagają aktywnej współpracy sektora publicznego i prywatnego. Rządy lokalne i regionalne potrzebują wsparcia politycznego na poziomie transnarodowym w celu większego przyczyniania się do konkurencyjności i integracji BSR. Kluczowe dla osiągnięcia tego celu działania, takie jak pobudzanie przedsiębiorczości, przyciąganie zagranicznych inwestycji bezpośrednich, promowanie gospodarki opartej na wiedzy, wspólne podejmowanie decyzji, podnoszenie jakości środowiska biznesowego lub zwiększanie wydajności pracy wymagają wspólnych wysiłków władz publicznych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym prowadzonych w bliskiej współpracy z sektorem prywatnym i badawczym. Opierając się na tym rządy mogą poprawić swoje procesy decyzyjne w kwestii inwestycji gospodarczych i społecznych w obszarach miejskich i ich otoczeniu.

W celu osiągnięcia wewnętrznej integracji BSR należy zwrócić uwagę na funkcjonowanie drugorzędnych (małych i średnich) miast, jak również na specyficzne wzory osiedlenia z dużymi słabo zaludnionymi obszarami i rzadkimi osadami (na przykład obszar Morza Barentsa). Równie ważne są strategie i praktyczne rozwiązania tego, jak można połączyć rozwój miast z rozwojem otaczających je obszarów wiejskich.

Wszystkie działania powinny przyczyniać się do tworzenia skutecznej komunikacji i budowania tożsamości w BSR, jak również do zwiększania konkurencyjności i spójności BSR. Ma to kluczowe znaczenie biorąc pod uwagę podział terytorialny i bariery językowe, które utrudniają przepływ pomysłów w BSR i pracę w domu.

Dla zwiększenia konkurencyjności BSR, oprócz tworzenia klastrów, zwiększania innowacyjności i współpracy miast ważne i decydujące jest także właściwe wykorzystywanie innych aktywów.

Natura jest jednym z najważniejszych aktywów BSR w porównaniu do innych przestrzeni transnarodowych. Wykorzystywanie w zrównoważony sposób bogatego potencjału odnawialnych surowców i energii może być uznawane za ważną perspektywę dla obszarów wiejskich i szczególną właściwość BSR. Dziedzictwo kulturowe stanowi ważny atut dla dalszego zwiększania tożsamości BSR. Dziedzictwo to powinno być

wykorzystywane do przyciągnięcia turystów krajowych i zagranicznych oraz do tworzenia atrakcyjnego środowiska biznesowego.

Na wyjątkowe specyficzne naturalne i kulturowe dziedzictwo BSR trzeba spojrzeć z dwóch perspektyw. Z jednej strony powinno być ono zachowywane, wykorzystywane i poprawiane jako doskonały miękki czynnik środowiskowy dla rozwoju biznesowego. Z drugiej strony stanowi ono zrównoważony zasób dla przyszłych pokoleń i dla tworzenia innowacji (na przykład w zakresie produkcji biomasy, odnawialnej energii, technologii ekologicznych itd.). W przeszłości zostało stworzonych kilka przykładów utrzymywania, wykorzystywania i promowania elementów tego dziedzictwa dla rozwoju BSR. Wciąż jednak potrzebna jest perspektywa dotycząca tego, jak wykorzystywać potencjał gospodarczy tych zasobów w zrównoważony sposób.

W celu zachowania tych unikalnych cech środowiska naturalnego muszą zatem zostać wprowadzone długoterminowe strategie ich ochrony, zajmujące się na przykład przystosowywaniem do zmiany klimatu i zapobieganiem zagrożeniom naturalnym.

Opisany zarys regionu Morza Bałtyckiego powinien zostać odzwierciedlony w transnarodowych wspólnych działaniach. Mając na uwadze ograniczone dostępne fundusze i działania innych programów współpracy na poziomie krajowym, transgranicznym i międzyregionalnym, strategia proponowanych działań powinna mieć wyraźny określony nacisk.

4. Strategia i przedmiot programu

Region Morza Bałtyckiego stał się europejskim laboratorium integracji, w którym spotkały się trzy różne systemy gospodarcze i kulturowe. Wspólne transnarodowe projekty, w których uczestniczą partnerzy ze starych i nowych Państw Członkowskich UE, jak również z krajów sąsiednich (Białoruś, Norwegia, Rosja), znacznie przyczyniły się do spójności terytorialnej i budowania trwałych sieci współpracujących ze sobą organizacji i instytucji.

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013 kontynuuje logikę dwóch poprzednich programów transnarodowych – Interreg IIC (1997-1999) i Interreg IIIB (2000-2006), ale stanowi nowy etap współpracy transnarodowej w tym regionie. Proces wzajemnego czerpania wiedzy, który rozpoczął się od wymiany doświadczeń w zakresie planowania przestrzennego i rozwoju, następnie obejmował wspólnie opracowywane badania, plany działań i strategie, w obecnym okresie ma za cel przedstawienie profilu i tożsamości regionu Morza Bałtyckiego w kontekście wyzwań związanych ze strategiami Unii Europejskiej z Lizbony [6] i Goteborga [7], szczególnie w zakresie spójności terytorialnej. Program BSR przyczyni się zatem do zbliżającej się Agendy Terytorialnej UE, która to Agenda zaprezentuje terytorialne konsekwencje strategii z Lizbony i Goteborga [25].

Program BSR – odzwierciedlający trendy i tendencje w sytuacji społeczno-gospodarczej regionu - zajmuje się sprawami, które wymagają interwencji na poziomie transnarodowym. Stąd program zajmuje się brakami w spójności terytorialnej w Regionie Morza Bałtyckiego, cechami jego tożsamości regionalnej, istniejącym podziałem Wschód-Zachód w rozkładzie procesów społeczno-gospodarczych oraz problemami interesującymi wszystkie podmioty. Dla długoterminowego regionalnego zrównoważenia BSR zasadnicze znaczenie ma połączenie potencjału terytorialnego zachodniej i wschodniej części BSR oraz uznanie krajów partnerskich na wschodzie (Rosji i Białorusi) jako zyskujących na znaczeniu sąsiadów i współpraca z nimi w różnych domenach.

Program BSR ze względu na jego raczej skromne fundusze nie jest w stanie bezpośrednio wpływać na sytuację społeczno-gospodarczą w Regionie (patrz Rozdział 5). Jednak może on przygotować większe interwencje inwestycyjne, mające na celu zminimalizowanie podziału Wschód-Zachód lub rozwiązanie innych problemów dotyczących wszystkich krajów (patrz Rozdział 2.3). Ponadto w oparciu o zaawansowaną strukturę organizacyjną

(z kilkoma dobrze działającymi organizacjami i sieciami panbałtyckimi w prawie wszystkich zakresach działalności) program może promować polityki ukierunkowane na kompleksowy i zintegrowany rozwój całego Regionu i jego większą tożsamość (budowanie regionu).

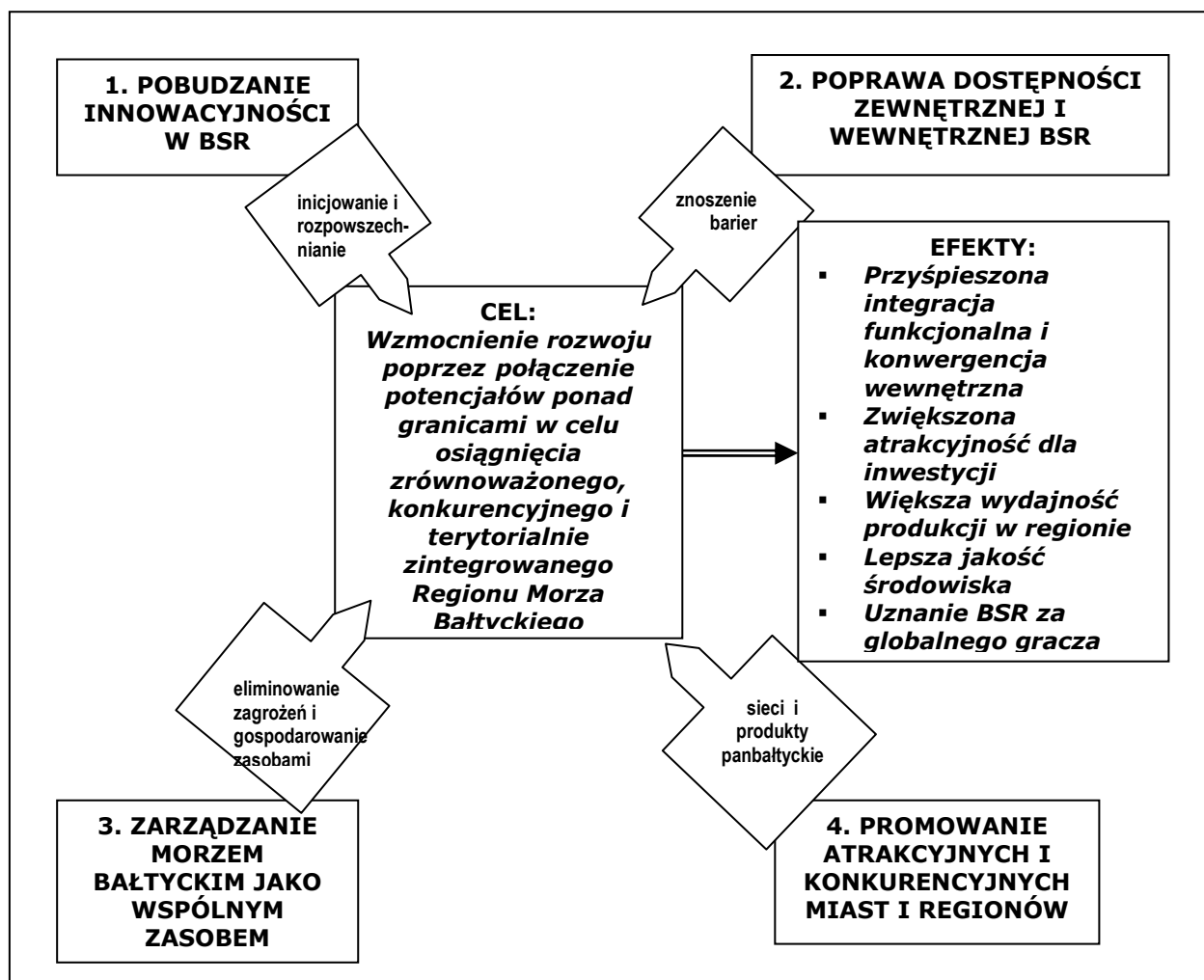
Pamiętając o tym wszystkim program zakłada podjęcie działań mających na celu stymulowanie rozpoznanych mocnych stron i zmniejszanie wykrytych słabości (patrz Rozdział 3.1). Ambicją programu jest mądre wykorzystanie potrzeby większej spójności terytorialnej regionu Morza Bałtyckiego, zwiększenia konkurencyjności całego regionu i jego poszczególnych części, a także konieczności poprawienia zarządzania wrażliwym środowiskiem naturalnym Morza Bałtyckiego w celu osiągnięcia bardziej zrównoważonego modelu rozwoju. Zwracana jest także uwaga na takie kwestie strategiczne jak rozwój gospodarki opartej na wiedzy, poprawienie jakości wód Morza Bałtyckiego i bardziej zintegrowany system transportowy. W tym zakresie promowane jest większe zaangażowanie podmiotów transnarodowych i krajowych w celu lepszego przygotowania przyszłych inwestycji.

Przedmiotem programu są także strategie działań adaptacyjnych przy uwarunkowaniach rozwoju, które nie mogą być zmienione w perspektywie średniookresowej, takie jak rozproszone osiedla, niska gęstość zaludnienia i surowe warunki klimatyczne na terytoriach dalekiej północy. Ponadto program będzie reagować na procesy demograficzne, takie jak starzenie się społeczeństwa i migracja oraz wynikające z nich skutki dla ogólnego środowiska biznesowego i dla sytuacji na rynku pracy. Ostatnie, ale nie najmniej ważne – program podkreśla działania poświęcone zarządzaniu wspólnym dobrem wszystkich krajów zaangażowanych w realizację programu – czyli Morzem Bałtyckim.

Ponieważ program działa na poziomie transnarodowym i promuje walory funkcjonalne Regionu Morza Bałtyckiego, jego **najważniejszym celem strategicznym** jest:

" Wzmocnić rozwój - poprzez połączenie potencjałów ponad granicami - w celu osiągnięcia zrównoważonego, konkurencyjnego i terytorialnie zintegrowanego Regionu Morza Bałtyckiego "

Poprzez takie sformułowanie program podkreśla zamiar działania jako pośrednik w procesie zwiększania kapitału społeczno-gospodarczego poszczególnych obszarów poprzez zapewnianie im ram do współdziałania. Poprzez swój zakres tematyczny program BSR będzie z jednej strony przyczyniał się do bardziej płynnego przepływu kompetencji, towarów, pasażerów i informacji, jak również do rozpowszechniania innowacji ponad granicami krajowymi i regionalnymi w regionie Morza Bałtyckiego, a z drugiej strony będzie zapewniał podstawę do wspólnych działań na rzecz poprawy środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego, i do wykorzystywania jego przestrzeni i zasobów w zrównoważony sposób. Dzięki Programowi połączone potencjały poszczególnych terytoriów pobudzą szybszą integrację regionu Morza Bałtyckiego z gospodarką światową, jak również jego wewnętrzną konwergencję, zwiększą jego atrakcyjność dla inwestycji i regionalną wydajność produkcji, a także przyczynią się do lepszej jakości środowiska. Generalnie z punktu widzenia konkurencyjności społeczno-gospodarczej (włączając atuty środowiskowe) działania związane z realizacją programu pomogą umocnić pozycję regionu Morza Bałtyckiego jako gracza globalnego.

W celu wprowadzenia tej strategii i zrealizowania celu wymienionego powyżej, program kładzie **szczególny nacisk na geograficzny i tematyczny zakres współpracy, jak również na zrozumienie znaczenia transnarodowego charakteru działań i dobrej jakości projektów.**

4.1 Nacisk geograficzny

Główny nacisk geograficzny będzie kładziony na zajęcie się istniejącym podziałem pomiędzy Zachodnim i Wschodnim BSR (włączając także nowe landy niemieckie). Poza pobudzaniem integracji pomiędzy starymi i nowymi Państwami Członkowskimi UE, szczególna uwaga powinna być zwrócona na zwiększenie współpracy z Rosją i Białorusią, współpracy ułatwionej dzięki funduszom ENPI. Pod tym względem szczególna uwaga będzie zwrócona na specyficzne potrzeby współpracy w ramach obszaru Barentsa pomiędzy Okręgiem Archangielska, Republiką Komi i Nienieckim Okręgiem Autonomicznym z jednej strony i ich partnerami z Norwegii, Szwecji i Finlandii z drugiej strony. Program będzie także działał w celu poprawienia łączności BSR z innymi obszarami, na przykład z Morzem Północnym lub Morzem Czarnym.

W oparciu o fakt, że program obejmuje dwa duże obszary – region Morza Bałtyckiego i region Morza Barentsa – będzie on w dalszym ciągu zajmował się dysproporcjami Północ-Południe. Szczególnym wyzwaniem pod tym względem jest współpraca podmiotów zainteresowanych z obu regionów w ramach wspólnych projektów i lepsze rozpowszechnianie wiedzy i doświadczeń z istniejących projektów współpracy pomiędzy oboma regionami.

Ważnym aspektem wymiaru miasto-wieś będzie uznanie obszarów stołecznych i miast w BSR za motory wzrostu społeczno-gospodarczego zachowujące związki funkcjonalne z ich wiejskimi zapleciami.

4.2 Zakres tematyczny

Program obejmuje **kwestie poziome** takie jak:

- promocja podejść innowacyjnych,
- zapewnienie zrównoważonego środowiska,
- umocnienie spójności terytorialnej,
- zapewnienie równych możliwości, włączając kwestie płci,
- udział społeczeństwa w transnarodowych działaniach związanych z rozwojem terytorialnym.

Te kwestie poziome stanowią podstawę wszystkich priorytetów tematycznych i powinny być one przedmiotem propozycji projektów bez względu na źródło funduszy z UE w programie. Kwestie te będą szerzej omówione w podręczniku programu.

Ponadto projekty partnerskie na małą skalę wymagające funduszy z ENPI na wspólne działania z Rosją i Białorusią we wszystkich priorytetach tematycznych mają możliwość wsparcia zbilansowanego partnerstwa pomiędzy UE i krajami partnerskimi w ich współpracy i mogą angażować większą część społeczeństwa.

Program opiera się na czterech priorytetach tematycznych. W ramach wszystkich priorytetów określone są kwestie o transnarodowym charakterze mające znaczenie dla BSR, natomiast działania wspierane są wyraźnie odróżnione od tych, których transnarodowa współpraca nie obejmuje (patrz Rozdział 6).

Pierwszy priorytet koncentruje się na ułatwianiu tworzenia i rozpowszechniania innowacji w całym BSR jako na czynniku rozwoju regionalnego. Jest on poświęcony głównym innowacjom w zakresie nauk przyrodniczych i technicznych, ale także wybranym innowacjom nie-technicznym, takim jak usługi biznesowe, projektowanie i inne umiejętności związane z rynkiem. Priorytet zajmuje się wydajnością źródeł innowacji i ich związkami z MŚP, ułatwianiem transnarodowych transferów technologii i wiedzy, jak również podstawami społecznymi dla generowania i absorpcji nowej wiedzy.

Drugi priorytet poświęcony jest poprawieniu zewnętrznej i wewnętrznej dostępności regionu Morza Bałtyckiego. Priorytet ten koncentruje się na promowaniu i przygotowywaniu takich wspólnych rozwiązań transnarodowych w dziedzinie transportu i ICT, które przezwyciężą stały wpływ barier funkcjonalnych na rozpowszechnianie innowacji i przepływ towarów i wzmocnią w ten sposób zrównoważony wzrost gospodarczy i spójność terytorialną regionu Morza Bałtyckiego. Priorytet ten jest także zorientowany na dalszą integrację wewnątrz strategicznych stref rozwoju leżących wzdłuż transnarodowych korytarzy transportowych w BSR i tworzenie nowych powiązań transnarodowych.

Trzeci priorytet koncentruje się na zanieczyszczeniu środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego w szerszych ramach zrównoważonego zarządzania zasobami morskimi. Wspiera on działania mające na celu zmniejszenie ilości zanieczyszczeń dostających się do morza, a także zmniejszenie wpływów zanieczyszczeń na środowisko morskie oraz kładzie szczególny nacisk na zwiększenie bezpieczeństwa na morzu.

Priorytet ten promuje także ekonomiczne zarządzanie obszarami otwartego morza za pomocą najlepszych dostępnych technologii i praktyk. Uwaga zwrócona jest także na zintegrowany rozwój obszarów nadmorskich i przybrzeżnych w kontekście tendencji do zmian klimatu i zmian demograficznych w BSR.

Czwarty priorytet promuje współpracę regionów stołecznych, miast i obszarów wiejskich w rozwijaniu wspólnych potencjałów, które mogą zwiększyć tożsamość regionu Morza Bałtyckiego i jego atrakcyjność dla mieszkańców i inwestorów. Obejmuje on odpowiednie programy działań i polityki na poziomie BSR, które próbują uczynić z miast i regionów bardziej konkurencyjne motory rozwoju gospodarczego, wzmocnić partnerstwa miasto-wieś i pokierować przekształceniami gospodarczymi w słabo zaludnionych obszarach BSR. Priorytet ten jest także otwarty na przygotowywanie strategii panbałtyckich, programów działania, polityk i następnie inwestycji w celu zwiększenia konkurencyjności i spójności terytorialnej BSR. Wyłącznie dla dobra współpracy z partnerami rosyjskimi i białoruskimi priorytet promuje wspólne działania poświęcone społecznej sferze rozwoju regionalnego i miejskiego, rządzeniu i tworzeniu możliwości w sektorze publicznym oraz poświęcone większemu udziałowi społeczeństwa.

Między wszystkimi czterema priorytetami istnieją widoczne powiązania. Pierwszy priorytet dotyczy kwalifikacji zasobów ludzkich i organizacyjnych walorów społeczeństw regionu Morza Bałtyckiego jako podstawowego warunku powszechnego stosowania najnowszych osiągnięć wiedzy w gospodarce BSR. W celu skutecznego rozprzestrzeniania innowacji w całym BSR konieczny jest dobry dostęp do ludzi, usług, wiedzy i informacji, jak to określono w drugim priorytecie. W kategoriach geograficznych innowacje wykazują tendencję do koncentrowania się w łatwo dostępnych miejscach i strefach rozwoju łączących duże miasta. Skupione w miastach innowacje i związki komunikacyjne pomiędzy miastami – jak również zaplecza wiejskie z ich atutami naturalnymi i kulturalnymi – wpływają na konkurencyjność lokalną i regionalną (czwarty priorytet). Trzeci priorytet jest poświęcony Morzu Bałtyckiemu, które stanowi zarówno element łączący, jak i dzielący w kontaktach pomiędzy różnymi miejscami. Delikatne zrównoważenie Morza Bałtyckiego zależy od przyjaznych dla środowiska naturalnego rozwiązań transportowych, innowacyjnych podejść w oparciu na morzu gałęziach gospodarki i mądrym zarządzaniu obszarami przybrzeżnymi i nadmorskimi, gdzie turystyka i inne działania korzystają z naturalnych i kulturowych zasobów regionu.

4.3 Nacisk na aspekty transnarodowe i jakościowe

Zakres programu umożliwia zajęcie się wieloma tematami o transnarodowym znaczeniu poprzez projekty zwrócone na wymienione kierunki wsparcia. Uzupełniającym narzędziem wybierania w ramach programu są zasady i wymagania jakościowe, które muszą być spełnione przez propozycje projektów.

Specyficzna koncentracja programu transnarodowego wymaga, by projekty w pierwszej kolejności spełniały **zasadę ponadnarodowości**, która odróżnia ten program od programów krajowych, regionalnych i transgranicznych. Ponadnarodowość oznacza:

- zapewnienie wspólnego rozwoju, zarządzania, finansowania i realizacji projektu (jak określono w Rozdziale 9.5), i
- zajmowanie się tematami mającymi znaczenie dla rozwoju BSR lub wpływ na jego rozwój, i
- tworzenie możliwych do przekazania wyników w kontekście transnarodowym, to jest poprzez wspólne procesy działań w różnych krajach, lub
- przedstawianie propozycji rozwoju (strategie inwestycyjne, programy, koncepcje, plany działania, studia wykonalności) dla sąsiadujących transnarodowych terytoriów (na przykład przyśpieszenie tworzenia powiązań i korytarzy transportowych oraz związanych z tym stref rozwoju).

Trzeba odnotować, że w odniesieniu do wspólnych projektów współpracy z Rosją i Białorusią, program przywiązuje szczególną wagę do potrzeby partnerstw na mniejszą skalę (na przykład w celu uczynienia programu łatwiej dostępnym dla mniej doświadczonych podmiotów z krajów partnerskich). Partnerstwo na mniejszą skalę jest zdefiniowane jako partnerstwo zgodne z minimalnymi wymaganiami formalnymi programu dotyczącymi liczby zaangażowanych krajów i partnerów. Kwalifikowane

partnerstwo musi obejmować przynajmniej trzech beneficjentów z przynajmniej trzech różnych krajów objętych programem, o czym mowa dalej w Rozdziale 9.5.

Projekty powinny w największym możliwym stopniu stosować **zintegrowane podejście terytorialne**, które pozwala wyróżnić program spośród programów zorientowanych sektorowo, takich jak LIFE+, Ramowy Program Badawczy lub Marco Polo. Oznacza to, że propozycje powinny brać pod uwagę warunki terytorialne/regionalne przewidywanych działań i ich konsekwencje oraz wpływy na inne sektory na danych terytoriach. W możliwie największym zakresie odpowiednie podmioty z innych sektorów i różnych poziomów administracyjnych powinny być zaangażowane bezpośrednio lub poprzez konsultacje w procesy tworzenia projektów.

Ponadto przyszłe projekty transnarodowe w BSR powinny także spełniać określone **wymagania jakościowe** w celu odpowiedzi na profil programu. Wymagania te obejmują:

- **wkład do zrównoważonego rozwoju** – projekty powinny odnosić się do strategii z Lizbony i Goteborga i odpowiednich strategii Rosji i Białorusi poprzez ukierunkowanie na wzmacnianie rozwoju, konkurencyjności i zatrudnienia, na zabezpieczanie włączenia społecznego, jak również na chronienie i poprawianie jakości życia i jakości środowiska naturalnego na danym terytorium. Oznacza to, że projekty powinny zwracać uwagę na najbardziej istotne z tych aspektów w swojej metodologii roboczej.
- **wartość dodaną** – projekty powinny wykazywać innowacyjne podejście do rozwiązywania problemów transnarodowych i powinny unikać powielania pracy i/lub metodologii. Zgodnie z tym właściciele projektów powinni zapoznać się z wynikami poprzednich transnarodowych projektów realizowanych w ramach programów BSR Interreg IIC i IIIB i posiadać orientację w kwestii innych równolegle realizowanych inicjatyw
- **zwiększanie kompetencji** – projekty powinny zapewniać, że poprzez tworzenie sieci i wymianę dobrych praktyk instytucje zaangażowane we wspólną pracę zwiększają swoje możliwości prowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju.
- **trwałość** – projekty powinny mieć na celu osiągnięcie wyników i tworzenie struktur, które będą istnieć po okresie realizacji projektu. W tym sensie fundusze programu powinny służyć finansowaniu trwałych i zrównoważonych rozwiązań; w praktyce projekty powinny być *nastawione na rozwiązywanie problemów*; jest to wyraźna droga od etapu planowania i analiz do konkretnych projektów inwestycji na dużą skalę, których przygotowania lub rozpoczęcia oczekuje się od tych projektów

Program mocno wspiera **przygotowywanie inwestycji** o znaczeniu transnarodowym. W części finansowanej przez EFRR takie inwestycje (zgodnie z definicją umieszczoną poniżej) powinny w największym możliwym stopniu stanowić integralną część projektów. W ramach ENPI inwestycje mogą być finansowane tylko w ograniczonym zakresie.

Zgodnie z koncentracją programu i wymaganiami dotyczącymi jakości **inwestycje transnarodowe** są zdefiniowane jak następuje:

Inwestycje transnarodowe powstają w trakcie projektu w wyniku wspólnej pracy transnarodowej. Przygotowywanie, realizacja i ocena takich inwestycji powinny być dokonywane w wyraźnym kontekście transnarodowym. Kontekst taki oznacza, że projekt powinien albo:

- dotyczyć transnarodowego fizycznego lub funkcjonalnego powiązania (na przykład korytarz transportowy, trasa turystyczna, sieć), którego wykonanie zostało

przeanalizowane z perspektywy transnarodowej lub które demonstruje społeczno-gospodarczy, lub środowiskowy wpływ ponad granicami krajowymi, lub

- tworzyć możliwe do przekazania rozwiązanie praktyczne („strategię”) poprzez studium przypadku na jednym obszarze, które jest następnie wspólnie oceniane przez partnerów projektu i przekazane do przetestowania w przynajmniej dwóch innych krajach uczestniczących.

W porównaniu do programów Interreg II C i Interreg III B projekty w ramach BSR powinny utrzymać już osiągnięte wysokie poziomy materialnych i strategicznie ważnych wyników, umacniając pre - inwestycyjny charakter i włączając pilotażowe inwestycje. Jednocześnie większy nacisk powinien być położony na tworzenie nowych możliwości dla biznesu, na transfer kompetencji i wiedzy, tworzenie trwałych sieci, tworzenie praktycznych rozwiązań w celu przyciągnięcia potencjalnych inwestorów i bezpośrednich inwestycji zagranicznych, opracowywanie panbałtyckich strategii i planów działania, jak również na wspólne wprowadzanie rezultatów projektów (dokonywane przez partnerów projektów i podmioty zewnętrzne poprzez porozumienia polityczne, poprawione procedury, instrumenty, organizację, administrację, szkolnictwo i prawodawstwo). We wnioskach projektowych powinien zostać zamieszczony znacznie bardziej precyzyjny i wymierny opis rezultatów projektu.

Szczególną uwagę należy zwrócić na wspólny rozwój i testowanie **możliwych do przekazania wyników** (praktyczne rozwiązania, „strategie”, dobre praktyki), które mogłyby być stosowane w bardzo dużych projektach w programach Konwergencja i Konkurencyjność, w celu zwiększenia wartości pieniędzy UE i umożliwienia dostępu do korzyści dla grup docelowych innych niż instytucje uczestniczące w oryginalnym projekcie. Władze krajowe i instytucje zarządzające programami Konwergencja i Konkurencyjność są proszone o pomoc w transferze (szeroko stosowanych) rezultatów projektu.

Wszystkie projekty powinny przewidywać wystarczający budżet na działania związane z transferem, najlepiej we wszystkich zaangażowanych krajach i powinny **rozpowszechniać rezultaty projektu** także za pośrednictwem mass mediów. Oprócz tego projekty powinny podkreślać nabyte doświadczenia, które mogłyby być brane pod uwagę (do zastosowania lub unikania) przez przyszłe podobne projekty.

4.4. Integracja Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa

Kierując się doświadczeniami Programu Sąsiedztwa BSR Interreg III B w zakresie integrowania dwóch różnych agend politycznych i instrumentów finansowych EFRR i Tacis CBC, przewidywany jest znaczący postęp w okresie 2007 – 2013. Nowe podejście doprowadzi do szerszej integracji tematycznej i finansowej transnarodowego programu BSR i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI). Instrument ten pozwoli programowi BSR lepiej zająć się podziałem Wschód-Zachód i lepiej integrować regiony Białorusi i Rosji w rozwój BSR. Będzie on także wspierał pojedyncze procesy decyzyjne, jak również rozwój projektu i jego realizację z jednego źródła.

Jako konsekwencja dla programu tematyczne kwestie ENPI są zintegrowane we wszystkich priorytetach. W celu uczynienia wsparcia z ENPI widocznym, wszystkie projekty, które otrzymują wsparcie z ENPI są oznakowane jako „projekty ENPI”. Ponadto przewidywane jest reklamowanie działań i wyników projektu o szczególnym znaczeniu dla obszarów Białorusi i Rosji jako „flagowych projektów ENPI”. Dla tworzenia takich projektów powinny być integrowane specyficzne dla ENPI kwestie, włączając udział społeczeństwa, kontakty międzyludzkie i budowanie możliwości instytucjonalnych i społecznych.

4.5 Projekty strategiczne

Doświadczenia ze współpracy transnarodowej pokazują, że znaczenie strategiczne różni się tylko stopniowo pomiędzy projektami i nie zawsze jest związane z takimi cechami jak: rozmiar projektu oraz struktura i jakość partnerstwa. Program BSR będzie zatem utrzymywał właściwy balans pomiędzy małymi i bardzo dużymi projektami i partnerstwami, jak również pomiędzy podejściami odgórnymi i oddolnymi w generowaniu projektów. Jednocześnie program kładzie większy nacisk na kwestie o szczególnym strategicznym znaczeniu, zamierza zwiększyć ilość odpowiednich projektów i przedstawia przykłady takich projektów w każdym priorytecie tematycznym.

Projekt ma szczególnie strategiczne znaczenie dla programu, jeśli ma następujące cechy:

- odnosi się do problemu i przedstawia rozwiązanie mające zasadnicze znaczenie dla stabilnego rozwoju całego BSR, zgodnie z prezentacją w Rozdziale 2.3 (Kwestie wspólnego zainteresowania) i 3.1 (Analiza SWOT), i
- jego obszar geograficzny lub obszar, na który projekt ma wpływ obejmuje cały BSR, i
- ma silny nacisk na realizację, to jest zawiera on inwestycje infrastrukturalne, inwestycje pilotażowe, etap przygotowania do inwestycji finansowanych z innych źródeł lub lokalne działania demonstracyjne, i
- ma silne wsparcie polityczne na poziomie krajowym, który to poziom bierze odpowiedzialność za realizację transnarodowo przygotowanych inwestycji i za poparcie zaleceń politycznych.

Wszystkie projekty strategiczne mogą mieć składnik ENPI.

Strategiczne projekty cechują **silne powiązania z ogólnymi celami i strategiami UE**. Projekty powinny wspierać rozwój **wszechstronnych i skoordynowanych podejść do polityk i programów krajowych**, które będą projektowane w ciągu nadchodzących lat w krajach BSR w odpowiedzi na polityki i strategie UE i globalne. Projekty przygotowują podstawy dla skoordynowanych na poziomie BSR programów krajowych wykorzystując, w szczególności, możliwości tworzone przez komplementarne – rozdzielane krajowo – fundusze strukturalne UE oraz fundusze UE wspierające rozwój obszarów wiejskich w najbardziej efektywny sposób. Projekty strategiczne zatem utworzą drogę do rozwoju BSR w region modelowy na skalę globalną.

Takie projekty charakteryzują się silnym zaangażowaniem instytucji i władz krajowych i transnarodowych w procesie ich tworzenia, jak również realizacji. Partnerami lub członkami grup odniesienia w ramach projektów strategicznych mogą zatem być władze krajowe odpowiedzialne za rozwój i realizację odpowiedzi na polityki UE i polityki globalne.

Silniejsze zaangażowanie władz krajowych nie powinno być rozumiane jako osłabianie roli władz regionalnych i lokalnych w projektach strategicznych. Projekty te powinny zawsze obejmować **inicjatywy rozwoju polityki**, które są następnie realizowane poprzez konkretne działania w terenie. Wymaga to wyraźnego **partnerstwa pomiędzy władzami krajowymi/transnarodowymi, władzami regionalnymi/lokalnymi i organizacjami, a także partnerami społecznymi i biznesowymi** (na przykład organizacje pozarządowe (NGO), stowarzyszenia przedsiębiorców, izby handlowe, instytucje edukacyjne i badawcze itd.). W takim partnerstwie władze krajowe zajmują się strategicznym charakterem projektu, podczas gdy władze regionalne/lokalne i partnerzy biznesowi i społeczni tworzą konkretne rozwiązania. W takich schematach inicjatywy regionalne/lokalne stają się integralnymi częściami projektów strategicznych jako opisy rozwiązań praktycznych.

Z drugiej strony projekty strategiczne mogą także być inicjowane i prowadzone przez władze regionalne i lokalne, pod warunkiem, że projekty te zajmują się kwestiami o strategicznym znaczeniu dla rozwoju regionu Morza Bałtyckiego.

Dalsze szczegóły są umieszczone w podręczniku programu jak wspomniano w Rozdziale 7.

5. Pozycjonowanie i komplementarność programu

Jak już podkreślano, Program BSR opiera swoje działania na transnarodowym doświadczeniu nabytym w regionie Morza Bałtyckiego w trakcie dwóch poprzedzających programów Interreg. Równolegle czerpie on jednak inspiracje z obecnych wyzwań zawartych w polityce europejskiej, która kształtuje jego profil, strategię i koncentrację.

5.1 Spójność z ramami i programami politycznymi UE i krajowymi

Rozporządzenia Komisji Europejskiej dotyczące współpracy transnarodowej w okresie 2007-2013 określają cztery główne obszary interwencji, które są określone w Art. 6 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR: innowacje; środowisko; dostępność i zrównoważony rozwój obszarów miejskich. Ponadto oczekuje się, że wszystkie interwencje przyczynią się do zrównoważonego rozwoju gospodarczego obszarów transnarodowych i będą miały wyraźny wymiar i wpływ transnarodowy. Takie wymagania tworzą wyraźne parametry dla programu, ale ważne także jest, by umieszczać wyżej wymienione tematy w szerszym kontekście ogólnych celów rozwoju UE.

Strategie z Lizbony i Goteborga

Na początku 2005 r. Komisja Europejska ponownie wprowadziła swoją Agendę Lizbońską, która koncentruje się na trzech głównych obszarach działania: uczynienie Europy bardziej atrakcyjnym miejscem do inwestowania i pracy, rozwijanie wiedzy i innowacji na rzecz wzrostu; oraz tworzenie większej ilości i lepszych miejsc pracy. Zwiększony nacisk na Agendę Lizbońską jest także odzwierciedlony w realizowaniu Funduszy Strukturalnych. Ponadto Agenda z Goteborga z 2001 r. także nabrała nowego impetu. Agenda ta uznaje, „że w długiej perspektywie wzrost gospodarczy, spójność społeczna i ochrona środowiska muszą iść ręką w rękę”.

Program BSR próbuje nadać wymiar terytorialny strategiom z Lizbony i Goteborga poprzez analizę geograficznego rozkładu w zakresie wzrostu, innowacyjności i procesów związanych z zatrudnieniem w regionie Morza Bałtyckiego oraz poprzez zaproponowanie platformy obejmującej cały region dla wspólnych działań zmierzających do zrównoważonego rozwoju we wszystkich krajach.

Program ma na celu wsparcie celów z Agendy Lizbońskiej, szczególnie poprzez priorytety 1 i 4, które są związane ze wszystkimi trzema zakresami działań. Ponadto priorytety 2 i 3 przyczyniają się do celów lizbońskich „Uczynienia z Europy bardziej atrakcyjnym miejscem do inwestowania i pracy” i „Wiedza i innowacje dla wzrostu”.

Goteborskiej Strategii Zrównoważonego Rozwoju dotyczy ogólny cel programu, a także treść priorytetu 3, który kładzie silny nacisk na zrównoważenie i który odnosi się do kluczowych tematów Strategii wyraźnie związanych z perspektywą środowiskową. Ponadto kwestie związane ze środowiskiem naturalnym stanowią podstawę wszystkich priorytetów tematycznych i wpływają na propozycje projektów poprzez wymagania jakościowe (wkład do zrównoważonego rozwoju). Program jest też powiązany z Komunikatem Komisji dotyczącym Zintegrowanego Zarządzania Strefą Nadbrzeżną (ICZM), przyjętym 7 czerwca 2007 r. i kieruje się oceną Rekomendacji UE w kwestii ICZM.

W celu zapewnienia, że fundusze UE są wykorzystywane i kierowane w sposób optymalny dla promowania zrównoważonego rozwoju, Państwa Członkowskie i Komisja powinny koordynować działania dla zwiększenia komplementarności i synergii pomiędzy różnymi aspektami mechanizmów finansowania ze strony Wspólnoty i innymi mechanizmami współfinansowania, takimi jak polityka spójności, rozwój obszarów

wiejskich, LIFE+, Rozwój Badań i Technologii, Program Konkurencyjności i Innowacji oraz Europejski Fundusz Rybacki.

Strategiczne Wytyczne Wspólnoty

Nowe ramy regulacyjne wprowadzają silniejsze strategiczne podejście do polityki spójności. Nowe Rozporządzenie Ogólne przewiduje przyjęcie strategicznych dokumentów zarówno na poziomie Wspólnoty, jak i na poziomie Państwa Członkowskiego.

W październiku 2006 r. Rada Europy przyjęła Strategiczne Wytyczne Wspólnoty (Community Strategic Guidelines - CSG) na okres 2007-2013 określające priorytety Wspólnoty, które mają być wspierane w ramach polityki spójności, a które mają na celu wzmocnienie synergii ze strategiami z Lizbony i Goteborga oraz pomoc w realizacji tych strategii. Decyzja Rady zajmuje się także terytorialnym wymiarem polityki spójności. Odnośnie współpracy transnarodowej podana jest następująca wytyczna:

“W obszarach transnarodowych występuje potrzeba zwiększenia gospodarczej i społecznej integracji i spójności. Programy współpracy transnarodowej dążą do zwiększenia współpracy pomiędzy Państwami Członkowskimi w zakresie kwestii o strategicznym znaczeniu. Należy zatem udzielać wsparcia tym działaniom, które dążą do poprawienia fizycznych wzajemnych połączeń terytoriów (na przykład inwestycje w zrównoważony transport), jak również połączeń niematerialnych (sieci, wymiana pomiędzy zaangażowanymi regionami i stronami). Przewidywane działania obejmują tworzenie europejskich korytarzy transportowych (a zwłaszcza odcinków przygranicznych) i działania mające na celu zabezpieczenie przed zagrożeniami naturalnymi (na przykład pożary, susza i powódź), a także zarządzanie gospodarką wodną w dorzeczach, zintegrowaną współpracę morską oraz promowanie zrównoważonego rozwoju miejskiego i sieci B+R/innowacyjnych.”

Program zajmuje się potrzebą silniejszej spójności terytorialnej Unii Europejskiej przedstawioną w Strategicznych Wytycznych Wspólnoty dotyczących spójności poprzez zapewnienie balansu pomiędzy dwoma celami wzrostu i agendy pracy oraz spójności terytorialnej. Działania przewidziane w programie są zgodne z działaniami wymienionymi w Strategicznych Wytycznych Wspólnoty.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia dla Państw Członkowskich UE

Zgodnie z Rozporządzeniem Ogólnym każde Państwo Członkowskie przedstawia Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO), które zapewniają, że pomoc z Funduszy jest zgodna ze Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty. NSRO stanowią instrument referencyjny dla przygotowywania programowania Funduszy. NSRO dotyczą głównie celu Konwergencja i celu Konkurencyjność Regionalna i Zatrudnienie. Mogą one także, jeśli tak zdecyduje Państwo Członkowskie, mieć zastosowanie dla celu Europejska Współpraca Terytorialna, bez szkody dla przyszłych wyborów Państw Członkowskich.

Ogólna strategia Programu BSR jest zgodna z priorytetami NSRO przedstawionymi przez Państwa Członkowskie z regionu Morza Bałtyckiego. W dokumentach tych kluczowymi tematami są rozwój infrastruktury w zrównoważony sposób i działania w celu podniesienia konkurencyjności regionu. Ponadto dla wielu ram kluczowymi zagadnieniami są zbilansowany system zasiedlenia, zdolność do znalezienia pracy i konkurencyjność zasobów ludzkich, spójność gospodarcza i społeczna, łączenie potencjałów i kompetencji oraz zmniejszenie barier administracyjnych.

Krajowe strategie dla krajów spoza UE

Program BSR przestrzega Norweskich Krajowych Ram dla Polityki Wiejskiej i Regionalnej (Biała Księga nr 21 (2005 – 2006), gdzie został określony cel polityki wiejskiej i regionalnej w Norwegii w celu utrzymania obecnego wzorca miast i wsi, ułatwiając jednocześnie rozwój gospodarczy we wszystkich częściach kraju. W tych ramach polityka rządu Norwegii dąży do zebrania znaczącego potencjału do wzrostu w całym kraju, pobudzenia biznesu i przemysłu, zachowania i udoskonalenia dobrze funkcjonującej infrastruktury równocześnie lepiej wykorzystując wiedzę naukową i badania.

Program Regionu Morza Bałtyckiego wspiera wprowadzanie strategicznego partnerstwa Unia Europejska – Rosja, w szczególności Mapę Drogową dla utworzenia Wspólnej Przestrzeni Gospodarczej. W tym kontekście szczególny nacisk jest kładziony na współpracę ponad granicami jako narzędzie służące integracji terytorialnej i rozwojowi gospodarczemu na poziomie regionalnym.

Program BSR jest zgodny z krajowymi strategiami Rosji, mianowicie z: „Koncepcją Rozwoju Regionalnego Federacji Rosyjskiej” opracowaną przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Federacji Rosyjskiej i głównymi postanowieniami „Strategii społeczno-gospodarczego rozwoju Okręgu Północno-Zachodniego do roku 2015”, opracowanej przez Biuro Pełnomocnika Prezydenta Federacji Rosyjskiej dla Północno-Zachodniego Regionu Federalnego. Oba te dokumenty promują zbilansowany zrównoważony rozwój gospodarczy i tworzenie nowoczesnego typu wzrostu gospodarczego w północno-zachodniej części Federacji Rosyjskiej w oparciu o transfer innowacji, współpracę w zakresie sieci transportowych i energetycznych oraz wysoką jakość zasobów ludzkich. Ponadto program jest zgodny z takimi strategiami dla rosyjskich regionów północno-wschodnich jak:

- Program dla Społeczno-gospodarczego Rozwoju St. Petersburga na okres 2005-2008, sporządzony przez Rząd Miasta St. Petersburg oraz Komisję ds. Rozwoju Gospodarczego, Polityki Przemysłowej i Handlu
- Koncepcja społecznego i gospodarczego rozwoju St. Petersburga w perspektywie długoterminowej, przygotowana przez Rząd Miasta St. Petersburg oraz Komisję ds. Architektury.
- Koncepcja Społecznego i Gospodarczego Rozwoju Republiki Karelii w latach 1999-2002-2010, przygotowana przez Rząd Republiki Karelii
- Strategia rozwoju gospodarczego regionu Murmańska do roku 2015 sporządzona przez Rząd Okręgu Murmańska
- Priorytety polityki inwestycyjnej Rządu Regionu Leningrad
- Program Rozwoju Społeczno-gospodarczego Regionu Pskowa.

Program BSR odpowiada także „Programowi społeczno-gospodarczego rozwoju Republiki Białorusi w latach 2006-2010”, którego celem jest osiągnięcie poprawy standardów i jakości życia wszystkich Białorusinów, wzmocnienie konkurencyjności gospodarki krajowej i budowa państwa przyjaznego dla obywateli. Jego tematy priorytetowe obejmują, między innymi: system ochrony zdrowia, napędzany innowacjami rozwój gospodarczy i zwiększoną wydajność energetyczna i innych zasobów, infrastrukturę społeczną w obszarach wiejskich oraz rozwój małych i średnich miast.

ESDP i ESPON

Program BSR odpowiada Europejskiej Perspektywie Rozwoju Przestrzennego (ESDP) i podąża za Programem ESPON (European Spatial Planning Observation Network - Europejska Sieć Obserwacyjna Planowania Przestrzennego) poprzez oferowanie wszechstronnego podejścia do takich kwestii jak: wzrost obszarów miejskich i wiejskich, możliwości innowacyjne, dostępność, migracja i zmiany demograficzne, zarządzanie zasobami naturalnymi i kulturalnymi, zmiana klimatu i konkurencyjność terytorialna.

Stan rozwoju tych programów jest oceniany na poziomie BSR i dalej opracowywany w celu uwzględnienia sytuacji w objętych programem regionach Rosji i Białorusi.

Jednocześnie program zwraca uwagę na "Agendę Terytorialną" Unii Europejskiej, która jest w tej chwili przygotowywana. Agenda ta ma na celu przełożenie „Strategii z Lizbony i Goteborga” na rozwój terytorialny Unii Europejskiej.

5.2 Spójność z Ramami Politycznymi Wymiaru Północnego i strategiami panbałtyckimi

W regionie Morza Bałtyckiego istnieje długa tradycja współpracy transnarodowej, która wzmacnia podstawy dla współpracy pomiędzy krajami. Opierając się na doświadczeniach udanej współpracy i biorąc pod uwagę perspektywy przedstawione przez inicjatywy komplementarne, Program BSR może zapewnić, że będzie uzyskana wartość dodana. Dokument programu BSR IR IIIB (www.bsrinterreg.net) zawierał przegląd współpracujących organizacji w regionie Morza Bałtyckiego. Większość z nich wciąż jest istotnych, a mogą do nich zostać dodane nowe, zwłaszcza Baltic Development Forum. Z tymi organizacjami przeprowadzane były intensywne konsultacje w trakcie procesu programowania (patrz Wstęp) i oczekuje się, że większość z nich będzie aktywnie uczestniczyć w fazie realizacji programu. W tym Rozdziale przedstawionych jest kilka ram współpracy o szczególnym znaczeniu dla najważniejszych celów i strategii programu.

Wymiar Północny

Wraz z zatwierdzeniem Dokumentu Ram Politycznych Wymiaru Północnego i Deklaracji Politycznej na szczycie UE – Rosja, co nastąpiło w Helsinkach 24 listopada 2006 r., polityka Wymiaru Północnego weszła w nową fazę. Polityka ta kiedyś była polityką UE, a teraz jest wspólną polityką pomiędzy UE, Rosją, Norwegią i Islandią. Nowa polityka Wymiaru Przestrzennego (WP) weszła w życie 1 stycznia 2007 r. i będzie miała ciągły charakter, w odróżnieniu od poprzednich Planów Działania.

Nowy Wymiar Północny w coraz większym stopniu koncentruje się na północno-zachodniej Rosji, z jej specyficznymi wyzwaniami i możliwościami dla całego regionu WP. Morze Bałtyckie, okręg Kaliningradu, jak również rozległe obszary Arktyki i Subarktyki włączając Region Barentsa są obszarami priorytetowymi dla polityki WP.

Współpraca w ramach WP obejmuje nie tylko współpracę pomiędzy czterema partnerami na poziomie rządowym, ale także współpracę na poziomie regionalnym, subregionalnym i lokalnym. Ważną rolę będą odgrywały cztery północne rady regionalne: Rada Państw Morza Bałtyckiego, Rada Obszaru Barentsa i Arktyki Europejskiej, Nordycka Rada Ministrów i Rada Arktyczna. Także Białoruś będzie zachęcana do uczestniczenia na poziomie współpracy ekspertów w ramach Wymiaru Północnego.

Polityka Wymiaru Północnego ma na celu zapewnianie wspólnych ram dla promocji dialogu i konkretnej współpracy, wzmocnienie stabilności, dobrobytu i zintensyfikowanej współpracy gospodarczej, promowanie integracji gospodarczej oraz konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju w Europie Północnej.

Priorytetowymi tematami dla dialogu i współpracy w ramach Wymiaru Północnego są: współpraca gospodarcza (włączając MŚP, innowacje, transport i logistykę, technologie telekomunikacyjne i informacyjne); wolność, bezpieczeństwo i sprawiedliwość; bezpieczeństwo zewnętrzne; badania, szkolnictwo i kultura; bezpieczeństwo nuklearne i zasoby naturalne (włączając bezpieczeństwo na morzu i ochronę środowiska morskiego w Morzu Bałtyckim i Morzu Barentsa); oraz opiekę społeczną i opiekę zdrowotną.

Działania Wymiaru Północnego są realizowane przez rozmaite podmioty i finansowane z różnych źródeł, włączając istniejące i przyszłe instrumenty finansowe i programy UE (zwłaszcza ENPI), budżety krajowe, międzynarodowe organizacje regionalne,

międzynarodowe instytucje finansowe (IFI), regionalne i lokalne organizacje publiczne i inne organy publiczne.

Oczywiste jest, że Program Regionu Morza Bałtyckiego jest zgodny z nową polityką Wymiaru Północnego. Cały obszar programu (potencjalnie także Białoruś) jest włączony w obszar WP. Ten fakt, wraz ze zintegrowanym podejściem ENPI/EFRR, uczyni z programu BSR ważny instrument do wspierania realizacji polityki WP, szczególnie w kontekście współpracy transgranicznej. Priorytety Programu BSR obejmują wiele priorytetowych tematów WP, szczególnie współpracę gospodarczą (włączając transport i logistykę) i środowisko. Możliwe utworzenie Partnerstwa Transportowego i Logistycznego może zaoferować dalsze możliwości synergii i współpracy.

W celu zapewnienia pełnego wykorzystania potencjalnych synergii pomiędzy Wymiarem Północnym i programem BSR ważne jest zapewnienie regularnych kontaktów i wymiany informacji pomiędzy odpowiednimi organami realizującymi. Praktyczne ustalenia dla tych działań będą wypracowane w przyszłości.

Strategie panbałtyckie

Program BSR należy do odzwierciedla strategii panbałtyckie, takie jak te rozwijane przez Baltic Development Forum, Baltic 21, Helcom i VASAB 2010. Strategie te są głównie związane z jednym lub dwoma priorytetami programu. Ponadto priorytety programu (szczególnie priorytety 2 i 3) przyczyniają się do tworzenia fizycznej infrastruktury niezbędnej dla rozwoju gospodarczego, który to rozwój jest wspólnym mianownikiem dla wszystkich strategii panbałtyckich.

Biorąc pod uwagę to, że program BSR obejmuje bardzo duży i rzadko zaludniony obszar Morza Barentsa, odzwierciedla więc także strategię i priorytety Rady Obszaru Barentsa i Arktyki Europejskiej, szczególnie w priorytecie 2.

5.3 Spójność z politykami sektorowymi UE

Poprzez wybrane priorytety program odpowiada odpowiednim politykom sektorowym UE – w odróżnieniu od programów wsparcia dla danego sektora – i promuje działania sprzyjające zintegrowanemu rozwojowi terytorialnemu wykorzystując wielopodmiotowe podejście (zaangażowanie różnych sektorów i poziomów władzy). Na przykład podstawową bazą dla przyszłych projektów szukających wsparcia w ramach priorytetu zewnętrznej i wewnętrznej dostępności BSR są dokumenty europejskie dotyczące transportu i ICT (na przykład Biała Księga dotycząca Europejskiej Polityki Transportowej na rok 2010, wytyczne dla TEN-T, dokumenty dotyczące transportu kolejowego i interoperacyjności, a także bardziej konkurencyjnego transportu publicznego, dokument eEurope 2005, i2010 itd.). Przyjęta perspektywa powinna jednak być znacznie szersza, odzwierciedlając regionalne uwarunkowania rozwojowe sygnalizowanych problemów i pokazując wpływ terytorialny przewidywanych rozwiązań. Innym przykładem jest 7. Program Ramowy UE w kwestii rozwoju badań i technologii, który mógłby być uzupełniony poprzez transnarodowe działania terytorialne w regionie Morza Bałtyckiego. Jednocześnie projekty transnarodowe mogłyby przygotowywać zagadnienia, które byłyby przedmiotem bardziej szczegółowych badań Programu Ramowego.

Państwa Członkowskie potwierdzają, że każda pomoc państwa, która mogłaby być zapewniana w ramach tego programu, będzie albo zgodna z „zasadą de minimis” lub z programami pomocy realizowanymi zgodnie z rozporządzeniami dotyczącymi wyłączeń blokowych lub innymi rozporządzeniami o wyłączeniach, lub będzie zgłaszana do Komisji zgodnie z zasadami dotyczącymi zgłaszania pomocy państwa.

5.4 Spójność ze środkami finansowanymi przez EAFRD, EFR i EFS

Program BSR operuje częściowo w tych samych sektorach jak programy rozwoju obszarów wiejskich finansowane przez Europejski Fundusz Rolny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich (EAFRD), szczególnie jego oś 3. (Jakość życia w obszarach wiejskich i dywersyfikacja gospodarki wiejskiej) i oś 4. (Lokalne Grupy Działania). Środki mogą obejmować na przykład dywersyfikację w stronę działań pozarolniczych, wsparcie dla tworzenia i rozwoju firm, popieranie działań związanych z turystyką, podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej jak również konserwacja i rozszerzanie dziedzictwa wiejskiego. W ramach osi nr 4 możliwe jest finansowanie transnarodowych projektów współpracy w dowolnym sektorze objętym przez program rozwoju obszarów wiejskich. Ponadto środki dostępne w ramach osi nr 3 i 4 są ukierunkowane nie tylko na rolników, ale na całą ludność wiejską.

Główną różnicą pomiędzy Programem BSR i działaniami kwalifikowanymi w ramach EAFRD jest rozmiar i profil operacji. Większość projektów finansowanych przez programy EAFRD jest realizowanych na poziomie lokalnym lub regionalnym i są one ukierunkowane na przynoszenie korzyści dla wspólnot lokalnych (rolnicy, właściciele lasów, operatorzy gospodarczy). Dla transnarodowych projektów współpracy finansowych przez programy EAFRD inicjatywa wychodzi z poziomu lokalnego (od tzw. Lokalnych Grup Działania), podczas gdy w przypadku Programu BSR inicjatywy i pomysły są wprowadzane z bardziej ogólnej perspektywy Regionu Morza Bałtyckiego. Ponadto nacisk Programu BSR koncentruje się na strukturze zasiedlenia obszarów wiejskich i funkcjonalnej współpracy pomiędzy miastami i miasteczkami różnej wielkości (włączając obszary miast stołecznych), które to kwestie nie są objęte programami EAFRD.

Z drugiej strony Program BSR może wnieść wartość dodaną do programów rozwoju obszarów wiejskich poprzez identyfikację, planowanie i realizację działań ukierunkowanych w szerszym kontekście. Daje to możliwość znalezienia we współpracy z poziomem krajowym, regionalnym i lokalnym nowych rozwiązań problemów, które są wspólne na większych terytoriach i które nie mogą być rozwiązane tylko przez poziom lokalny lub krajowy.

W najmniej faworyzowanych regionach w nowych Państwach Członkowskich Program BSR może uzupełniać działania współfinansowane przez Europejski Fundusz Rybacki (EFR), szczególnie w odniesieniu do zrównoważonego rozwoju rybackich obszarów nadmorskich, które przeżywają pogarszanie się sytuacji gospodarczej. W przeciwieństwie do programów Europejskiego Funduszu Rybackiego, które promują działania zmierzające do społeczno-gospodarczego i zrównoważonego rozwoju na terytorium jednego Państwa Członkowskiego i tylko w odniesieniu do sektora rybackiego, Program BSR zapewnia szerszą transnarodową perspektywę i wielosektorowe podejście do zidentyfikowanych problemów. W tym znaczeniu wspólne transnarodowe rozwiązania w Programie BSR nie przynoszą korzyści tylko dla lokalnych społeczności rybackich, ale przyczyniają się do społeczno-gospodarczego rozwoju wszystkich obszarów objętych programem BSR, które potrzebują bardziej różnicowanego zarządzania zasobami morskimi.

Program BSR promuje także działania o podobnym charakterze do działań objętych Europejskim Funduszem Społecznym (EFS), takie jak przyciąganie różnych grup społecznych do kwestii związanych z innowacjami i środowiskiem naturalnym, przekształceniem polityki dotyczącej rynku pracy w BSR itd. Działania te powinny być jednak przeprowadzane w kontekście transnarodowego i regionalnego rozwoju. Projekty bezpośrednio wspierane przez EFS mogłyby pogłębiać takie podejście na gruncie lokalnym i regionalnym, ale mogłyby także wносить wkład do transnarodowych strategii programu BSR.

5.5 Spójność z innymi finansowanymi przez UE programami rozwoju społeczno-gospodarczego

Zgodnie z Artykułem 9 Rozporządzenia Ogólnego wyraźną intencją było zapewnienie spójności i komplementarności Programu Regionu Morza Bałtyckiego z innymi finansowanymi przez UE programami operującymi na tym samym obszarze geograficznym. Obejmuje to bardzo dużą liczbę programów realizowanych w ramach celu Funduszy Strukturalnych Konwergencja, celu Konkurencyjność Regionalna i Zatrudnienie i różnych aspektów celu Europejska Współpraca Terytorialna jak również programów transgranicznych ENPI.

Na poziomie ogólnym Program BSR prezentuje wyraźne cechy, które odróżniają go od innych zintegrowanych programów rozwoju istniejących w tej samej przestrzeni BSR. Ze względu na charakter współpracy transnarodowej program BSR jest ulokowany ponad regionalnym rozwojem społeczno-gospodarczym i działaniami transgranicznymi. Operuje on na poziomie regionu Morza Bałtyckiego i obejmuje działania mające wpływ panbałtycki - w przeciwieństwie do programów celu Konwergencja, Konkurencyjność i programów transgranicznych, które są ograniczone do granic administracyjnych odpowiednio jednego lub kilku regionów przylegających do granicy państwa.

Programy Konwergencja i Konkurencyjność Regionalna i Zatrudnienie

Obszar programu BSR będzie obejmował terytoria kilku programów w ramach celów Konwergencja i Konkurencyjność. Ich strategię powinny być zgodne z odpowiednimi Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (patrz powyżej) i w rezultacie wykazywać komplementarność z Programem BSR.

Chociaż budżety i zakresy programów Konwergencja i Konkurencyjność są dużo większe niż Programu BSR, to ten ostatni może służyć jako uzupełnienie poprzez dodanie wymiaru transnarodowego do pracy nad rozwojem. Z jednej strony BSR i jego projekty zapewnią w ten sposób ramy transnarodowe, w których mogą być podejmowane środki rozwoju regionalnego, a z drugiej strony wspólne projekty transnarodowe mogą prowadzić do bardziej konkretnych i większych pod względem finansowym projektów finansowych przez programy Konwergencja i Konkurencyjność. Jest to szczególnie istotne dla rozwoju infrastruktury.

Programy transgraniczne

W obszarze Programu BSR w sumie będzie operowało **13 programów transgranicznych w ramach celu Europejska współpraca terytorialna**, dysponujących funduszami z EFRR w wysokości 1,2 miliarda euro. Większość z tych programów to programy dwustronne i koncentrują się one na rozwoju swojego określonego regionu transgranicznego (patrz rys. 13).

Jednak w okresie programowym 2007-2013 będzie także działało wiele dużych wielostronnych programów transgranicznych, które ze względu na partnerstwa programowe, priorytety i kryteria kwalifikowania mogą przynajmniej częściowo finansować podobne projekty jak Program BSR. Szczególnie dotyczy to programu Centralnego Bałtyku i programu Obszaru Południowego Bałtyku.

Program Centralnego Bałtyku obejmuje regiony w południowej Finlandii, centralno-wschodniej Szwecji, w Estonii i na Łotwie. Priorytetami tego programu są „Bezpieczne i zdrowe środowisko”, „Konkurencyjny gospodarczo i innowacyjny region” oraz „Dobre warunki życia”. Program dysponuje funduszami z EFRR w wysokości 102 milionów euro. Program może finansować na przykład współpracę pomiędzy kilkoma większymi miastami w regionie objętym programem.

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

Program Obszaru Południowego Bałtyku obejmuje przybrzeżne regiony Polski, Litwy, Danii, Niemiec i Szwecji. Priorytetami programu są „Konkurencyjność gospodarcza” i „Atrakcyjność i wspólna tożsamość”; fundusze z EFRR wynoszą 61 milionów euro.

Innymi programami, gdzie może wystąpić nakładanie się na siebie różnych programów są: Program Nord obejmujący fińskie, szwedzkie i norweskie części regionu Barentsa; Botnia-Atlantica opierający się na pracach zrealizowanych w programie Kvarken Mittskandia oraz program Öresund-Kattegatt-Skagerrak obejmujący regiony z Danii, Szwecji i Norwegii.

Poza programami wspomnianymi powyżej będzie operowało we wschodniej częściach obszaru Programu BSR **7 zewnętrznych programów transgranicznych w ramach nowego Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa**, z sumą funduszu z UE (EFRR i ENPI) w wysokości 495 milionów euro. Tryb operacyjny tych programów będzie trochę inny niż programów w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna z możliwymi konsekwencjami dla wymiany informacji i koordynacji działań.

Programy transgraniczne w Regionie Morza Bałtyckiego koncentrują się na kwestiach gospodarczych, społecznych i związanych ze środowiskiem, które są specyficzne dla danego obszaru i które mogą wynikać ze wspólnego wykorzystywania infrastruktury i innych obiektów. Biorąc pod uwagę zwiększony zakres terytorialny takich programów szczególnie w regionie południowego i centralnego Bałtyku, przewidywane są także bardziej wszechstronne strategie, takie jak koncepcje rozwoju przestrzennego i rozwoju korytarzy. Program BSR będzie zwracał uwagę na istnienie takich programów i będzie wykorzystywał ich rezultaty poprzez włączenie ich do transnarodowych strategii i działań. W odwrotnym kierunku Program BSR będzie zapewniał wkład do tych programów poprzez tworzenie transnarodowych ram dla działań transgranicznych i poprzez transfer propozycji konkretnych inwestycji wynikających ze współpracy transnarodowej.

Projekty, które mogłyby potencjalnie być finansowane w ramach programów transgranicznych operujących w regionie Morza Bałtyckiego, nie powinny być finansowane ze środków Programu BSR. Zatem w celu zakwalifikowania się do Programu BSR projekt powinien obejmować partnerów z większego obszaru geograficznego niż ten przewidziany dla współpracy transgranicznej. Program BSR będzie wspierał tylko działania skierowane na rozwój korytarzy i stref, które nie są objęte programem transgranicznym lub które wychodzą poza zakres współpracy transgranicznej, takie jak korytarze Wschód-Zachód z sąsiadami na Białorusi i w Rosji.

Inne programy transnarodowe

Uwaga będzie także zwracana na komplementarność z innymi programami transnarodowymi, szczególnie z programem Europy Środkowo-Wschodniej, programem Morza Północnego, programem Peryferii Północnych, które wszystkie częściowo pokrywają się z Programem BSR. W przypadku programu Europy Środkowo-Wschodniej zachodzące na siebie obszary obejmują całą Polskę i wschodnie części programowego obszaru Niemiec; w programie Morza Północnego całą Danię, zachodnie części niemieckiego obszaru programowego, południowo-zachodnie części Szwecji i całą Norwegię, a w programie Peryferii Północnych północne części Finlandii, Szwecji i północ, środek oraz zachód Norwegii.

Ponieważ różnią się partnerstwa i nacisk programów, nie ma niebezpieczeństwa podwójnego finansowania. Z drugiej strony mogą zaistnieć możliwości uzupełnienia projektów BSR projektami z tych sąsiadujących obszarów współpracy i/lub utworzenia projektów „transprogramowych” podobnych do Operacji Ochronnej na rzecz Bezpieczeństwa Morskiego (Maritime Safety Umbrella Operation), która była realizowana w okresie programowania 2000-2006. Możliwości te będą wykorzystywane po zaakceptowaniu programów, kiedy będą lepiej znane ich zarysy.

Współpraca międzyregionalna, sieci współpracy i wymiana doświadczeń

W przeciwieństwie do programów międzyregionalnych Program BSR cechuje transnarodowy zakres działań, podejście do rozwoju regionalnego i przed-inwestycyjny charakter działań. Główną wartością we współpracy międzyregionalnej jest wymiana doświadczeń w całej Europie i wspólnie tworzone rozwiązania. Program BSR może wykorzystywać międzyregionalne struktury współpracy do rozpowszechniania zgromadzonego przez siebie doświadczenia w takich dziedzinach jak: rozwój korytarzy transportowych, walka z zanieczyszczeniem środowiska naturalnego i eutrofizacją, bezpieczeństwo morskie na międzynarodowych trasach turystycznych itd. Pod tym względem szczególnie ważne jest uruchomienie doświadczenia i najlepszych praktyk z regionalnych i miejskich sieci BSR, jak określono w narzędziu politycznym UE „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”. Obejmuje to tematy skoncentrowane na modernizacji gospodarczej i odnowioną Agendę Lizbońską (szybsze dostarczanie innowacyjnych pomysłów na rynek, zarządzanie migracją i ułatwianie integracji społecznej, przechodzenie do gospodarki zużywającej mało węgla i przenoszenie e-rządów na regiony i firmy).

Jeśli regiony znajdujące się na obszarze objętym programem są zaangażowane w inicjatywę Regiony na rzecz zmian gospodarczych, Instytucja Zarządzająca zobowiązuje się do:

- a) dokonania niezbędnych przygotowań do wspierania działań innowacyjnych o transnarodowym wpływie, które są związane z wynikami sieci,
- b) przewidzieć przynajmniej raz w roku w agendzie Komitetu Monitorującego punkt dotyczący omówienia odpowiednich sugestii dla programu oraz zaprosić przedstawicieli sieci (jako obserwatorów) w celu przedstawienia raportu dotyczącego postępu w działaniach sieci;
- c) opisać w Raporcie Rocznym działania objęte inicjatywą Regiony na rzecz zmian gospodarczych.

Natomiast wyniki współpracy międzyregionalnej i transfer dobrych doświadczeń w ramach wyżej wymienionego narzędzia politycznego może przyczynić się do formułowania i realizacji transnarodowych strategii i w ten sposób zapewnić wkład do rozwoju BSR.

Program URBACT będzie pobudzać wymianę doświadczeń i transfer wiedzy i dobrych praktyk pomiędzy miastami dotyczących różnych aspektów rozwoju miejskiego w ramach polityki spójności. Jednak nacisk Programu BSR jest skoncentrowany na rozwoju miast i regionów w kontekście transnarodowym i jest on dostosowany do specyficznych warunków i wymagań regionu Morza Bałtyckiego.

Szczególną uwagę trzeba zwrócić na usługi zapewniane przez program INTERACT II. Ten obejmujący całą Europę program koncentruje się na dobrym zarządzaniu współpracą terytorialną i zapewnia oparte na potrzebach wsparcie dla zainteresowanych podmiotów w realizacji programów w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna. Grupą docelową dla INTERACT II są przede wszystkim instytucje mające zostać utworzone zgodnie z Rozporządzeniami Rady 1083/2006 i 1080/2006, jak również inne organy zaangażowane w realizację programu. W celu zapewnienia maksymalnych korzyści z programu INTERACT dla organów realizujących ten program, będą one zachęcane do wykorzystywania usług i dokumentów INTERACT, jak również do uczestniczenia w seminariach INTERACT.

Wnioski

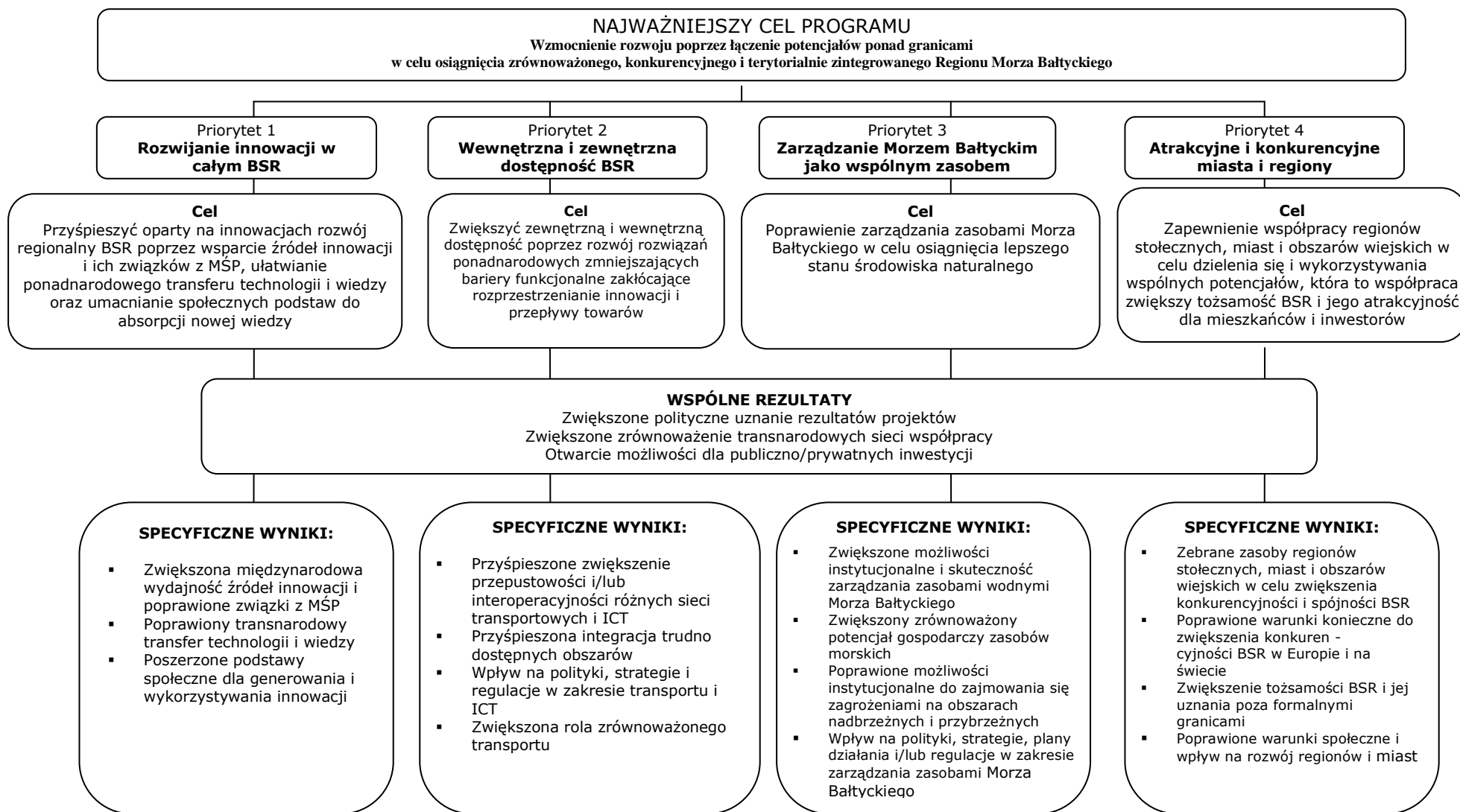
Istotną wartością Programu BSR jest jego komplementarność z innymi programami i inicjatywami. Może być on uważany za przydatne narzędzie w procesie planowania i realizacji, który rozpoczyna się od zintensyfikowanych kontaktów międzyludzkich i uruchomienia pomysłu współpracy (na przykład wspartej przez program transgraniczny) i kończy konkretną inwestycją (na przykład wspartą przez program Konwergencja), zarządzaną później przez publiczno-prywatne konsorcjum (na przykład finansowane częściowo przez program Marco Polo II). Program BSR dodaje do programów sektorowych zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego i uzupełnia inne programy regionalne na obszarze BSR wszechstronnym podejściem do całego Regionu Morza Bałtyckiego. Program BSR zamierza przyczynić się do „budowania regionu” i ukształtowania specyficznego profilu Regionu Morza Bałtyckiego poprzez wzmocnienie potencjałów i zmniejszenie słabości.

6. Priorytety programu

Program obejmuje cztery priorytety, których cele wspólnie przyczyniają się do realizacji najważniejszego celu programu. Wybrane priorytety są uzasadnione w kontekście Strategicznych Wytycznych Wspólnoty i wyniku rozdziałów numer 2 i 3. Sukces programu jest mierzony osiągnięciem oczekiwanych wspólnych i konkretnych rezultatów ustalonych wcześniej dla każdego priorytetu. Wspólne rezultaty mogą być gromadzone na poziomie programu.

Logika interwencji programu jest pokazana na Wykresie 1 poniżej i jest szerzej wyjaśniona w Rozdziale 6.6

Dalsze szczegóły dotyczące oceny programu są podane w Rozdziale 12.3

Wykres 1 Przegląd celów, priorytetów i oczekiwanych rezultatów programu

6.1 Priorytet 1 Rozwijanie innowacji w całym BSR

6.1.1 Orientacja

Innowacje są powszechnie opisywane jako skuteczne tworzenie, przyswajanie i wykorzystywanie nowości w sferach gospodarczej i społecznej. Dzisiaj jest to w dużym stopniu związane ze środkami, poprzez które regiony i ich podmioty gospodarcze dostosowują się do gospodarki globalnej. Ambicją programu BSR jest to, by innowacje wspierały zrównoważony rozwój i zwiększyły wydajność MŚP. W takim kontekście priorytet koncentruje się na innowacjach w zakresie nauk przyrodniczych i technologicznych i na ich transferze do małych i średnich przedsiębiorstw. Priorytet 1 zwraca także uwagę na wybrane innowacje nie-techniczne, takie jak usługi biznesowe, projektowanie i inne związane z rynkiem umiejętności.

Jednocześnie priorytet 1 zachęca projekty do wiązania swoich działań z rozwojem regionalnym, zamiast jedynie koncentrować się na tworzeniu sieci w swoim specyficznym sektorze naukowym/biznesowym. W swoim zakresie priorytet nie tylko przyczynia się do lepszej wydajności wiodących klastrów, ale także popiera obiecujące inicjatywy oddolne. Działania powinny także prowadzić do przyciągania wiedzy i zaawansowanych technologicznie bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz do przyjmowania odpowiednich przełomowych technologii rozwiniętych gdzie indziej. Częścią projektów może być poprawianie podstaw analitycznych w kwestiach innowacji, takich jak dane dotyczące klastrów i polityk wobec nich, jak również dane o przepływach wiedzy i barierach, przed którymi stoi integracja regionalna. Projekty mogą wykorzystywać związki z tak zwanymi przemysłami kreatywnymi, w których wartość dodana jest związana z kontekstem kulturalnym. Przemysły kreatywne zbierają razem tradycyjne siły kultury klasycznej z wartością dodaną przedsiębiorczości i nowymi opartymi na wiedzy elektronicznymi i komunikacyjnymi talentami.

Dla partnerstw projektowych z funduszami z ENPI część działań może tworzyć wsparcie instytucjonalne i organizacyjne dla MŚP przekraczające rozwijanie innowacji, jak również szersze podejście do rozwoju gospodarczego. Działania takie mogą obejmować akcje w zakresie rozwoju regionalnego, wsparcie dla MŚP, współpracę pomiędzy izbami handlowymi dla utworzenia powiązań pomiędzy MŚP i umożliwienie dostępu do nowych rynków oraz rozwój strategiczny i szkolenia w celu zwiększenia rozwoju gospodarczego.

Przykładem dla projektów w ramach tego priorytetu w ich wysiłkach w celu zajmowania się kwestiami innowacji w kontekście transnarodowym i w celu pokazania ich wymiaru rozwoju regionalnego są projekty z programu Interreg III B¹, takie jak:

- *Baltic Sea Virtual Campus* i *ScanBalt Campus* – które mają na celu stworzenie struktur e-nauki oraz koordynowanych w ramach współpracy transnarodowej kursów, sieci transferu wiedzy i trwałych instytucji (jak na przykład Akademia ScanBalt jako ekspercka/doradcza rada w dziedzinie nauk przyrodniczych);
- *BBDN*, *FEM* i *B-SME* – które zamierzają tworzyć trwałe instytucje (na przykład Wirtualną Akademię Rozwoju Bałtyku - Virtual Baltic Development Agency) oraz opracowywać produkty wsparcia (programy szkoleniowe), struktury i sieci wsparcia mające służyć stymulowaniu międzynarodowej działalności bałtyckich MŚP;
- *Connect BSR* i *Connect BSR+* - które mają na celu tworzenie klastrów zgodnie z modelem "potrójnej spirali" (triple helix), włączając rozwijanie nowych firm, gromadzenie kapitału inwestycyjnego i opracowywanie modelowego rozwiązania (blue print) na podstawie dotychczasowego doświadczenia.

¹ Więcej informacji o wszystkich projektach BSR Interreg IIIB PS wymienionych w niniejszym dokumencie programowym można znaleźć na stronie www.bsrinterreg.net i www.eu.baltic.net.

Ponadto podmioty działające w innowacyjnych dziedzinach, takich jak mechatronika, podjęły pierwsze kroki w kierunku połączenia swoich sił w celu wsparcia MŚP i rozwoju regionalnego.

Doświadczenie to zostało wykorzystane – w dodatku do innych analiz [21] – w celu sformułowania kierunków wsparcia programu. Powinno być ono dogłębnie zweryfikowane w ramach projektów, rozszerzone na inne odpowiednie dziedziny i pogłębione w kierunkach wskazanych poniżej.

Priorytet nie będzie wspierał projektów badawczych i laboratoryjnych poświęconych tylko tworzeniu innowacji, jak również sieci obejmujących tylko naukowców. Projekty powinny być związane ze wspieraniem sektora MŚP w kontekście rozwoju regionalnego i szczególnie ze stosowaniem naukowych i technologicznych nowości w biznesie.

Możliwymi wynikami działań przewidzianych w ramach priorytetu 1 są: strategie, plany działania, praktyki dobrych rozwiązań, tworzenie nowych możliwości biznesowych, propozycje inwestycji i bezpośrednie inwestycje. Szczególnie oczekiwane są **inwestycje** w zakresie:

- struktur wsparcia dla MŚP
- infrastruktury technicznej dla poprawienia wydajności źródeł innowacji (na przykład stosowane badania przemysłowe)
- infrastruktury edukacyjnej
- nowych i szeroko stosowanych technologii dla MŚP.

Szczegółowy przegląd celów priorytetu, wyników i wskaźników patrz Rozdział 6.6

Kategorie potencjalnych beneficjentów są zamieszczone w Rozdziale 9.1.1

6.1.2 Kierunki wsparcia

Celem priorytetu 1 jest przyśpieszenie opartego na innowacjach rozwoju regionalnego w BSR poprzez wsparcie źródeł innowacji i poprzez ich związki z MŚP, ułatwienie transnarodowego transferu technologii i wiedzy oraz zwiększanie fundamentów społecznych do absorpcji nowej wiedzy.

1. Zapewnianie wsparcia dla źródeł innowacji

- tworzenie transnarodowych struktur (platform, sieci itd.) zapewniających usługi dla źródeł innowacji w ich międzynarodowej działalności
- tworzenie transnarodowych struktur dla wspierania generowania innowacji w kierunku wiodących technologii w Regionie (na przykład związanych ze środowiskiem) i dla wspierania MŚP
- stymulowanie transnarodowych interakcji pomiędzy przedsiębiorstwami, instytucjami B+R i władzami publicznymi w celu komercjalizacji wynalazków i ekspansji terytorialnej klastrów, szczególnie w E-BSR
- tworzenie i stosowanie dobrych praktyk w zakresie wsparcia publicznego dla źródeł innowacji i ich związków z MŚP (czego przykładem jest zapewnianie i dzielenie odpowiedniej technicznej i społecznej infrastruktury lub poprawianie i wykorzystywanie kwalifikacji pracowników)
- marketing możliwości i osiągnięć BSR w zakresie międzynarodowych działań źródeł innowacji, na przykład we wsparciu dla MŚP

2. Ułatwianie transferu technologii i rozpowszechniania wiedzy w całym BSR

- rozwój finansowych, organizacyjnych, prawnych i administracyjnych ram wsparcia na poziomie transnarodowym dla instytucji zajmujących się transferem technologii
- tworzenie transnarodowych struktur i związków (obszary wsparcia, sieci centrów krajowych itd.) dla wsparcia innowacji, kwalifikacji i transferu technologii,

poświęconych, w szczególności, lepszemu dostępowi obszarów wiejskich/peryferyjnych BSR do gospodarki opartej na wiedzy i lepszemu dostępowi MŚP do wiedzy i kompetencji dostępnych w BSR

- integracja MŚP w istniejące transnarodowe klastry współpracy i promowanie specyficznych związanych z MŚP sieci współpracy w BSR
- wspólne pilotażowe wdrażanie transnarodowo istotnych innowacji w firmach w BSR, zwłaszcza w MŚP i firmach rzemieślniczych (na przykład promocja i transfer wiedzy w zakresie wzorów zarządzania energią alternatywną i odnawialną oraz w zakresie technologii przyjaznej dla środowiska i wydajnej pod względem ekologicznym)
- harmonizacja programów wsparcia z poziomu krajowego i regionalnego dla transferu technologii i rozpowszechniania wiedzy pomiędzy krajami BSR

3. Zwiększanie możliwości społecznych w generowaniu i absorpcji nowej wiedzy

- wzmocnianie współpracy instytucji i struktur edukacyjnych w szkolnictwie wyższym i kształceniu ustawicznym w celu zapewnienia sprawniejszego rozpowszechniania wiedzy w całym BSR
- ułatwianie tworzenia sieci i wymiany dobrych praktyk w całym BSR w zakresie edukacji i innych elementów polityki publicznej, które kształtują środowisko innowacyjne
- przygotowywanie i realizacja strategii poprawiających komunikację pomiędzy różnymi organizacjami wspierającymi (na przykład działającymi na rzecz MŚP), podmiotami zainteresowanymi, grupami społecznymi itd. z myślą o rozpowszechnianiu wiedzy w całym BSR
- rozwój dobrych praktyk i wspólne tworzenie rozwiązań pilotażowych w zakresie zainteresowania osób w różnym wieku, różnej płci i różnych zawodów problematyką innowacji oraz promowanie ducha przedsiębiorczości i innowacyjności w BSR
- zapewnianie transnarodowo istotnych rozwiązań zwiększających absorpcję wiedzy (na przykład wiedzy technicznej) w różnych grupach wiekowych

6.1.3 Przykłady projektów strategicznych

Podejście zastosowane w przypadku tego priorytetu i odpowiednich projektów ma ogólne **znaczenie strategiczne** dla programu. Konkretnie projekty strategiczne muszą utworzyć konkretne warunki ramowe i rozwiązania pilotażowe na poziomie BSR dotyczące:

- Strategii transferu innowacji do MŚP (włączając utworzenie transnarodowych finansowych, organizacyjnych, prawnych i administracyjnych struktur wsparcia), po których nastąpią konkretne inwestycje
- Tworzenie transnarodowych struktur wsparcia dla wyróżniających się technologii w BSR
- Strategie i praktyczne rozwiązania w celu zapewnienia większego zaangażowania społecznego w kwestii generowania, wykorzystywania i podnoszenia świadomości w zakresie innowacji (szczególnie wśród mniej zaangażowanych grup społecznych i grup wiekowych)
- Strategie i działania w celu przystosowania systemu kształcenia i systemu dokształcania do wsparcia zrównoważonego i opartego na wiedzy rozwoju BSR.

6.2. Priorytet 2: Zewnętrzna i wewnętrzna dostępność BSR

6.2.1 Orientacja

Kluczowym wyzwaniem stojącym przed międzynarodową współpracą w zakresie poprawienia zewnętrznej i wewnętrznej dostępności regionu Morza Bałtyckiego jest zajęcie się brakiem równowagi w transporcie i zminimalizowanie wpływu barier na niezakłócony transport towarów i pasażerów. W transnarodowej perspektywie przeszkody te obejmują:

- Wciąż istniejące braki powiązań w systemie transportu lądowego w BSR (na przykład brak drugorzędnych połączeń zapewniających dostęp do sieci TEN-T, morskich połączeń pomiędzy osiami TEN-T, przedłużenie osi TEN-T w kierunku wschodnim),
- Niska interoperacyjność pomiędzy różnymi krajowymi sieciami transportowymi ze względu na różne systemy techniczne i bariery administracyjne (szczególnie w transporcie morskim i transporcie kolejowym),
- Brak spójnej sieci śródlądowych dróg wodnych zmniejszających ruch na arteriach drogowych
- Brak systemu operacyjnego dla Baltic Sea Motorways (Bałtyckich Autostrad Morskich), który mógłby skoncentrować przepływy towarów na trasach powiązanych logistycznie ze szlakami morskimi w celu zmniejszenia zatłoczenia dróg i poprawienia dostępu do peryferyjnych obszarów BSR
- Niezadowalające międzyregionalne usługi lotnicze i niewykorzystywany potencjał wielu regionalnych portów lotniczych kontrastujący z dobrze już rozwiniętym i intensywnym ruchem pomiędzy obszarami metropolitalnymi, częściowo ze względu na niską gęstość zaludnienia w niektórych regionach, utrudniającą świadczenie publicznych usług transportowych na dużą skalę
- Rozbieżność celów pomiędzy politykami w dziedzinie transportu na różnych poziomach zarządzania – oraz ich niespójność z kompleksowymi działaniami na rzecz rozwoju regionalnego

Dostępność i łączność w BSR może zostać także poprawiona poprzez działania w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT). Działania te powinny koncentrować się na docieraniu do obszarów cierpiących na brak instalacji ICT do absorpcji nowych technologii (zarówno w kategoriach infrastruktury technicznej, jak i reakcji mieszkańców) i na harmonizowaniu polityk krajowych w tej dziedzinie.

Treść propozycji projektów będzie opierać się na ustaleniach i osiągnięciach odpowiednich projektów programu BSR Interreg IIIB², jak również innych projektów w dziedzinie transportu i ICT. Pamiętając o strategii programu oznacza to zastosowanie praktycznych rozwiązań w celu zajęcia się najbardziej poważnymi wąskimi gardłami i przeszkodami w transporcie towarów. W związku z tym następujące analizowane zagadnienia należy przyjąć za punkt wyjścia:

- Rozwój multimodalnych rozwiązań w transnarodowych korytarzach transportowych (na przykład *SEBTrans-Link*, *North East Cargo Link*, *COINCO*, *Rail Baltica*, *East-West*)
- Przygotowanie strategii na wielką skalę w zakresie inwestycji transportowych w celu utrzymania wzrostu społeczno-gospodarczego w sytuacji ograniczonej dostępności (na przykład *STBR*, *STBR II*, *Baltic Gateway*, *Baltic Gateway+*, *InterBaltic*, *Baltic Tangent*)
- Przygotowanie strategii transportu wodnego (na przykład *Intrasea*, *Baltic Master*), także z zastosowaniem narzędzi teleinformatycznych (na przykład *BaSIM*)
- Rozwiązania logistyczne przygotowane do włączenia w planowanie przestrzenne i rozwój regionalny (na przykład *NeLoC*, *InLoC*, *LogVAS*)

² Więcej informacji o wszystkich projektach BSR Interreg III B NP wymienionych w niniejszym dokumencie programowym można znaleźć na stronach internetowych www.bsrinterreg.net i www.eu.baltic.net.

- Podnoszenie kompetencji w dziedzinie teleinformatyki (ICT) na rzecz rozwoju regionalnego (na przykład *Baltic Broadband*, *LogOn Baltic*).

W celu poprawienia sytuacji społeczno-gospodarczej i dostępności terytoriów przylegających do korytarzy transportowych, a szczególnie sytuacji obszarów o niskim potencjale wzrostu, może zostać zastosowana koncepcja transnarodowych stref rozwoju. Koncepcja ta była z powodzeniem stosowana w projektach w ramach programów Interreg II C i III B zajmujących się rozwojem transportu (na przykład *STRING*, *Via Baltica* i *Via Baltica Nordica*, *SEB-Trans Link*, *South Baltic Arc* i inne). Transnarodowe strefy rozwoju osiągnęły różne etapy integracji terytorialnej z obszarami o niższym lub wyższym potencjale rozwoju wzdłuż konkretnych korytarzy transportowych, gdyż na strategiczną współpracę w każdej strefie miały wpływ specyficzne interesy. Przykładami zakresu współpracy są: polityki rozwoju regionalnego, wsparcie innowacji, rozwój biznesu, tworzenie sieci miast, wykorzystywanie zasobów naturalnych i kulturalnych, tworzenie instytucji.

Kontynuując lub poszerzając prowadzone dziedziny współpracy projekty transnarodowych stref rozwoju w Programie BSR powinny wzmacniać polityczne i instytucjonalne ramy współpracy pomiędzy obszarami o mniejszym lub większym potencjale wzrostu wzdłuż konkretnych korytarzy transportowych. Takie ramy powinny być zorientowane na tworzenie stałych struktur do monitorowania sytuacji społeczno-gospodarczej w strefie i dostarczanie propozycji konkretnych inwestycji oraz na realizację praktycznych rozwiązań najbardziej palących problemów jeszcze w okresie trwania projektu. Tworzenie ram współpracy może także obejmować testowanie instrumentów europejskich, takich jak Europejskie Zgrupowanie Interesów Gospodarczych (European Economic Interest Grouping - EEIG) i Europejskie Zgrupowanie Współpracy Terytorialnej (European Grouping of Territorial Cooperation - EGTC). Jeśli chodzi o złożony charakter wspólnych działań, wsparcia politycznego i trwałości współpracy punktem odniesienia mogłyby być doświadczenia wyniesione z projektu *STRING*.

Priorytet ten faworyzuje wielopodmiotowe podejście do przewidywanych działań. Dopuszcza on także projekty, które przyjmują zintegrowane i holistyczne podejście odnośnie potrzeb transportowych. Jednocześnie priorytet **nie wspiera**:

- odizolowanych działań sektorowych w dziedzinie transportu (na przykład samego przygotowania inwestycji pod kątem technicznym i dokumentacyjnym), jeśli nie jest to częścią szerszej strategii transnarodowej,
- opracowywania planów rozwoju transportu nie uwzględniających uwarunkowań terytorialnych oraz społeczno-gospodarczych trendów rozwoju,
- prac badawczych i opracowywania instrumentów logistycznych nie mających na celu osiągnięcia poprawy przepustowości multimodalnych korytarzy transportowych oraz interoperacyjności sieci transnarodowych, krajowych i regionalnych.

Możliwymi wynikami działań przewidzianych w ramach priorytetu 2 są: studia wykonalności, plany działania, rozwiązania praktyczne, propozycje inwestycji i inwestycje bezpośrednie.

Szczególnie oczekiwane są **inwestycje** w zakresie:

- powiązań transportowych poprawiających spójność i interoperacyjność krajowych sieci transportowych w BSR
- rozwiązań ICT poprawiających dostępność obszarów peryferyjnych i wiejskich w BSR
- „wąskich gardeł” utrudniających integrację obszarów leżących wzdłuż konkretnego korytarza transportowego (transnarodowe strefy rozwoju).

Program BSR nie finansuje projektów na dużą skalę w zakresie infrastruktury transportowej ze względu na swój ograniczony budżet. Program ten może jednak przyczynić się do przygotowywania planów inwestycyjnych. W zasadzie żadne plany finansowane w ramach Programu nie mogą mieć wpływu na obszary objęte programem

Natura 2000. Jeśli będzie to wymagane, zostaną przeprowadzone odpowiednie oceny wpływu na środowisko.

Szczegółowy przegląd celów, rezultatów i wskaźników priorytetu znajduje się w Rozdziale 6.6.

Kategorie potencjalnych beneficjentów są podane w Rozdziale 9.1.1

6.2.2 Kierunki wsparcia

Celem Priorytetu 2 jest zwiększenie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności regionu poprzez rozwój transnarodowych rozwiązań zmniejszających bariery funkcjonalne stojące przez rozpowszechnianiem innowacji i przepływem towarów i pasażerów.

1. Promowanie działań w zakresie transportu i ICT zwiększających dostępność i zrównoważony wzrost społeczno-gospodarczy

- Opracowywanie i realizacja rozwiązań w celu poprawienia interoperacyjności w zakresie połączeń w relacji port-zaplecze oraz połączeń między sieciami transnarodowymi, krajowymi i regionalnymi (badanie najgorszych przypadków, zwracanie uwagi na dobre przykłady i tworzenie nowych)
- Planowanie i realizacja programów tworzenia Bałtyckich Autostrad Morskich jako przedłużeń i połączeń lądowych korytarzy transportowych
- Plany działań optymalizujących połączenia lotnicze w BSR w kontekście zrównoważonego rozwoju, wzrostu gospodarczego i dostępności
- Przygotowywanie inwestycji w dziedzinie transportu publicznego i podnoszenie jego jakości z myślą o poprawie połączeń obszarów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji (na przykład obszarów odległych, obszarów o niskim i rzadkim zaludnieniu itd.)
- Promowanie, opracowywanie i testowanie w całym BSR modeli zrównoważonych alternatyw transportowych, włączając stosowanie biopaliw i poprawianie systemów transportu publicznego w obszarach miejskich
- Przygotowywanie inwestycji zwiększających absorpcję rozwiązań w dziedzinie ICT w regionach peryferyjnych i wiejskich oraz przeciwdziałanie zjawisku cyfrowego podziału terytorialnego
- Tworzenie, sprawdzanie i ocena oddziaływania na środowisko rozwiązań w dziedzinie transportu i ICT z uwzględnieniem niskiej gęstości zaludnienia na północy Regionu i zwiększonego zapotrzebowania na infrastrukturę i usługi transportowe na południu Regionu
- Budowanie możliwości i harmonizacja polityki w dziedzinie transportu i ICT w różnych krajach przekładająca się na wszechstronną politykę rozwoju regionalnego, uzupełnianą działaniami edukacyjnymi
- Tworzenie obejmujących cały BSR ustaleń instytucjonalnych dla zintegrowanej polityki i podejmowania decyzji w zakresie transportu, środowiska i zdrowia

2. Działania pobudzające dalszą integrację w istniejących transnarodowych strefach rozwoju i tworzenie nowych (mających na celu lepsze wykorzystanie potencjału społeczno-gospodarczego sąsiadujących terytoriów)

- Opracowanie multimodalnych rozwiązań transportowych (ze szczególnym uwzględnieniem transportu morskiego, żeglugi śródlądowej i transportu kolejowego) mających na celu eliminowanie wąskich gardeł i uzupełnianie brakujących połączeń między transnarodowymi korytarzami transportowymi oraz umożliwiających przekształcanie ich w transnarodowe strefy rozwoju
- Opracowywanie rozwiązań zabezpieczających stabilizację stref rozwoju określonych i zbadanych w ramach programów Interreg II C i III B (wspólne programy rozwoju transnarodowego i strategii tematyczne, tworzenie zinstytucjonalizowanych struktur służących monitorowaniu i doradzaniu w dziedzinie inwestycji, opracowywanie produktów pod wspólną marką itp.)

- Opracowywanie, testowanie i rozpowszechnianie modeli i narzędzi służących do sprawnego zarządzania transnarodowymi strefami rozwoju

6.2.3 Przykłady strategicznych projektów

- Przygotowanie i wprowadzenie strategii transportu multimodalnego w BSR wraz z wyjaśnieniem konkretnych możliwości i ograniczeń różnych rodzajów transportu towarów i pasażerów; strategia obejmuje zbilansowany rozwój transportu i systemów logistycznych w krajach partnerskich i regionach UE w BSR
- Budowa i realizacja wszechstronnej koncepcji Autostrad Morskich (Motorways of the Sea) w BSR, z uwzględnieniem aspektów środowiskowych, potrzeb rozwoju regionalnego i dotychczasowych prac w podobnych obszarach (obszar południowego Bałtyku, Zatoka Fińska, Zatoka Botnicka itp.)
- Przygotowanie i pilotażowa realizacja środków umożliwiających rozbudowę istniejących transnarodowych stref rozwoju w kierunku wschodnim, jak również tworzenie nowych stref przy węzłach komunikacyjnych między sieciami TEN-T i siecią paneuropejskich korytarzy transportowych w Rosji i na Białorusi

6.3 Priorytet 3: Zarządzanie Morzem Bałtyckim jako wspólnym zasobem

6.3.1 Orientacja

Priorytet ten koncentruje się na wspólnych rozwiązaniach transnarodowych w celu zajęcia się zanieczyszczeniem Morza Bałtyckiego i na zrównoważonym zarządzaniu morzem jako wspólnym zasobem przy użyciu najlepszych dostępnych technik. Celem interwencji programu jest w związku z tym wsparcie operacji mających na celu ograniczenie ilości zanieczyszczeń dostających się do Morza Bałtyckiego i ograniczenie wpływów zanieczyszczeń na środowisko morskie.

Priorytet wspiera wysiłki skierowane na tworzenie międzysektorowego dialogu pomiędzy ministrami rolnictwa i środowiska krajów członkowskich Rady Państw Morza Bałtyckiego, dotyczącego osiągnięcia dobrego stanu środowiska Morza Bałtyckiego i wspiera także Plan Działania w zakresie ochrony Morza Bałtyckiego HELCOM, który ma zostać przyjęty przez ministrów środowiska państw członkowskich HELCOM w listopadzie 2007 r. Priorytet ten czerpie inspirację z ostatnio opublikowanej Zielonej Księgi Komisji w sprawie Przyszłej Polityki Morskiej Unii Europejskiej [5]; ma na celu także wniesienie do Księgi własnego wkładu. Priorytet jest otwarty na działania i inwestycje o rozmiarze odpowiednim dla programu, które są zgodne z powyższymi umowami rządowymi.

Dyrektywa UE w sprawie strategii morskiej (Marine Strategy Directive) zobowiązuje Państwa Członkowskie do opracowywania krajowych planów zarządzania mających na celu osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego środowiska morskiego. Niezbędna jest właściwa koordynacja tych planów i wymiana wiedzy na poziomie transnarodowym. Może to doprowadzić nawet do wspólnego wdrażania odpowiednich części tych planów, mających znaczenie transnarodowe. W konsekwencji niezbędne jest stymulowanie skutecznej współpracy pomiędzy szczeblami rządów krajowych i regionalnych w BSR w celu uporządkowania różnych inicjatyw na poziomie transnarodowym, na przykład Lokalne Agendy 21, krajowe plany i działania uzgodnione w ramach już utworzonych rządowych struktur współpracy takich jak HELCOM (Komisja Helsińska). Projekt HELCOM Bałtycki Plan Działań (Baltic Sea Action Plan - BSAP) określa cztery kluczowe kwestie: eutrofizacja, zanieczyszczenie przez niebezpieczne substancje, zagrożenia związane z działaniami na morzu i zróżnicowanie biologiczne wraz z ochroną przyrody. Cele środowiskowe i konkretne działania dla ich osiągnięcia będą określone dla każdej z tych kwestii. BSAP będzie służył jako instrument do realizacji Morskiej Dyrektywy Strategicznej.

W celu zajęcia się zanieczyszczeniem morza konieczne są działania zarówno na lądzie (tereny nadbrzeżne) i na morzu (tereny przybrzeżne).

Na lądzie wszechstronne i wielosektorowe plany powinny być realizowane w zakresie zrównoważonego gospodarowania zasobami wody słodkiej, ze zwróceniem szczególnej uwagi na ulepszenia w zakresie gospodarowania ściekami i wodami transgranicznymi, między innymi zgodnie z Dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/EWG). Powinno to prowadzić do zwiększenia wydajności wykorzystywanych systemów oczyszczania ścieków, ograniczenia wpływów dyfuzyjnych źródeł zanieczyszczeń, zmniejszenia zużycia wody i rozwiązania problemów związanych z oczyszczaniem wody w regionach doświadczających braku wody pitnej lub na obszarach o niskiej gęstości zaludnienia itd.. Propozycje dotyczące poprawy powinny bazować na osiągnięciach takich projektów BSR Interreg III B jak *Bernet*, *Bernet-Catch*, *Trabant* i *Watersketch*. W strefach nadmorskich szczególną uwagę trzeba zwracać na rozstrzygnięcie konfliktów, jak również na zagrożenia środowiskowe, społeczne i gospodarcze związane z zagrożeniami naturalnymi i zmianą klimatu. Propozycje dotyczące poprawy powinny bazować na osiągnięciach takich projektów BSR Interreg III B jak *Coastman*, *Seareg* i *Astra*.

Na morzu istnieje nagląca potrzeba pogodzenia interesów różnych podmiotów zainteresowanych i użytkowników zasobów morskich z dostępnością różnych zasobów morza i dobrym ekologicznym stanem środowiska morskiego. Pierwszym krokiem w kierunku takiego pogodzenia powinno być sporządzenie „mapy wrażliwości” rzeczywistych problemów w zakresie wykorzystywania przestrzeni morskiej. Pierwsza próba została już zainicjowana w BSR (projekt Interreg III B *Balance*) i trzeba zachęcać do kolejnych kroków.

Jeśli chodzi o zapobieganie i reakcję na zanieczyszczenia pochodzące z transportu morskiego, to kilka udanych przykładów dobrej praktyki zachęca do bardziej zsynchronizowanych i wspólnych wysiłków w celu poprawienia bezpieczeństwa morskiego w BSR. Na poziomie regionalnym i lokalnym wzrosła świadomość w kwestii zapobiegania i reakcji w przypadku katastrof (naturalnych lub spowodowanych przez człowieka) i powinna być ona podstawą do tworzenia wspólnych systemów przygotowania i reakcji na poziomie transnarodowym (na przykład w oparciu o doświadczenia projektów Interreg III B: *Eurobaltic*, *Eurobaltic II* i *Baltic Master*). Takie wysiłki powinny przynieść wyniki w postaci wspólnych planów awaryjnych dla określonych obszarów Morza Bałtyckiego, gdyż takie plany okazały się skuteczne w celu zminimalizowania skutków wypadków i katastrof na morzu (tak jak w Zjednoczonym Królestwie i w USA, itd.).

Rezultatem wyżej wymienionych działań jest integracja wysiłków na lądzie i na morzu w kierunku czystszej i lepiej zarządzanego Morza Bałtyckiego. Ustalenia wielu transnarodowych inicjatyw w dziedzinie zintegrowanego zarządzania strefami nadmorskimi (na przykład projekt BSR Interreg III B *Baltcoast*) ukazały pilną potrzebę przyjęcia wspólnych i przyjaznych dla środowiska standardów w planowaniu działań dotyczących obszarów nadbrzeżnych i przybrzeżnych. Metody wykorzystywane w rozwoju terytorialnym obszarów lądowych mogą zostać zastosowane dla planowania w zakresie obszarów morskich. Wymagałoby to zastosowania wielosektorowych instrumentów koordynacyjnych wykraczających poza proste równoważenie interesów dwóch sektorów. Innym kierunkiem wsparcia jest zatem zajęcie się usunięciem przeszkód istniejących w obecnych systemach legislacyjnych. Obejmuje to przeszkody stojące przed wdrażaniem zaleceń HELCOM, wymagań przedstawionych w przyszłym planie działania HELCOM BSAP i ograniczeń w realizacji Agend Lokalnych 21.

Możliwymi wynikami działań w ramach priorytetu 3 są wspólne strategie i podejścia polityczne, plany działania, przykłady rozwiązań dobrej praktyki, koncepcje konkretnych inwestycji (studia wykonalności poprzedzone specyfikacją znajdujących się na lądzie źródeł zanieczyszczeń), jak również inwestycje bezpośrednio. **Inwestycje** przewidziane

są szczególnie w celu poprawienia bezpieczeństwa na morzu (na przykład wyposażenie techniczne statków ratunkowych, zwiększenie skuteczności reakcji w przypadku wypadków itd.), jak również w celu zredukowania zanieczyszczeń pochodzących z lądu.

Wsparciem nie będą objęte projekty ograniczone do gromadzenia i przetwarzania danych. Działania lokalne i regionalne o czysto przygranicznym charakterze oraz działania ograniczające się do jednego sektora także nie będą promowane.

6.3.2 Kierunki wsparcia

Celem Priorytetu 3 jest poprawienie gospodarowania zasobami Morza Bałtyckiego w celu osiągnięcia lepszego stanu jego środowiska.

Szczegółowy przegląd celów, rezultatów i wskaźników priorytetu znajduje się w Rozdziale 6.6.

Kategorie potencjalnych beneficjentów są podane w Rozdziale 9.1.1

1. Gospodarka wodna ze szczególnym uwzględnieniem wyzwań powodowanych przez zwiększone działania gospodarcze i zmiany klimatyczne

- Działania i strategie mające na celu poprawienie gospodarki wodnej w Morzu Bałtyckim i jego zlewisku (kampanie mające na celu zwiększenie świadomości publicznej w kwestii znaczenia ograniczenia ilości zanieczyszczeń pochodzących z lądu, jakości wody, zaopatrzenia w wodę i ochrony przed powodzią)
- Nowe technologie i rozwiązania w zakresie uzdatniania wody w oparciu o istniejące doświadczenia w BSR
- Rozpoznanie słabych ogniw/wąskich gardeł w systemach uzdatniania wody wykorzystywanych obecnie w celu zwiększenia ich wydajności (na przykład zmniejszenie koncentracji fosforanów w istniejących systemach), a następnie konkretne inwestycje
- Działania mające na celu zapobieganie transgranicznym zanieczyszczeniom, włączając promieniowanie jądrowe oraz promowanie środowiskowego zarządzania i standardów
- Działania, plany działań, strategie i ramy prawne na rzecz osiągnięcia lepszej gospodarki wodnej w celu zminimalizowania wpływów zmiany klimatu.
- Działania i rozwiązania na rzecz lepszej ochrony cennych zasobów morskich (na przykład wspólne testowanie nowo stworzonych środków ochronnych).

2. Ekonomiczne gospodarowanie obszarami pełnomorskimi i zrównoważona eksploatacja zasobów morskich

- Strategie, działania i inwestycje w zakresie zrównoważonej eksploatacji zasobów morskich, włączając wprowadzenie najlepszych dostępnych technologii i praktyk, na przykład w dziedzinie zaawansowanych technologii w kulturze morskiej (akwakulturze), eksploatacji hydratów gazowych, przybrzeżnej energetyce wiatrowej, hodowli ryb, użytkowaniu biomasy, wykorzystywaniu potencjału turystyki podwodnej itd.
- Działania zorientowane na opracowanie mapy wrażliwości przestrzeni Morza Bałtyckiego, których efektem ma być wizualizacja zbadanych potencjalnych zasobów morskich oraz wykrycie możliwych obszarów konfliktów

3. Zwiększone bezpieczeństwo na morzu

- Zastosowanie strategii, narzędzi i metod w celu zminimalizowania zagrożeń dla środowiska wynikających zarówno z zagrożeń naturalnych, jak i działań ludzkich

(transport morski, transport rurociągami po dnie morza, turystyka, rybołówstwo itd.)

- Działania i inwestycje na rzecz poprawy gotowości i zdolności reagowania w razie wypadków lub wycieków na morzu (opracowanie planów awaryjnych, wyposażenie na statkach, harmonizacja ram prawnych, zasad, reguł i przepisów)
- Wspólne strategie i działania mające na celu zwiększenie niezawodności transportu morskiego na Morzu Bałtyckim (na przykład łamanie lodów, bezpieczniejszy transport niebezpiecznych ładunków)

4. Zintegrowany rozwój obszarów przybrzeżnych i nadmorskich

- Harmonizacja krajowych planów zagospodarowania dotyczących środowiska morskiego i wspólna ponadnarodowa realizacja ich odpowiednich elementów
- Usprawnienie krajowych wysiłków w kierunku rozwoju standardów planowania dla obszarów przybrzeżnych
- Opracowanie i realizacja zintegrowanego zagospodarowania stref nadmorskich w celu budowania kompetencji na poziomie regionalnym i krajowym
- Przygotowanie scenariuszy, przyjęcie strategii i planów interwencji w zakresie łagodzenia wpływów zmiany klimatu na obszary nadmorskie

6.3.3 Przykłady strategicznych projektów

- Działania i inwestycje na rzecz wsparcia Bałtyckiego Planu Działań (BSAP), szczególnie odnośnie zminimalizowania zagrożeń związanych z transportem morskim (na przykład poprzez określenie standardów dla statków na Morzu Bałtyckim jako na Obszarze Morza Szczególnej Wrażliwości) i z eutrofizacją
- Strategie i skoordynowane działania (wspólne interwencje/plany awaryjne) w celu poprawienia bezpieczeństwa na morzu i zminimalizowania szkód w przypadku wypadków
- Przyjęcie strategii dla stref nadmorskich obejmujących znaczny obszar BSR (na przykład obszar Centralnego Bałtyku) w celu zminimalizowania zagrożeń naturalnych
- Wspólne działania i standardy (włączając akty prawne) w celu zminimalizowania konfliktów i zapewnienia zintegrowanego rozwoju stref nadmorskich i obszarów przybrzeżnych

6.4 Priorytet 4: Promowanie atrakcyjnych i konkurencyjnych miast i regionów

6.4.1 Orientacja

Priorytet ten kładzie nacisk na formułowanie zasad polityki dla zrównoważonego rozwoju miast i regionów w BSR poprzez transnarodowe działania różnych poziomów rządów oparte na konkretnych atutach BSR i warunkach jego rozwoju (patrz Rozdział 3). Wyróżnia to Program BSR spośród innych programów pomocowych i inicjatyw Wspólnoty (na przykład działania w ramach programu URBACT lub Celu 1 na rzecz zintegrowanego rozwoju obszarów wiejskich). Priorytet koncentruje się na uczynieniu miast i regionów BSR bardziej konkurencyjnymi w skali europejskiej poprzez działania twarde (na przykład inwestycje) i miękkie (na przykład marketing, poprawa jakości środowiska, synergia między działalnością podmiotów publicznych i prywatnych). Umożliwia on także tworzenie strategii panbałtyckich, programów działania, polityki i następnie inwestycji w celu zwiększenia konkurencyjności i spójności terytorialnej BSR.

Zakres tematyczny tego priorytetu zwraca uwagę na wyniki trwających i zakończonych projektów programu Interreg III B³, takich jak:

- *BaltMet Inno, Baltmet Invest, Metropolitan Areas+* - w zakresie zajmowania się globalnym wymiarem współpracy miast (tworzenie strefy integracji globalnej)
- *Connect BSR* lub *BalMet Inno* - tworzenie polityki w zakresie dobrego środowiska do rozwoju biznesu
- *Defris, MECIBS, PIPE, Rural Development Connection, BSR-Health, SEBCo* - w zakresie przeciwdziałania powiększaniu się luki pomiędzy mocno zurbanizowanymi regionami a obszarami wiejskimi w zapewnianiu usług dla biznesu wymagających innowacji
- *Rural Hinterland* i *ASAP* - w zakresie formułowania strategii i polityki dotyczących stosunków miasto - wieś
- *S-MAN 2000, BIRD, Coastsust, Advantage Hardwood* i *Baltic Forest* - w zakresie postrzegania natury jako ważnego kapitału dla działalności gospodarczej w miastach i regionach
- *EuRoB* - w zakresie tworzenia transnarodowych produktów turystycznych w oparciu o bardzo bogate dziedzictwo kulturowe BSR
- *Baltic Cruise, SuPortNet, Maritour* - w zakresie prowadzenia kampanii marketingowych bazujących na zaletach BSR

Wysiłki dokonane dotychczas muszą być kontynuowane i wzmacniane. Priorytet promuje wspólne działania miast na poziomie transnarodowym, współpracę pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi, kształtowanie struktur osadniczych w kontekście zmian demograficznych i migracji, wspólne rozwiązywanie problemów społecznych i gospodarowanie aktywami i zasobami BSR. Dziedzictwo naturalne i kulturalne jest postrzegane jako otoczenie tych działań oraz jako element łączący, przyczyniając się do budowy wspólnej tożsamości, na przykład poprzez odpowiednie produkty turystyczne.

Priorytet ten wspiera produkty regionalne i lokalne, jak również restaurację i rewitalizację lokalnych obiektów, jedynie w ramach podejścia transnarodowego promującego konkurencyjność i spójność BSR i dającego wyniki w postaci opracowania i rozpowszechniania dobrych praktyk w całym BSR. Specjalnie na rzecz dobrej współpracy z Rosją i Białorusią priorytet promuje partnerstwa w zakresie dobrego rządzenia, tworzenia możliwości i szerszego zaangażowania społeczeństwa. Powinno to poprawić efektywność i możliwości władz lokalnych i regionalnych oraz zwiększyć udział społeczeństwa w transnarodowym rozwoju terytorialnym i we wdrażaniu strategii międzysektorowych. Nie będą wspierane strategie ograniczające się do jednego sektora, dotyczące zrównoważonego użytkowania i zagospodarowania zasobów naturalnych, które nie pobudzają rozwoju gospodarczego BSR i które sprowadzają się do aspektów technicznych (na przykład sama ochrona przyrody, monitorowanie lub ocena stanu środowiska naturalnego, technologie pielęgnowania lasów itd.)

W zakresie partnerstwa miasto-wieś i współpracy miast mile będą widziane konkretne nadające się do transferu przykłady i ponadnarodowo koordynowane plany działania i strategie inwestycyjne, natomiast wykluczone są projekty, w których:

- każdy z partnerów koncentruje się na działaniach lokalnych, w przypadku których brakuje synergii będącej efektem współpracy, lub
- zaangażowanie sektora prywatnego jest słabe, ponieważ projekt zakłada poprawę funkcjonowania jedynie sektora publicznego, a nie rzeczywisty rozwój lokalny i regionalny
- nacisk jest kładziony głównie na wymianę doświadczeń pomiędzy partnerami projektu, bez żadnej próby wspólnego opracowania, testowania i następnie rozpowszechniania dobrych transnarodowych rozwiązań, włączając realizację

³ Więcej informacji o wszystkich projektach BSR Interreg IIIB PS wymienionych w niniejszym dokumencie programowym można znaleźć na stronie www.bsrinterreg.net i www.eu.baltic.net.

- pilotażowych inwestycji (co może doprowadzić do powielania działań kwalifikowalnych w ramach programu współpracy międzyregionalnej), lub
- partnerstwo jest ograniczone tylko do rządów miast, bez zaangażowania poziomu regionalnego lub krajowego (co może prowadzić do powielania działań kwalifikowalnych w ramach URBACT), lub
 - korzyści z projektu nie są widoczne na poziomie BSR oraz są ograniczone do małych obszarów geograficznych (powodem jest to, że priorytet 4 ma na celu zwiększenie tożsamości BSR i jego atrakcyjności dla mieszkańców i inwestorów).

Możliwymi wynikami działań w ramach priorytetu 4 są: wspólne strategie i podejścia polityczne, plany działania, przykłady rozwiązań dobrej praktyki, tworzenie nowych możliwości biznesowych, propozycje inwestycji jak również inwestycje bezpośrednie. **Inwestycje** są przewidywane szczególnie w zakresie usług biznesowych na poziomie BSR, ze zwróceniem szczególnej uwagi na rozwój gospodarczy, wykorzystywanie biomasy i oszczędzanie energii. Oczekiwane są także inwestycje w działania promujące zwiększoną atrakcyjność środowiska naturalnego i kulturalnego i poprawioną spójność społeczną. Inwestycje mogą być finansowane tylko na małą skalę ze środków ENPI.

6.4.2 Kierunki wsparcia

Celem Priorytetu 4 jest zapewnienie współpracy regionów metropolitalnych, miast i obszarów wiejskich w celu wykorzystywania wspólnych potencjałów, które zwiększą tożsamość i atrakcyjność BSR dla mieszkańców i inwestorów.

Szczegółowy przegląd celów, rezultatów i wskaźników priorytetu znajduje się w Rozdziale 6.6.

Kategorie potencjalnych beneficjentów są podane w Rozdziale 9.1.1

1. Wzmacnianie rozwoju regionów metropolitalnych, miast i obszarów miejskich jako siły napędowej rozwoju gospodarczego

- Wspólne działania miast i regionów w celu poprawienia i realizacji odpowiednich programów i polityk na poziomie BSR, które zajmują się rozwojem gospodarczym (na przykład w zakresie polityki przedsiębiorczości i polityki dotyczącej MŚP, przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych, promowania gospodarki opartej na wiedzy, procesów decyzyjnych w przedsiębiorstwie, jakości środowiska biznesowego, wydajności pracy, ochrony środowiska miejskiego jako podstawy rozwoju, wzmacniania społeczeństwa obywatelskiego jako ważnego czynnika rozwoju, strategii dotyczących zatrudnienia itd.)
- Przygotowywanie inwestycji i wspólnych praktycznych rozwiązań w celu poprawienia świadczenia wysokiej jakości usług społeczno-gospodarczych na poziomie BSR (na przykład w sektorze usług zdrowotnych, transportu publicznego, usług edukacyjnych i usług w zakresie pośrednictwa pracy itd.)
- Realizacja planów działania w zakresie przekształceń gospodarczych obszarów w BSR z mniejszymi i rozrzuconymi strukturami osiedlenia – w ramach partnerstwa złożonego z władz regionalnych i krajowych oraz podmiotów z sektora prywatnego i społecznego
- Opracowywanie praktycznych rozwiązań na poziomie BSR w celu poprawienia stosunków gospodarczych pomiędzy metropoliami i małymi oraz średnimi miastami
- Tworzenie partnerstw miejsko-wiejskich rozwiązujących wspólne problemy rozwojowe (na przykład suburbanizacja, zwiększająca się ilość osób dojeżdżających do pracy z obszarów podmiejskich, wspólne oszczędzanie energii, gospodarowanie alternatywnymi i odnawialnymi źródłami energii, rozwiązania służące powiązaniu turystyki miejskiej i wiejskiej itd.) oraz wspólne budowanie możliwości

2. Strategiczne wsparcie zintegrowanego rozwoju BSR oraz spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej

- Przygotowywanie i realizacja wspólnych strategii adaptacyjnych dla obszarów wiejskich w celu ich konwersji (z naciskiem na struktury osadnicze) w celu utrzymania i zwiększenia możliwości znalezienia pracy.
- Przygotowywanie i realizacja międzysektorowych i terytorialnych strategii rozwoju na poziomie panbałtyckim w celu ukierunkowania transformacji społeczno-gospodarczej Regionu (na przykład budowanie świadomości marki Regionu Morza Bałtyckiego, przekształcanie struktur osadniczych na obszarach wiejskich, zalesianie, poprawa zrównoważonego wykorzystywania i zagospodarowania zasobów naturalnych i kulturalnych, rozwój sieci obszarów chronionych, zarządzanie transnarodowymi rynkami pracy, itd.)
- Przygotowywanie i realizacja wspólnych strategii w zakresie oszczędzania energii i czystszej produkcji oraz w zakresie zamówień publicznych dotyczących przyjaznych dla środowiska towarów i usług.
- Przygotowywanie i realizacja strategii marketingowych i działań dotyczących atutów BSR w biznesie i otoczeniu biznesu (infrastruktura, kultura, przyroda) włączając wnioski dotyczące koniecznych ulepszeń
- Przygotowywanie i realizacja transnarodowych strategii, działań i modeli adaptacyjnych dotyczących zmian demograficznych i procesów migracyjnych
- Przygotowywanie i realizacja wspólnych strategii w zakresie społecznej, gospodarczej i środowiskowej rekultywacji zdegradowanych przez przemysł obszarów
- Opracowywanie produktów turystycznych BSR w oparciu o dziedzictwo kulturowe tego obszaru i jego walory przyrodnicze (na przykład planowanie i uruchamianie transnarodowych tras turystycznych, promocja ekoturystyki w BSR oraz turystyki wiejskiej itd.)

3. Wzmacnianie warunków społecznych i wpływów rozwoju miast i regionów

Kierunki wsparcia podane poniżej są poświęcone powiększeniu sieci współpracy pomiędzy podmiotami z Państw Członkowskich UE, Norwegii i kwalifikujących się regionów w Rosji i na Białorusi. Propozycje projektów w zakresie tych dziedzin wsparcia powinny zawsze obejmować partnerów z Rosji i/lub Białorusi.

- Wspólne działania w zakresie zdrowia publicznego w celu przeciwdziałania chorobom zakaźnym i w celu zajęcia się społecznymi i gospodarczymi czynnikami powodującymi problemy zdrowotne
- Wspólne działania w celu zwiększenia bezpieczeństwa i promowania pomocy ratunkowej w przypadku katastrof naturalnych
- Wspólne działania mające na celu zapewnienie praktyk dobrego rządzenia w domenie publicznej i większe zaangażowanie podmiotów publicznych w transnarodowy rozwój terytorialny i realizację strategii międzysektorowych
- Wspólne działania mające na celu przeciwdziałanie wyłączeniu społecznemu imigrantów, osób niepełnosprawnych i innych grup narażonych na segregację lub inne problemy społeczne.

6.4.3 Przykłady strategicznych projektów

- strategiczna koncepcja i kluczowe działania w celu zapewnienia zintegrowanego rozwoju terytorialnego Regionu Morza Bałtyckiego
- strategia marketingowa dla BSR w celu przyciągnięcia inwestorów, turystów i wykwalifikowanych pracowników
- strategię dotyczące zmian demograficznych i procesów migracyjnych w BSR
- promowanie bioenergetycznego potencjału Bałtyku i wykorzystywania biomasy

- strategia i następnie inwestycje w dziedzinie oszczędzania energii
- strategia i praktyczne rozwiązania dla zintegrowanego gospodarowania w obszarach miejsko-wiejskich
- strategię mającą na celu poprawienie warunków życia grup ludzi znajdujących się w niekorzystnej sytuacji

6.5 Priorytet 5: Pomoc techniczna

Zgodnie z Artykułem 46 Rozporządzenia Ogólnego i Artykułem 33 Rozporządzenia CBC, Pomoc Techniczna (PT) z EFRR, funduszy norweskich i funduszy ENPI jest wykorzystywana do finansowania działań z zakresu przygotowywania, zarządzania, monitorowania, oceny, informacji i kontroli działalności Programu Operacyjnego, jak również działań mających na celu zwiększenie zdolności administracyjnych do wdrażania funduszy. Obejmuje to działania takie jak spotkania Komitetu Monitorującego oraz działania Instytucji Zarządzającej, Instytucji Certyfikującej, Wspólnego Sekretariatu Technicznego oraz wsparcie dla Instytucji Audytowej. Większość funduszy w ramach Pomocy Technicznej będzie wykorzystywanych na finansowanie działania Wspólnego Sekretariatu Technicznego, wykonującego główne zadania związane z realizacją Programu BSR. Pomoc Techniczna będzie także pokrywać koszty związane z działaniami informacyjnymi i rozpowszechnianiem rezultatów. Ponadto fundusze Pomocy Technicznej będą wspierały działania na rzecz informowania mieszkańców obszaru programu o korzyściach wynikających ze współpracy transnarodowej. Pomoc Techniczna będzie także pokrywała inne koszty, takie jak koszty oceny i instalowania systemów komputerowych służących do zarządzania, monitorowania i oceny.

Zgodnie z Artykułem 46 Rozporządzenia Rady (WE) Nr 1083/ 2006 pułap dla Pomocy Technicznej jest ustalony na poziomie 6% całkowitej kwoty alokowanej w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna.

Zgodnie z Artykułem 33 Rozporządzenia CBC Pomoc Techniczna (PT) z funduszy ENPI pokrywa koszty związane z wykorzystywaniem funduszy ENPI alokowanych dla programu operacyjnego. Przede wszystkim PT finansuje koszty personelu przydzielonego do programu. W ramach Pomocy Technicznej z ENPI udostępnionej dla programu i pod warunkiem zatwierdzenia planu Pomocy Technicznej przez Komitet Monitorujący, Instytucja Zarządzająca zatrudni wykwalifikowany personel w celu zapewnienia należytego zarządzania programem w związku z jego wielkością, treścią i kompleksowością planowanych operacji. Przewiduje się przydzielenie przynajmniej 1,5 etatu dla Instytucji Zarządzającej/Wspólnego Sekretariatu Technicznego w celu prowadzenia odrębnej dla ENPI księgowości i systemu raportowania oraz do spełniania szczególnych funkcji ENPI w Instytucji Zarządzającej, jak określono w Rozdziale 8.3.1. PT ENPI pokrywa koszty administracyjne dla kierownictwa programu, wydatki związane z podwykonawcami oraz koszty pochodzące bezpośrednio z wymagań nałożonych przez Rozporządzenie CBC i program (na przykład koszty audytu na poziomie programu, koszty utworzenia i prowadzenia skomputeryzowanego zarządzania i narzędzi księgowych).

Zgodnie z Artykułem 18 Rozporządzenia CBC pułap dla Pomocy Technicznej z ENPI jest ustalony na poziomie 10 % całkowitej kwoty ENPI alokowanej dla programu.

Dalsze szczegóły dotyczące finansowania z Pomocy Technicznej są zawarte w planie finansowym Programu BSR

6.6 System wskaźników dla programu

System wskaźników mających służyć do mierzenia osiągnięć programu jest oparty na zestawie oczekiwanych rezultatów, predefiniowanych dla programu, któremu towarzyszą odpowiednie wyniki (patrz Tabela A poniżej, Wykres 1 w Rozdziale 6, jak również tabele 1-4 na końcu niniejszego Rozdziału). Oczekiwane wyniki są dwojakiego rodzaju: *wspólne*

i specyficzne. Wspólne wyniki są przewidziane dla wszystkich priorytetów i mogą być gromadzone na poziomie programu. *Specyficzne wyniki* są zdefiniowane osobno dla każdego priorytetu. Wszystkie zaakceptowane projekty muszą wносить wkład przynajmniej do jednego ze wspólnych wyników i do jednego ze specyficznych wyników. Cele Programu są wyrażone w postaci minimalnej oczekiwanej liczby projektów wnoszących wkład do danego wyniku. Wpływy Programu nie zostały zdefiniowane.

System wskaźników składa się ze wskaźników dotyczących rezultatu i wydajności i operuje na dwóch poziomach: na poziomie programu i na poziomie projektu. Na poziomie programu wskaźnikami dotyczącymi wyników są ilości projektów dotyczących danego wyniku; na poziomie projektu wskaźniki dotyczące wyników są podane i kwantyfikowane przez same projekty.

6.6.1 Struktura systemu wskaźników

Struktura systemu wskaźników jest przedstawiona w tabeli poniżej:

Przegląd systemu wskaźników dla programu

Cel	Wyniki	Cele programu	A – wskaźniki wyniku na poziomie programu	A- Wskaźniki wydajności na poziomie programu
			B – wskaźniki wyniku na poziomie projektu	B – Wskaźniki wydajności na poziomie projektu
Cel programu Cel priorytetu	WSPÓLNE WYNIKI	Minimalna liczba projektów mających na celu osiągnięcie danego wyniku	A- Liczba projektów mających na celu osiągnięcie danego wyniku B- <i>do określenia i kwantyfikacji przez projekt</i>	Trwałe wskaźniki wydajności na poziomach A i B, na przykład: Liczba polityków bezpośrednio zaangażowanych w działania projektu lub Kwota (w euro) inwestycji publicznych/prywatnych zrealizowanych przy udziale funduszy Programu w okresie trwania projektu
	SPECYFICZNE WYNIKI	Minimalna liczba projektów mających na celu osiągnięcie danego wyniku	A- Liczba projektów mających na celu osiągnięcie danego wyniku B- <i>do określenia i kwantyfikacji przez projekt</i>	A – Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych opracowanych/przetestowanych w celu osiągnięcia określonego wyniku B – <i>do późniejszego określenia i kwantyfikacji przez projekt</i>

Poniżej podana jest definicja każdego komponentu systemu:

- **Cele** – składają się z najważniejszego celu programu i specyficznych celów na poziomie priorytetu
- **Wyniki** – główne natychmiastowe skutki działań programu/projektu przewidywane w kierunkowych dziedzinach interwencji. Wyniki są albo **wspólne** (takie same dla wszystkich priorytetów) lub **specyficzne** (różne dla każdego priorytetu). Ponadto projekty mogą określać swoje własne oczekiwane wyniki, odpowiadające specyficzności projektu. Są to tzw. **dotatkowe** wyniki.
- **Cele Programu** – docelowa minimalna liczba projektów dotyczących każdego wyniku
- **Wydajność** – bezpośrednie produkty dostarczone przez projekt (na przykład inwestycje pilotażowe, narzędzia, metody, modele rozwiązań, wydarzenia)

Wskaźniki:

- **Wskaźniki dotyczące wyników na poziomie programu** – liczba projektów skutecznie dążących do danego wyniku.
- **Wskaźniki dotyczące wyników na poziomie projektu** – wskaźniki, które są określone i kwantyfikowane przez projekt; mierzą one, jak określone wspólne i specyficzne wyniki są osiągane przez projekt.
- **Wskaźniki dotyczące wydajności** – mierzą one wydajność w dążeniu do każdego z oczekiwanych wyników. Są one określane przez Komitet Monitorujący (KM) i dalej wyszczególniane i kwantyfikowane przez projekty

Bardziej szczegółowe definicje, jak również przykłady rezultatów i wskaźników są podane w podręczniku programu.

6.6.2 Poziom Programu

Podczas projektowania systemu wskaźników dla Programu BSR została wzięta pod uwagę specyficzna cecha programów transnarodowych. Nastąpiło to po uwzględnieniu wniosków podmiotów oceniających poprzedni program Interreg IIIB, które stwierdziły, że bardzo trudne jest zdefiniowanie celów takiego programu w postaci dokładnych liczb, a nawet jeszcze trudniejsze jest odróżnienie wpływów programu od wpływów innych programów czy też innych czynników wpływających na rozwój regionalny. Zatem wpływy obecnego programu nie zostały określone. Zamiast tego w celu zdobycia wiedzy o pierwszych materialnych efektach programu oraz w celu ustalenia podstawy dla udanego okresu programowania, wstępna ocena wpływów powinna być przeprowadzona 2 lata po zakończeniu połowy z zaakceptowanych projektów, z ich faktycznymi zobowiązaniami i harmonogramami wydatków z funduszy programu.

Jak wspomniano powyżej, na poziomie programu *cele* dla oczekiwanych wyników zostały ustalone dla każdego priorytetu. Są one wyrażone jako minimalna liczba projektów zajmujących się każdym wynikiem. W ten sposób osiągnięcie wyników jest mierzone przez liczbę udanych projektów⁴ zajmujących się danym wynikiem (*A – wskaźnik wyniku na poziomie programu*, patrz Tabela A i tabele 1-4). Postęp w osiąganiu tych celów podlega monitorowaniu programu i potencjalnym środkom proaktywnym. Punktem odniesienia dla wszystkich celów jest zero na starcie programu. Przewiduje się, że w połowie okresu zostanie przeprowadzona przez Instytucję Zarządzającą (Wspólny Sekretariat Techniczny) wewnętrzna śródkresowa ocena osiągania celów programu – zostanie ona przeprowadzona po wydaniu 25% ustalonych funduszy na zaakceptowane projekty. Oczekuje się, że w tym momencie będzie osiągniętych 25% celów programu. W oparciu o wyniki oceny zostaną uruchomione środki proaktywne, jeśli będzie to konieczne.

Wskaźnikom dotyczącym wyników towarzyszą *wskaźniki dotyczące wydajności* mierzące liczbę wydarzeń w zakresie każdego z oczekiwanych wyników. Wskaźniki wydajności dla wspólnych wyników są precyzyjnie określone (na przykład liczba otwartych wydarzeń publicznych z udziałem polityków). Wydajność dla specyficznych wyników jest predefiniowana jako: narzędzia, metody i rozwiązania modelowe (dalsza charakterystyka jest podana w podręczniku programu). Nie zostały określone ilościowe cele dla wydajności na poziomie programu.

Poza wskaźnikami związanymi ze wspólnymi i specyficznymi wynikami programu będą mierzone na poziomie programu następujące wskaźniki uzupełniające (patrz tabela poniżej).

⁴ *Udanym projektem jest projekt, który osiągnął swój cel; osiągnięcie jest mierzone przez wskaźnik ustalony dla projektu, dalsze wyjaśnienia są podane w tekście*

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

Wskaźniki	Cel do 2013 r.
<i>Do monitorowania wpływów programu na środowisko</i>	
Liczba zatwierdzonych projektów koncentrujących się na energii odnawialnej	5
Liczba zatwierdzonych projektów koncentrujących się na wydajności energetycznej	3
Liczba zatwierdzonych projektów koncentrujących się na wyzwaniach związanych ze zmianą klimatu	10
Liczba zatwierdzonych projektów mających pozytywny wpływ na środowisko w BSR	45 lub 60 % zatwierdzonych projektów
Liczba zatwierdzonych projektów poprawiających usługi związane z gospodarką odpadami	5
Liczba zatwierdzonych projektów zapobiegających zagrożeniom	12
Liczba zatwierdzonych projektów w zakresie współpracy pomiędzy służbami ratunkowymi	5
Liczba zatwierdzonych projektów koncentrujących się na poprawie jakości wód Morza Bałtyckiego	5
<i>Do monitorowania stopnia współpracy transnarodowej</i>	
Liczba zatwierdzonych projektów przestrzegających wszystkie cztery kryteria współpracy transnarodowej: wspólny rozwój, wspólna realizacja, wspólne zatrudnianie personelu, wspólne finansowanie (patrz Rozdział 9.5)	60 % wszystkich zatwierdzonych projektów
Liczba zatwierdzonych projektów przestrzegających trzy z czterech kryteriów współpracy transnarodowej: wspólny rozwój, wspólna realizacja, wspólne zatrudnianie personelu, wspólne finansowanie	Nie ustalono celu
<i>Do monitorowania innych wpływów programu</i>	
Liczba zatwierdzonych projektów angażujących szkoły wyższe/organizacje związane z wyższym wykształceniem	35
Liczba zatwierdzonych projektów angażujących instytucje technologiczne i MŚP	20
Liczba zatwierdzonych projektów poprawiających powiązania transportowe poprzez granice krajowe	10
Liczba zatwierdzonych projektów promujących przedsiębiorczość kobiet	5

6.6.3 Poziom projektu

Jak wspomniano powyżej wszystkie projekty muszą zajmować się przynajmniej jednym wspólnym wynikiem i przynajmniej jednym specyficznym wynikiem dla priorytetu.

Osiągnięcie wspólnych wyników na poziomie projektu jest mierzone poprzez osiągnięcie docelowych wartości zdefiniowanych wcześniej (stałych) wyników przez program. Projekty są proszone o podanie docelowych wartości dla zdefiniowanych wcześniej wyników związanych z danym wspólnym wynikiem już na poziomie składania wniosków.

Ze względu na specyficzny charakter programów transnarodowych, nie zostały predefiniowane wskaźniki do mierzenia osiągania przewidywanych wyników (B – wskaźnik wyniku na poziomie projektu, patrz tabela 1 i Tabele 1-4). Zamiast tego projekty są proszone o określenie tych wskaźników dla siebie na etapie składania wniosków. Projekty mogą wybrać wskaźnik spośród podanych w podręczniku programu przykładów lub same zdefiniować własny. Wskaźniki te powinny wyraźnie (wykorzystując przekonujące dane) mierzyć oczekiwaną zmianę w kierunku wyników, którymi zajmuje się projekt. Wskaźnik (-i) zdefiniowany przez projekt dla zajmowania się specyficznymi dla priorytetu wynikami jest (są) wykorzystywany przez organy zarządzające programem do mierzenia skuteczności projektu. Projekty są także proszone o podanie punktu odniesienia i docelowych wartości swoich wskaźników, tam gdzie jest to możliwe. Następnie wszystkie projekty są proszone o dalsze wyszczególnienie wskaźników wydajności związanych z wybranym specyficznym wynikiem i o ich kwantyfikację (precyzyjne wskaźniki wydajności dla specyficznym wyników).

Po pierwsze system wskaźników wymaga tego, by każdy projekt na etapie składania wniosku najpierw wskazał, którym ze wspólnych i specyficznym dla priorytetu wyników

będzie się zajmował. Po drugie projekt jest proszony o skonkretyzowanie tego, jak (wybrane) wyniki będą osiągnięte przez projekt. Po trzecie projekt jest proszony o określenie odpowiednich wskaźników wyniku i wydajności i ustalenia dla nich wartości. Następnie projekt jest proszony o kwantyfikację wydajności związanej z wybranym specyficznym wynikiem (wynikami). Projekt musi być w stanie pokazać, jak gromadzi on istotne dane potrzebne do wykorzystywania wybranych wskaźników. Oczekuje się, że każdy projekt przeprowadzi odpowiednie badanie w celu zmierzenia osiągniętych przez niego wyników.

Program pozostawia także miejsce na innowacyjne podejścia projektów. Projekty mogą zatem określić także dodatkowy oczekiwany wynik i wskaźnik dla niego zgodnie ze specyfiką projektu. Dodatkowy wynik musi być jednak zgodny z celem priorytetu. Akceptowanie i realizacja projektów poza zakresem oczekiwanych wyników dla każdego priorytetu może być uważane za dodatkową korzyść dla programu.

6.6.4 Monitorowanie i ocena osiągnięć programu

Program dysponuje systemem służącym do zbierania wszystkich odpowiednich informacji w celu monitorowania i oceny osiągnięć programu. System oparty jest na bazie danych programu zawierającej wszystkie informacje o oczekiwanych wynikach i wskaźnikach programu podanych w Formularzu Wniosku, jak również na informacjach gromadzonych przez projekt poprzez formularze sprawozdania z postępu prac. W ten sposób same projekty są głównym źródłem informacji. Wszystkie dane dotyczące początkowej sytuacji projektu, jak również wybranych oczekiwanych wyników, wydajności i powiązanych z tym wskaźników są włączone w Formularz Wniosku, który jest przesyłany do bazy danych natychmiast po zaakceptowaniu projektu. Dane dotyczące postępów w osiąganiu założonych wyników i wydajności projektu są gromadzone regularnie za pośrednictwem standardowych formularzy sprawozdania z postępu prac. Te sprawozdania również są przesyłane do bazy danych. Przegląd zebranych danych dotyczących wszystkich wskaźników może być generowany przez bazę danych na dowolnym etapie realizacji programu. System może być dalej rozwijany zgodnie z potrzebami, które mogą pojawić się w trakcie realizacji programu. Na przykład mogą być zbierane dodatkowe informacje od podmiotów zainteresowanych za pośrednictwem specjalnych kwestionariuszy.

Wskaźniki dotyczące wyników i wydajności na poziomie programu i projektu są monitorowane przez organy zarządzające programem (Komitet Monitorujący, Instytucja Zarządzająca i Wspólny Sekretariat) w trakcie realizacji programu/projektów. Ze względu na to, że cele są określane osobno dla każdego priorytetu, monitorowanie osiągania wyników także jest przeprowadzane dla każdego priorytetu osobno. Jednak informacje dotyczące osiągniętych wyników zebrane dla każdego priorytetu mogą być agregowane na poziomie programu (na przykład cała ilość projektów, całkowita kwota funduszy prywatnych zaangażowanych w program itd.). Rzeczywiste dane dotyczące wskaźników określonych i podanych liczbowo przez projekty nie są gromadzone na poziomie programu. Nie jest to wykonalne między innymi z powodu braku standardów mierzenia. Zamiast tego zbierane są informacje dotyczące realizacji wspólnych i specyficznych wyników na poziomie priorytetu w następujący sposób: dla każdego oczekiwanego wyniku obliczana jest liczba projektów, które skutecznie przyczyniły się do tego konkretnego wyniku. Ponadto gromadzone są od wszystkich projektów opisy dotyczące tego, jak projekt zdołał zrealizować specyficzne wyniki priorytetu. Opisy są analizowane pod względem jakości na przykład jako część oceny śródkresowej i oceny ex post.

Osiągnięte wyniki i wydajność, wyrażone za pomocą liczbowych wskaźników, są wykorzystywane dla celów wewnętrznej oceny programu, sprawozdawczości dotyczącej osiągnięć programu, jak również dla celów marketingowych (na przykład sprawozdania do Komisji, przedstawianie informacji o stanie realizacji programu na stronie www programu, wydawanie broszur itd.)

Wartości docelowe odzwierciedlają ogólną wydajność programu i projektów, włączając wkład z EFRR, ENPI (tam gdzie to właściwe) oraz współfinansowanie ze strony partnerów projektu.

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

Tabela 1. Przegląd celów, wyników i wskaźników PRIORYTETU 1

Cel programu	Cel priorytetu	Wyniki	Cele programu	A – Wskaźniki wyniku na poziomie programu B – Wskaźniki wyniku na poziomie projektu	Wskaźniki dotyczące wydajności
Wzmocnienie rozwoju w celu osiągnięcia zrównoważonego, konkurencyjnego i terytorialnie zintegrowanego Regionu Morza Bałtyckiego poprzez łączenie potencjałów ponad granicami	Przyspieszenie opartego na innowacjach rozwoju regionalnego BSR poprzez wsparcie źródeł innowacji, ułatwianie transnarodowego transferu technologii i wiedzy oraz zwiększenie fundamentów społecznych do absorpcji nowej wiedzy	WSPÓLNE WYNIKI Zwiększone uznanie polityczne dla transnarodowych rozwiązań dla opartego na innowacjach rozwoju regionalnego	Przynajmniej 16 projektów o politycznie uznanych i promowanych wynikach	A – Liczba projektów z politycznie uznanych i promowanymi wynikami	Liczba polityków bezpośrednio zaangażowanych w działania projektu Liczba otwartych wydarzeń publicznych z udziałem polityków Liczba oświadczeń politycznych dotyczących wsparcia, wynikających z działań projektu i podpisanych w ciągu trwania projektu
		Zwiększone zrównoważenie transnarodowych sieci współpracy dla wspierania innowacji i transferu wiedzy	Przynajmniej 6 projektów tworzących zrównoważone sieci współpracy oparte na oficjalnych umowach	A – Liczba projektów tworzących zrównoważone sieci współpracy oparte na oficjalnych umowach	Liczba utworzonych transnarodowych struktur współpracy opartych na oficjalnych umowach (sieci, platformy, fora, rady itd.)
		Otwarcie publicznych/prywatnych inwestycji wspierających oparte na innowacjach rozwój regionalny	Przynajmniej 8 projektów otwierających publiczne/prywatne inwestycje	A – Liczba projektów otwierających publiczne/prywatne inwestycje	Kwota (euro) publicznych/prywatnych inwestycji zrealizowanych z funduszami Programu w ciągu trwania projektu Kwota (euro) publicznych/prywatnych inwestycji zrealizowanych z funduszami innymi niż fundusze Programu w ciągu trwania projektu
		SPECYFICZNE WYNIKI Wzmocnienie międzynarodowej wydajności źródeł innowacji i poprawienie ich związków z MŚP	Przynajmniej 5 projektów z uznanym wsparciem dla źródeł innowacji	A – Liczba projektów z uznanym wsparciem dla źródeł innowacji B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych mających na celu zwiększenie wydajności źródeł innowacji
		Poprawiony transnarodowy transfer technologii i wiedzy	Przynajmniej 5 projektów ułatwiających transnarodowy transfer technologii i wiedzy	A – Liczba projektów ułatwiających transnarodowy transfer technologii i wiedzy B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych ułatwiających transnarodowy transfer technologii i wiedzy
		Poszerzone podstawy społeczne do generowania i wykorzystywania innowacji	Przynajmniej 5 projektów zwiększających zaangażowanie społeczeństwa w generowanie i absorpcję innowacji	A – Liczba projektów zwiększających zaangażowanie społeczeństwa w generowanie i absorpcję innowacji B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych wykorzystanych do zwiększenia zaangażowania społeczeństwa w generowanie i absorpcję innowacji

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

Tabela 2. Przegląd celów, wyników i wskaźników PRIORYTETU 2

Cel programu	Cel priorytetu	Wyniki	Cele programu	A – Wskaźniki wyniku na poziomie programu B – Wskaźniki wyniku na poziomie projektu	Wskaźniki dotyczące wydajności
Wzmocnienie rozwoju w celu osiągnięcia zrównoważonego, konkurencyjnego i terytorialnie zintegrowanego Regionu Morza Bałtyckiego poprzez łączenie potencjałów ponad granicami	Zwiększenie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności regionu poprzez rozwój transnarodowych rozwiązań zmniejszających bariery funkcjonalne, przeszkadzające w rozpowszechnianiu innowacji i przepływie towarów	WSPÓLNE WYNIKI Zwiększone uznanie polityczne dla transnarodowych rozwiązań poprawiających zewnętrzną i wewnętrzną dostępność BSR	Przynajmniej 10 projektów o politycznie uznanych i promowanych wynikach	A – Liczba projektów z politycznie uznanych i promowanymi wynikami	Liczba polityków bezpośrednio zaangażowanych w działania projektu Liczba otwartych wydarzeń publicznych z udziałem polityków Liczba oświadczeń politycznych do wsparcia, wynikających z działań projektu i podpisanych w ciągu trwania projektu
		Zwiększone zrównoważenie sieci współpracy mających na celu poprawienie dostępności w BSR	Przynajmniej 4 projekty tworzące zrównoważone sieci współpracy oparte na oficjalnych umowach	A – Liczba projektów tworzących zrównoważone sieci współpracy oparte na oficjalnych umowach	Liczba utworzonych transnarodowych struktur współpracy opartych na oficjalnych umowach (sieci, platformy, fora, rady itd.)
		Otwarcie publicznych/prywatnych inwestycji w transport i ICT	Przynajmniej 10 projektów otwierających publiczne/prywatne inwestycje	A – Liczba projektów otwierających publiczne/prywatne inwestycje	Kwota (euro) publicznych/prywatnych inwestycji zrealizowanych z funduszami Programu w ciągu trwania projektu Kwota (euro) publicznych/prywatnych inwestycji zrealizowanych z funduszami innymi niż fundusze Programu w ciągu trwania projektu
		SPECYFICZNE WYNIKI Przyśpieszony wzrost możliwości i/lub interoperacyjności różnych sieci transportowych i ICT	Przynajmniej 9 projektów przyśpieszających wzrost możliwości i/lub interoperacyjności różnych sieci transportowych i ICT	A – Liczba projektów przyśpieszających wzrost możliwości i/lub interoperacyjności różnych sieci transportowych i ICT B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych mających na celu zwiększenie możliwości i/lub interoperacyjności różnych sieci transportowych i ICT
		Przyśpieszona integracja trudno dostępnych obszarów	Przynajmniej 6 projektów poprawiających warunki konieczne do integracji trudno dostępnych obszarów	A – Liczba projektów przyśpieszających integrację trudno dostępnych obszarów B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych mających na celu integrację trudno dostępnych obszarów
		Wpływ na polityki, strategię i regulacje w zakresie transportu i ICT	Przynajmniej 3 projekty wyraźnie wpływające na polityki, strategię i regulacje w zakresie transportu i ICT	A – Liczba projektów wyraźnie wpływające na polityki, strategię i regulacje w zakresie transportu i ICT B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych mających na celu wpływanie na krajowe polityki, strategię lub regulacje
		Zwiększona rola zrównoważonego transportu	Przynajmniej 5 projektów zwiększających rolę zrównoważonego transportu	A – Liczba projektów zwiększających rolę zrównoważonego transportu B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych mających na celu zwiększenie roli zrównoważonego transportu

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

Tabela 3: Przegląd celów, wyników i wydajności PRIORYTETU 3

Cel programu	Cel priorytetu	Wyniki	Cele programu	A – Wskaźniki wyniku na poziomie programu B – Wskaźniki wyniku na poziomie projektu	Wskaźniki dotyczące wydajności
Wzmocnienie rozwoju w celu osiągnięcia zrównoważonego, konkurencyjnego i terytorialnie zintegrowanego Regionu Morza Bałtyckiego poprzez łączenie potencjałów ponad granicami	Poprawienie gospodarowania zasobami Morza Bałtyckiego w celu osiągnięcia jego stanu środowiska	WSPÓLNE WYNIKI Zwiększone uznanie polityczne dla transnarodowych rozwiązań poprawiających gospodarowanie zasobami Morza Bałtyckiego	Przynajmniej 18 projektów o politycznie uznanych i promowanych wynikach	A – Liczba projektów z politycznie uznanych i promowanymi wynikami	Liczba polityków bezpośrednio zaangażowanych w działania projektu Liczba otwartych wydarzeń publicznych z udziałem polityków Liczba oświadczeń politycznych do wsparcia, wynikających z działań projektu i podpisanych w ciągu trwania projektu
		Zwiększone zrównoważenie sieci współpracy mających na celu poprawienie gospodarowania zasobami Morza Bałtyckiego	Przynajmniej 5 projektów tworzących zrównoważone sieci współpracy oparte na oficjalnych umowach	A – Liczba projektów tworzących zrównoważone sieci współpracy oparte na oficjalnych umowach	Liczba utworzonych transnarodowych struktur współpracy opartych na oficjalnych umowach (sieci, platformy, fora, rady itd.)
		Otwarcie publicznych/prywatnych inwestycji mających na celu poprawienie gospodarowania zasobami Morza Bałtyckiego	Przynajmniej 9 projektów otwierających publiczne/prywatne inwestycje	A – Liczba projektów otwierających publiczne/prywatne inwestycje	Kwota (euro) publicznych/prywatnych inwestycji zrealizowanych z funduszami Programu w ciągu trwania projektu Kwota (euro) publicznych/prywatnych inwestycji zrealizowanych z funduszami innymi niż fundusze Programu w ciągu trwania projektu
		SPECYFICZNE WYNIKI Poprawienie możliwości instytucjonalnych i skuteczności w gospodarowaniu wodami Morza Bałtyckiego	Przynajmniej 3 projekty poprawiające możliwości instytucjonalne i skuteczność w zagospodarowaniu wód Morza Bałtyckiego	A – Liczba projektów poprawiających możliwości instytucjonalne i skuteczność w gospodarowaniu wodami Morza Bałtyckiego B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych mających na celu poprawienie możliwości instytucjonalnych i skuteczności w gospodarowaniu wodami Morza Bałtyckiego
		Zwiększony zrównoważony potencjał gospodarczy zasobów morskich	Przynajmniej 4 projekty zwiększające zrównoważony potencjał gospodarczy zasobów morskich	A – Liczba projektów zwiększających zrównoważony potencjał gospodarczy zasobów morskich B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych mających na celu zwiększenie potencjału zasobów morskich
		Poprawione możliwości instytucjonalne w zakresie zajmowania się niebezpieczeństwami i zagrożeniami na obszarach przy- i nadbrzeżnych	Przynajmniej 7 projektów poprawiających możliwości instytucjonalne w zakresie zajmowania się niebezpieczeństwami i zagrożeniami na obszarach przy- i nadbrzeżnych	A – Liczba projektów poprawiających możliwości instytucjonalne w zakresie zajmowania się niebezpieczeństwami i zagrożeniami na obszarach przy- i nadbrzeżnych B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych mających na celu poprawienie możliwości instytucjonalnych w zakresie zajmowania się niebezpieczeństwami i zagrożeniami na obszarach przy- i nadbrzeżnych
		Wpływ na polityki, plany działania, strategie i regulacje w zakresie gospodarowania zasobami Morza Bałtyckiego	Przynajmniej 5 projektów wpływających na polityki, plany działania, strategie i regulacje w zakresie gospodarowania zasobami Morza Bałtyckiego	A – Liczba projektów wyraźnie wpływających na polityki, plany działania, strategie i regulacje w zakresie gospodarowania zasobami Morza Bałtyckiego B – Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych mających na celu wpływanie na polityki, plany działania, strategie i regulacje w zakresie gospodarowania zasobami Morza Bałtyckiego

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

Tabela 4. Przegląd celów, wyników i wskaźników PRIORYTETU 4

Cel programu	Cel priorytetu	Wyniki	Cele programu	A – Wskaźniki wyniku na poziomie programu B – Wskaźniki wyniku na poziomie projektu	Wskaźniki dotyczące wydajności
Wzmocnienie rozwoju w celu osiągnięcia zrównoważonego, konkurencyjnego i terytorialnie zintegrowanego Regionu Morza Bałtyckiego poprzez łączenie potencjałów ponad granicami	Zapewnienie współpracy regionów metropolitalnych, miast i obszarów wiejskich w celu dzielenia się i wykorzystywania wspólnych potencjałów, które zwiększą tożsamość BSR i jego atrakcyjność dla mieszkańców i inwestorów	WSPÓLNE WYNIKI Zwiększone uznanie polityczne dla transnarodowych rozwiązań mających na celu zwiększenie tożsamości i atrakcyjności BSR	Przynajmniej 12 projektów o politycznie uznanych i promowanych wynikach	A – Liczba projektów z politycznie uznanych i promowanych wynikami	Liczba polityków bezpośrednio zaangażowanych w działania projektu Liczba otwartych wydarzeń publicznych z udziałem polityków Liczba oświadczeń politycznych do wsparcia, wynikających z działań projektu i podpisanych w ciągu trwania projektu
		Zwiększone zrównoważenie sieci współpracy mających na celu zwiększenie tożsamości i atrakcyjności BSR	Przynajmniej 7 projektów tworzących zrównoważone sieci współpracy oparte na oficjalnych umowach	A – Liczba projektów tworzących zrównoważone sieci współpracy oparte na oficjalnych umowach	Liczba utworzonych transnarodowych struktur współpracy opartych na oficjalnych umowach (sieci, platformy, fora, rady itd.)
		Otwarcie publicznych/prywatnych mających na celu zwiększenie tożsamości i atrakcyjności BSR	Przynajmniej 5 projektów otwierających publiczne/prywatne inwestycje	A – Liczba projektów otwierających publiczne/prywatne inwestycje	Kwota (euro) publicznych/prywatnych inwestycji zrealizowanych z funduszami Programu w ciągu trwania projektu Kwota (euro) publicznych/prywatnych inwestycji zrealizowanych z funduszami innymi niż fundusze Programu w ciągu trwania projektu
		SPECYFICZNE WYNIKI Zebrane zasoby regionów metropolitalnych, miast i obszarów wiejskich w celu zwiększenia konkurencyjności i spójności BSR	Przynajmniej 4 projekty mające na celu zebranie zasobów regionów metropolitalnych, miast i obszarów wiejskich na rzecz wspólnego rozwiązania problemów z rozwojem	A – Liczba projektów mających na celu zebranie zasobów regionów metropolitalnych, miast i obszarów wiejskich na rzecz zwiększenia konkurencyjności i spójności BSR B – <i>Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu</i>	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych mających na celu zebranie zasobów regionów metropolitalnych, miast i obszarów wiejskich na rzecz zwiększenia konkurencyjności i spójności BSR
		Poprawione warunki konieczne do zwiększenia konkurencyjności BSR w Europie i na świecie	Przynajmniej 4 projekty poprawiające konkurencyjność BSR w Europie i na świecie	A- Liczba projektów poprawiających warunki konieczne do zwiększenia konkurencyjności BSR w Europie i na świecie B – <i>Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu</i>	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych poprawiających warunki konieczne do zwiększenia konkurencyjności BSR w Europie i na świecie
		Zwiększona tożsamość BSR i/lub jej uznanie poza formalnymi granicami	Przynajmniej 4 projekty zwiększające tożsamość i/lub uznanie BSR	A – Liczba projektów zwiększających tożsamość i/lub uznanie BSR B – <i>Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu</i>	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych zwiększających tożsamość i/lub uznanie BSR
		Wzmocnione warunki społeczne i wpływy rozwoju regionalnego i miejskiego	Przynajmniej 4 projekty wzmacniające warunki społeczne i wpływy rozwoju regionalnego i miejskiego	A – Liczba projektów wzmacniających warunki społeczne i wpływy rozwoju regionalnego i miejskiego B – <i>Przykłady są przedstawione w Podręczniku Programu</i>	Liczba narzędzi, metod, rozwiązań modelowych stworzonych/testowanych wzmacniających warunki społeczne i wpływy rozwoju regionalnego i miejskiego

Część II: Postanowienia dotyczące realizacji

7. Wstęp

Jeśli chodzi o realizację Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013, Państwa Członkowskie UE: Dania, Estonia, Finlandia, Niemcy, Łotwa, Litwa, Polska i Szwecja, jak również państwa nie będące członkami UE: Norwegia, Rosja i Białoruś postanowiły oprzeć się na doświadczeniach zdobytych wspólnie w latach 2000 – 2006 w trakcie realizacji poprzedniego programu – „Programu Sąsiedztwa INTERREG III B Regionu Morza Bałtyckiego”.

Struktura poprzedniego programu związana z jego realizacją składała się z:

- Komitetu Monitorującego;
- trzech Komitetów Sterujących, z których jeden zajmował się priorytetami programu INTERREG III B, jeden priorytetem INTERREG III A Estonia – Łotwa – Rosja („priorytet Północ”) oraz jeden priorytetem INTERREG III A Łotwa – Litwa – Białoruś („priorytet Południe”);
- jednej Instytucji Zarządzającej i jednej Instytucji Płatniczej; obie funkcje zostały powierzone bankowi Investitionsbank Schleswig-Holstein w Kilonii, Niemcy
- Wspólnego Sekretariatu kierowanego przez dyrektora jednego z programów z biurami w Rostoku (obsługiwanym przez Investitionsbank Schleswig-Holstein), w Rydze (obsługiwanym od 1 czerwca 2004 r. przez Państwową Agencję Rozwoju Regionalnego na Łotwie) i – od 31 grudnia 2005 r. – w Karlskronie (obsługiwanym przez Szwedzki Instytut Bałtycki);
- krajowych podkomitetów Komitetu Monitorującego i Zespołów Zadaniowych, powołanych zarówno przez Komitet Monitorujący, jak i przez Komitety Sterujące;
- Zespołu Kontroli Finansowej utworzonego w celu organizowania wyrywkowych kontroli działań, zgodnie z Rozdziałem IV Rozporządzenia Komisji (WE) Nr 438/2001 z 2 marca 2001 r..

Wskutek zmiany programu w 2004 r., nadającej mu charakter Programu Sąsiedztwa oraz alokowania funduszy w ramach programu Tacis, także Komisja Europejska zaangażowała się w realizację poprzedniego programu poprzez swoje delegacje w Moskwie i w Kijowie, odpowiedzialne odpowiednio za Rosję i Białoruś. Celem zapewnienia obsługi administracyjnej funduszy pomocy technicznej z programu Tacis alokowanych dla poprzedniego programu Komisja w 2005 r. i w 2007 r. zawarła Umowy Usługowe dotyczące zewnętrznych działań Wspólnoty Europejskiej z konsorcjum składającym się z banku Investitionsbank Schleswig-Holstein i z Państwowej Agencji Rozwoju Regionalnego na Łotwie. W celu realizacji tych umów Agencja Rozwoju Regionalnego na Łotwie w oparciu o umowę z Investitionsbank Schleswig-Holstein zatrudniła w pełny wymiarze dwóch ekspertów Tacis, jednego dla Rosji i jednego dla Białorusi. Ponadto na podstawie umowy podwykonawczej z Investitionsbank Schleswig-Holstein, Centrum Leontiewa, Międzynarodowe Centrum Badań Społecznych i Ekonomicznych z siedzibą w Sankt Petersburgu zatrudniło trzech rosyjskich ekspertów do prowadzenia punktów informacyjnych programu, które zostały otwarte w Sankt Petersburgu i w Pskowie, Rosja.

Struktura realizacji nowego Programu Regionu Morza Bałtyckiego jest oparta na strukturach poprzedniego programu, ale jest ona także bardziej rozwinięta. Realizacja nowego programu jest zatem oparta na zasadzie ciągłości.

Jest to zgodne z przepisami dotyczącymi realizacji ustalonymi w Artykule 12 ust. 8 Rozporządzenia (WE) Nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylającego Rozporządzenie (WE) Nr 1783/1999 (Dz. U. L 210, 31.07.2006, poz. 1) (dalej zwanego „Rozporządzeniem o EFRR”).

Struktura realizacyjna jest także utworzona w celu administrowania programem jako programem zintegrowanym, łączącym podejście Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (dalej zwanego **ENPI**) do basenu morza i koncepcję transnarodowej współpracy jako części celu Funduszy Strukturalnych „Europejska współpraca terytorialna”.

Zgodnie z ustaleniami Państw Członkowskich uczestniczących w programie, państwa nie będące członkami UE: Norwegia, Rosja i Białoruś oraz służby Komisji Europejskiej zaangażowane w rozwój struktur realizacyjnych i procedur realizacyjnych programu, program powinien przede wszystkim być administrowany zgodnie z zasadami Funduszy Strukturalnych EFRR. Zatem dla celów niniejszego dokumentu programowego postanowienia dotyczące realizacji przedstawione w kolejnych rozdziałach mają, w zasadzie, zastosowanie do wykorzystywania funduszy z EFRR, funduszy z Norwegii oraz funduszy ENPI alokowanych dla programu, chyba że wyszczególniono inaczej.

Biorąc pod uwagę zasady Europejskiej Polityki Sąsiedztwa i Partnerstwa oraz doświadczenia nabyte w związku z zaangażowaniem Rosji i Białorusi w Program Sąsiedztwa Regionu Morza Bałtyckiego INTERREG III B, będą podjęte wysiłki w celu jeszcze silniejszego zaangażowania w program Rosji i Białorusi, także jeśli chodzi o realizację programu. Zgodnie z tym celem fundusze ENPI alokowane dla programu będą przeznaczone na współfinansowanie rosyjskiego i białoruskiego uczestnictwa w programie.

W oparciu o doświadczenia zdobyte w poprzednim programie, przy aktywnym wspieraniu, między innymi przez Wspólny Sekretariat, procesu generowania i realizacji projektów, to aktywne podejście zostanie jeszcze zintensyfikowane w ramach Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013 zgodnie z podanym poniżej opisem.

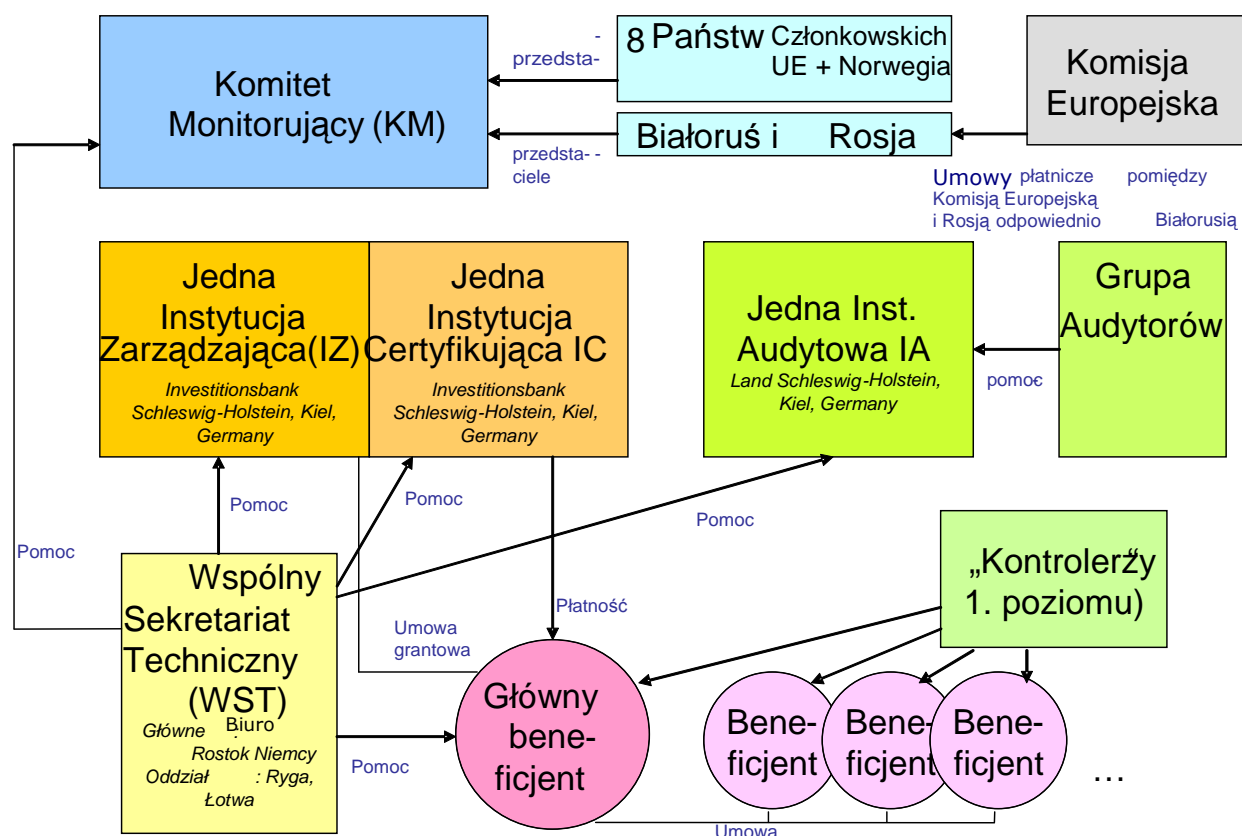
Niniejszy program będzie realizowany i administrowany tylko w języku angielskim.

Bardziej szczegółowe postanowienia dotyczące realizacji Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013 uzupełniające zasady ustalone w kolejnych rozdziałach niniejszego dokumentu programowego, będą włączone w **podręcznik programu**. Podręcznik programu zostanie zaakceptowany przez Komitet Monitorujący, najlepiej na jego pierwszym spotkaniu. Poza innymi sprawami podręcznik powinien zawierać bardziej szczegółowy opis priorytetów programu, zasady dotyczące określania kwalifikowalności wydatków finansowanych przez program i mające zastosowanie do całego obszaru objętego programem, wytyczne w kwestii zarządzania programem i wytyczne dotyczące zarządzania operacjami. Postanowienia zawarte w podręczniku są wiążące zarówno dla organów realizujących program (porównaj Rozdział 8) i dla głównych beneficjentów/innych beneficjentów (porównaj Rozdział 9.1) programu.

8. Organy realizujące program

Program jest realizowany przez kilka organów. Poniższy wykres ilustruje strukturę realizującą opisaną poniżej.

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007 -2013 Struktura dla realizacji funduszy EFRR, Norwegii i ENPI

8.1 Komitet Monitorujący

Zgodnie z Artykułem 63 Rozporządzenia Rady (WE) Nr 1083/2006 z 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające Rozporządzenie (WE) Nr 1260/1999 (Dz. U. L 210, 31.07.2006 poz. 25), w dalszej części zwanego „**Rozporządzeniem Ogólnym**”, Państwa Członkowskie uczestniczące w programie utworzą wspólny Komitet Monitorujący w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą i państwami nie będącymi członkami UE – Norwegią, Rosją i Białorusią, w ciągu trzech miesięcy od daty zawiadomienia Państw Członkowskich o decyzji Komisji zatwierdzającej program.

Komitet ten jest także tworzony jako Wspólny Komitet Monitorujący zgodnie z Artykułami 11 i 12 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 951/2007 ustanawiającego zasady stosowania programów współpracy transgranicznej finansowanych w ramach Rozporządzenia (WE) Nr 1638/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady określającego przepisy ogólne w sprawie ustanowienia Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (Dz. U. L 210, 10.08.2007 poz.10), w dalszej części zwanego „**Rozporządzeniem CBC**”.

8.1.1 Zadania Komitetu Monitorującego

Zgodnie z Artykułem 65 Rozporządzenia Ogólnego Komitet Monitorujący sprawdza efektywność i jakość realizacji programu zgodnie z następującymi postanowieniami:

- a) rozważa i zatwierdza kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych w okresie sześciu miesięcy od zatwierdzenia programu i zatwierdza wszelkie zmiany tych kryteriów zgodnie z potrzebami programowymi;
- b) okresowo dokonuje oceny postępów w realizacji określonych celów programu na podstawie dokumentów przedłożonych przez Instytucję Zarządzającą;
- c) bada rezultaty realizacji programu, szczególnie osiągnięcia celów wyznaczonych dla poszczególnych osi priorytetowych oraz ocen, o których mowa w Artykule 48 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego;
- d) rozważa i zatwierdza raporty roczne i końcowe dotyczące realizacji programu, o których mowa w Artykule 67 Rozporządzenia Ogólnego;
- e) jest informowany o treści rocznego raportu z kontroli oraz o wszelkich istotnych uwagach, jakie może zgłosić Komisja Europejska po zbadaniu tego raportu;
- f) może zaproponować Instytucji Zarządzającej zmianę lub zbadanie programu, które mogą umożliwić osiągnięcie celów Funduszu, o których mowa w Artykule 3 Rozporządzenia Ogólnego lub usprawnić zarządzanie programem, włączając zarządzanie finansowe;
- g) rozważa i zatwierdza wszelkie propozycje dotyczące zmiany treści decyzji Komisji w sprawie udziału Funduszy.

Ponadto Komitet Monitorujący

- przyjmuje podręcznik programu zgodnie z definicją w Rozdziale 7. Zatwierdzenie przez Komitet musi być uzyskane przed dokonaniem wszelkich istotnych zmian;
- zatwierdza pakiet aplikacyjny przed ogłoszeniem przez Wspólny Sekretariat Techniczny pierwszego zaproszenia do składania wniosków (porównaj Rozdział 9.3). Komitet od tego momentu jest informowany przez Wspólny Sekretariat Techniczny o zmianach pakietu aplikacyjnego i może zgłaszać do niego uwagi;
- doradza w kwestii propozycji przedsięwzięć przygotowywanych przez wnioskodawców i przedstawionych przez Wspólny Sekretariat Techniczny;
- wybiera przedsięwzięcia do finansowania; nie będą wyznaczane komisje dokonujące wyboru projektów, o których mowa w Artykule 13 lit. d i Artykule 15 ust. 2 lit. f Rozporządzenia CBC;
- zatwierdza wykorzystywanie budżetu Pomocy Technicznej i plan pracy Instytucji Zarządzającej/Wspólnego Sekretariatu Technicznego;
- zatwierdza plan działania mający na celu wsparcie podkomitetów krajowych, o którym mowa w Rozdziale 8.2.;
- decyduje o dokonaniu ocen, o których mowa w Artykule 48 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego, które mają być sfinansowane z budżetu Pomocy Technicznej (Artykuł 47 ust. 4 Rozporządzenia Ogólnego);
- zatwierdza plan komunikacji określony w Artykule 2 ust. 2 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z 8 grudnia 2006 r. określającego zasady wykonania Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności oraz Rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz. U. L 45, 15.02.2007 poz. 3, zwanego dalej

„Rozporządzeniem Wykonawczym”) i opracowany przez Instytucję Zarządzającą przed przesłaniem go do Komisji Europejskiej; to samo dotyczy wprowadzania ważnych zmian w planie komunikacji;

- potwierdza projekt opisu systemów zarządzania i kontroli w ramach programu zgodnie z wymaganiami Artykułu 71 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego i Artykułów 21-24 Rozporządzenia Wykonawczego przed przedłożeniem go Komisji Europejskiej przez Instytucję Audytową (porównaj Rozdział 8.5.1)
- zatwierdza dostosowania tabeli finansowej programu zgodnie z definicją w Artykule 7 ust. 1 Rozporządzenia CBC;
- rozpatruje wszelkie sporne przypadki odzyskiwania dotacji zgłaszane przez Instytucję Zarządzającą (Artykuł 13 lit. h Rozporządzenia CBC);
- sprawdza, czy fundusze z ENPI są wykorzystywane zgodnie z zasadami stosowanymi w odniesieniu do zarządzania programem (Artykuł 14 ust. 2 Rozporządzenia CBC);
- wypełnia wszelkie inne funkcje Wspólnego Komitetu Monitorującego ustalone w Rozporządzeniu CBC, które nie są wyraźnie wymienione lub nie są już objęte uprzednio wymienionymi zadaniami.

Wreszcie Komitet Monitorujący może

- podjąć decyzję o powołaniu zespołów zadaniowych w celu wsparcia realizacji programu; szczegółowe zasady powoływania zespołów zadaniowych określa regulamin Komitetu.

8.1.2 Skład Komitetu Monitorującego, przewodnictwo, podejmowanie decyzji

Zgodnie z Artykułem 14 ust. 3 Rozporządzenia o EFRR, każde Państwo Członkowskie uczestniczące w programie mianuje swoich przedstawicieli do zasiadania w Komitecie Monitorującym w ciągu 30 dni od zatwierdzenia programu przez Komisję. Zasada ta dotyczy także państw nie będących członkami UE – Norwegii, Rosji i Białorusi.

Komitet Monitorujący składa się z ograniczonej liczby przedstawicieli ze szczebla krajowego i regionalnego zarówno z Państw Członkowskich uczestniczących w programie, jak i państw nie będących członkami UE - Norwegii, Rosji i Białorusi, co ma zapewnić sprawność działania i szeroką reprezentację. Szersze zaangażowanie na poziomie regionalnym i lokalnym, jak również zaangażowanie partnerów gospodarczych i społecznych oraz organizacji pozarządowych zapewnią podkomisje krajowe utworzone we wszystkich uczestniczących w programie państwach (patrz Rozdział 8.2); przy tej sposobności zapewniony jest odpowiedni udział społeczeństwa obywatelskiego w realizacji programu (Artykuł 11 ust. 2 Rozporządzenia CBC).

Przedstawiciele są umocowywani na podstawie funkcyjnej, a nie osobistej (Artykuł 11 ust. 1 Rozporządzenia CBC)

Komitet składa się z:

- maksymalnie 3 przedstawicieli każdego Państwa Członkowskiego uczestniczącego w programie (włączając, jako wymóg minimalny, przynajmniej jednego przedstawiciela instytucji krajowej odpowiedzialnej za finansowanie programu);
- maksymalnie 3 przedstawicieli każdego państwa nie będącego członkiem UE uczestniczącego w programie (włączając, jako wymóg minimalny, przynajmniej jednego przedstawiciela instytucji krajowej odpowiedzialnej za finansowanie i/lub koordynującej współpracę transnarodową);
- jednego przedstawiciela Wysp Alandzkich.

Z własnej inicjatywy lub na wniosek Komitetu Monitorującego w pracach Komitetu Monitorującego uczestniczą w charakterze doradczym przedstawiciele Komisji

Europejskiej (Artykuł 64 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego). Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, Instytucji Certyfikującej oraz, w odpowiednich przypadkach, Instytucji Audytowej także uczestniczą w pracach Komitetu Monitorującego w charakterze doradczym. Wspólny Sekretariat Techniczny pomaga w pracy Komitetu Monitorującego; pod tym względem WST pełni funkcję sekretarza Komitetu zgodnie z Artykułem 11 ust. 1 Rozporządzenia CBC.

Komitetowi Monitorującemu przewodniczą przedstawiciele Państw Członkowskich uczestniczących w programie. Współprzewodniczącymi mogą być także przedstawiciele państw partnerskich - Norwegii, Rosji i Białorusi. Zgodnie z zasadą rotacji przewodniczący i wiceprzewodniczący zmieniają się co roku. Kolejność przewodniczenia i współprzewodniczenia w Komitecie określa jego regulamin.

Decyzje Komitetu Monitorującego są podejmowane w drodze konsensusu osiąganego przez delegacje krajowe zarówno Państw Członkowskich uczestniczących w programie, jak i państw nie będących członkami UE – Norwegii, Rosji i Białorusi (każda delegacja dysponuje jednym głosem); Artykuł 12 ust. 2 zdania 2 i 3 Rozporządzenia CBC nie mają zastosowania. Posiedzenia Komitetu Monitorującego odbywają się przynajmniej dwa razy w roku. Decyzje mogą być podejmowane także w oparciu o procedurę pisemną.

Szczegółowe zasady dotyczące składu Komitetu Monitorującego, przewodniczenia w nim i podejmowania przez niego decyzji będą określone w regulaminie Komitetu.

8.1.3 Regulamin Komitetu Monitorującego

Na swoim pierwszym posiedzeniu po zatwierdzeniu programu przez Komisję Komitet Monitorujący opracuje swój regulamin i uchwali go w porozumieniu z Instytucją Zarządzającą w celu wykonywania swojej misji zgodnie z Rozporządzeniem Ogólnym, Rozporządzeniem o EFRR i Rozporządzeniem CBC.

8.2 Krajowe podkomitety

Zaangażowanie w realizację programu władz regionalnych i lokalnych, partnerów gospodarczych i społecznych oraz organizacji pozarządowych, włączając organizacje ekologiczne, ma ogromne znaczenie.

Z tego powodu każde uczestniczące w programie państwo powoła podkomitet krajowy zgodnie ze swoją strukturą instytucjonalną w celu zaangażowania tych władz, partnerów i organizacji. Każde państwo poinformuje Wspólny Sekretariat Techniczny o utworzeniu podkomitetu krajowego i dostarczy informacje o jego składzie, przewodniczącym i jego regulaminie, jeśli taki istnieje.

Podkomitety krajowe będą wykorzystywane do rozpowszechniania informacji na temat programu i do udzielania wsparcia w zakresie generowania i opracowywania przedsięwzięć w państwach uczestniczących w programie. Działania te nie będą finansowane ze środków Pomocy Technicznej. W celu rozpowszechniania informacji o programie oraz wspierania procesów generowania i opracowywania przedsięwzięć zostaną ustanowione ścisłe powiązania pomiędzy przewodniczącymi/sekretarzami podkomitetów krajowych i Wspólnym Sekretariatem Technicznym.

Ponadto podkomitety krajowe mogą doradzać odpowiednim delegacjom krajowym państw reprezentowanych w Komitecie Monitorującym. Podkomitety zobowiązane są przy tym do zachowania w tajemnicy treści wniosków o finansowanie i odpowiednich ocen do czasu podjęcia przez Komitet Monitorujący formalnej decyzji o zatwierdzeniu lub odrzuceniu danego wniosku.

Z zastrzeżeniem dysponowania odpowiednimi środkami pomocy technicznej i zasobami ludzkimi we Wspólnym Sekretariacie Technicznym, Wspólny Sekretariat Techniczny będzie organizować szkolenia i działania wspierające w celu poprawienia efektywności podkomitetów krajowych. Działania te mogą obejmować: warsztaty tematyczne, kierunkowe narzędzia informacyjne, wspieranie wydarzeń organizowanych przez podkomitety krajowe. W tym zakresie Wspólny Sekretariat Techniczny sporządzi plan działania do zatwierdzenia przez Komitet Monitorujący.

8.3 Instytucja Zarządzająca

8.3.1 Funkcje Instytucji Zarządzającej

Zgodnie z Artykułem 60 Rozporządzenia Ogólnego i Artykułami 14 ust. 1 i 15 Rozporządzenia o EFRR, wspólna Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za zarządzanie programem i jego realizację zgodnie z zasadą prawidłowej gospodarki finansowej, a w szczególności aby:

- a) zapewnić, że przedsięwzięcia są wybierane do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu oraz zapewnić ich zgodność z odpowiednimi przepisami Wspólnoty i krajowymi w całym okresie realizacji.
W celu wybrania i zatwierdzenia przedsięwzięcia zgodnie z Artykułem 60 ust. a Rozporządzenia Ogólnego Instytucja Zarządzająca ma zapewnić przekazanie beneficjentom informacji o konkretnych warunkach dotyczących produktów lub usług, które mają zostać dostarczone w ramach danego przedsięwzięcia, planu finansowego, terminu realizacji i innych informacji, które powinna posiadać i przekazywać. Instytucja Zarządzająca sprawdzi, czy beneficjent posiada zdolność do wypełnienia tych warunków przed podjęciem decyzji zatwierdzającej przez Komitet Monitorujący (Artykuł 13 ust. 1 Rozporządzenia Wykonawczego); zasady wyszczególniające sposób, w jaki Instytucja Zarządzająca będzie realizować ten obowiązek w praktyce będą ustalone w podręczniku programu (porównaj Rozdział 7).
- b) sprawdzić, czy wydatki każdego z beneficjentów uczestniczących w danym przedsięwzięciu zostały zatwierdzone przez kontrolera, o którym mowa w Artykule 16 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR (Artykule 15 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR). Artykuł 60 lit. b Rozporządzenia Ogólnego, jak również punkty 2-5 Artykułu 13 Rozporządzenia Wykonawczego nie mają zastosowania.
- c) zapewnić system rejestrowania i przechowywania w postaci komputerowej ewidencji księgowej dla każdego przedsięwzięcia w ramach programu oraz zapewnić gromadzenie danych dotyczących realizacji, potrzebnych do celów zarządzania finansowego, monitorowania, weryfikacji, audytu i oceny; ewidencja księgowa przedsięwzięć i dane dotyczące ich realizacji powinny zawierać informacje określone w Załączniku III do Rozporządzenia Wykonawczego. Instytucja Zarządzająca, Instytucja Certyfikująca, Instytucja Audytowa oraz organy, o których mowa w Artykule 63 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego mają dostęp do tych informacji (Artykuł 14 ust. 1 Rozporządzenia Wykonawczego);
- d) zapewnić prowadzenie przez beneficjentów i przez inne organy uczestniczące w realizacji przedsięwzięć oddzielnej księgowości lub stosowania odpowiedniego oznaczenia księgowego wszystkich transakcji dotyczących przedsięwzięcia bez uszczerbku dla krajowych przepisów księgowych;
- e) zapewnić dokonywanie ocen programów operacyjnych, o których mowa w Artykule 48 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego, zgodnie z Artykułem 47 Rozporządzenia Ogólnego;

- f) ustalić procedury zapewniające, że wszystkie dokumenty dotyczące wydatków i audytów wymaganych dla zapewnienia odpowiedniej ścieżki audytu będą przechowywane zgodnie z wymaganiami Artykułu 90 Rozporządzenia Ogólnego. W związku z tym należy przestrzegać przepisów Artykułów 15 i 19 Rozporządzenia Wykonawczego;
- g) zapewnić otrzymanie przez Instytucję Certyfikującą wszystkich potrzebnych informacji dotyczących procedur i weryfikacji przeprowadzanych w związku z wydatkami w celu certyfikacji;
- h) kierować pracami Komitetu Monitorującego i dostarczać mu dokumenty umożliwiające monitorowanie jakości realizacji programu w świetle jego określonych celów;
- i) opracowywać oraz, po uzyskaniu zgody Komitetu Monitorującego, przedkładać Komisji raporty roczne i końcowe z realizacji projektów zgodnie z Artykułem 67 Rozporządzenia Ogólnego i Artykułem 11 ust. 2 Rozporządzenia Wykonawczego;
- j) zapewnić przestrzeganie wymagań w zakresie informacji i promocji określonych w Artykule 69 Rozporządzenia Ogólnego oraz w Rozdziale II, Dział 1, Rozporządzenia Wykonawczego.

Ponadto Instytucja Zarządzająca:

- utworzy Wspólny Sekretariat Techniczny (Artykuł 14 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR), o którym mowa w Rozdziale 8.7;
- dokona ustaleń dotyczących realizacji poszczególnych przedsięwzięć w porozumieniu (umowa o dofinansowanie) z głównym beneficjentem (Artykuł 15 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR);
- we współpracy z Komitetem Monitorującym będzie monitorować realizację w oparciu o wskaźniki finansowe oraz wskaźniki, o których mowa w Artykule 12 ust. 4 Rozporządzenia o EFRR, wyszczególnione w programie (Artykuł 66 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego);
- we współpracy z Komisją Europejską będzie corocznie badać postępy w realizacji programu, najważniejsze rezultaty osiągnięte w poprzednim roku, realizację założeń finansowych i inne czynniki z myślą o poprawieniu realizacji (Artykuł 68 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego);
- będzie informować Komitet Monitorujący o uwagach zgłaszanych przez Komisję Europejską po corocznym badaniu programu, zgodnie z Artykułem 68 Rozporządzenia Ogólnego (Artykuł 68 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego);
- potwierdzi wybór przedsięwzięcia poza obszarem kwalifikowanym, o którym mowa w Artykułach 21 ust. 2 i 21 ust. 3 Rozporządzenia o EFRR (Artykuł 21 ust. 4 Rozporządzenia o EFRR);
- we współpracy z Instytucją Audytową sporządzi opis systemów zarządzania programami i ich kontroli zgodnie z Artykułem 71 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego i Artykułami 21-24 Rozporządzenia Wykonawczego.

Pojedyncza Instytucja Zarządzająca zgodnie z określeniem w Artykule 59 ust. 1 lit. a Rozporządzenia Ogólnego i Artykułem 14 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR będzie także wypełniać funkcje wspólnej instytucji zarządzającej zgodnie z Artykułem 10 Rozporządzenia (WE) nr 1638/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 24 października 2005 r. ustanawiającego ogólne przepisy tworzące Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (Dz. U. L 310, 9. 11. 2006, poz. 1; dalej zwanego „**Rozporządzeniem ENPI**”) oraz Rozporządzeniem CBC. W szczególności Instytucja Zarządzająca:

- dokonuje dostosowań tabeli finansowej programu ENPI zgodnie z Artykułem 7 ust. 1 Rozporządzenia CBC, po uprzednim zatwierdzeniu przez Komitet Monitorujący oraz informuje o tych zmianach Komisję Europejską;

- kontrasygnuje umowy finansowe zawarte pomiędzy Komisją Europejską i odpowiednio Białorusią i Rosją (Artykuł 10 ust. 1 Rozporządzenia CBC);
- zapewnia zgodność decyzji Komitetu Monitorującego z obowiązującymi uregulowaniami i przepisami (Artykuł 13, ostatni paragraf, Rozporządzenie CBC);
- mianuje upoważnionego urzędnika zgodnie z Artykułem 14 ust. 5 Rozporządzenia CBC;
- wprowadza procedury, aby zapewnić, że wydatki z ENPI zadeklarowane w ramach programu są zasadne i prawidłowe oraz tworzy wiarygodne i z informatyzowane systemy księgowości, monitorowania i informacji finansowej (Artykuł 14 ust. 7 Rozporządzenia CBC);
- respektuje zasady i terminy płatności określone w umowach o dotację, które podpisuje z osobami trzecimi. Za pomocą odpowiednich procedur weryfikacyjnych upewnia się, że środki wypłacone z tytułu dotacji są wykorzystywane wyłącznie do celów, na które zostały przyznane (Artykuł 14 ust. 8 Rozporządzenia CBC);
- niezwłocznie powiadamia Komisję Europejską i Komitet Monitorujący o wszelkich zmianach proceduralnych lub organizacyjnych albo o wszelkich innych okolicznościach, które mogą mieć wpływ na wdrożenie programu (Artykuł 14 ust. 9 Rozporządzenia CBC);
- wypełnia funkcje określone w Artykule 15 Rozporządzenia CBC. Mają jednak zastosowanie następujące zmiany:
 - Zadania określone w Artykule 15 ust. 2 lit. a będą wykonywane przez Wspólny Sekretariat Techniczny.
 - Zadania określone w Artykule 15 ust. 2 lit. b będą wykonywane przez Instytucję Certyfikującą.
 - Roczne sprawozdania finansowe, o których mowa w Artykule 15 ust. 2 lit. c będą sporządzane przez Instytucję Certyfikującą.
 - Program audytu, o którym mowa w Artykule 15 ust. 2 lit. d i w Artykule 29 Rozporządzenia CBC będzie wdrażany przez Instytucję Audytową (porównaj Rozdział 8.5.1 niniejszego programu);
 - Ze względu na to, że została już sporządzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko (Strategic Environmental Assessment – SEA) zgodnie z Dyrektywą 2001/42/WE (porównaj Rozdział 12.2), Instytucja Zarządzająca nie będzie realizować żadnych odrębnych analiz dotyczących oddziaływania na środowisko na poziomie programu, o których to analizach mowa w Artykule 15 ust. 2 lit. j.
- przedstawia corocznie Komisji Europejskiej, najpóźniej do 30 czerwca, roczne sprawozdanie dotyczące realizacji zewnętrznego komponentu programu (fundusze ENPI) zgodnie z Artykułem 28 Rozporządzenia CBC. Sprawozdanie to jest częścią sprawozdania rocznego z realizacji zgodnie z definicją w Artykule 67 Rozporządzenia Ogólnego. Zgodnie z Artykułem 28 Rozporządzenia CBC pierwsze sprawozdanie należy złożyć najpóźniej do 30 czerwca drugiego roku programu. Sprawozdanie końcowe z wdrażania zewnętrznego komponentu programu zgodnie z Artykułem 32 Rozporządzenia CBC należy złożyć najpóźniej do 30 czerwca 2016 r..
- zwraca się do niezależnego podmiotu publicznego lub zatrudnia niezależnego biegłego rewidenta zgodnie z Artykułem 31 ust. 1 Rozporządzenia CBC do przeprowadzenia co roku weryfikacji ex-post dochodów i wydatków zadeklarowanych przez Instytucję Certyfikującą w jej rocznym sprawozdaniu finansowym (Artykuł 31 ust.1 i 31 ust. 2 Rozporządzenia CBC);
- przekazuje raport z audytu zewnętrznego, o którym mowa w Artykule 31 ust. 3 Rozporządzenia CBC do Komisji Europejskiej i Komitetu Monitorującego jako załącznik do sprawozdania rocznego, o który mowa w Art. 28 Rozporządzenia CBC;
- wdraża działania informacyjne i promocyjne związane z programem zgodnie z Artykułem 42 Rozporządzenia CBC;

- przechowuje wszystkie dokumenty, o których mowa w Artykule 45 Rozporządzenia CBC, przez siedem lat od daty płatności salda programu.
- przedkłada Komisji Europejskiej (Dyrekcja Generalna EuropeAid) do zatwierdzenia opis systemów zarządzania i kontroli dla funduszy ENPI alokowanych dla programu, włączając niezbędne narzędzia informatyczne do zarządzania i prowadzenia księgowości, a także obieg finansowy, zgodnie z Artykułem 5 ust. 2 lit. f Rozporządzenia CBC, dotyczący kwestii, które nie są objęte niniejszym dokumentem programowym i opisem systemów zarządzania i kontroli programu zgodnie z Artykułem 71 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego i Artykułami 21-24 Rozporządzenia Wykonawczego. Przedłożenie to musi nastąpić najpóźniej w ciągu 12 miesięcy od zatwierdzenia programu przez Komisję Europejską.

Zgodnie z Artykułem 59 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego Instytucja Zarządzająca będzie wykonywać swoje zadania w pełnej zgodności z systemem funkcjonalnym, prawnym i finansowym Republiki Federalnej Niemiec.

Instytucja Zarządzająca jest finansowana z budżetu Pomocy Technicznej. Zadania IZ, które są związane z realizacją funduszy ENPI będą finansowane wyłącznie przez Pomoc Techniczną ENPI, zgodnie z Rozporządzeniem CBC i Rozdziałem 15 niniejszego programu.

8.3.2 Powołanie Instytucji Zarządzającej

W porozumieniu z państwami nie będącymi członkami UE – Norwegią, Rosją i Białorusią, Państwa Członkowskie uczestniczące w programie postanowiły powołać:

Investitionsbank Schleswig-Holstein, Kilonia, Niemcy,

do pełnienia funkcji Instytucji Zarządzającej.

Zgodnie z Artykułem 59 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego Państwa Członkowskie uczestniczące w programie określają zasady swojej współpracy z Instytucją Zarządzającą i jej relacje z Komisją Europejską. W tym celu każde Państwo Członkowskie uczestniczące w programie zawiera z Instytucją Zarządzającą umowę tego samego rodzaju i o identycznym brzmieniu.

Jeśli chodzi o udział Norwegii w programie z własnym wkładem finansowym zostanie zawarta specjalna umowa pomiędzy Instytucją Zarządzającą i Norwegią.

Zgodnie z Artykułem 9 ust. 8 Rozporządzenia o ENPI i Rozporządzeniem CBC Instytucja Zarządzająca utworzona w Investitionsbank Schleswig-Holstein będzie kontrasygnować umowy finansowe zawierane pomiędzy Komisją Europejską i Rosją, odpowiednio Białorusią, po przyjęciu Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013. Komisja Europejska będzie informować Instytucję Zarządzającą o postępach w odpowiednich negocjacjach we właściwym czasie, kiedy będą one dotyczyć przepisów prawnych niezbędnych do realizacji programu (Artykuł 9 ust. 8 Rozporządzenia o ENPI).

8.4 Instytucja Certyfikująca

8.4.1 Funkcje Instytucji Certyfikującej

Zgodnie z Artykułem 61 Rozporządzenia Ogólnego i Artykułami 14 ust. 1, 17 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR, wspólna Instytucja Certyfikująca programu jest odpowiedzialna w szczególności za:

- a) opracowywanie i przedkładanie Komisji poświadczonych zestawień wydatków i wniosków o płatność zgodnie z Artykułami 78, 79 ust. 2, 81 ust. 1, 82 ust. 2, 89 ust. 1 lit a Rozporządzenia Ogólnego i Artykułami 20 ust. 1, 20 ust. 3 Rozporządzenia Wykonawczego,
- b) poświadczanie, że
 - i) zestawienie wydatków jest prawidłowe, wynika z wiarygodnych systemów księgowości i jest oparte na możliwych do zweryfikowania dokumentach źródłowych
 - ii) zadeklarowane wydatki są zgodne z obowiązującymi przepisami Wspólnoty i krajowymi oraz zostały poniesione z tytułu przedsięwzięć wybranych do finansowania zgodnie z kryteriami dotyczącymi programu oraz zgodnie z przepisami Wspólnoty i krajowymi;
- c) zapewnienie dla potrzeb certyfikacji otrzymania odpowiednich informacji z Instytucji Zarządzającej dotyczących procedur i weryfikacji przeprowadzonych w związku z wydatkami ujętymi w zestawieniach wydatków;
- d) uwzględnienia dla potrzeb certyfikacji wyników wszystkich audytów przeprowadzonych przez Instytucję Audytową lub w ramach jej odpowiedzialności;
- e) prowadzenia w formie skomputeryzowanej ewidencji wydatków zadeklarowanych Komisji Europejskiej;
- f) prowadzenia rozliczenia kwot podlegających zwrotowi oraz kwot pobranych po anulowaniu całości lub części wkładu na sfinansowanie danego przedsięwzięcia. Odzyskane kwoty zostaną zwrócone do ogólnego budżetu Unii Europejskiej przed zamknięciem programu operacyjnego poprzez potrącenie ich z następnego zestawienia wydatków.

Ponadto Instytucja Certyfikująca jest odpowiedzialna za:

- przyjmowanie wpłat dokonywanych przez Komisję (przedpłaty, płatności okresowe, płatności końcowego salda środków, o których mowa w Artykule 76 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego; płatności wstępne i odpowiednie płatności roczne zgodnie z Artykułem 24 Rozporządzenia CBC), przyjmowania płatności dokonywanych przez Norwegię oraz dokonywanie płatności na rzecz głównych beneficjentów (Artykuł 14 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR);
- przyjmowanie płatności dokonywanych przez Państwa Członkowskie uczestniczące w programie i przez Norwegię w celu współfinansowania budżetu Pomocy Technicznej;
- przesyłanie do Komisji Europejskiej, najpóźniej do 30 kwietnia każdego roku, wstępnej prognozy przewidywanych wniosków płatniczych na bieżący rok finansowy oraz na kolejny rok finansowy (Artykuł 76 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego);
- naliczanie ewentualnych odsetek z tytułu przedpłat (Artykuł 82 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego) w ramach programu, traktowanych jako środki Państw Członkowskich uczestniczących w programie, wnoszone w ramach publicznego

wkładu krajowego. Odsetki te należy zadeklarować Komisji Europejskiej w momencie ostatecznego zamknięcia programu (Artykuł 83 Rozporządzenia Ogólnego);

- przesyłanie wniosków o wypłaty okresowe, w miarę możliwości trzy razy w roku. Aby Komisja mogła dokonać płatności w roku bieżącym, wniosek płatniczy musi zostać przedstawiony najpóźniej do 31 października (Artykuł 87 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego);
- zapewnienie otrzymania przez głównych beneficjentów całkowitej kwoty wkładu publicznego jak najszybciej i w pełnej wysokości. Nie można dokonywać żadnych potrąceń lub odliczeń, ani też nie można nakładać opłat kwotowych lub innych obciążeń o podobnym skutku, które powodowałyby zmniejszenie kwot otrzymywanych przez głównych beneficjentów (Artykuł 80 Rozporządzenia Ogólnego);
- niezależnie od odpowiedzialności Państw Członkowskich za wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości oraz za dokonywanie zwrotu wypłaconych nienależnych kwot, zapewnienie odzyskania od głównego beneficjenta każdej kwoty wypłaconej wskutek nieprawidłowości (Artykuł 17 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR);
- przesyłanie do 31 marca każdego roku, poczynając od roku 2008, do Komisji Europejskiej zestawienia wycofanych i odzyskanych kwot oraz kwot odzyskiwanych zgodnie z Artykułem 20 ust. 2 Rozporządzenia Wykonawczego.

Instytucja Certyfikująca wypełnia także funkcje zarządzania finansowego wspólnej instytucji zarządzającej zgodnie z Artykułem 10 Rozporządzenia o ENPI i Rozporządzeniem CBC. W szczególności Instytucja Certyfikująca jest odpowiedzialna za:

- mianowanie urzędnika zajmującego się księgowością zgodnie z Artykułem 14 ust. 5 Rozporządzenia CBC;
- przygotowywanie szczegółowych budżetów rocznych programu i wniosków o płatność środków z Komisji Europejskiej (Artykuł 15 ust. 2 lit. b Rozporządzenia CBC);
- sporządzania rocznych sprawozdań finansowych, o których mowa w Artykule 15 ust. 2 lit. c Rozporządzenia CBC;
- otwarcie i zarządzanie wspólnym rachunkiem bankowym ENPI, zgodnie z Artykułem 21 ust. 1 Rozporządzenia CBC; jeśli rachunek ten jest oprocentowany, wszelkie odsetki generowane przez wpłaty zaliczek są przekazywane dla programu i zgłaszane Komisji Europejskiej w sprawozdaniu końcowym z realizacji programu (Artykuł 21 ust. 2 Rozporządzenia CBC);
- sporządzanie rachunków Programu zgodnie z Artykułem 22 ust. 1 Rozporządzenia CBC i przedstawianie Komitetowi Monitorującemu i Komisji Europejskiej sprawozdania powiązania tych rachunków z saldem rachunku bankowego programu wraz ze sprawozdaniem rocznym z realizacji programu i każdym wnioskiem o dodatkową zaliczkę (Artykuł 22 ust. 2 Rozporządzenia CBC);
- złożenie co roku do Komisji Europejskiej wniosku o płatność zaliczki zgodnie z Artykułem 26 ust. 1 Rozporządzenia CBC; począwszy od drugiego roku programu do wniosku o zaliczkę należy składać roczne tymczasowe sprawozdanie finansowe i wstępny budżet zgodnie z Artykułem 26 ust. 1 Rozporządzenia CBC;
- wnioskowanie o wypłatę całości lub części salda rocznych środków wspólnotowych tytułem dodatkowej zaliczki; do wniosku należy dołączyć śródkresowe sprawozdanie finansowe (Artykuł 26 ust. 2 Rozporządzenia CBC);
- odzyskiwanie nieuzasadnionych lub niekwalifikowanych wydatków i zwrot środków z ENPI do Komisji Europejskiej zgodnie z Artykułem 27 Rozporządzenia CBC. Instytucja Zarządzająca może zrezygnować z odzyskania stwierdzonego długu w przypadku wcześniejszej zgody Komitetu Monitorującego i Komisji Europejskiej (Artykuł 17 ust. 5 Rozporządzenia CBC).

Wkład EFRR w realizację programu, wkład Norwegii oraz wkład ENPI zostanie wpłacony i będzie administrowany na odrębnych rachunkach w Investitionsbank Schleswig-Holstein. Rachunek ENPI Programu jest zarządzany zgodnie z Artykułem 21 Rozporządzenia CBC.

Instytucja Certyfikująca poinformuje Komisję Europejską i Norwegię w należyтым czasie o wszelkich zmianach dotyczących rachunku. Instytucja Certyfikująca może otworzyć inne rachunki lub pod-rachunki w celu właściwego administrowania funduszami programu.

Zgodnie z Artykułem 59 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego Instytucja Certyfikująca będzie wykonywać swoje zadania w pełnej zgodności z systemem instytucjonalnym, prawnym i finansowym Republiki Federalnej Niemiec.

Instytucja Certyfikująca będzie finansowana z budżetu Pomocy Technicznej. Zadania Instytucji Certyfikującej związane z realizacją funduszy ENPI będą finansowane wyłącznie z Pomocy Technicznej ENPI zgodnie z Rozporządzeniem CBC i rozdziałem 15 niniejszego programu.

8.4.2 Powołanie Instytucji Certyfikującej

Na podstawie Artykułu 59 ust. 4 Rozporządzenia Ogólnego, zgodnie z którym niektóre lub wszystkie uprawnienia, o których mowa w Artykule 59 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego mogą być powierzone temu samemu organowi, Państwa Członkowskie uczestniczące w programie, działając w porozumieniu z państwami nie będącymi członkami UE – Norwegią, Rosją i Białorusią, postanowiły powołać

Investitionsbank Schleswig-Holstein, Kilonia, Niemcy

do pełnienia także funkcji Instytucji Certyfikującej, zgodnie z rozdziałem 8.4.1 niniejszego programu.

Dla poszanowania zasady rozdziału Instytucji Zarządzającej i Instytucji Certyfikującej (Artykuł 58 ust. b Rozporządzenia Ogólnego; Artykuł 14 ust. 5 Rozporządzenia CBC) Investitionsbank Schleswig-Holstein zapewnia wypełnianie obu funkcji w ramach jego struktury organizacyjnej przez dwa oddzielne departamenty.

Zgodnie z Artykułem 59 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego Państwa Członkowskie uczestniczące w programie określą zasady swojej współpracy z Instytucją Certyfikującą i jej relacji z Komisją Europejską. W tym celu każde Państwo Członkowskie uczestniczące w programie zawiera z Instytucją Certyfikującą umowę tego samego rodzaju i o identycznym brzmieniu.

Jeśli chodzi o udział Norwegii w programie z własnym wkładem finansowym, zostanie zawarta specjalna umowa pomiędzy Instytucją Certyfikującą i Norwegią.

8.5 Instytucja Audytowa

8.5.1 Funkcje Instytucji Audytowej

Zgodnie z Artykułem 62 Rozporządzenia Ogólnego wspólna Instytucja Audytowa programu jest w szczególności odpowiedzialna za:

- a) przeprowadzanie audytów w celu zapewnienia weryfikacji sprawnego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli nad programem;
- b) zapewnienie przeprowadzania audytów przedsięwzięć na podstawie odpowiedniej próby w celu zweryfikowania zadeklarowanych wydatków; audyty należy przeprowadzać zgodnie z Artykułami 16 i 17 Rozporządzenia Wykonawczego;

- c) przedstawienia Komisji w ciągu dziewięciu miesięcy od zatwierdzenia programu strategii audytu, uwzględniając podmioty, które mają przeprowadzać audyt, o którym mowa w punktach a i b, planowaną metodę badania, metodę doboru próby do audytu przedsięwzięcia oraz orientacyjny plan audytów w celu zapewnienia kontroli najważniejszych organów oraz równomiernego rozłożenia audytów w czasie w okresie realizacji programu; strategia audytu powinna zostać ustalona zgodnie z Artykułem 18 ust. 1 Rozporządzenia Wykonawczego;
- d) do 31 grudnia każdego roku, poczynając od roku 2008 do 2015:
- i) przedkładanie Komisji Europejskiej rocznego raportu z kontroli, zawierającego ustalenia audytów przeprowadzonych w ciągu 12 miesięcy w okresie zakończonym 30 czerwca danego roku zgodnie ze strategią audytu programu oraz zgłaszanie wszelkich stwierdzonych braków w systemach zarządzania i kontroli nad programem. Pierwszy raport, który ma zostać przedłożony do 31 grudnia 2008 r., będzie obejmować okres od 1 stycznia 2007 r. do 30 czerwca 2008 r.. Informacje dotyczące audytów przeprowadzonych po 1 lipca 2015 r. zostaną zawarte w końcowym raporcie z kontroli załączonym do deklaracji zamknięcia programu, o której mowa w punkcie e;
 - ii) wydawanie opinii, na podstawie kontroli i audytów przeprowadzanych w ramach odpowiedzialności Instytucji Audytowej, co do skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli, w celu uzyskania odpowiedniego stopnia pewności, że zestawienia wydatków przedstawione Komisji Europejskiej są prawidłowe i w konsekwencji odpowiedniego stopnia pewności, że transakcje, których one dotyczą, są legalne i prawidłowe.
- Roczny raport z kontroli i opinia, o których mowa w poz. i) oraz ii) będą sporządzane zgodnie z Artykułami 17 ust. 4, 17. ust. 6, 18 ust. 2 i 18 ust. 4 Rozporządzenia Wykonawczego.
- iii) przedkładanie, jeśli będzie to uzasadnione zgodnie z Artykułem 88 Rozporządzenia Ogólnego, deklaracji częściowego zamknięcia projektu, zawierającej ocenę zgodności z prawem i prawidłowości poniesionych wydatków; deklaracja, o której mowa w Artykule 88 Rozporządzenia Ogólnego zostanie sporządzona zgodnie z Artykułem 18 ust. 5 Rozporządzenia Wykonawczego oraz przedłożona wraz z opinią, o której mowa w punkcie d) ii).
- e) przedłożenie Komisji Europejskiej najpóźniej do 31 marca 2017 r. deklaracji zamknięcia, zawierającej ocenę prawidłowości wniosku o wypłatę końcowego salda środków oraz legalności i prawidłowości transakcji objętych końcowym zestawieniem wydatków, do którego zostanie załączony końcowy raport z kontroli. Deklaracja zamknięcia i końcowy raport z kontroli zostaną sporządzone zgodnie z Artykułami 18 ust. 3 i 18 ust. 4 Rozporządzenia Wykonawczego.

Instytucja Audytowa zapewni uwzględnianie w pracach audytowych przyjętych międzynarodowych standardów audytu.

W przypadku przeprowadzania audytów i kontroli, o których mowa w p. a) i b) przez podmiot inny niż Instytucja Audytowa, Instytucja Audytowa musi zapewnić konieczną niezależność funkcjonalną takiego podmiotu.

Ponadto Instytucja Audytowa:

- przed przedłożeniem pierwszego wniosku o dokonanie płatności okresowej lub najpóźniej w ciągu dwunastu miesięcy po zatwierdzeniu niniejszego programu,

przedłoży Komisji opis systemów zarządzania i kontroli, zgodnie z Artykułem 71 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego i Artykułami 21-24 Rozporządzenia Wykonawczego;

- przygotowuje raport i opinię, o których mowa w Artykule 71 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego. W celu wypełnienia tego zadania Instytucja Audytowa może zaangażować podmiot publiczny lub prywatny, niezależny funkcjonalnie od Instytucji Zarządzającej i Instytucji Certyfikującej; podmiot ten wykona swoje zadanie w oparciu o przyjęte międzynarodowe standardy audytu (Artykuł 71 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego). Raport i opinia, o których mowa w Artykule 71 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego, zostaną sporządzone zgodnie z Artykułem 25 Rozporządzenia Wykonawczego.
- będzie przewodniczyć Zespołowi Audytorów (Artykuł 14 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR); funkcja przewodniczenia będzie obejmować m.in. zwoływanie posiedzeń Zespołu Audytorów w regularnych odstępach czasu, ustalanie porządku obrad itd..

W odniesieniu do funduszy z ENPI Instytucja Audytowa jest odpowiedzialna za

- sporządzanie i wdrażanie programu audytu, o którym mowa w Artykule 15 ust. 2 lit. d i Artykule 29 Rozporządzenia CBC. Raport roczny sporządzony przez Instytucję Audytową zgodnie z Artykułem 29 ust. 1 Rozporządzenia CBC jest wysyłany do uprawnionego urzędnika Instytucji Zarządzającej i jest załącznikiem do sprawozdania rocznego, o którym mowa w Artykule 28 Rozporządzenia CBC. Program audytu jest sporządzany jako część strategii audytu, o której mowa w Artykule 62 ust. 1 lit. c Rozporządzenia Ogólnego;
- coroczne sporządzanie planu audytu projektów finansowanych przez Instytucję Zarządzającą (Artykuł 37 ust. 1 Rozporządzenia CBC) oraz raportu z wdrażania tego planu w poprzednim roku zgodnie z Artykułem 30 ust. 1 Rozporządzenia CBC. Raport z wdrażania planu audytu w roku poprzednim jest przygotowywany jako odrębny rozdział w rocznym sprawozdaniu z kontroli, o którym mowa w Artykule 62 ust. 1 lit. d(i) Rozporządzenia Ogólnego i wysyłany do Instytucji Zarządzającej. Następnie Instytucja Zarządzająca wysyła sprawozdanie do Komisji Europejskiej jako załącznik do sprawozdania rocznego, o którym mowa w Artykule 28 Rozporządzenia CBC.
Kontrole, o których mowa w Artykule 37 ust.1 Rozporządzenia CBC, mają zapewnić akceptowalny poziom zabezpieczenia pod względem kontroli bezpośrednich przeprowadzanych przez Instytucję Zarządzającą obejmujących faktyczność, prawidłowość i kwalifikowalność wydatków zgłoszonych w ramach projektów (Artykuł 37 ust. 2 Rozporządzenia CBC) oraz mają być przeprowadzane przez zewnętrznego audytora. Zewnętrzny audytor jest zatrudniany przez Instytucję Zarządzającą i działa w ramach odpowiedzialności Instytucji Audytowej; zewnętrznym audytorem powinien być członek grupy audytorów, o której mowa w Rozdziale 8.6 niniejszego programu.

Zgodnie z Artykułem 59 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego Instytucja Audytowa będzie wykonywać swoje zadania w pełnej zgodności z systemem instytucjonalnym, prawnym i finansowym Republiki Federalnej Niemiec.

8.5.2 Powołanie Instytucji Audytowej

Zgodnie z Artykułem 14 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR siedziba wspólnej Instytucji Audytowej będzie znajdować się w Państwie Członkowskim Instytucji Zarządzającej, to jest w Niemczech.

Do pełnienia funkcji Instytucji Audytowej powołany został następujący podmiot:

Ministerstwo Nauki, Gospodarki i Transportu Landu Schleswig-Holstein, Kilonia, Niemcy

8.6 Grupa Audytorów

Instytucja Audytowa programu będzie korzystała z pomocy grupy audytorów. Grupa audytorów składa się z:

- przedstawiciele każdego Państwa Członkowskiego uczestniczącego w programie oraz Norwegii, wykonujących obowiązki przewidziane w Artykule 62 Rozporządzenia Ogólnego.
- odnośnie funduszy z ENPI z przedstawiciela Rosji i przedstawiciela Białorusi, działających jako obserwatorzy w grupie audytorów
- zewnętrznego audytora zatrudnionego przez Instytucję Zarządzającą i działającego w ramach odpowiedzialności Instytucji Audytowej (zgodnie z Rozdziałem 8.5.1 niniejszego programu).

Grupa Audytorów zostanie powołana najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od decyzji zatwierdzającej program. Grupa sama opracuje swój regulamin. Jej pracami będzie kierować Instytucja Audytowa programu (Artykuł 14 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR).

Audytorzy będą działać niezależnie od systemu kontroli, o którym mowa w Artykule 16 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR i systemu utworzonego przez Instytucję Zarządzającą do bezpośredniej kontroli faktyczności, prawidłowości i kwalifikowalności wydatków z ENPI zgłaszanych przez projekty (o którym mowa w Artykule 37 ust. 2, ostatnie zdanie Rozporządzenia CBC).

8.7 Wspólny Sekretariat Techniczny

8.7.1 Utworzenie i funkcjonowanie

Zgodnie z Artykułem 14 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR Instytucja Zarządzająca utworzy Wspólny Sekretariat Techniczny (zwany dalej WST).

WST kieruje dyrektor odpowiedzialny za cały Sekretariat.

Główna siedziba WST będzie znajdować się w Rostoku, Niemcy. Działalność głównego biura będzie prowadzić Investitionsbank Schleswig-Holstein, Kilonia, Niemcy.

W porozumieniu z Investitionsbank Schleswig-Holstein oddział biura WST będzie utworzony w Rydze, Łotwa. Działaniami oddziału WST będzie kierowała Państwowa Agencja Rozwoju Regionalnego, Ryga, Łotwa.

Szczegółowe uzgodnienia dotyczące działania oddziału zostaną zawarte w umowie pomiędzy Investitionsbank Schleswig-Holstein i Państwową Agencją Rozwoju Regionalnego.

We Wspólnym Sekretariacie Technicznym będzie pracować personel międzynarodowy. Personel głównego biura WST w Rostoku będzie zatrudniony przez Investitionsbank Schleswig-Holstein. Personel oddziału WST w Rydze będzie zatrudniony przez Państwową Agencję Rozwoju Regionalnego w porozumieniu z Investitionsbank Schleswig-Holstein.

Bardziej szczegółowe zasady działania WST będą zawarte w umowach pomiędzy Państwami Członkowskimi uczestniczącymi w programie oraz Norwegią a Instytucją Zarządzającą zgodnie z Rozdziałem 8.3.2.

8.7.2 Zadania Wspólnego Sekretariatu Technicznego

WST będzie centralnym punktem kontaktowym zarówno dla obywateli interesujących się programem, jak i dla potencjalnych beneficjentów i wybranych/realizowanych

przedsięwzięć. WST będzie zajmować się bieżącą realizacją programu. Będzie on udzielać pomocy Instytucji Zarządzającej, Instytucji Certyfikującej, Komitetowi Monitorującemu i Instytucji Audytowej przy wykonywaniu ich obowiązków. Ponadto zadania WST obejmują:

- rozpowszechnianie informacji o programie;
- organizowanie działań służących promocji programu oraz wspieranie procesu generowania, opracowywania i realizacji przedsięwzięć;
- doradzanie (potencjalnym) beneficjentom i głównym beneficjentom w kwestiach związanych z programem;
- przyjmowanie, rejestrowanie i sprawdzanie wniosków w sprawie przedsięwzięć;
- przygotowywanie pakietu wniosku;
- pełnienie roli sekretariatu Komitetu Monitorującego, między innymi organizowanie jego posiedzeń, sporządzanie protokołów, przygotowywanie, wykonywanie i sprawdzanie efektów jego decyzji, itd.; dotyczy to również zespołów zadaniowych utworzonych przez Komitet Monitorujący;
- monitorowanie postępów, w tym postępów finansowych, w realizacji wybranych przedsięwzięć poprzez sprawdzanie raportów;
- utrzymywanie ścisłych kontaktów z przewodniczącymi/sekretarzami podkomitetów krajowych zgodnie z Rozdziałem 8.2;
- współpraca z organizacjami, instytucjami i sieciami mającymi związek z celami programu. W tym zakresie WST powinien koncentrować się na Regionie Morza Bałtyckiego

Odpowiedzialność za wykonywanie zadań WST (głównego biura i oddziału) spoczywa na Instytucji Zarządzającej.

WST będzie finansowany z budżetu Pomocy Technicznej. Zadania WST związane z realizacją funduszy z ENPI będą finansowane wyłącznie z Pomocy Technicznej ENPI zgodnie z Artykułem 16 ust.1 i Artykułem 18 Rozporządzenia CBC i Rozdziałem 15 niniejszego programu.

9. Generowanie, opracowywanie i wybieranie przedsięwzięć

9.1 Główni beneficjenci i inni beneficjenci

9.1.1 Definicja głównych beneficjentów i innych beneficjentów

Uwzględniając zarówno Artykuł 2 ust. 4 Rozporządzenia Ogólnego, w którym termin "beneficjent" jest zdefiniowany jako "przedsiębiorca, organ lub firma, publiczne lub prywatne, odpowiadające za podjęcie lub realizację przedsięwzięcia" oraz definicję „wydatków publicznych” (Artykuł 2 ust. 5 Rozporządzenia Ogólnego), następujące podmioty prawne mogą być finansowane w ramach programu jako wiodący beneficjenci lub inni beneficjenci przedsięwzięcia:

- a) władze krajowe (rządowe), regionalne i lokalne
- b) "organy podlegające prawu publicznemu" w rozumieniu Artykułu 1 ust. 9 Dyrektywy 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi (Dz. U. L 134, 30.04.2004 poz. 114). Oznacza to każdy organ
 - i) ustanowiony zgodnie z prawem publicznym lub prywatnym w konkretnym celu zaspokajania potrzeb w interesie ogólnym, nie mający charakteru przemysłowego lub handlowego;
 - ii) posiadający osobowość prawną; i

- iii) finansowany w przeważającej części przez państwo, władze regionalne lub lokalne, lub przez inne organy podlegające prawu publicznemu; bądź też podlegające nadzorowi kierowniczemu sprawowanemu przez te organy; lub posiadające radę administracyjną, zarządzającą lub nadzorczą, której więcej niż połowa członków jest mianowana przez władze państwowe, regionalne lub lokalne, lub przez inne organy podlegające prawu publicznemu.

Podmioty prawne ubiegające się o finansowanie w kategorii b) jako główni beneficjenci muszą spełniać kryteria i), ii) i iii), natomiast podmioty prawne ubiegające się o finansowanie jako inni beneficjenci mogą zostać zaakceptowani do finansowania, jeśli spełniają tylko kryteria i) i ii).

- c) stowarzyszenia utworzone przez jeden lub kilka organów władz regionalnych lub lokalnych
- d) stowarzyszenia utworzone przez jeden lub kilka organów podlegających prawu publicznemu zgodnie z definicją zawartą w punkcie b)

Podmioty prawne ubiegające się o finansowanie ze środków EFRR, ze środków norweskich lub ze *środków ENPI* w ramach programu w kategoriach b) lub d) mają obowiązek złożenia oświadczenia, że spełniają one kryteria określone w Artykule 1 ust. 9 Dyrektywy 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi poprzez podpisanie wzoru oświadczenia. Wzór oświadczenia zostanie opracowany przez Wspólny Sekretariat Techniczny i będzie stanowić część pakietu aplikacyjnego. Odpowiedzialne władze Państw Członkowskich uczestniczących w programie, Norwegii, *Białorusi lub Rosji* zweryfikują prawdziwość oświadczeń przed podjęciem przez Komitet Monitorujący decyzji o zatwierdzeniu wniosku.

Podmioty prawne nie zaliczające się do jednej z kategorii a) – d) mogą dodatkowo uczestniczyć w przedsięwzięciach ("Partner Dodatkowy"). Partnerzy Dodatkowi muszą finansować swoje działania z własnych środków i nie są oni uprawnieni do otrzymywania funduszy z EFRR, środków norweskich lub funduszy z ENPI w ramach programu. Podmiotom tym główni beneficjenci lub inni beneficjenci mogą podzlecać wykonywanie części swoich działań objętych danym przedsięwzięciem; w tym przypadku należy przestrzegać obowiązujących przepisów dotyczących zamówień publicznych. W przypadku podwykonawstwa odpowiedzialność za realizację danego przedsięwzięcia spoczywa na kontrahencie, to znaczy na danym głównym beneficjencie lub innym beneficjencie.

Zastosowany w tym programie termin "Partner Wiodący" jest synonimem terminu „główny beneficjent” w rozumieniu Artykułu 20 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR, a termin „beneficjent” jest synonimem terminu „beneficjent” w rozumieniu Artykułu 2 ust. 2 Rozporządzenia CBC. Termin „Partner Projektu” jest synonimem terminu „inny beneficjent” w rozumieniu Artykułu 20 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR, a termin „partner” jest synonimem terminu „partner” w rozumieniu Artykułu 2 ust. 2 Rozporządzenia CBC.

9.1.2. Lokalizacja głównych beneficjentów i innych beneficjentów mających uzyskać finansowanie z EFRR, ze środków norweskich lub ze środków z ENPI w ramach programu

Zgodnie z Rozdziałem 9.5 lokalizacja głównych beneficjentów i innych beneficjentów decyduje o tym, czy dane przedsięwzięcie może zostać wybrane do finansowania. Pod tym względem należy odnieść się do Rozdziału 9.5 paragrafy 1-2. Dodatkowo mają zastosowanie następujące zasady dotyczące lokalizacji:

Fundusze EFRR:

Podstawową zasadą jest to, że główni beneficjenci i inni beneficjenci muszą mieć siedzibę na jednym z kwalifikowanych obszarów Państw Członkowskich (terytorium Państw Członkowskich uczestniczących w programie należące do obszary programu zgodnie z definicją w Rozdziale 1), aby byli uprawnieni do otrzymania środków z EFRR w ramach programu na finansowanie wydatków.

W odpowiednio uzasadnionych przypadkach oraz pod warunkiem uzyskania potwierdzenia zarówno od Komitetu Monitorującego, jak i Instytucji Zarządzającej, EFRR może w wysokości nie przekraczającej 20 % kwoty swojego wkładu do Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013 finansować wydatki poniesione przez partnerów (podmioty prawne zaliczane do jednej z kategorii a) – d), określonych w Rozdziale 9.1.1), mających siedzibę poza obszarem objętym programem, lecz na terytorium Wspólnoty Europejskiej, na przykład w Holandii, Zjednoczonym Królestwie itp., jeśli wydatki te są ponoszone na rzecz regionów na obszarze objętym programem (Artykuły 21 ust. 2, 21 ust. 4 Rozporządzenia o EFRR). Stopa współfinansowania z EFRR dla tych partnerów wynosi maksymalnie 50 %; współfinansowanie dla partnerów z siedzibą w Dolnej Saksonii, Niemcy (poza regionem NUTS II Lüneburg) wynosi maksymalnie 75 %. Partnerzy wymienieni w tym paragrafie są tylko Partnerami Projektu zgodnie z Rozdziałem 9.1.1. Niniejszy paragraf nie ma zastosowania do Głównych Partnerów; zatem Główni Partnerzy finansowani przez Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013 nie mogą mieć siedzib poza obszarem objętym programem.

Zgodnie z Artykułem 21 ust. 3 Rozporządzenia o EFRR oraz pod warunkiem ich potwierdzenia przez Komitet Monitorujący i Instytucję Zarządzającą, wydatki poniesione przez wyżej wspomnianych głównych beneficjentów i innych beneficjentów przy realizacji przedsięwzięcia lub części przedsięwzięcia na terytorium krajów poza Wspólnotą Europejską i Norwegią, na przykład na kwalifikowanych obszarach Rosji i Białorusi zgodnie z definicją w Rozdziale 1, mogą być sfinansowane do wysokości 10 % kwoty wkładu EFRR do Programu Regionu Morza Bałtyckiego, jeśli takie wydatki są ponoszone na rzecz regionów Państw Członkowskich należących do obszaru objętego programem.

Finansowanie ze środków norweskich:

Finansowanie ze środków wniesionych do programu przez Norwegię przysługuje tylko głównemu beneficjentowi lub innemu beneficjentowi mającemu siedzibę w Norwegii.

Finansowanie z ENPI:

Finansowanie ze środków ENPI alokowanych dla programu przysługuje tylko głównym beneficjentom i innym beneficjentom mającym siedzibę albo na jednym z kwalifikowanych obszarów Państw Członkowskich (terytoria Państw Członkowskich uczestniczących w programie objęte programem są zdefiniowane w Rozdziale 1), na Białorusi lub na kwalifikowalnym obszarze Rosji określonym w Rozdziale 1 programu. W przypadkach, kiedy cele danego przedsięwzięcia nie mogą być osiągnięte bez udziału partnerów znajdujących się w Rosji, ale poza obszarem kwalifikowanym, uczestnictwo takich innych partnerów może zostać zaakceptowane przez Komitet Monitorujący i Instytucję Zarządzającą (Artykuł 40 ust. 2 Rozporządzenia CBC). W wyjątkowych przypadkach, jeśli jest to konieczne dla osiągnięcia celów projektów, możliwe jest częściowe realizowanie projektów w regionach Rosji poza obszarem objętym programem

(Artykuł 41 Rozporządzenia CBC); to jest pod warunkiem decyzji zarówno Komitetu Monitorującego, jak i Instytucji Zarządzającej wydatki poniesione przez głównych beneficjentów lub innych beneficjentów przy realizacji części projektów w regionach Rosji spoza obszaru programu mogą być współfinansowane z funduszy ENPI.

Fundusze ENPI generalnie są poświęcone współfinansowaniu uczestnictwa Rosji i Białorusi w programie.

9.1.3 Norwescy główni beneficjenci administrującymi środkami EFRR i ENPI w ramach programu

We właściwie uzasadnionych przypadkach podmioty prawne mające siedzibę w Norwegii i zaliczające się do jednej z kategorii a) – d) określonych w Rozdziale 9.1.1 mogą występować jako główni beneficjenci na takich samych warunkach jak główni beneficjenci, o których mowa w Artykule 9.1.2. Jediną, ale istotną różnicą jest to, że norweskim głównym beneficjentom nie przysługuje wykorzystywanie środków EFRR i ENPI na pokrycie własnych wydatków lub wydatków innych beneficjentów z Norwegii uczestniczących w przedsięwzięciu. Mogą one otrzymywać środki EFRR i ENPI z Instytucji Certyfikującej wyłącznie w celu administrowania nimi i przekazania ich innym beneficjentom uczestniczącym w danym przedsięwzięciu, mającym siedzibę na terytorium, o którym mowa w Rozdziale 9.1.2.

9.1.4 Obowiązki głównych beneficjentów i innych beneficjentów

W przypadku każdego przedsięwzięcia zgodnie z Artykułem 2 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego główny beneficjent zostanie wybrany z grona beneficjentów przez nich samych. Główny beneficjent bierze na siebie następujące obowiązki (Artykuł 20 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR):

- ustala zasady swojej współpracy z beneficjentami uczestniczącymi w przedsięwzięciu w umowie zawierającej między innymi postanowienia gwarantujące prawidłowe zarządzanie finansowe funduszami przyznanymi na dane przedsięwzięcie, włączając ustalenia dotyczące zwrotu kwot nienależnie wypłaconych;
- odpowiada za zapewnienie realizacji całego przedsięwzięcia;
- sprawdza, czy wydatki przedstawione przez beneficjentów uczestniczących w przedsięwzięciu zostały poniesione na realizację przedsięwzięcia i czy pokrywają się z działaniami uzgodnionymi przez beneficjentów uczestniczących w programie;
- sprawdza, czy wydatki przedstawione przez beneficjentów uczestniczących w przedsięwzięciu zostały zatwierdzone przez kontrolerów;
- odpowiada za przekazanie beneficjentom uczestniczącym w przedsięwzięciu wkładu EFRR, wkładu norweskiego i wkładu ENPI.

Każdy beneficjent uczestniczący w przedsięwzięciu:

- przyjmuje odpowiedzialność w przypadku wystąpienia nieprawidłowości w zadeklarowanych przez siebie wydatkach (Artykuł 20 ust. 2 lit. a Rozporządzenia o EFRR);
- zwraca głównemu beneficjentowi kwoty nienależnie wypłacone zgodnie z wiążącą ich umową (Artykuł 17 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR);
- odpowiada za działania informacyjne i komunikacyjne wobec opinii publicznej, zgodnie z Artykułem 8 Rozporządzenia Wykonawczego;
- w przypadku, gdy beneficjent ma siedzibę w Państwie Członkowskim poza obszarem objętym programem, to znaczy w przypadku zastosowania przepisu Artykułu 21 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR (porównaj Rozdział 9.1.2), informuje właściwe władze tego Państwa Członkowskiego o jego uczestniczeniu w przedsięwzięciu (Artykuł 20 ust. 2 lit. b Rozporządzenia o EFRR);
- przechowuje do wglądu wszystkie swoje dokumenty związane z przedsięwzięciem zgodnie z wymaganiami Artykułu 90 Rozporządzenia Ogólnego, a w przypadku

przyznania funduszy z ENPI zgodnie z wymaganiami Artykułu 45 Rozporządzenia CBC.

Obowiązki głównego beneficjenta i innych beneficjentów wynikające z zasad i regulacji EFRR i ENPI zostaną określone w umowie o dofinansowanie, o której mowa szczegółowo w Rozdziale 9.6.

9.2 Wsparcie w zakresie generowania i realizacji przedsięwzięć

Wspólny Sekretariat Techniczny będzie aktywnie wspierał potencjalnych wnioskodawców, Partnerów Wiodących i Partnerów Projektu przez cały czas trwania przedsięwzięcia, to znaczy podczas przygotowywania poczynając od stymulowania pomysłów dotyczących projektów, opracowywania i realizacji aż do sfinalizowania danego przedsięwzięcia.

Poniżej został określony zakres potencjalnych aktywnych działań. Ich realizacja przez Wspólny Sekretariat Techniczny jest uwarunkowana dostępnością personelu i zasobów materialnych.

Termin "projekt" używany w niniejszym programie jest synonimem terminu "przedsięwzięcie" zgodnie z Artykułem 2 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego.

9.2.1 Działania wspierające generowanie przedsięwzięć

- Bieżący kontakt WST z wnioskodawcami w celu udzielania odpowiedzi na pytania natury technicznej, takie jak kwalifikowalność pomysłów, struktura partnerów, kryteria wyboru, aspekty budżetowe, warunki ubiegania się o finansowanie itd. W przypadku ukierunkowanych zaproszeń lub przetargów dotyczących konkretnych przedsięwzięć WST będzie aktywnie uczestniczył w opracowywaniu przedsięwzięć, z możliwą pomocą ekspertów z zewnątrz.
- Prowadzenie witryny internetowej programu, łącznie z działem najczęściej zadawanych pytań (FAQ) oraz bazy danych pomysłów na projekty. Pomysły na projekty będą przekazywane do Komitetu Monitorującego, który będzie udzielał wnioskodawcom porad o charakterze strategicznym, co nie będzie jednak miało wpływu na późniejszą decyzję o przyznaniu finansowania.
- Seminarium dla głównych wnioskodawców;
- SeminaRIA tematyczne – koncentrujące się na jednym lub kilku priorytetach;
- Wsparcie finansowe w postaci pokrycia niektórych kosztów przygotowania przedsięwzięcia

Szczegóły zostaną określone w podręczniku programu, jak podano w Rozdziale 7.

9.2.2 Działania wspierające realizację przedsięwzięć

- Cykl seminariów dla Partnerów Wiodących na temat zarządzania (na przykład zarządzanie projektem, zarządzanie finansowe/audyt, komunikacja) w celu przekazania Partnerom Wiodącym wiedzy na temat zasad realizacji przedsięwzięć;
- Doraźne narady z kierownikami projektów i kierownikami finansowymi WST (na przykład w celu przedyskutowania zmian w zakresie przedsięwzięcia);
- Warsztaty na temat jakości i szkolenia związane z treścią trwających przedsięwzięć, tematyczne lub wielotematyczne, mające na celu: (1) ukierunkowanie przedsięwzięcia na osiągnięcie rezultatów oczekiwanych na poziomie programu, (2) gromadzenie wiedzy związanej z realizowanymi przedsięwzięciami dla potrzeb programu, oraz (3) umożliwienie wymiany pomysłów między „właścicielami” przedsięwzięć;
- Indywidualne konsultacje dotyczące przedsięwzięć w razie potrzeby, na przykład na podstawie kwestii, które pojawiły się w trakcie monitorowania raportów z

realizacji przedsięwzięć lub w związku z ocenami dokonanymi we własnym zakresie przez kierownictwo przedsięwzięcia;

- Baza danych zatwierdzonych projektów (z informacjami do pobrania ze strony danego przedsięwzięcia);
- Intensywne używanie list mailingowych i kanałów gromadzenia opinii.

Szczegóły zostaną ustalone w podręczniku programu zgodnie z Rozdziałem 7.

9.3 Wnioski o finansowanie

Zaproszenia do składania wniosków zostaną ogłoszone przez Wspólny Sekretariat Techniczny (WST). Ponadto w specjalnych celach mogą być stosowane zaproszenia ukierunkowane, na przykład koncentrujące się na brakujących tematach celów programu. Liczba zaproszeń w ciągu roku będzie elastyczna, w zależności od postępów w realizacji programu.

WST opracuje pakiet aplikacyjny. Pakiet ten zostanie udostępniony w witrynie internetowej programu w formie cyfrowej do pobrania. Między innymi zostanie wydany formularz wniosku; korzystanie z niego będzie obowiązkowe dla wszystkich podmiotów prawnych, które postanowią ubiegać się o finansowanie.

Wnioski należy składać do Wspólnego Sekretariatu Technicznego zarówno w postaci pliku danych, jak i wydruku podpisanego przez podmiot prawny, który składa wniosek jako główny beneficjent.

9.4 Ocena wniosków

Procedura oceny obejmuje ocenę kwalifikowalności oraz proces oceny jakości.

Ocena kwalifikowalności w oparciu o minimalne wymagania techniczne zostanie przeprowadzona przez WST w imieniu Instytucji Zarządzającej.

Proces oceny jakości będzie oparty na określonych kryteriach oceny jakości i strategicznego znaczenia przedsięwzięcia. WST odpowiada za techniczne aspekty oceny jakości, takie jak kwalifikowalność tematu, liczba i zgodność partnerów, zdolność Partnera Wiodącego do zarządzania projektem transnarodowym, kwalifikowalność i zgodność proponowanego planu budżetu itp. Wyniki oceny jakości zostaną przedstawione Komitetowi Monitorującemu w formie arkuszy ocen. Ocena strategicznego znaczenia wniosków projektowych zostanie dokonana przez Komitet Monitorujący. Komitetowi Monitorującemu w tym zadaniu będą pomagać wyznaczone Zespoły Zadaniowe lub podkomitety krajowe.

Dalsze szczegóły zostaną ustalone w podręczniku programu zgodnie z Rozdziałem 7.

9.5 Wybieranie przedsięwzięć

Przedsięwzięcia mogą zostać wybrane przez Komitet Monitorujący do finansowania tylko jeśli obejmują one beneficjentów z przynajmniej trzech różnych krajów znajdujących się na obszarze objętym programem, to jest

- Partner Wiodący (zgodnie z Rozdziałem 9.1.1) ma siedzibę na terytorium Państwa Członkowskiego znajdującym się na obszarze objętym programem (porównaj Rozdział 9.1.2, paragraf pierwszy) lub ma siedzibę w Norwegii (porównaj Rozdział 9.1.3)
- dwaj Partnerzy Projektu (zgodnie z Rozdziałem 9.1.1) mają siedzibę na obszarze objętym programem. Jeden z tych dwóch Partnerów Projektu musi mieć siedzibę

na terytorium Państwa Członkowskiego znajdującym się na obszarze objętym programem (porównaj Rozdział 9.1.2, paragraf pierwszy).

Każdy z wyżej wymienionych trzech beneficjentów musi wnieść wkład finansowy w celu realizacji przedsięwzięcia. Ponadto muszą oni współpracować przynajmniej w jeden z następujących sposobów: wspólne opracowywanie, wspólna realizacja, wspólne zatrudnienie pracowników dla przedsięwzięcia.

Zgodnie z Artykułem 19 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR we właściwie uzasadnionych przypadkach wybrane przedsięwzięcia spełniające wyżej wymienione warunki mogą być realizowane na terytorium jednego tylko Państwa Członkowskiego znajdującego się na obszarze objętym programem.

Duże projekty zgodnie z Artykułem 39 Rozporządzenia Ogólnego nie będą realizowane w ramach Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013 i nie mogą zatem być wybierane do finansowania.

Kryteria wyboru i procedura wyboru projektów strategicznych zgodnie z definicją w Rozdziale 4.5 zostaną zatwierdzone przez Komitet Monitorujący i opisane w podręczniku programu zgodnie z Rozdziałem 7.

Komitet może zatwierdzić lub odrzucić wniosek o finansowanie lub też zatwierdzić go pod pewnymi warunkami. Warunki te powinny obejmować wyłącznie aspekty techniczne i nie powinny zmieniać treści proponowanego przedsięwzięcia. Szczegółowe zasady procesu decyzyjnego zostaną określone w regulaminie Komitetu Monitorującego.

9.6 Umowa pomiędzy Instytucją Zarządzającą i głównym beneficjentem

Na podstawie decyzji Komitetu Monitorującego o zatwierdzeniu wniosku o finansowanie Instytucja Zarządzająca zawrze umowę o dofinansowanie z głównym beneficjentem zatwierdzonego przedsięwzięcia. Umowa ta będzie miała zastosowanie do funduszy EFRR, funduszy norweskich i funduszy ENPI.

W przypadku gdy głównemu beneficjentowi przyznawane są środki z ENPI, umowa o dofinansowanie powinna zawierać określone postanowienia zgodne z zasadami i regulacjami ENPI. Prowadzona będzie odrębna analityczna odpowiedzialność za finansowanie z ENPI.

Żadna umowa dotycząca dotacji nie może zostać podpisana po 31 grudnia 2013 (Artykuł 43 ust. 2 lit. a Rozporządzenia CBC).

Zamówienia na towary, materiały lub usługi realizowane z funduszy ENPI w ramach przedsięwzięcia podlegają następującym zasadom:

- w przypadku zamówień realizowanych przez beneficjentów z siedzibą w Rosji lub na Białorusi – zgodnie z Przewodnikiem do Procedur Zawierania Umów w ramach Pomocy Zewnętrznej Unii Europejskiej (Practical Guide to Contract procedures for EC external actions - PRAG);
- w przypadku zamówień realizowanych przez głównych beneficjentów i innych beneficjentów z siedzibą w Państwach Członkowskich UE uczestniczących w programie bez względu na ich status prawny – zgodnie z krajowym ustawodawstwem dotyczącym zamówień publicznych.

W przypadku realizacji zamówienia publicznego z funduszy ENPI należy zapewnić, by, kiedy to właściwe, możliwi podwykonawcy ze wszystkich krajów uczestniczących mieli równy dostęp do zamówienia – to jest, by warunki zamówienia, specyfikacje techniczne itd. były dostępne w języku programu, oraz należy zapewnić, by ogłoszenie o przetargu mogło dotrzeć do potencjalnych podwykonawców.

10. Zatwierdzanie/weryfikacja wydatków, odzyskiwanie funduszy, nieprawidłowości

10.1 Zatwierdzanie wydatków (fundusze EFRR i fundusze norweskie)

Zgodnie z Artykułem 16 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR, każde Państwo Członkowskie uczestniczące w programie oraz Norwegia musi stworzyć system kontrolny umożliwiający zweryfikowanie dostawy współfinansowanych produktów i usług, prawidłowości wydatków zadeklarowanych dla danego przedsięwzięcia lub jego części realizowanego na jego terytorium, jak również zgodności tych wydatków i przedsięwzięć, których dotyczą lub części z tych przedsięwzięć z przepisami Wspólnoty i krajowymi.

W tym celu każde Państwo Członkowskie uczestniczące w programie oraz Norwegia wyznaczą kontrolerów odpowiedzialnych za weryfikację legalności i prawidłowości wydatków zadeklarowanych przez poszczególnych beneficjentów (głównego beneficjenta lub innego beneficjenta) uczestniczących w przedsięwzięciu. Decyzja dotycząca metody wyznaczania zostanie podjęta na poziomie krajowym i metody te mogą różnić się w poszczególnych krajach.

W przypadku gdy weryfikacja dostawy współfinansowanych produktów i usług może zostać przeprowadzona tylko w odniesieniu do całego przedsięwzięcia, będzie ją przeprowadzał kontroler z Państwa Członkowskiego (lub z Norwegii), w którym ma siedzibę główny beneficjent (Artykuł 16 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR).

Każde Państwo Członkowskie uczestniczące w programie oraz Norwegia muszą zapewnić możliwość zatwierdzenia wydatków przez kontrolerów w okresie trzech miesięcy (artykuł 16 ust. 2 Rozporządzenia o EFRR).

W celu umożliwienia Instytucji Zarządzającej sprawdzenia, czy wydatki poszczególnych beneficjentów uczestniczących w przedsięwzięciu zostały zatwierdzone przez kontrolera, o którym mowa w Artykule 16 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR, Państwa Członkowskie uczestniczące w Programie oraz Norwegia poinformują bezzwłocznie Wspólny Sekretariat Techniczny o wyznaczeniu kontrolerów, najpóźniej w ciągu trzech miesięcy po zatwierdzeniu przez Komisję Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013. Informacje te będą aktualizowane na bieżąco w przypadku ewentualnych zmian.

Biorąc pod uwagę Artykuły 21-24 Rozporządzenia Wykonawczego, w szczególności Artykuł 22 lit. d i Artykuł 24 lit. a, każde Państwo Członkowskie uczestniczące w programie oraz Norwegia sporządzą opis systemu kontroli utworzonego zgodnie z Artykułem 16 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR. Opisy te zostaną przedstawione Instytucji Audytowej i Instytucji Zarządzającej najpóźniej w ciągu trzech miesięcy po decyzji Komisji zatwierdzającej Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013. Opisy te zostaną włączone do systemów zarządzania i kontroli, o których mowa w Artykule 71 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego.

Ogólne wytyczne dotyczące zatwierdzania wydatków zostaną włączone do podręcznika programu zgodnie z Rozdziałem 7. Ponadto codzienna praca kontrolerów wyznaczonych zgodnie z Artykułem 16 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR będzie wspierana przez Wspólny Sekretariat Techniczny, przede wszystkim poprzez zapewnianie zasadniczych informacji o danych przedsięwzięciach.

10.2 Weryfikacja wydatków (fundusze ENPI)

Wszystkie wydatki ENPI zadeklarowane dla przedsięwzięć lub części przedsięwzięć podlegają kontroli wydatków.

Weryfikacja wydatków ENPI jest przeprowadzana przez zatwierzonego audytora, który jest członkiem uznanego na forum międzynarodowym organu nadzorczego dla ustawowego audytu. Audytor jest angażowany przez głównego beneficjenta lub w wyjątkowych przypadkach przez innego beneficjenta zgodnie z Rozdziałem 9.1.1 i dokonuje weryfikacji wydatków ENPI zgodnie z odpowiednimi standardami i etyką Międzynarodowej Federacji Księgowych (International Federation of Accountants - IFAC). W przypadku zastosowania Artykułu 39 Rozporządzenia CBC weryfikacja wydatków ENPI dokonanych przez głównych beneficjentów lub innych beneficjentów z siedzibą na jednym z obszarów kwalifikowalnych programu w Państwach Członkowskich (terytorium Państw Członkowskich uczestniczących w programie, które należy do obszaru objętego programem określonego w Rozdziale 1) może być wykonywana przez kontrolerów wyznaczonych przez Państwa Członkowskie zgodnie z Artykułem 16 ust. 1 Rozporządzenia EFRR.

W szczególności audytor bada, czy koszty zadeklarowane przez głównego beneficjenta lub innego beneficjenta są faktyczne, prawidłowe i kwalifikowalne na podstawie przedstawionych dokumentów, zgodne z zasadami prawidłowego zarządzania finansowego i zasadami ekonomii, właściwie zarejestrowane i kwalifikowalne zgodnie z umową dotacji, o której mowa w Rozdziale 9.6 niniejszego programu. Audytor sporządza raport z weryfikacji wydatków. Dla umów dotacji zawierających fundusze ENPI wzorzec raportu zostanie załączony do umowy.

Raporty z weryfikacji wydatków są załączane do każdego wniosku o fundusze z ENPI; szczegóły zostaną określone w umowie o dotację.

Koszty poniesione przez głównego beneficjenta lub innych beneficjentów z tytułu weryfikacji wydatków z ENPI jak określono powyżej mogą być deklарowane jako część wydatków kwalifikowanych przedsięwzięcia z ENPI. W zasadzie koszty związane z weryfikacją wydatków z ENPI dokonaną przez krajowych kontrolerów wyznaczonych przez Państwa Członkowskie zgodnie z Artykułem 16 ust. 1 Rozporządzenia o EFRR powinny być pokrywane przez Państwa Członkowskie. Koszty te mogą zostać zadeklarowane jako część wydatków kwalifikowanych przedsięwzięcia z ENPI tylko w przypadku, gdy takie koszty nie są wyższe niż oznaczone koszty tego rodzaju działań i wyłączone jest zagrożenie podwójnego płacenia dla personelu poprzez różne rodzaje płatności.

10.3 Odzyskiwanie środków EFRR

Niezależnie od odpowiedzialności Państw Członkowskich za wykrywanie i usuwanie nieprawidłowości oraz uzyskiwanie zwrotu kwot wypłaconych nienależnie (Artykuł 70 ust. 1 lit. b Rozporządzenia Ogólnego), Instytucja Certyfikująca zapewni odzyskanie od głównego beneficjenta każdej kwoty wypłaconej wskutek wystąpienia nieprawidłowości. Beneficjenci mają obowiązek zwrócić głównemu beneficjentowi wszelkie kwoty wypłacone nienależnie zgodnie z wiążącą ich umową (Artykuł 17 ust.2 Rozporządzenia o EFRR).

Jeśli główny beneficjent nie zdoła uzyskać zwrotu od beneficjenta, Państwo Członkowskie, na którego terytorium dany beneficjent ma siedzibę, musi zwrócić Instytucji Certyfikującej kwotę nienależnie wypłaconą temu beneficjentowi (Artykuł 17 ust. 3 Rozporządzenia o EFRR).

10.4 Odzyskiwanie środków ENPI

W przypadku zwrotu środków z ENPI zostało już wspomniane, że

- Komitet Monitorujący bada wszelkie kwestie kontrowersyjne zgłoszone mu przez Instytucję Zarządzającą (porównaj Rozdział 8.1.1);
- Instytucja Certyfikująca jest odpowiedzialna za odzyskiwanie nieuzasadnionych lub niekwalifikowalnych wydatków oraz zwrot funduszy z ENPI do Komisji zgodnie z Artykułem 27 Rozporządzenia CBC. Instytucja Certyfikująca może także zrzec się odzyskania ustalonego długu w przypadku uprzedniego zatwierdzenia przez Komitet Monitorujący i Komisję Europejską (porównaj Rozdział 8.4.1).

Ponadto mają zastosowanie następujące zasady:

Jeżeli zwrot dotyczy wierzytelności wobec **głównego beneficjenta lub innego beneficjenta z siedzibą w jednym z obszarów kwalifikowalnych Państw Członkowskich lub w przypadku norweskiego wiodącego beneficjenta zarządzającego środkami ENPI** (Rozdział 9.1.3) i Instytucja Certyfikująca nie jest w stanie odzyskać długu w ciągu jednego roku po wystawieniu nakazu zwrotu Państwu Członkowskie, na terenie którego jest utworzony główny beneficjent lub inny beneficjent, odpowiednio Norwegia w przypadku norweskiego wiodącego beneficjenta, zapłaci kwotę długu Instytucji Certyfikującej i zażąda zwrotu tej kwoty od głównego beneficjenta lub innego beneficjenta. W celu umożliwienia danemu Państwu Członkowskiemu lub Norwegii żądania zwrotu odpowiednich kwot Instytucja Certyfikująca prześle dokumentację zgodnie z Artykułem 27 ust. 4 Rozporządzenia CBC.

W przypadku gdy zwrot środków jest związany z żądaniem skierowanym do **innego beneficjenta** (jak określono w Rozdziale 9.1.1) **z siedzibą na Białorusi, kwalifikowanych obszarach Rosji** określonych w Rozdziale 1 niniejszego programu **lub w regionach Rosji spoza obszaru objętego programem zgodnie z Artykułem 40 ust. 2 Rozporządzenia CBC**, i Instytucja Certyfikująca nie jest w stanie odzyskać dług w ciągu jednego roku od wystawienia nakazu zwrotu, odsyła ona sprawę do Komisji Europejskiej. Na podstawie kompletnej dokumentacji przekazanej przez Instytucję Certyfikującą zgodnie z Artykułem 27 ust. 4 Rozporządzenia CBC Komisja Europejska przejmie zadanie odzyskania długu od innych beneficjentów z Białorusi lub Rosji lub bezpośrednio od władz krajowych tych państw.

Jeżeli należność nie może zostać odzyskana lub pełna dokumentacja w rozumieniu Artykułu 27 ust. 4 Rozporządzenia CBC nie została przekazana Państwu Członkowskiemu, Norwegii lub Komisji Europejskiej w wyniku zaniedbania Instytucji Certyfikującej pozostaje ona odpowiedzialna za odzyskanie należności po upływie terminu jednego roku, a należne kwoty zostają uznane za niekwalifikujące się do finansowania wspólnotowego.

10.5 Odzyskiwanie środków norweskich

Zasady dotyczące zwrotu środków pochodzących z funduszy norweskich zostaną określone w umowie pomiędzy Instytucją Certyfikującą i Norwegią, o której to umowie mowa w Rozdziale 8.4.2.

10.6 Nieprawidłowości

Zgodnie z Artykułem 28 ust. 4 Rozporządzenia Wykonawczego o nieprawidłowościach związanych z EFRR powinno informować Państwo Członkowskie, na którego terenie ponoszony jest wydatek przez beneficjenta w czasie realizacji przedsięwzięcia. Państwo

Członkowskie powinny jednocześnie poinformować o tym Instytucję Zarządzającą, Instytucję Certyfikującą i Instytucję Audytową.

Jeśli chodzi o nieprawidłowości szczegółowe procedury będą włączone do podręcznika programu zgodnie z Rozdziałem 7.

11. Monitorowanie

Instytucja Zarządzająca i Komitet Monitorujący zapewniają jakość realizacji programu. Przeprowadzany przez te organy monitoring opiera się na wskaźnikach finansowych oraz na wskaźnikach, o których mowa w Artykule 12 ust. 4 Rozporządzenia o EFRR, wyszczególnionych w niniejszym programie (Artykuł 66 ust. 1 i ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego). Poza wskaźnikami określonymi w Rozdziale 6.6 programu projekty mogą zawierać kilka własnych wskaźników dostosowanych do swoich konkretnych potrzeb i celów.

Partnerzy Wiodący przedstawiają regularnie raporty z postępów w realizacji projektu do WST. Raporty te są głównym źródłem służącym do monitorowania realizacji przedsięwzięć. Procedura monitorowania zostanie określona szczegółowo w podręczniku programu, o którym mowa w Rozdziale 7.

WST w imieniu Instytucji Zarządzającej i Instytucji Certyfikującej przedstawia wszystkie odpowiednie informacje Komitetowi Monitorującemu w celu zapewnienia prawidłowej realizacji programu. W celu monitorowania postępu prac WST regularnie przedstawia raport na temat postępów w realizacji przedsięwzięcia. Ponadto WST regularnie informuje o zobowiązaniach i płatnościach, włączając fundusze norweskie i fundusze ENPI.

Procedury dotyczące monitorowania funduszy ENPI będą zgodne z postanowieniami dotyczącymi monitorowania środków EFRR oraz środków norweskich. Wskaźniki wyszczególnione w niniejszym programie zostały także opracowane zgodnie z Artykułem 6 ust. 5 Dokumentu Strategicznego ENPI CBC.

12. Ocena

12.1 Ocena ex-ante

Zgodnie z Artykułem 47 ust. 2 Rozporządzenia Ogólnego ocena ex-ante została przeprowadzona przez firmę COWI A/S, Parallelvej 2, 2800 Kongens Lyngby, Dania w ramach odpowiedzialności Wspólnego Komitetu Programowego za niniejszy program.

Podmiot dokonujący oceny ex-ante został wybrany poprzez otwarte zaproszenie do przetargu, które zostało ogłoszone w witrynie internetowej BSR INTERREG III B PS w lutym 2006 r.. W oparciu o kryteria wyboru określone w dokumentach przetargowych krajowe osoby kontaktowe we Wspólnym Komitecie Programowym we współpracy z Instytucją Zarządzającą/Wspólnym Sekretariatem Technicznym dokonały wyboru podmiotu do dokonania oceny ex-ante spośród siedmiu otrzymanych ofert.

Ocena ex-ante kierowała się metodologią określoną w dokumentach roboczych Komisji Europejskiej dotyczących oceny ex-ante (sierpień 2006), a procedura jest podsumowana poniżej.

Ocena ex-ante została zorganizowana jako interaktywny proces wraz z przygotowaniem programu. Osoby dokonujące oceny ex-ante brały udział w pracach Zespołów Projektujących i Wspólnego Komitetu Programowego i dzięki temu były częścią

procesu dyskusyjnego podczas opracowywania programu. Osoby te przedstawiły swoje sugestie (na przykład w kwestii oceny wpływu na środowisko, systemu wskaźników i spójności z europejskimi, panbałtyckimi i krajowymi strategiami) oraz komentarze dotyczące projektów opracowanych przez zespoły projektujące (na przykład w odniesieniu do analiz, wymagań jakościowych, strategii i priorytetów programu). Proces dokonywania oceny ex-ante jako całość przyniósł konstruktywne efekty i doprowadził do poprawy jakości programu.

Osoby dokonujące oceny ex-ante przedstawiły następujące raporty:

- Nota oceniająca nr 1 (20 kwiecień 2006 r.) – projekt programu z 10 kwietnia 2006 r.; strategia, priorytety.
- Nota oceniająca nr 2 (15 maj 2006 r.) – projekt programu z 6 maja 2006 r.; analizy społeczno-gospodarcze, priorytety, kwestie administracyjne.
- Nota oceniająca nr 3 (16 czerwiec 2006 r.) – projekt programu z 2 czerwca 2006 r.; analizy społeczno-gospodarcze, strategia i priorytety, badanie spójności strategii, wskaźniki.
- Nota oceniająca nr 4 (9 lipiec 2006 r.) – projekt programu z 19 czerwca 2006 r.; analiza SWOT, strategii i priorytetów; wskaźniki; infrastruktura projektu.
- Nota oceniająca nr 5 (18 październik 2006 r.) – analizy społeczno-gospodarcze, strategia i priorytety, spójność strategii, wskaźniki.
- Nota oceniająca nr 6 (20 styczeń 2007 r.) – włączenie części dotyczącej ENPI (wszystkie części programu).
- Końcowy raport ex-ante (5 marzec 2007 r.) – ocena końcowego projektu programu.

Główne sugestie osób dokonujących oceny ex-ante podczas przygotowania programu dotyczyły:

- Konieczności zapewnienia jasnego, logicznego i zrozumiałego opisu problemu jako podstaw do wyboru priorytetów programu;
- Wzmocnienia nacisku programu i ustalenia jasnego celu dla priorytetów programu;
- Opracowania wymagań dotyczących jakości, które mogą być spełniane przez wnioskodawców;
- Zapewnienia zgodności pomiędzy różnymi częściami programu i pomiędzy priorytetami programu;
- Znalezienia właściwego systemu wskaźników umożliwiających ocenę podstaw, postępu i sukcesu programu.

Z wkładu osób dokonujących oceny ex-ante korzystały także dyskusje dotyczące ustaleń administracyjnych i realizacji.

W odpowiedzi na zalecenia zgłoszone przez osoby dokonujące oceny ex-ante WKP podjął działania opisane poniżej.

WKP podjął decyzję o nie podejmowaniu intensywnych analiz sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie Morza Bałtyckiego jako przesłanki dla priorytetów programu. Przesłanka ta została określona w rozporządzeniach Funduszy Strukturalnych i dalej opracowana w oparciu o dokumenty strategiczne przyjęte przez wiele organizacji panbałtyckich (takich jak VASAB, Baltic 21, HELCOM, Baltic Development Forum itp.). Ustalenia odpowiednich dokumentów analitycznych zostały zatem skonstruowane i przedstawione jako kontekst dla przewidywanych działań transnarodowych, natomiast do samych dokumentów zostały wprowadzone odniesienia w tekście.

Takie podejście zostało określone przez osoby dokonujące oceny ex-ante jako godna pochwały próba sporządzenia opisu, który obejmował cały Region Morza Bałtyckiego i który nie był kompilacją różnych opisów krajowych i regionalnych. Osoby dokonujące oceny ex-ante doradziły większą koncentrację i zredukowanie SWOT, dzięki czemu WKP dokonał zmian w rozdziale analitycznym.

Najważniejsza dyskusja pomiędzy osobami dokonującymi oceny ex-ante i osobami opracowującymi program dotyczyła koncentracji programu i ukierunkowania priorytetów. Ambicja programu – zajęcie się wieloma kwestiami w regionie Morza Bałtyckiego – została oceniona przez osoby dokonujące oceny ex-ante jako niosąca ryzyko niewystarczającej koncentracji i w ten sposób powstawało zagrożenie nie osiągnięcia zamierzonych celów. Osoby dokonujące oceny zaleciły zawężenie programu i wzmocnienie priorytetów poprzez wykorzystanie odpowiednich celów dla ukierunkowania działań. Rada ta została wzięta pod uwagę odnośnie celów i w pewnym stopniu także w zakresie skoncentrowania priorytetów. Zdaniem osób dokonujących oceny ex-ante program opracował wszechstronną strategię koncentrującą się, w szczególności, na transnarodowych aspektach rozwoju społeczno-gospodarczego na dużym i różnorodnym obszarze regionu Morza Bałtyckiego.

W celu osiągnięcia dobrego profilu przewidywanych działań, WKP podjął decyzję w sprawie geograficznej i tematycznej koncentracji tych działań. Komitet opracował także szczegółowo zasadę ponadnarodowości poprzez określenie wymagań jakościowych, które muszą być przestrzegane przez projekty. Jednocześnie informacje o działaniach nie pożądanych przez program (będących poza jego zakresem) zostały umieszczone odpowiednio dla każdego priorytetu tematycznego.

WKP posłuchał także rady dotyczącej lepszej zgodności pomiędzy różnymi częściami programu i pomiędzy priorytetami programu. Sformułowana hierarchia programu i celów priorytetowych pomogła opracować wszechstronny i wymierny system wskaźników. Jak określili to osoby dokonujące oceny ex-ante dzięki już zdobytemu doświadczeniu wielkie ambicje WKP zostały przełożone na nowe i innowacyjne kierunki, jeśli chodzi o opracowanie wskaźników. Jak wskazano w ocenach system jest raczej ambitny, nie przetestowany i wymagający dużych zasobów.

Zgodnie z osobami dokonującymi oceny ex-ante ważne było rozważenie zasobów administracyjnych przy projektowaniu nowego programu i przeznaczaniu funduszy na działania WST. Osoby te przeprowadziły badania pomiędzy właścicielami projektów, którzy wskazali potrzebę pomocy ze strony WST zarówno podczas przygotowywania, jak i realizowania projektów. W związku z tym osoby dokonujące oceny podkreśliły znaczenie zapewnienia funduszy na aktywne podejście.

W swoim raporcie końcowym osoby dokonujące oceny ex-ante stwierdziły, że uczestniczyły w procesie programowania przedstawiając swoje uwagi i poglądy na temat programu, w miarę jak on się rozwijał, oraz że wydane przez nie rekomendacje zostały w bardzo dużym stopniu odzwierciedlone w dokumencie programowym.

Wyniki oceny ex-ante są opublikowane na stronie internetowej programu.

12.2 Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko (SEA - Strategic Environmental Assessment) zgodnie z Dyrektywą 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27 czerwca 2001 w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dyrektywa SEA) została włączona jako część oceny ex-ante. SEA została dokonana przez firmę COWI A/S Parallevej 2, 2800 Kongens Lyngby, Dania.

W celu przeprowadzenia procedury SEA, każdy kraj uczestniczący w programie mianował krajową osobę kontaktową ds. środowiska, która działała jako łącznik dla dalszych konsultacji w odpowiednim kraju. Zgodnie z Dyrektywą SEA i jako pierwszy etap procedury SEA, osoby dokonujące oceny przygotowały projekt Raportu dotyczącego zakresu i wysłały go w czerwcu 2006 w celu przeprowadzenia konsultacji do krajowych władz środowiska za pośrednictwem krajowych osób kontaktowych wyznaczonych przez kraje uczestniczące w programie. Okres konsultacji trwał 3,5 tygodnia. Na drugim etapie konsultacji projekt Raportu dotyczącego środowiska został przedstawiony do trwającej dwa miesiące analizy publicznej. Ogłoszenie i dokumenty konsultacyjne zostały opublikowane na stronie internetowej programu oraz rozpowszechnione wśród zainteresowanych krajowych sieci i społeczeństwa zainteresowanego zaakceptowaniem lub przyjęciem programu operacyjnego. Ponadto dokumenty zostały przedłożone bezpośrednio do Wspólnego Komitetu Programującego i krajowych osób kontaktowych ds. środowiska mianowanych przez każde z państw uczestniczących, w celu umożliwienia im przeprowadzenia konsultacji zgodnie z krajowymi wymaganiami. Otrzymane uwagi są podsumowane w Załączniku 4 raportu SEA oraz zostały one wzięte pod uwagę i ocenione zgodnie z ich znaczeniem. Osoby dokonujące oceny przedstawiły swoje zalecenia Wspólnemu Komitetowi Programującemu i Zespołom Projektującym dotyczące włączania lub nie włączania uwag otrzymanych podczas konsultacji społecznych podczas odpowiednich spotkań programujących w grudniu 2006 r. i styczniu 2007 r.. Wersja dokumentu programowego, która została zatwierdzona przez Wspólny Komitet Programujący 5 marca 2007 r. i poddana krajowym procedurom zatwierdzającym w kwietniu/maju 2007 r. została przygotowana w trakcie ciągłego procesu programowania i przedłożona Komisji Europejskiej w dniu 24 maja 2007 r..

Wyniki SEA są podsumowane poniżej przez oceniających.

Ogólny cel programu, jak również jeden z czterech celów priorytetowych, podkreśla zrównoważone aspekty przyjętych celów. Ze względu na charakter programu odpowiednie kwestie i kryteria środowiskowe, które należy rozważyć w ocenie wpływu na środowisko są możliwe do zidentyfikowania w ograniczonej liczbie obszarów interwencji w ramach każdego z priorytetów. W celu zapewnienia, że będzie miała miejsce integracja rozważań środowiskowych podczas opracowywania konkretnych działań w ramach programu, zostało zalecone przez zespół dokonujący oceny wykorzystanie tak zwanego mechanizmu kontrolowania środowiska.

Jeśli można oczekiwać jakiś znaczących wpływów, to są to głównie wpływy pozytywne, które mogą przyczynić się do zminimalizowania oddziaływania na środowisko istniejących działań i praktyk w całym regionie Morza Bałtyckiego.

W trakcie realizacji programu monitorowane będą nieoczekiwane negatywne wpływy na środowisko. W fazie składania wniosków monitoring ten będzie oparty na ocenie wniosków projektowych przez odpowiednie organy programu i, jeśli to właściwe, przez zewnętrznych ekspertów oraz na obserwacjach władz krajowych. Działania naprawcze ze strony programu będą wdrażane w ramach jego instrumentów.

Biorąc pod uwagę zalecenia oceny SEA został opracowany system monitorowania wpływu programu na środowisko jako część systemu monitorowania programu. Wskaźniki monitorujące wpływ programu na środowisko, takie jak liczba projektów dotyczących następujących kwestii: energii odnawialnej, jakości wody itd. są określone w Rozdziale 6.6.2. Przykłady wskaźników do wykorzystania na poziomie projektu są także podane w

podręczniku programu. Wartości tych wskaźników są przedstawiane dla Komisji Europejskiej w rocznych sprawozdaniach programu.

12.3 Oceny dokonywane w okresie realizacji programu

W okresie realizacji programu oraz zgodnie z Artykułem 48 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego Państwa Członkowskie uczestniczące w programie przeprowadzają oceny związane z monitorowaniem programu, w szczególności jeśli takie monitorowanie wskaże istnienie istotnego odstępstwa od pierwotnie wyznaczonych celów lub w przypadku zgłoszenia propozycji zmiany niniejszego programu, o której mowa w Artykule 33 Rozporządzenia Ogólnego.

W okresie realizacji programu zostanie przeprowadzona jedna lub dwie oceny. Zakres tych ocen będzie dostosowany do konkretnych potrzeb programu stwierdzonych w trakcie monitorowania, na przykład do wpływu sfinalizowanego przedsięwzięcia i programu zgodnie z Rozdziałem 6.6.2 niniejszego programu.

Komitet Monitorujący podejmie decyzje o przeprowadzeniu takich ocen. Oceny w zasadzie przeprowadzają eksperci z zewnątrz. Wyniki ocen zostaną przesłane Komisji.

W odniesieniu do środków ENPI alokowanych dla programu Komisja Europejska przeprowadzi śródkresową ocenę programu operacyjnego w ramach przeglądu programu i prześle jej wyniki Komitetowi Monitorującemu i Instytucji Zarządzającej. Dodatkowo oprócz oceny śródkresowej lub jako jej część Komisja Europejska może dokonać w dowolnie wybranym czasie oceny programu operacyjnego (Artykuł 6 ust. 2 i Artykuł 6 ust. 3 Rozporządzenia CBC).

12.4 Ocena ex-post

Zgodnie z Artykułem 49 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego Komisja Europejska przeprowadzi ocenę ex-post programu. Ocena ta zostanie ukończona do 31 grudnia 2015 r. W tym samym czasie powinna być zakończona końcowa ocena przez Komisję Europejską zgodnie z Artykułem 6 ust. 4 Rozporządzenia CBC.

13. Działania informacyjne i promocyjne

Zgodnie z Artykułem 69 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego Państwa Członkowskie uczestniczące w programie oraz Instytucja Zarządzająca prowadzą akcję informacyjno-promocyjną w związku z przedsięwzięciami współfinansowanymi w ramach niniejszego programu. Informacje przeznaczone dla obywateli Unii Europejskiej i beneficjentów będą mieć na celu podkreślenie roli Wspólnoty oraz zapewnią przejrzystość pomocy uzyskiwanej z Funduszy.

Instytucja Zarządzająca wyznaczy osoby kontaktowe, które będą odpowiedzialne za informację i komunikację i odpowiednio poinformuje o tym Komisję (Artykuł 10 ust. 1 Rozporządzenia Wykonawczego).

13.1 Plan komunikacji

Plan komunikacji, o którym mowa w Artykule 2 ust. 2 Rozporządzenia Wykonawczego, jak również istotne w nim zmiany opracuje Instytucja Zarządzająca w porozumieniu z Komitetem Monitorującym. Instytucja Zarządzająca przedłoży plan komunikacji Komisji Europejskiej w ciągu czterech miesięcy od daty przyjęcia programu.

Treść istotnych zmian w planie komunikacyjnym zostanie zawarta w raporcie rocznym oraz raporcie końcowym dotyczącym realizacji programu (Artykuł 4 ust. 2 lit. c Rozporządzenia Wykonawczego).

Ogólnym celem planu komunikacji jest przedstawienie obywatelom Regionu Morza Bałtyckiego, beneficjentom i zainteresowanym podmiotom informacji o programie i objętych nim przedsięwzięciach. Sprawne wykonanie planu powinno:

- zwiększyć publiczną świadomość programu,
- zapewnić beneficjentom i podmiotom zainteresowanym prawidłowe i wiarygodne informacje o programie i przedsięwzięciach
- przyciągnąć dużą liczbę potencjalnych beneficjentów i zwiększyć liczbę nowych wniosków
- podkreślić rolę Wspólnoty i zapewnić przejrzystość pomocy udzielanej przez Fundusze.

Plan komunikacji określa różne informacje i działania marketingowe, które mają być przeprowadzane przez cały okres realizacji programu 2007-2013.

Grupa docelowa programu jest złożona i zróżnicowana:

- ogół społeczeństwa (w uczestniczących krajach/regionach),
- potencjalni beneficjenci,
- końcowi beneficjenci,
- zainteresowane podmioty, włączając odpowiednie władze krajowe,
- organizacje panbałtyckie,
- inne programy w ramach Celu 3,
- Komisja Europejska.

Jeśli chodzi o fundusze ENPI alokowane dla Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013, plan komunikacji będzie zgodny z Artykułem 42 Rozporządzenia CBC, w szczególności z poradnikiem reklamowym dotyczącym zewnętrznych działań UE.

13.2 Środki działań informacyjnych i promocyjnych

Zgodnie z planem komunikacji Instytucja Zarządzająca podejmie działania informacyjne skierowane do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów oraz działania informacyjne i komunikacyjne skierowane do opinii publicznej zgodnie z przepisami zawartymi w Rozdziale II, dział 1 Rozporządzenia Wykonawczego. W szczególności zostanie zorganizowane duże działanie informacyjne dotyczące rozpoczęcia programu oraz przynajmniej jedno duże działanie informacyjne raz w roku. Ponadto lista beneficjentów, nazwy operacji oraz kwota funduszy publicznych alokowanych dla przedsięwzięć będą opublikowane na stronie internetowej programu eu.baltic.net.

Informacje o programie będą rozpowszechniane różnymi kanałami w celu dotarcia do różnych grup docelowych. Różne tradycyjne źródła informacji oraz wydarzenia oparte na najlepszych praktykach stanowią podstawę szerokiego rozpowszechniania informacji związanych z programem.

Obowiązki promocyjne będą głównie realizowane przez Instytucję Zarządzającą i Wspólny Sekretariat Techniczny, chociaż w razie konieczności będzie wykorzystywana pomoc zewnętrznych ekspertów. Program zamierza motywować Parterów Wiodących i Parterów Projektu do poprawiania ich działań informacyjnych i komunikacyjnych oraz monitorować te działania. Wymagania wobec Parterów Wiodących i Partnerów Projektu, na przykład przygotowanie planu komunikacji, mianowanie menadżera ds. komunikacji, utworzenie strony internetowej projektu, używanie logo programu itd. będą opisane w podręczniku programu jak określono w Rozdziale 7.

14. Zasady wymiany danych komputerowych w celu spełnienia wymagań w zakresie płatności, monitorowania i oceny

Systemy komputerowe zostaną zainstalowane, uruchomione i połączone siecią. Ten system bazy danych musi spełniać szczególne wymagania. Baza danych jest przygotowywana do:

- wprowadzania i przetwarzania danych na poziomie operacyjnym oraz głównych danych na poziomie Partnerów Projektu;
- wprowadzania i przetwarzania informacji otrzymywanych przez Partnera Wiodącego oraz sprawozdań finansowych;
- udzielania pomocy Wspólnemu Sekretariatowi Technicznemu przy wypełnianiu jego obowiązków w zakresie monitorowania i sprawozdawczości w formie różnego rodzaju raportów (arkuszy danych).

Wymiana danych pomiędzy Komisją Europejską i Państwami Członkowskimi dla celów określonych w Artykułach 66 i 67 Rozporządzenia Ogólnego będzie odbywać się drogą elektroniczną zgodnie z Artykułami 39 – 42 Rozporządzenia Wykonawczego (Artykuł 66 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego). Baza danych określa formę i treść informacji księgowych zgodnie z wymaganiami w Rozporządzeniu.

Dla potrzeb przekazywania plików komputerowych Komisji Europejskiej system administrowania bazą danych będzie umożliwiał tworzenie plików interfejsowych zgodnie z wymaganiami Wspólnej Bazy Danych Funduszy Strukturalnych (SFC - Structural Funds Common).

Procedury i systemy ustanowione dla wymiany komputerowych danych w celu spełnienia wymogów dotyczących płatności, monitorowania i oceny EFRR będą także stosowane dla zarządzania funduszami norweskimi i ENPI. Rozdzielenie tych dwóch różnych funduszy będzie zagwarantowane w dowolnym momencie.

Część III: Postanowienia finansowe

15. Plan finansowy

Jednolity plan finansowy, obejmujący cztery tabele, jest załączony do niniejszego dokumentu programowego jako aneks. Zgodnie z Rozporządzeniem Ogólnym dwie tabele (TABELA 1+2) są poświęcone postanowieniom finansowym w zakresie EFRR. Zgodnie z Rozporządzeniem CBC dwie tabele (TABELA 3+4) są poświęcone postanowieniom finansowym w zakresie ENPI.

Zgodnie z Artykułami 52 – 54 Rozporządzenia Ogólnego TABELA 1 planu finansowego wyszczególnia, na cały okres programu 2007 – 2013, dla programu i dla każdej osi priorytetowej, kwotę całych środków finansowych wkładu Wspólnoty i wkłady krajowe oraz wskaźnik wkładu EFRR. Ze względu na to, że wkłady krajowe są dokonywane tylko z wydatków publicznych, tabela przedstawia kwotę krajowego wkładu publicznego. Jeśli chodzi o ENPI i Norwegię ta tabela planu finansowego wyszczególnia indykatywną kwotę wkładu ENPI i Norwegii na cały okres programu, dla całego programu i dla każdej osi priorytetowej.

TABELA 2 planu finansowego wyszczególnia na każdy rok w latach 2007 – 2013 kwotę całkowitych środków finansowych przewidzianych na wkład z EFRR. Stosując Artykuł 53 ust. 1 lit. b Rozporządzenia Ogólnego wkład z EFRR, na poziomie programu, jest obliczany w odniesieniu do publicznych wydatków kwalifikowanych zgodnie z Artykułem 2 ust. 5 Rozporządzenia Ogólnego. Ponadto ta tabela planu finansowego określa wstępne roczne alokacje zobowiązań i płatności ENPI w ramach programu zgodnie z Artykułem 4 lit. g Rozporządzenia CBC oraz planowane roczne zobowiązania norweskie dla programu. Zgodnie z Artykułem 4 lit. g Rozporządzenia CBC TABELA 3 planu finansowego określa szczegółowo wstępne roczne alokacje zobowiązań i płatności ENPI w ramach programu.

Poza informacjami zawartymi w TABELACH 1-3 planu finansowego, w TABELI 4 podany jest odrębny plan finansowania dla środków z ENPI indykatywnie alokowanych dla programu na cały okres programowania i podzielonych ma priorytety. Wszystkie liczby przedstawione w TABELI 4 odpowiadają liczbom finansowym przedstawionym w TABELI 1.

Zgodnie z Artykułem 53 ust. 3 Rozporządzenia Ogólnego wkład EFRR do kwalifikowalnych wydatków poniesionych przez głównych beneficjentów i innych beneficjentów mających siedzibę w Estonii, na Litwie, Łotwie lub w Polsce wynosi do 85 % w przypadku priorytetów 1 – 4. Wkład EFRR do kwalifikowalnych wydatków poniesionych przez głównych beneficjentów i innych beneficjentów mających siedzibę na obszarach objętych programem w Danii, Finlandii, Niemczech lub Szwecji wynosi do 75 % w przypadku priorytetów 1 – 4. Średnia stawka współfinansowania EFRR w przypadku priorytetów 1 – 4 określona w planie finansowym wynosi 82,0 %.

Wkład z krajowych norweskich funduszy do wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez głównych beneficjentów lub innych beneficjentów mających siedzibę w Norwegii wynosi do 50 % w przypadku priorytetów 1 – 4.

Zgodnie z Rozporządzeniem CBC wkład z ENPI do kwalifikowalnych wydatków poniesionych przez głównych beneficjentów i innych beneficjentów otrzymujących środki z ENPI wynosi do 90 %. Stopa współfinansowania ENPI na poziomie projektu (Priorytety 1 – 4) w wysokości do 90 % jest obliczana jako stosunek pomiędzy alokacją ENPI dla odpowiedniego projektu, a całym budżetem projektu ENPI. Całkowity budżet projektu z ENPI będzie obliczany jako suma alokacji z ENPI dla projektu i współfinansowania ENPI.

Zgodnie z Artykułem 46 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 limit pomocy Technicznej jest ustalony na poziomie 6 % całkowitej kwoty z EFRR alokowanej dla niniejszego programu w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna.

Stopa współfinansowania EFRR dla Pomocy Technicznej (priorytet 5) wynosi 70 %, a krajowa stopa współfinansowania z Państw Członkowskich wynosi 30 %. Państwa Członkowskie będą wносить wkład do budżetu Pomocy Technicznej proporcjonalnie do ich udziału w całym funduszu EFRR.

Wkład Norwegii do Pomocy Technicznej będzie wynosił 6 % całkowitych norweskich krajowych i regionalnych wkładów do programu. Wkład do Pomocy Technicznej zostanie w pełni zapłacony z krajowych środków norweskich.

Zgodnie z Rozporządzeniem CBC limit Pomocy Technicznej z ENPI jest ustalony na poziomie 10% całkowitej kwoty ENPI alokowanej dla programu. Stawka współfinansowania ENPI dla Priorytetu 5 (Pomoc Techniczna) wynosi 100%.

Ponadto i zgodnie z Artykułem 12 ust. 5 Rozporządzenia o EFRR i Artykułem 11 ust. 1 oraz zgodnie z Aneksiem II do Rozporządzenia Wykonawczego, indykatywny podział według kategorii zaprogramowanego wykorzystania wkładu EFRR w Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013 jest załączony w Aneksie do niniejszego dokumentu programowego dla celów informacyjnych.

16. Kwalifikowalność wydatków

Zgodnie z Artykułem 56 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego wydatki są kwalifikowalne do wsparcia z EFRR lub, w przypadku norweskich głównych beneficjentów lub innych beneficjentów do wsparcia z krajowych funduszy norweskich, jeśli zostały faktycznie poniesione pomiędzy 1 stycznia 2007 r. i 31 grudnia 2015 roku. Przedsięwzięcia współfinansowane przez EFRR i norweskie fundusze krajowe nie mogły rozpoczynać się przed 1 stycznia 2007 r..

Aby wydatki były kwalifikowalne do finansowania wspólnotowego z funduszy ENPI, muszą być one poniesione w okresie realizacji programu, który to okres został określony w Artykule 43 Rozporządzenia CBC, to jest od dnia przyjęcia programu przez Komisję Europejską do dnia 31 grudnia 2016 r. (Artykuł 33 ust. 1 Rozporządzenia CBC).

Środki z Pomocy Technicznej ENPI będą dostępne po przyjęciu programu przez Komisję Europejską, ale nie przed momentem podpisania przez Rosję lub Białoruś ich umów o finansowanie zgodnie z Artykułem 9 ust. 8 Rozporządzenia ENPI.

Wydatki związane z każdym projektem muszą być poniesione w okresie realizacji każdej odpowiedniej umowy o dotację (Artykuł 36 Rozporządzenia CBC). Kwalifikowalność kosztów projektu do finansowania z ENPI rozpoczyna się z dniem podpisania umowy o dotację; jednakże w indywidualnych przypadkach i w sytuacji, gdy wnioskodawca może zademonstrować konieczność rozpoczęcia działań przed podpisaniem umowy oraz na ryzyko wnioskodawcy Instytucja Zarządzająca może zdecydować, że kwalifikowalność kosztów projektu do funduszy z ENPI rozpocznie się w dniu następującym po zatwierdzeniu projektu przez Komitet Monitorujący. W każdym razie kwalifikowalność kosztów projektu nie powinna poprzedzać podpisania odpowiednich umów o finansowanie pomiędzy Komisją Europejską i odpowiednio Rosją lub Białorusią.

Wydatki są kwalifikowalne do wsparcia wyłącznie w przypadku przedsięwzięć, które zostały wybrane przez Komitet Monitorujący Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013 i które podpisały umowę o dofinansowanie z Instytucją Zarządzającą tego programu.

Szczegółowe zasady kwalifikowalności wydatków finansowanych w ramach niniejszego programu będą zawarte w Podręcznik Programu zgodnie z Rozdziałem 7. Te zasady kwalifikowalności będą obowiązywać na całym obszarze objętym programem. Będą one oparte na przepisach ustalonych w Artykule 56 Rozporządzenia Ogólnego, Artykułach 7 i 13 Rozporządzenia o EFRR oraz Artykułach 48 – 53 Rozporządzenia Wykonawczego, a w przypadku wydatków współfinansowanych przez środki ENPI w oparciu o Artykuły 33-36 Rozporządzenia CBC. Program może stosować surowsze zasady niż te przewidziane w rozporządzeniach UE i krajowych aktach prawnych.

17. Procedury dotyczące organizacji i obiegu przepływów finansowych mające na celu zapewnienie przejrzystości tych przepływów

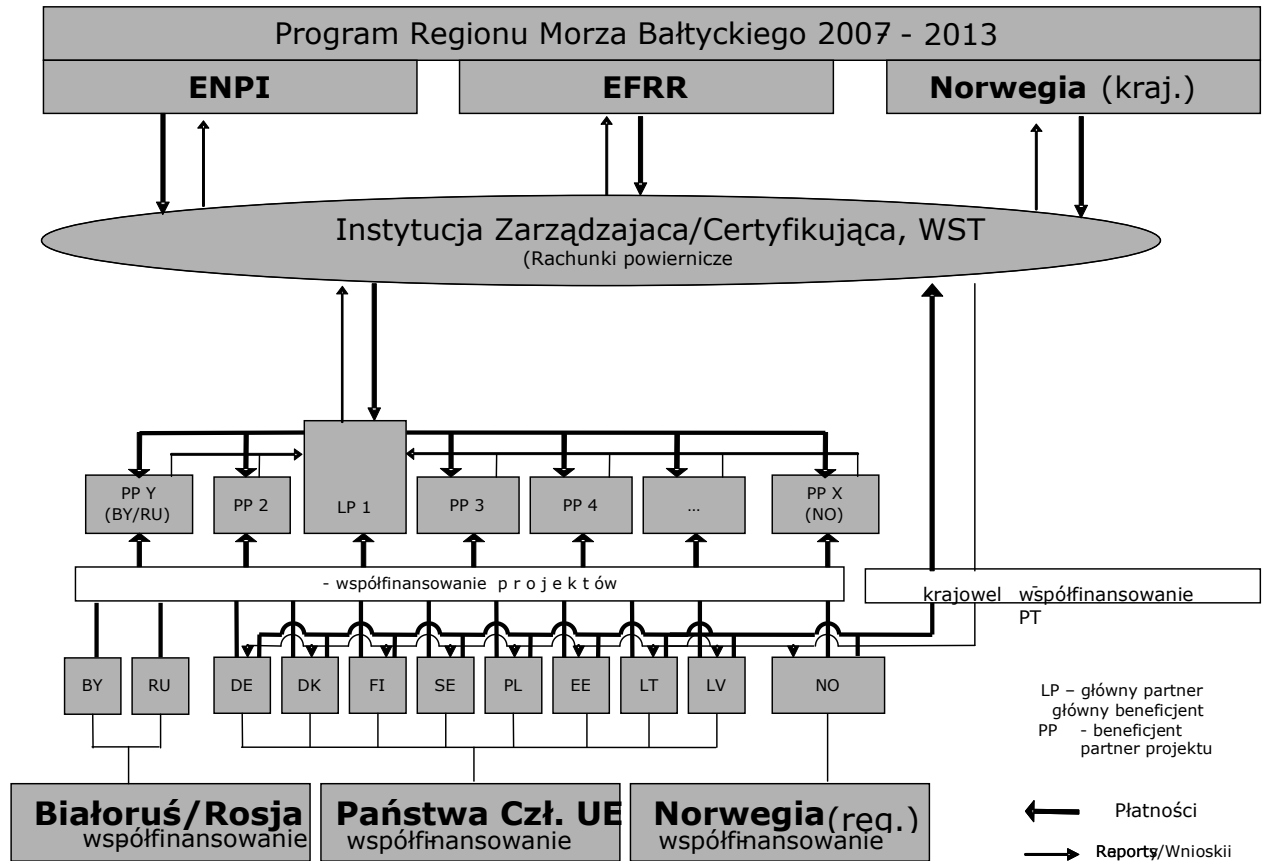
Jak wspomniano w Rozdziale 8.4.1 Instytucja Certyfikująca jest odpowiedzialna zarówno za otrzymywanie płatności z Komisji (EFRR i *ENPI*) oraz z Norwegii (norweskie środki krajowe) i za dokonywanie płatności dla głównych beneficjentów. Każdy główny beneficjent jest odpowiedzialny za alokowanie subsydiów otrzymanych z Instytucji Certyfikującej dla innych beneficjentów w ramach swojego przedsięwzięcia.

Aby być uprawnionym do wystąpienia o płatności z Instytucji Certyfikującej, każdy główny beneficjent jest zobowiązany do regularnego przedstawiania raportów z postępów projektu do Wspólnego Sekretariatu Technicznego. Zobowiązanie to będzie określone w umowie o dofinansowanie. Szczegóły dotyczące procedury sprawozdawczej będą zdefiniowane w podręczniku programu zgodnie z Rozdziałem 7.

Państwa Członkowskie UE oraz Norwegia wpłacą środki na krajowe współfinansowanie Pomocy Technicznej na konto Instytucji Certyfikującej.

Poniższy wykres pokazuje przepływy finansowe:

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

Część IV: Aneksy do programu operacyjnego

1. Plan finansowy
2. Indykatorywny podział wkładu Wspólnoty według kategorii
3. Lista akronimów, skrótów i wspólnych terminów technicznych
4. Podstawowe informacje statystyczne o obszarze BSR
5. Informacje graficzne o terytorialnym podziale procesów społeczno-gospodarczych w BSR.

Część V: Źródła

- [1] Baltic Development Forum, 2005, Inteligentny transport i infrastruktura w Regionie Morza Bałtyckiego – innowacyjny klucz do przyszłego rozwoju i zamożności, Raport z Okrągłego Stołu BDF, Kopenhaga
- [2] Baltic Development Forum, 2006, State of the Region Report. The Baltic Sea Region – top of Europe in global competition, Copenhagen
- [3] Baltic Maritime Outlook 2006. Goods flows and maritime infrastructure in the Baltic Sea Region, The Institute of Shipping Analysis, BMT Transport Solutions GmbH, Centre for Maritime Studies, Gothenburg – Hamburg – Turku
- [4] Baltic 21, 2004, Pięć lat regionalnego postępu w stronę zrównoważonego rozwoju. Raport Baltic 21 skierowany do Premierów Państw Bałtyckich, Baltic 21 Seria nr 1/2006.
- [5] Baltic 21 Raport 2003-2005: Realizacja wspólnej wizji Ekoregionu Morza Bałtyckiego, Baltic 21 Seria nr 1/2006
- [6] Komisja Wspólnot Europejskich, 2005, Komunikat na wiosenną Radę Europy – wspólna praca na rzecz wzrostu i zatrudnienia. Nowy początek Strategii Lizbońskiej, COM(2005), 24 końcowy, Bruksela
- [7] Komisja Wspólnot Europejskich, 2005, Komunikat od Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego dotyczący przeglądu Strategii Zrównoważonego Rozwoju. Platforma działania, COM(2005) 658 końcowy, Bruksela
- [8] Komisja Wspólnot Europejskich, 2005, Dyrektywa w sprawie strategii dotyczącej środowiska morskiego (Marine Strategy Directive), [SEC(2005)1290], Bruksela
- [9] Komisja Wspólnot Europejskich, 2006, Strategia wzrostu i zatrudnienia oraz reforma europejskiej polityki spójności. Czwarty raport z postępu dotyczący spójności, COM(2006)281, Bruksela
- [10] Komisja Wspólnot Europejskich, 2006, Zielona Księga. W stronę przyszłej polityki morskiej Unii: Europejska wizja oceanów i mórz, {SEC(2006) 689}
- [11] Douglas-Westwood Limited, 2005, Światowe rynki morskie, Raport Nr 328-05, Canterbury, Anglia
- [12] Projekt ESPON 1.1.1, 2005, Rola, specyficzna sytuacja i potencjały obszarów miejskich jako węzłów policentrycznego rozwoju. Raport końcowy
- [13] Projekt ESPON 2.4.2, 2005, Zintegrowane analizy transnarodowych i krajowych terytoriów w oparciu o wyniki ESPON. Projekt Raportu końcowego 2004.
- [14] Projekt ESPON 3.1, 2004, Zintegrowane narzędzia dla europejskiego rozwoju przestrzennego. Raport końcowy 2004
- [15] Europejska Agencja Środowiska (European Environment Agency), 2006, Zmieniające się oblicza europejskich obszarów nadmorskich, Raport EEA nr 6/2006, Kopenhaga
- [16] Foss O., Juvkam D., 2005, Patterns of demographic ageing and related aspects in the Nordic Peripheries, Nordregio Report 2005:2, Stockholm
- [17] Gløersen E. i in., 2005, Północne rzadko zaludnione regiony w Unii Europejskiej, Raport Nordregio 2005:4, Sztokholm

- [18] Hanell, T., Neubauer J., 2005, Miasta w Regionie Morza Bałtyckiego – trendy rozwojowe na przełomie tysiąclecia. Raport Nordregio 2005.1, Sztokholm
- [19] Hanzeatic Parliament, 2006, Innovation policy for the Baltic Sea Region. Outline ideas for the development of the SME economy and increasing the competitiveness of the Baltic Region
- [20] Helsinki Commission, 2006, HELCOM Baltic Sea Action Plan brochure, Helsinki, Finland
- [21] Inno AG, Agderforskning, 2006, Facilitating innovation and the transfer of knowledge and technology. Towards a new spatial agenda for the North Sea Region, study prepared for the Interreg III B North Sea Programme
- [22] ITPS i in., 2005, Policentryczny rozwój i spójność terytorialna w BSR: strategię i priorytety, Sztokholm
- [23] Ketels Ch, Sölvell Ö., 2005, Konkurencyjność i współpraca w Regionie Morza Bałtyckiego, Raport o stanie Regionu 2005, Vinnova, Baltic Development Forum
- [24] Ministry of Science, Economic Affairs and Transport of Schleswig-Holstein, 2005, Analysis of the maritime industry and its potential, Kilonia
- [25] Rotterdam Agenda on Territorial Cohesion. Presidential Conclusions of EU Informal Ministerial Meeting on Territorial Cohesion. Rotterdam, 29 November 2004
- [26] Statistics Denmark, 2003, Indicators for the information society in the Baltic Region, Northern e-Dimension Action Plan, Action Line 6,
- [27] ScanBalt, 2006, ScanBalt Bioregion. Europe's first metaregion: creating a knowledge based bio-economy, Copenhagen
- [28] Schürmann C., Spiekermann K., 2006, Analizy dostępności Regionu Morza Bałtyckiego, Wspólny Sekretariat BSR Interreg IIIB NP, Rostok
- [29] Schwag Serger S, Hansson E.W., 2004, Innovation in the Nordic-Baltic Sea Region, IKED, Malmö
- [30] Svedberg M., 2006, The Baltic Rim model, Baltic Rim Economies, 1, Pan-European Institute, Turku School of Economics and Business Administration, Turku
- [31] VASAB 2010, 2001, VASAB Plus Action Programme, 5. Konferencja ministrów odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne i rozwój, Wismar
- [32] VASAB 2010, 2001, Background documents for VASAB 2010+, PLANCO, Essen
- [33] VASAB 2010, 2006, Łączenie potencjałów. Dokument polityczny, 6. Konferencja ministrów odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne i rozwój, Gdańsk

ANEKS 1

Plan finansowy

TRANSNARODOWY PROGRAM „REGION MORZA BAŁTYCKIEGO 2007-2013” CCI:2007CB163PO020

Rok według źródła dla programu (w euro)

Rok	Suma Funduszy Strukturalnych (EFRR)	Suma alokacji z ENPI (ENPI)	Suma
2007	29 620 934	1 600 000	31 220 934
2008	28 338 512	3 600 000	31 938 512
2009	28 606 135	3 600 000	32 206 135
2010	29 629 310	2 990 571	32 259 881
2011	29 958 358	2 900 000	32 858 358
2012	30 791 814	4 000 000	34 791 814
2013	31 449 436	3 917 639	35 367 075
Cała suma 2007-2013	208 034 499	22 608 210	230 642 709

(Wszystkie liczby w euro)

Osie priorytetowe według źródła finansowania	EFRR		Suma funduszy (d)=(a)+(b)	Stawka współfinansowania 1) (e)=(a)/(d)	ENPI		Suma funduszy (h)=(f)+(g)	Stawka współfinansowania (i)=(f)/(h)	Norwegia (j)	Suma (EFRR + ENPI + Norwegia) (k)=(d)+(h)+(j)
	Fundusze Wspólnoty – EFRR (a)	Krajowe fundusze publiczne (b)			Fundusze Wspólnoty - ENPI (f)	Krajowe fundusze publiczne (g)				
Oś priorytetowa 1 PROMOWANIE INNOWACJI W CAŁYM BSR EFRR, Koszty publiczne	58 665 728	12 877 842	71 543 570	82,00%	5 000 000	555 556	5 555 556	90,00%	3 395 280	80 494 406
Oś priorytetowa 2 POPRAWIANIE DOSTĘPNOŚCI WEWNĘTRZNEJ I ZEWNĘTRZNEJ EFRR, Koszty publiczne	39 110 486	8 585 229	47 695 715	81,99%	4 000 000	444 444	4 444 444	90,00%	2 263 520	54 403 679
Oś priorytetowa 3 ZARZĄDZANIE MORZEM BAŁTYCKIM JAKO WSPÓLNYM ZASOBEM EFRR, Koszty publiczne	58 665 729	12 887 843	71 553 572	82,00%	4 000 000	444 444	4 444 444	90,00%	3 395 280	79 393 296
Oś priorytetowa 4 PROMOWANIE ATRAKCYJNYCH I KONKURENCYJNYCH MIAST I REGIONÓW EFRR, Koszty publiczne	39 110 486	8 585 229	47 695 715	82,00%	7 347 389	816 377	8 163 766	90%	2 263 520	58 123 001
Oś priorytetowa 5 POMOC TECHNICZNA EFRR, Koszty publiczne	12 482 070	5 349 459	17 831 529	70,00%	2 260 821	0	2 260 821	100,00%	722 400	20 814 750
SUMA [euro]	208 034 499	48 285 602	256 320 101	81,16%	22 608 210	2 260 821	24 869 031	90,91%	12 040 000	293 229 132

1) Ta stawka może być zaokrąglona w tabeli. Dokładna stawka wykorzystywana do zwrotu płatności to stosunek funduszy Wspólnoty do sumy funduszy

Aneks 2: Klasyfikacja pomocy Funduszu na lata 2007-2013

Nota dotycząca załącznika przedstawiającego indykatywny podział funduszy:

Niniejsza tabela jest załączona do dokumentu programowego jako załącznik zgodnie z Art. 12 Rozporządzenia o EFRR. i Art. 11 Rozporządzenia Wykonawczego dla celów informacyjnych.

Indykatywny podział wkładu Wspólnoty EFRR według kategorii w programie operacyjnym

Numer referencyjny Komisji: 2007CB163PO020

Nazwa programu: Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

Data ostatniej decyzji Komisji dotyczącej danego Programu Operacyjnego: __/__/__

(w euro)		(w euro)		(w euro)	
Wymiar 1		Wymiar 2		Wymiar 3	
Temat priorytetu		Forma finansowania		Terytorium	
Kod	Kwota	Kod	Kwota	Kod	Kwota
*	**	*	**	*	**
Priorytety 1-4		1	208 034 499	9	208 034 499
2	7 822 097				
3	9 777 621				
4	3 911 049				
5	1 955 524				
6	3 911 049				
7	3 911 049				
9	3 911 049				
11	1 955 524				
12	1 955 524				
13	3 911 049				
14	1 955 524				
15	1 955 524				
17	1 955 524				
21	1 955 524				
26	7 822 097				
27	7 822 097				
28	5 866 573				
30	1 955 524				
32	1 955 524				
41	5 866 573				
42	1 955 524				
43	3 911 049				
44	3 911 049				
45	3 911 049				
46	19 555 243				
47	3 911 049				
48	9 777 621				
49	3 911 049				
53	11 733 146				

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

55	1 955 524				
56	1 955 524				
57	1 955 524				
59	1 955 524				
61	5 866 573				
62	1 955 524				
63	1 955 524				
67	1 955 524				
68	3 911 049				
69	1 955 524				
70	1 955 524				
71	1 955 524				
72	1 955 524				
73	1 955 524				
74	1 955 524				
75	3 911 049				
81	7 822 097				
82	3 911 049				
Priorytet 5(PT) 85+86	12 482 070				
Suma	208 034 499	Suma	208 034 499	Suma	208 034 499

* Kategoriom powinny być nadawane kody dla każdego wymiaru z zastosowaniem standardowej klasyfikacji.

** Oszacowana kwota wkładu Wspólnoty dla każdej kategorii.

części niebieskie: dodatkowe informacje nie wymagane przez Komisję

Część A: Kody dla Wymiarów

Kod	Temat priorytetu
-----	------------------

TABELA 1: KODY DLA WYMIARU TEMATU PRIORYTETOWEGO	Priorytet	%	Kwota
--	-----------	---	-------

Badania i rozwój technologiczny (B+RT), innowacje i przedsiębiorczość

1	Działania w zakresie B+RT w centrach badawczych	I	0	-
2	Infrastruktura B+RT (włączając fizyczne zakłady, instrumenty i sieci komputerowe dużej szybkości łączące centra badawcze) oraz centra kwalifikacji w zakresie określonych technologii	I	4	7 822 097
3	Transfer technologii i poprawienie działania sieci współpracy pomiędzy małymi firmami (MŚP), pomiędzy małymi i innymi firmami oraz uniwersytetami, wszelkiego rodzaju instytucji edukacji po szkole średniej, władzami regionalnymi, centrami badawczymi oraz biegunami naukowymi i technologicznymi (parki naukowe i technologiczne, bieguny techniczne, itd.)	I	5	9 777 621
4	Pomoc dla B+RT, szczególnie tych w MŚP (włączając dostęp do usług B+RT w centrach badawczych)	I	2	3 911 049
5	Nowoczesne usługi wsparcia dla firm i grup firm	I	1	1 955 524
6	Pomoc dla MŚP w promowaniu przyjaznych dla środowiska produktów i procesów produkcyjnych (wprowadzenie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem, przyjęcie i wykorzystywanie technologii zapobiegających zanieczyszczeniom, integracja czystych technologii w działalność produkcyjną firm)	I	2	3 911 049
7	Inwestycje w firmy bezpośrednio związane z badaniami i innowacjami (innowacyjne technologie, tworzenie nowych firm przez uniwersytety, istniejące centra i firmy B+RT itd.)	I	2	3 911 049
8	Inne inwestycje w firmy	I	0	-
9	Inne środki mające na celu stymulowanie badań i innowacji oraz przedsiębiorczości w MŚP	I	2	3 911 049

Spółeczeństwo informacyjne

10	Infrastruktura telefoniczna (włączając szerokopasmowe sieci)	II	0	-
11	Technologie informacyjne i komunikacyjne (dostęp, bezpieczeństwo, interoperacyjność, zapobieganie zagrożeniom, badania, innowacje, e-content, itd.)	II	1	1 955 524
12	Technologie informacyjne i komunikacyjne (TEN-ICT)	II	1	1 955 524
13	Usługi i aplikacje dla obywateli (e-zdrowie, e-rząd, e-nauka, e-włączenie itd.)	IV	2	3 911 049
14	Usługi i aplikacje dla MŚP (e-handel, edukacja i szkolenia, tworzenie sieci, itd.)	I	1	1 955 524
15	Inne środki mające na celu poprawienie dostępu MŚP do ICT i skuteczności wykorzystywania ICT przez MŚP	I	1	1 955 524

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

Transport

16	Kolej	II	0	-
17	Kolej (TEN-T)	II	1	1 955 524
18	Ruchome zasoby kolejowe	II	0	-
19	Ruchome zasoby kolejowe (TEN-T)	II	0	-
20	Drogi	II	0	-
21	Drogi (TEN-T)	II	1	1 955 524
22	Drogi krajowe	II	0	-
23	Drogi regionalne/lokalne	II	0	-
24	Ścieżki rowerowe	II	0	-
25	Transport miejski	II	0	-
26	Transport multimodalny	II	4	7 822 097
27	Transport multimodalny (TEN-T)	II	4	7 822 097
28	Inteligentne systemy transportowe	II	3	5 866 573
29	Lotniska	II	0	-
30	Porty	II	1	1 955 524
31	Wodne drogi śródlądowe (regionalne i lokalne)	II	0	-
32	Wodne drogi śródlądowe (TEN-T)	II	1	1 955 524

Energia

33	Elektryczność	IV	0	-
34	Elektryczność (TEN-E)	IV	0	-
35	Gaz ziemny	IV	0	-
36	Gaz ziemny (TEN-E)	IV	0	-
37	Produkty naftowe	IV	0	-
38	Produkty naftowe (TEN-E)	IV	0	-
39	Energia odnawialna: wiatr	IV	0	-
40	Energia odnawialna: słońce	IV	0	-
41	Energia odnawialna: biomasa	IV	3	5 866 573
42	Energia odnawialna: energia wodna, geotermalna i inne	IV	1	1 955 524

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

43	Wydajność energetyczna, wspólne generowanie, gospodarowanie energią	IV	2	3 911 049
----	---	----	---	-----------

niebieski części: dodatkowe informacje nie wymagane przez Komisję

Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom		Priorytet	%	Kwota
44	Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych i odpadami przemysłowymi	III	2	3 911 049
45	Gospodarowanie i dystrybucja wody (<i>wody pitnej</i>)	III	2	3 911 049
46	Uzdatnianie wody (<i>ścieków</i>)	III	10	19 555 243
47	Jakość powietrza	III	2	3 911 049
48	Zintegrowane zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń	III	5	9 777 621
49	Ograniczanie zmian klimatu i przystosowywanie się do zmian klimatu	III	2	3 911 049
50	Rekultywacja terenów przemysłowych i zanieczyszczonych	IV	0	-
51	Promowanie różnorodności biologicznej i ochrony przyrody (<i>włączając Natura 2000</i>)	IV	0	-
52	Promowanie czystego transportu miejskiego	IV	0	-
53	Zapobieganie zagrożeniom (<i>włączając projektowanie i realizację planów i środków mających na celu zapobieganie naturalnym i technologicznym zagrożeniom</i>)	III	6	11 733 146
54	Inne środki mające na celu ochronę środowiska i zapobieganie zagrożeniom	III	0	-

Turystyka

55	Promowanie walorów naturalnych	IV	1	1 955 524
56	Ochrona i rozwój dziedzictwa naturalnego	IV	1	1 955 524
57	Inne rodzaje pomocy mające na celu poprawienie usług turystycznych	IV	1	1 955 524

Kultura

58	Ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego	IV	0	-
59	Rozwój infrastruktury kulturalnej	IV	1	1 955 524
60	Inne rodzaje pomocy mające na celu poprawienie usług kulturowych	IV	0	-

Regeneracja obszarów miejskich i wiejskich

61	Zintegrowane projekty w zakresie regeneracji obszarów miejskich i wiejskich	IV	3	5 866 573
----	---	----	---	-----------

Zwiększenie zdolności przystosowywania się pracowników i firm, przedsiębiorstw i przedsiębiorców

62	Rozwój w firmach systemów i strategii dotyczących uczenia się przez całe życie; szkolenia i usługi dla pracowników w celu zwiększenia ich zdolności do przystosowywania się do zmian;	I	1	1 955 524
----	---	---	---	-----------

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

	promowanie przedsiębiorczości i innowacyjności			
63	Projektowanie i rozpowszechnianie innowacyjnych i bardziej wydajnych sposobów organizowania pracy	I	1	1 955 524
64	Rozwój określonych usług w zakresie zatrudnienia, szkolenia i wsparcia w związku z restrukturyzacją sektorów i firm oraz rozwój systemów służących do przewidywania zmian gospodarczych i przyszłych wymagań w kategoriach pracy i kwalifikacji	I	0	-

Poprawienie dostępu do zatrudnienia i zrównoważenie

65	Unowocześnienie i umocnienie instytucji rynku pracy	IV	0	-
66	Wprowadzanie aktywnych i profilaktycznych środków na rynku pracy	IV	0	-
67	Środki promujące aktywne starzenie się i przedłużające okres aktywności zawodowej	IV	1	1 955 524
68	Wsparcie dla samozatrudniania się i rozpoczynania biznesu	I	2	3 911 049
69	Środki mające na celu poprawianie dostępu do zatrudnienia i zwiększenie zrównoważonego udziału kobiet w zatrudnieniu w celu zmniejszenia opartej na płci segregacji na rynku pracy oraz środki służące pogodzeniu pracy i życia prywatnego, takie jak ułatwianie dostępu do opieki nad dziećmi i do opieki nad osobami będącymi na utrzymaniu	IV	1	1 955 524
70	Konkretne działania mające na celu zwiększenie udziału migrantów w zatrudnieniu i w ten sposób wzmocnienie ich integracji społecznej	IV	1	1 955 524

Poprawienie włączenia społecznego osób będących w niekorzystnej sytuacji

71	Drogi do integracji i ponownego włączenia w zatrudnienie osób niepełnosprawnych; zwalczanie dyskryminacji w dostępie do rynku pracy i rozwijania się na nim oraz promowanie akceptacji różnorodności w miejscu pracy	IV	1	1 955 524
----	--	----	---	-----------

Poprawianie kapitału ludzkiego

72	Projektowanie, wprowadzanie i realizacja reform w systemach edukacji i szkolenia w celu rozwoju zdolności do pracy, poprawienia znaczenia na rynku pracy edukacji początkowej i zawodowej oraz szkoleń, unowocześnianie kwalifikacji personelu szkoleniowego w celu zaznajamiania go z innowacjami i gospodarką opartą na wiedzy	I	1	1 955 524
73	Środki mające na celu zwiększenie uczestniczenia w edukacji i szkoleniach przez całe życie, włączając działania zmierzające do zmniejszenia liczby osób przedwcześnie opuszczających szkoły, zmniejszenia opartej na płci segregacji przedmiotów kształcenia oraz zwiększony dostęp do wysokiej jakości początkowego i wyższego kształcenia zawodowego i szkoleń	I	1	1 955 524
74	Rozwój potencjału ludzkiego w dziedzinie badań i innowacji, w szczególności poprzez studia podyplomowe i szkolenie badaczy oraz poprzez działania sieciowe pomiędzy uniwersytetami, centrami badawczymi i firmami	I	1	1 955 524

Inwestycje w infrastrukturę społeczną

75	Infrastruktura edukacyjna	I	2	3 911 049
76	Infrastruktura zdrowotna	IV	0	-
77	Infrastruktura opieki nad dziećmi	IV	0	-

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

78	Infrastruktura mieszkaniowa	IV	0	-
79	Inne infrastruktury społeczne	IV	0	-

Mobilizacja do reform w zakresie zatrudnienia i włączenia społecznego

80	Promowanie partnerstw, paktów i inicjatyw poprzez tworzenie sieci odpowiednich podmiotów zainteresowanych	IV	0	-
----	---	----	---	---

Wzmacnianie zdolności instytucjonalnej na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym

81	Mechanizmy służące do poprawienia projektowania dobrej polityki i programów, monitorowania i oceny na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, budowanie możliwości realizacji polityk i programów.	I	1	1 955 524
81	Mechanizmy służące do poprawienia projektowania dobrej polityki i programów, monitorowania i oceny na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, budowanie możliwości realizacji polityk i programów.	II	1	1 955 524
81	Mechanizmy służące do poprawienia projektowania dobrej polityki i programów, monitorowania i oceny na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, budowanie możliwości realizacji polityk i programów.	III	1	1 955 524
81	Mechanizmy służące do poprawienia projektowania dobrej polityki i programów, monitorowania i oceny na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, budowanie możliwości realizacji polityk i programów.	IV	1	1 955 524

Redukcja dodatkowych kosztów utrudniających rozwój najdalej położonych regionów

82	Kompensacja dodatkowych kosztów ponoszonych ze względu na słabą dostępność i fragmentację terytorialną	II	2	3 911 049	
83	Konkretne działania mające na celu skompensowanie dodatkowych kosztów wynikających z czynników związanych z rozmiarem rynku	IV	0	-	
84	Wsparcie dla skompensowania dodatkowych kosztów wynikających z warunków klimatycznych i trudności z udzielaniem pomocy	IV	0	-	
			pod suma	100	195 552 429

Pomoc techniczna

85	Przygotowanie, realizacja, monitorowanie i kontrole	V	6	12 482 070
86	Ocena i badania; informacje i komunikacja	V		-
			suma	208 034 499

niebieskie części: dodatkowe informacje nie wymagane przez Komisję

TABELA 2: KODY DLA FORMY WYMIARU FINANSOWEGO

Kod	Forma finansowania
1	Pomoc bezzwrotna
2	Pomoc (pożyczki, subsydia odsetkowe, gwarancje)
3	Kapitał wysokiego ryzyka (udział, fundusze kapitału wysokiego ryzyka)
4	Inne formy finansowania

TABELA 3: KODY DLA WYMIARU TERYTORIALNEGO

Kod	Rodzaj terytorium
1	Miasto
2	Góry
3	Wyspy
4	Słabo i bardzo słabo zaludnione regiony
5	Obszary wiejskie (<i>inne niż góry, wyspy i słabo oraz bardzo słabo zaludnione regiony</i>)
6	Byłe zewnętrzne granice UE (po 30.04.2004)
7	Najbardziej oddalone regiony
8	Obszary współpracy przygranicznej
9	Obszary współpracy transnarodowej
10	Obszary współpracy międzyregionalnej
0	Nie dotyczy

TABELA 4: KODY DLA WYMIARU DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Kod	Działalność gospodarcza [2]
1	Rolnictwo, myślistwo i leśnictwo
2	Rybołówstwo
3	Produkcja artykułów żywnościowych i napojów
4	Produkcja tekstyliów i produktów tekstylnych
5	Produkcja wyposażenia transportowego
6	Niewyszczególnione gałęzie produkcji
7	Wydobywanie materiałów produkujących energię
8	Zaopatrzenie w elektryczność, gaz, ciśnienie i ciepłą wodę
9	Gromadzenie, oczyszczanie i dystrybucja wody
10	Poczta i telekomunikacja
11	Transport
12	Budownictwo
13	Handel hurtowy i detaliczny
14	Hotele i restauracje
15	Pośrednictwo finansowe
16	Nieruchomości, wynajem i działalność biznesowa
17	Administracja publiczna
18	Edukacja
19	Działania związane z ochroną ludzkiego zdrowia
20	Praca społeczna, usługi na rzecz społeczności lokalnej, usługi społeczne i osobiste

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

21	Działania związane ze środowiskiem
22	Inne niewyszczególnione usługi
0	Nie dotyczy

TABELA 5: KODY DLA WYMIARU POŁOŻENIA

Kod [3]	Położenie [4]
	Poziom NUTS 1
	Poziom NUTS 2
	Poziom NUTS 3

- [1] Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusz Spójności i Europejski Fundusz Społeczny.
- [2] W oparciu o klasyfikację działalności gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej (NACE Rev. 1); Rozporządzenie (WE) Nr 29/2002 z 19.12.2001 poprawiające Rozporządzenie (EWG) Nr 3037/90 z 9.10.1990.
- [3] Kody dla tego wymiaru można znaleźć w Nomenklaturze Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), która znajduje się w załączniku do Rozporządzenia (WE) Nr 1059/2003 z 26.05.2003 r., poprawionego w Rozporządzeniu (WE) Nr 1888/2005 z 26.10.2005 r.
- [4] Artykuł 34 Rozporządzenia (WE) Nr 1083/2006.

Aneks 3.

Lista akronimów, skrótów i wspólnych terminów technicznych

IA	Instytucja Audytowa Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013
B7	Siedem Wysp Morza Bałtyckiego
Baltic 21	Agenda 21 dla Regionu Morza Bałtyckiego
BASREC	Współpraca energetyczna w Regionie Morza Bałtyckiego
BCCA	Bałtycka Izba Stowarzyszeń Handlowych
BDF	Bałtyckie Forum Rozwoju
BPO	Organizacja Portów Bałtyckich
BSC	Komisja Morza Bałtyckiego CPMR (Konferencji Peryferyjnych Regionów Morskich Europy)
BSPA	Chronione Regiony Morza Bałtyckiego, związane z rekomendacją HELCOM nr 15/5
BSR	Region Morza Bałtyckiego
BSSSC	Subregionalna Współpraca Państw Morza Bałtyckiego
BTC	Komisja Turystyki Morza Bałtyckiego
IC	Instytucja Certyfikująca Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013
CBSS	Rada Państw Morza Bałtyckiego
CEMAT	Europejska konferencja ministrów odpowiedzialnych za planowanie regionalne.
CSD/BSR	Komitet Rozwoju Przestrzennego w Regionie Morza Bałtyckiego (VASAB)
EAFRD	Europejski Fundusz Rolny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich
E-BSR	<i>/tutaj/</i> Wschodni Region Morza Bałtyckiego – Estonia, Łotwa, Litwa, Polska i regiony Białorusi oraz Rosji uczestniczące w programie
EC	Rada Europy
EEIG	Europejska Grupa Interesów Gospodarczych
EFR	Europejski Fundusz Rybacki
EGCC	Europejska Grupa Współpracy Transgranicznej
ENPI	Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Rozporządzenie o EFRR	Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające Rozporządzenie (WE) nr 1783/1999 (Dz. U. L 210, 31.07.2006)
ESDP	Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego
ESPON	Europejska Sieć Obserwatorów Rozwoju Terytorialnego <i>/Sieć oparta na doświadczeniach Europejskiego Programu Badawczego nad ESDP{Europejską Polityką Bezpieczeństwa i Obrony}/</i>
UE	Unia Europejska
eEurope 2005	Europejski Plan Działania zatwierdzony przez Radę Ministrów UE w 2003 r. mający na celu rozwój nowoczesnych usług publicznych i dynamicznego środowiska dla e-biznesu
FDI	Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ)
PKB	Produkt Krajowy Brutto
Rozporządzenie Ogólne	Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności oraz uchylające

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

	Rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. U. L 210, 31.07.2006)
HELCOM	Komisja Ochrony Środowiska Morza Bałtyckiego; Komisja Helsińska
i2010	"Europejskie Społeczeństwo Informacyjne w 2010 r.", inicjatywa UE mająca na celu zapewnienie jak najlepszego wykorzystywania ICT dla wzrostu i zatrudnienia w Europie
IB	Investitionsbank Schleswig-Holstein
ICT	Technologie Informacyjne i Komunikacyjne
ICZM	Zintegrowane zarządzanie strefą nadbrzeżną
Rozporządzenie Wykonawcze	Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z 8 grudnia 2006 r. określające zasady realizacji Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz zasady realizacji Rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
WKP	Wspólny Komitet Programowy Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013
WST	Wspólny Sekretariat Techniczny Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013
Landy	(<i>J. niemiecki</i>) Państwa federalne w Republice Federalnej Niemiec
LIFE+	Instrument Finansowy UE dla Środowiska (2007 – 2013) przyczyniający się do rozwoju, realizacji, monitorowania, oceny i komunikowania polityki i legislacji Wspólnoty dotyczącej środowiska naturalnego jako wkładu do promowania zrównoważonego rozwoju w UE
LP	Partner Wiodący / główny beneficjent
IZ	Instytucja Zarządzająca
Marco Polo II	Program UE na okres 2007 – 2013 mający na celu wsparcie działań zmierzających do zredukowania zatłoczenia na drogach, poprawienie oddziaływania systemu transportowego na środowisko oraz zwiększenie intermodalnego transportu
KM	Komitet Monitorujący Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007 – 2013
Natura 2000	Europejska sieć terenów chronionych stanowiących obszary o największej wartości dla naturalnych siedlisk oraz dla gatunków roślin i zwierząt, które są rzadkie, zagrożone lub bezbronne we Wspólnocie Europejskiej
NRM	Nordycka Rada Ministrów
NGO	Organizacja pozarządowa
Wymiar Północny	Wspólna polityka pomiędzy UE, Rosją, Norwegią i Islandią, działająca od 1 stycznia 2007 r. i uznawana za narzędzie do realizacji map drogowych dla Czterech Wspólnych Przestrzeni pomiędzy UE i Rosją
NP	Program Sąsiedzki
NSRO	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
Obszar NUTS II	Grupa jednostek terytorialnych zgodnie z klasyfikacją Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych, wprowadzonej przez Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich (Eurostat)
MS	Państwa Członkowskie UE
PO	Program Operacyjny

PETN	Paneuropejska Sieć Transportowa
PP	Partner Projektu
PSN	Parytet Siły Nabywczej
B+R	Badania i Rozwój
SEA	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
SWOT (analiza)	Analizy silnych i słabych stron, możliwości i zagrożeń
SRDA	Państwowa Agencja Rozwoju Regionalnego na Łotwie, goszcząca oddział WST w Rydze
PT	Pomoc Techniczna dla realizacji programu
Tacis	Inicjatywa UE mająca na celu zapewnienie finansowanej z dotacji pomocy technicznej dla wsparcia procesu przejścia do gospodarek rynkowych i tworzenia społeczeństw demokratycznych w nowych niezależnych państwach
TEN-T	Transeuropejska sieć transportowa
TIA	Ocena Wpływu Terytorialnego
UBC	Unia Miast Bałtyckich
URBACT	Program Inicjatywy Wspólnoty wspierający transnarodową wymianę w zakresie zintegrowanego rozwoju miejskiego
VASAB	<i>/Instytucja/</i> "Wizje i strategie wokół Morza Bałtyckiego". Stała sieć współpracy w zakresie planowania przestrzennego i rozwoju składająca się z przedstawicieli krajowych i regionalnych ministerstw w BSR
W-BSR	<i>/tutaj/</i> Zachodni Region Morza Bałtyckiego, to jest Dania, Finlandia, Norwegia i Szwecja oraz uczestniczące w Programie regiony Niemiec

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

ANEKS 4

Program Regionu Morza Bałtyckiego
2007-2013

ANEKS 4 Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013: statystyki BSR

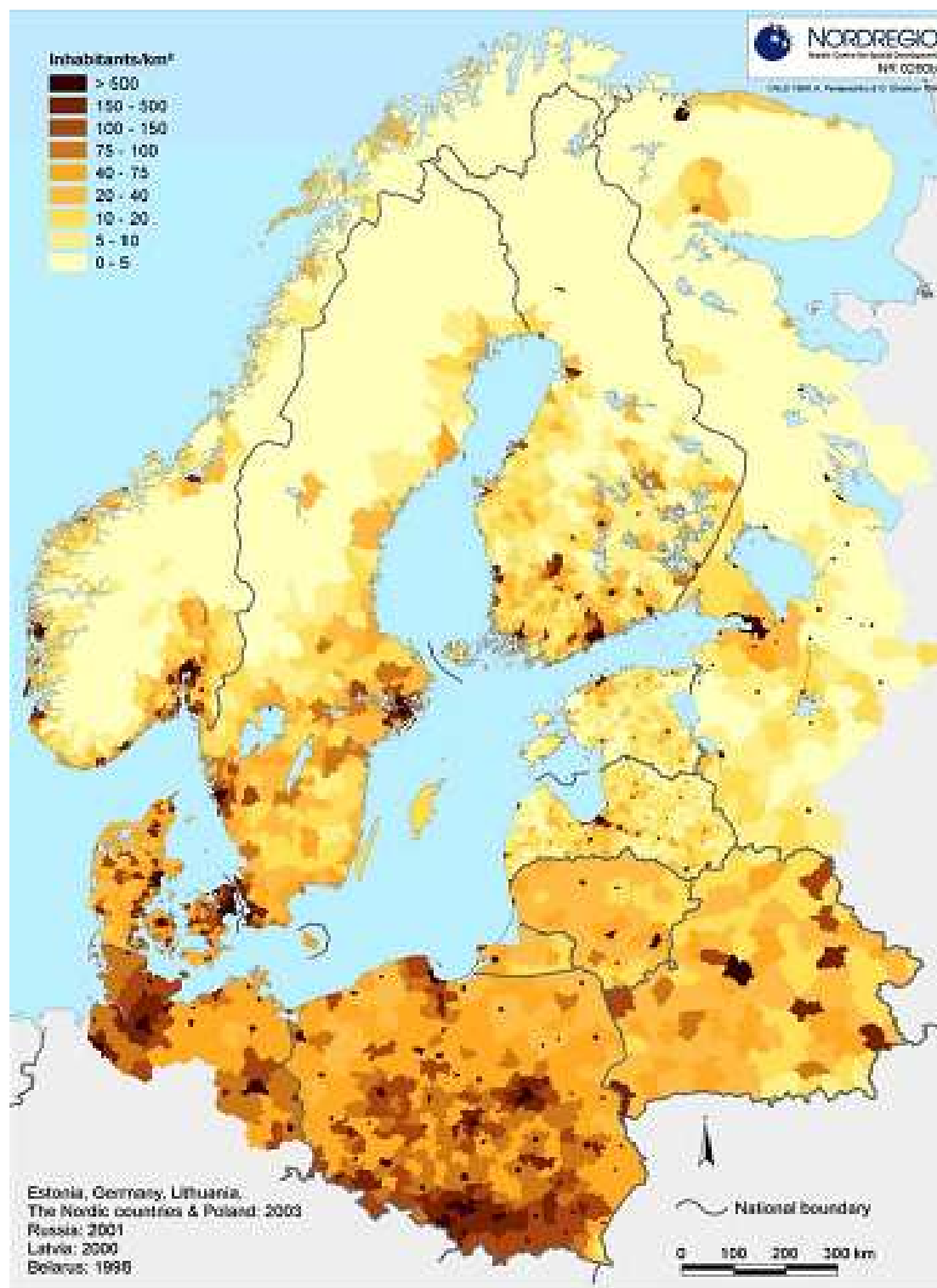
NUTS_2_03	Region	Powierzchnia w km ² , 2003	Ludność w 2003 r., Białoruś w 2002, Rosja 2000
BY01	Brześć	32300	1491600
BY02	Witebsk	40100	1513400
BY03	Homel	40400	1545600
BY04	Grodno	25000	1174900
BY05	Mińsk	40800	3134400
BY06	Mohylew	29000	1213600
DE30	Berlin	891,8	3392425
DE41	Brandenburgia - Nordost	15498	1170349
DE42	Brandenburgia - Südwest	13978,7	1412030
DE50	Brema	404,3	662098
DE60	Hamburg	755,3	1728806
DE80	Mecklenburg-Vorpommern	23173,5	1744624
DE93	Lüneburg	15506,6	1692192
DEF0	Schleswig-Holstein	15762,9	2816507
DK00	Dania	43098,3	5383507
EE00	Eesti	45227	1356045
FI13	Itä-Suomi	85171,9	672345
FI18	Etelä-Suomi	45232,9	2557685
FI19	Länsi-Suomi	64647,1	1321583
FI1A	Pohjois-Suomi	141540,7	628425
FI20	Åland	1551,9	26257
LT00	Litwa	62678	3462553
LV00	Łotwa	64589	2331480
NO01	Oslo og Akershus	5371	1000684
NO02	Hedmark og Oppland	52579	371863
NO03	Sør-Østlandet	36641	880519
NO04	Agder og Rogaland	25819	647434
NO05	Vestlandet	49172	793243
NO06	Trøndelag	41228	395798
NO07	Nord-Norge	112948	462711
PL11	Łódzkie	18219	2607380
PL12	Mazowieckie	35579	5128623
PL21	Małopolskie	15190	3237217
PL22	Śląskie	12331	4731533
PL31	Lubelskie	25114	2196992
PL32	Podkarpackie	17844	2105050
PL33	Świętokrzyskie	11691	1295885
PL34	Podlaskie	20180	1207704
PL41	Wielkopolskie	29826	3355279
PL42	Zachodniopomorskie	22896	1697718
PL43	Lubuskie	13989	1008196
PL51	Dolnośląskie	19948	2904694
PL52	Opolskie	9412	1061009
PL61	Kujawsko-Pomorskie	17970	2069166
PL62	Warmińsko-Mazurskie	24203	1428449
PL63	Pomorskie	18293	2183636
RU11	Arkhangelskaya oblast	587400	1459900

Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007-2013

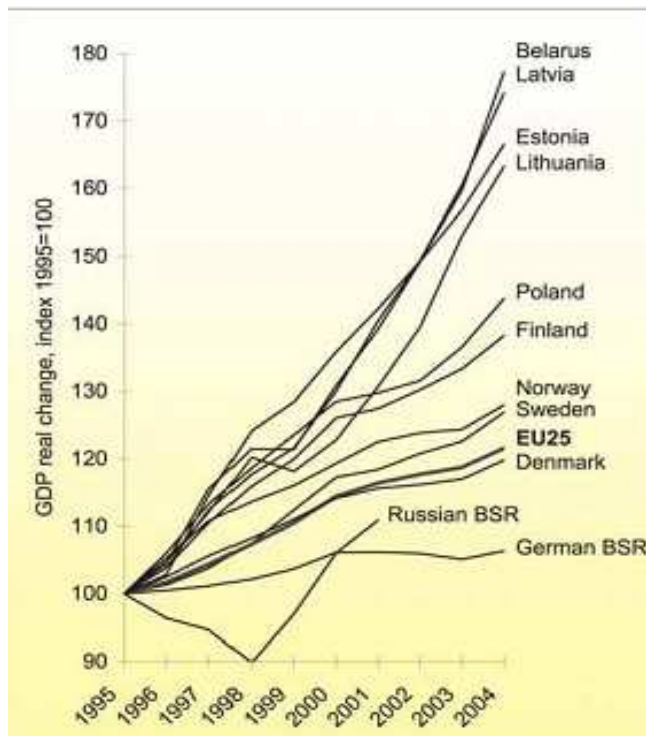
RU13	Murmanskaya oblast	144900	983300
RU14	Republika Karelia	172400	766400
RU15	Republika Komi	415900	1134500
RU16	Nenetskii Avtonomnyi okrug	176700	46100
RU21	Sankt Petersburg	606	4694000
RU22	Leningradskaya oblast	85294	1674000
RU23	Novgorodskaya oblast	55300	728700
RU24	Pskovskaya oblast	55300	801500
RU9	Kaliningradskaya oblast	15100	948700
SE01	Sztokholm	6789,2	1850467
SE02	Östra Mellansverige	41415,2	1503423
SE04	Sydsverige	14423,9	1294965
SE06	Norra Mellansverige	69547,7	827067
SE07	Mellersta Norrland	77207	372266
SE08	Övre Norrland	165295,6	508862
SE09	Småland med öarna	35560,4	796957
SE0A	Västsverige	31108,3	1786781

Rys. 1 Gęstość zaludnienia w Regionie Morza Bałtyckiego

Liczba mieszkańców/km²

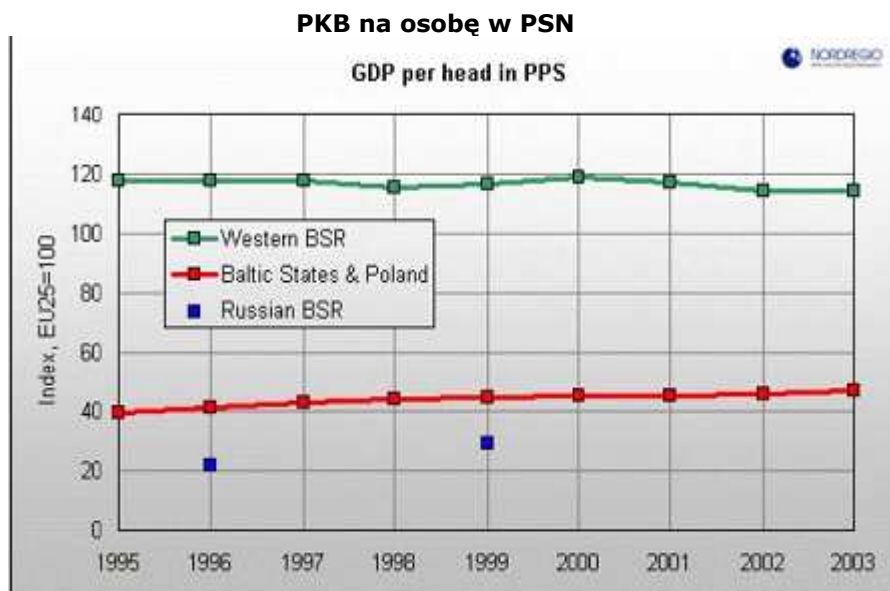

Rys. 2 Zmiana w PKB w krajach BSR w okresie 1995-2004

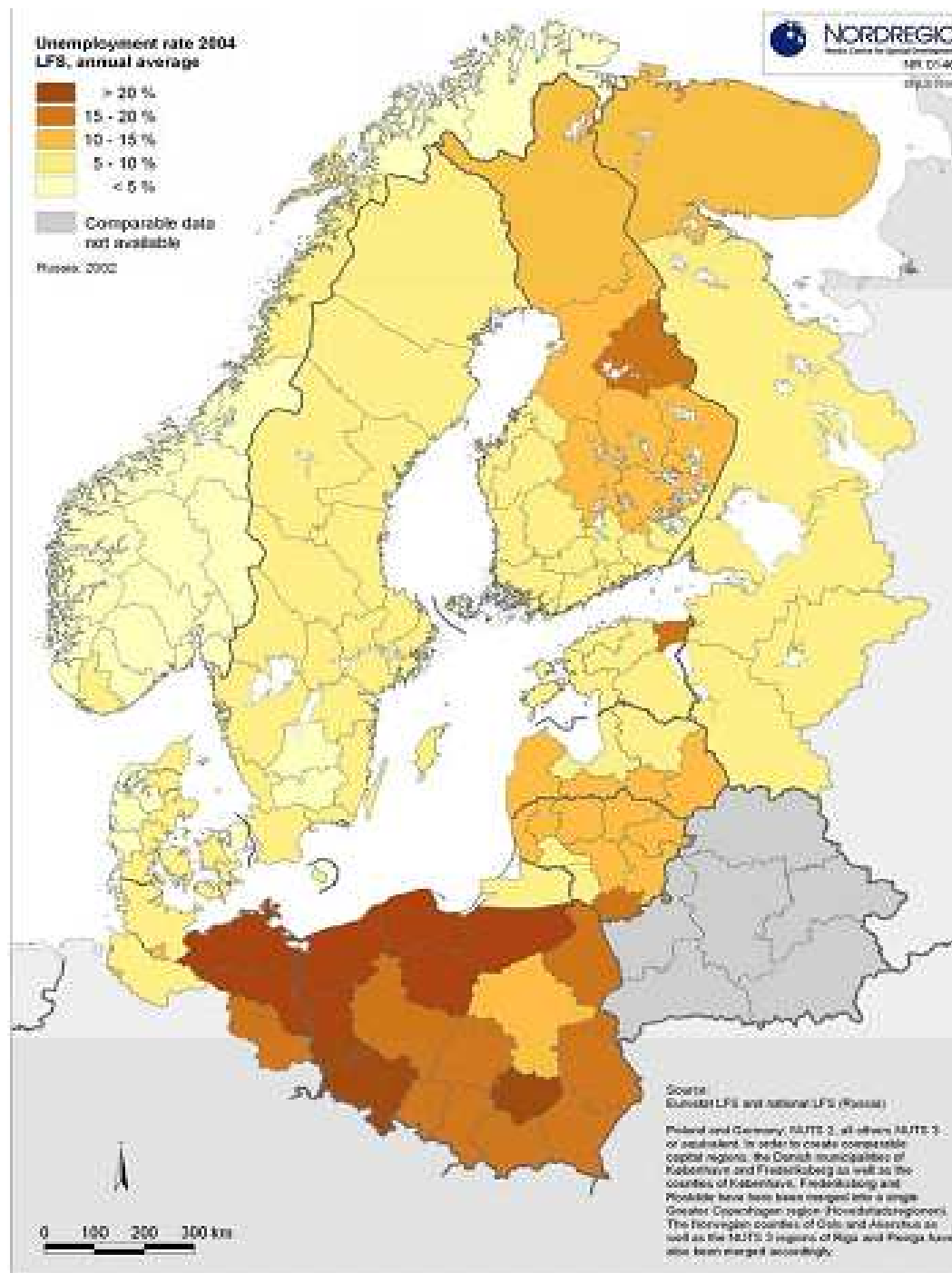
Źródło: Eurostat, Finland Statistics, Bank Finlandii. Wzrost dla rosyjskich regionów BSR w latach 1995-1996 oszacowany jako stopa średniego rosyjskiego wzrostu federalnego w tym samym okresie. Wzrost dla Lüneburga oszacowany jako średnia stopa wzrostu dla całej Dolnej Saksonii.

Rys. 3 Zmiana indeksu PKB per capita dla krajów Zachodniego BSR, Wschodniego BSR oraz dla rosyjskiej części BSR pomiędzy 1995 i 2003

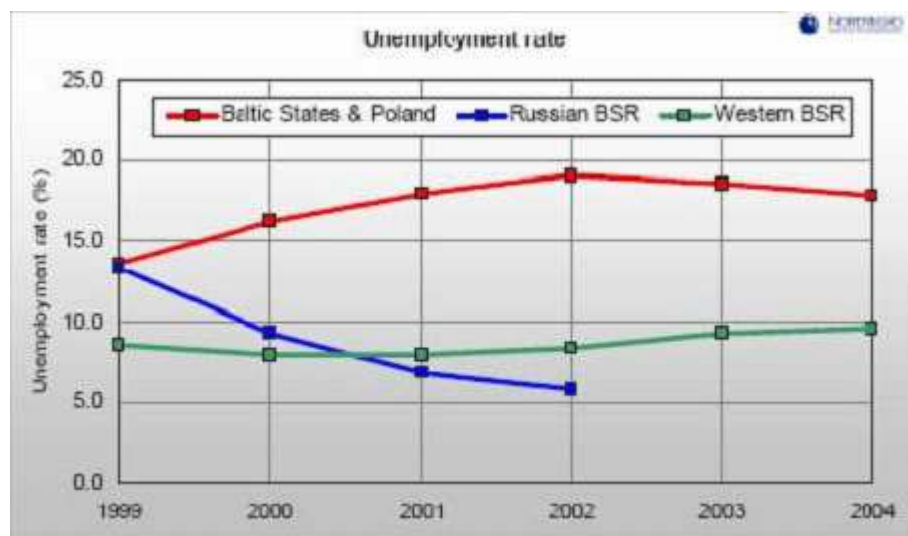

Źródło; Nordregio
 Źródła danych: Eurostatu, oszacowania Nordregio na podstawie oszacowań Statistics Finland
 Porównywalne dane dla Białorusi nie są dostępne

Rys. 4 Stopa bezrobocia w BSR w 2004 r.

Rys. 5 Zmiana stopy bezrobocia w krajach zachodniej części BSR, krajach wschodniej części BSR oraz w rosyjskich regionach należących do BSR w latach 1999 – 2004

Źródło; Nordregio

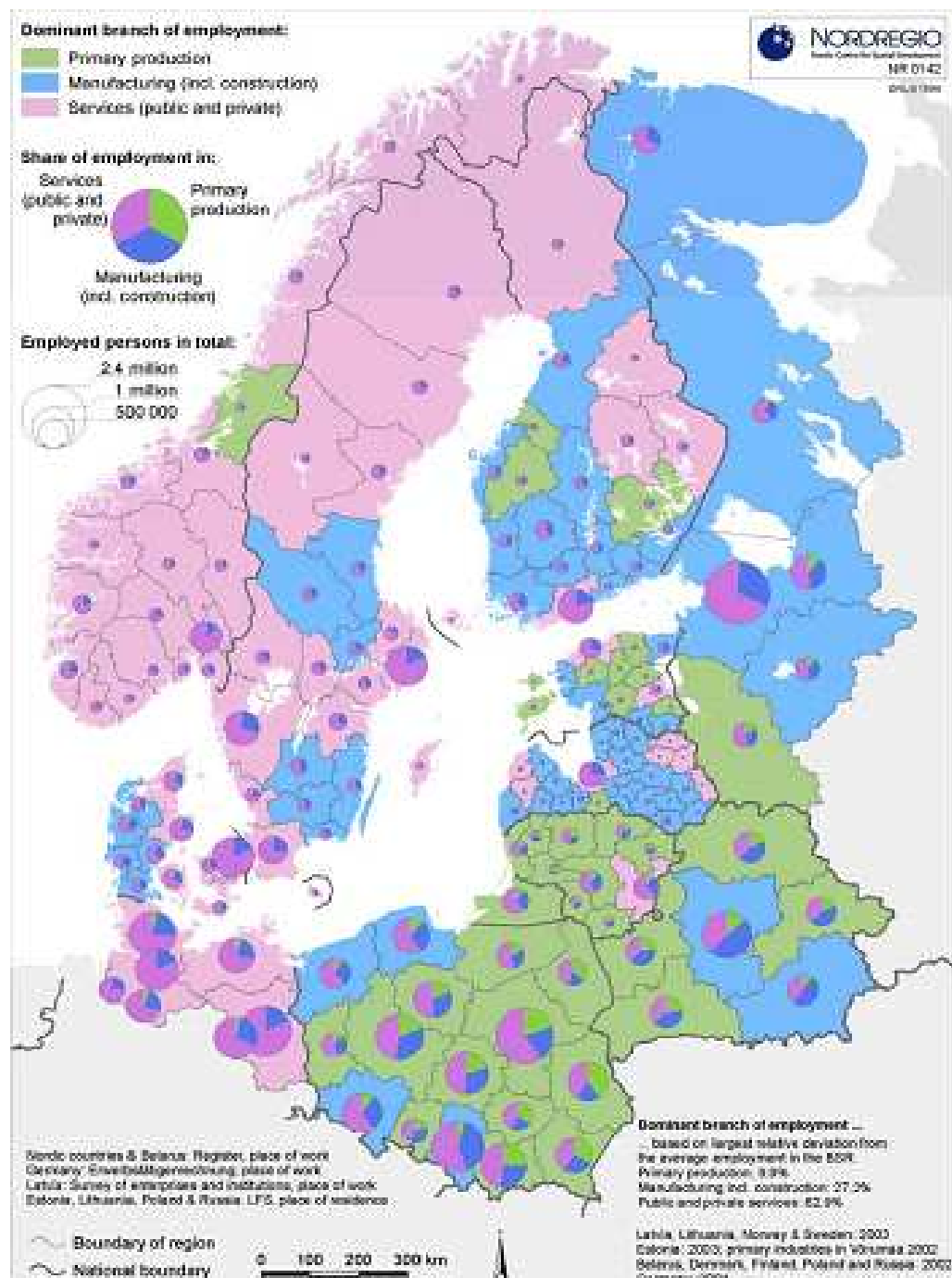
Źródła danych: NEBI Yearbook, Eurostat

Porównywalne dane dla Białorusi nie są dostępne

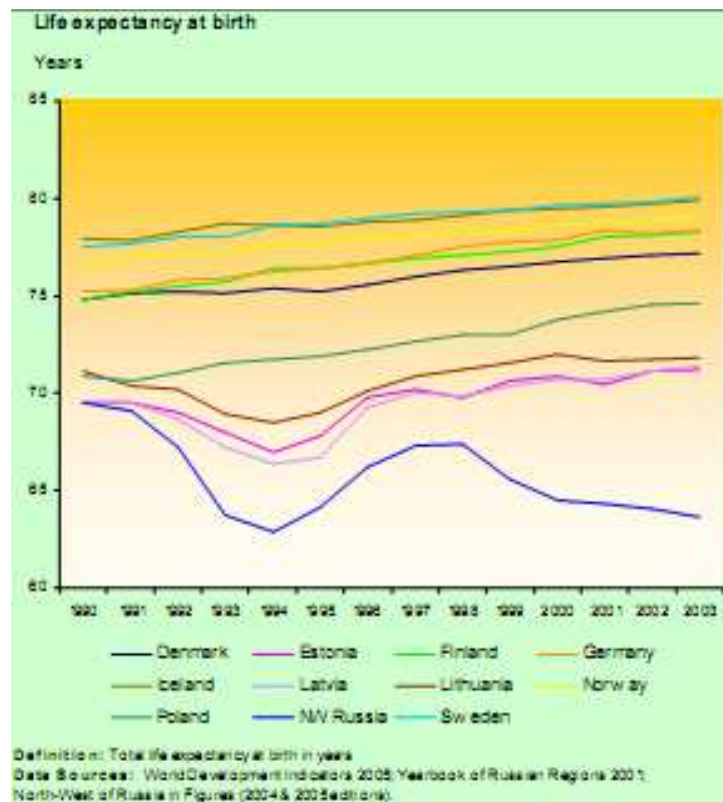
Rys. 6 Rozmiar i struktura zatrudnienia w regionach należących do BSR

Dominujące gałęzie zatrudnienia:

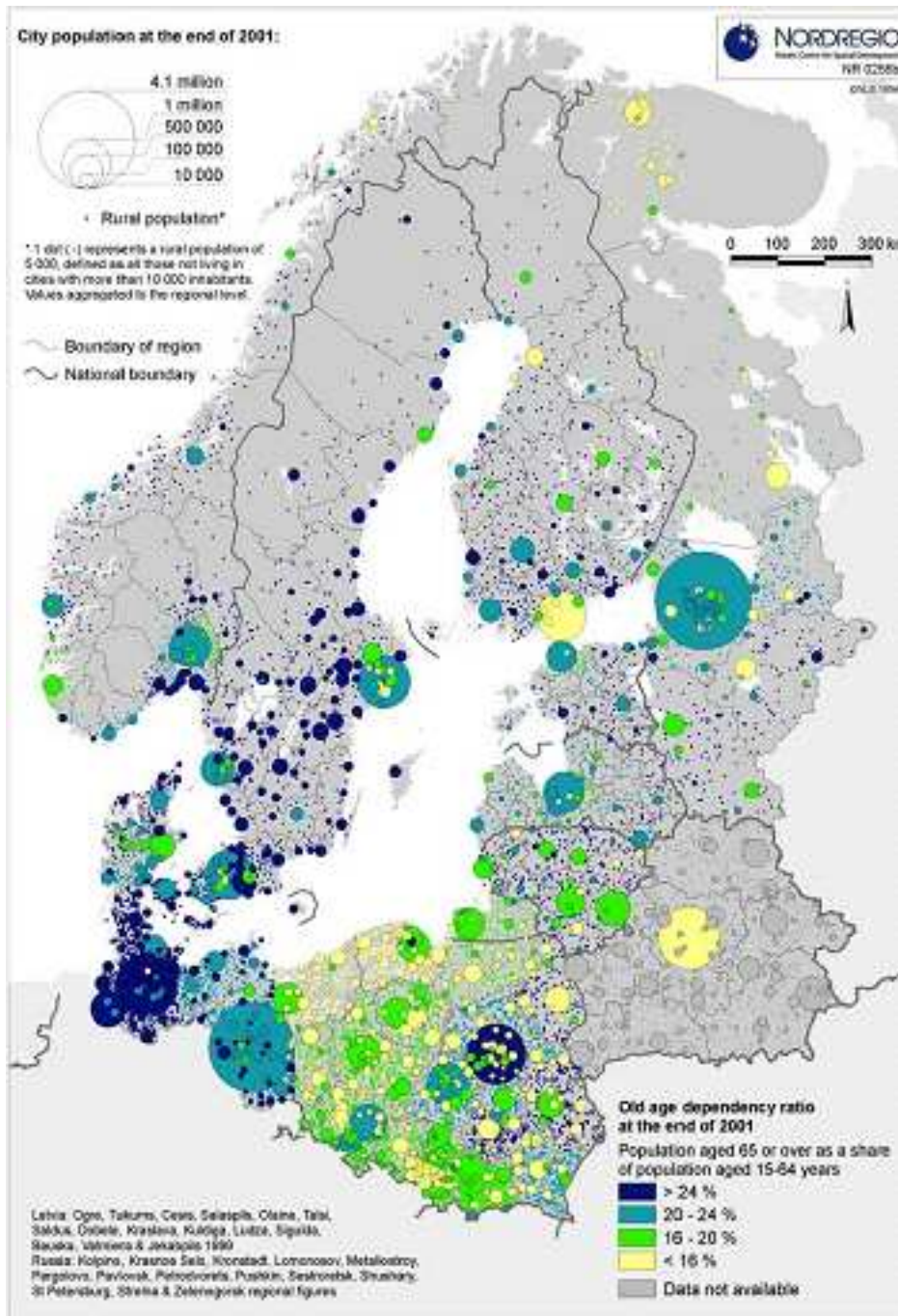
- Produkcja podstawowa
- Produkcja przemysłowa
- Usługi (publiczne i prywatne)

Rys. 7 Zmiana w średniej długości życia w krajach BSR pomiędzy rokiem 1990 i 2003

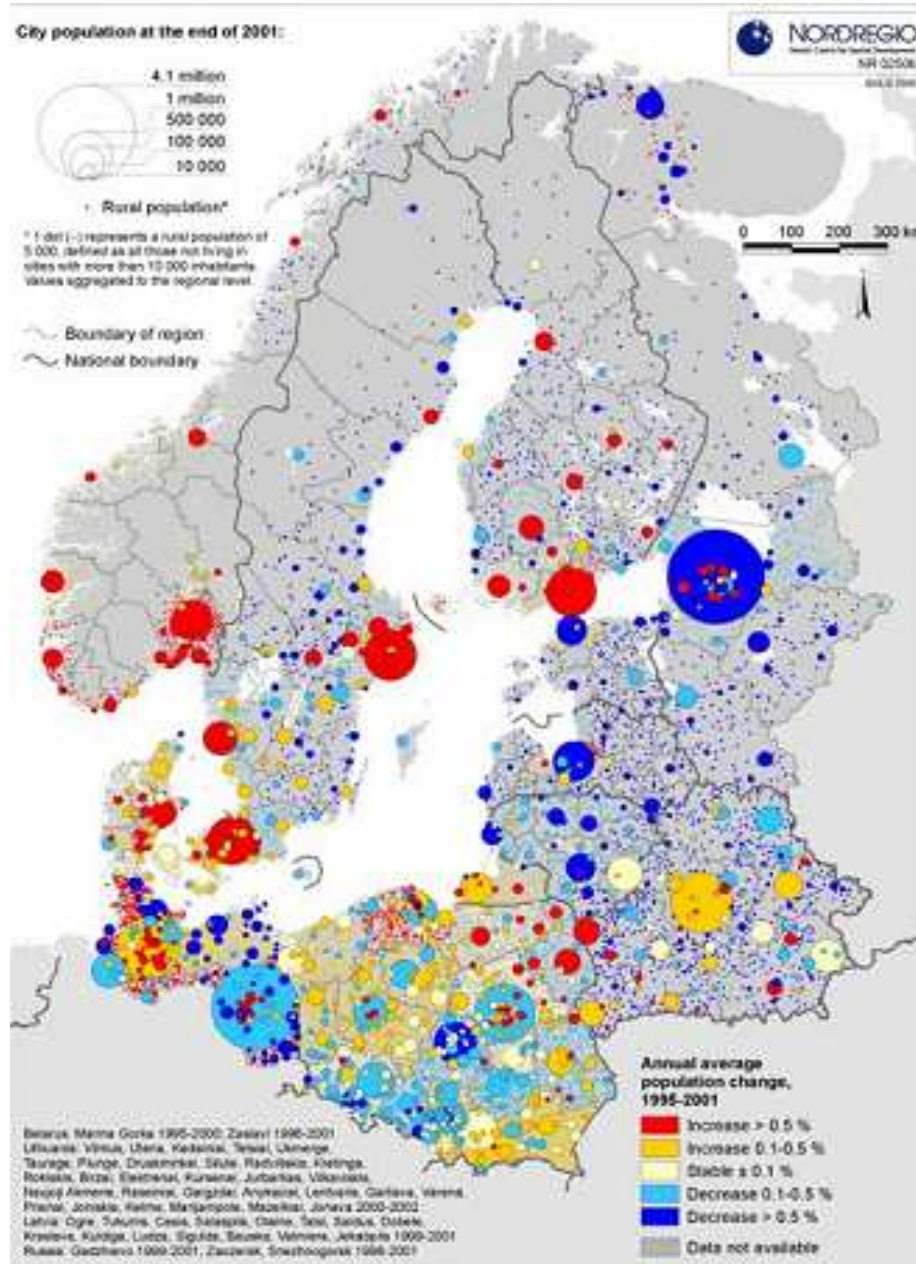

Rys. 8 Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku emerytalnym w stosunku do populacji w wieku produkcyjnym) w miastach i na obszarach rolnych w BSR

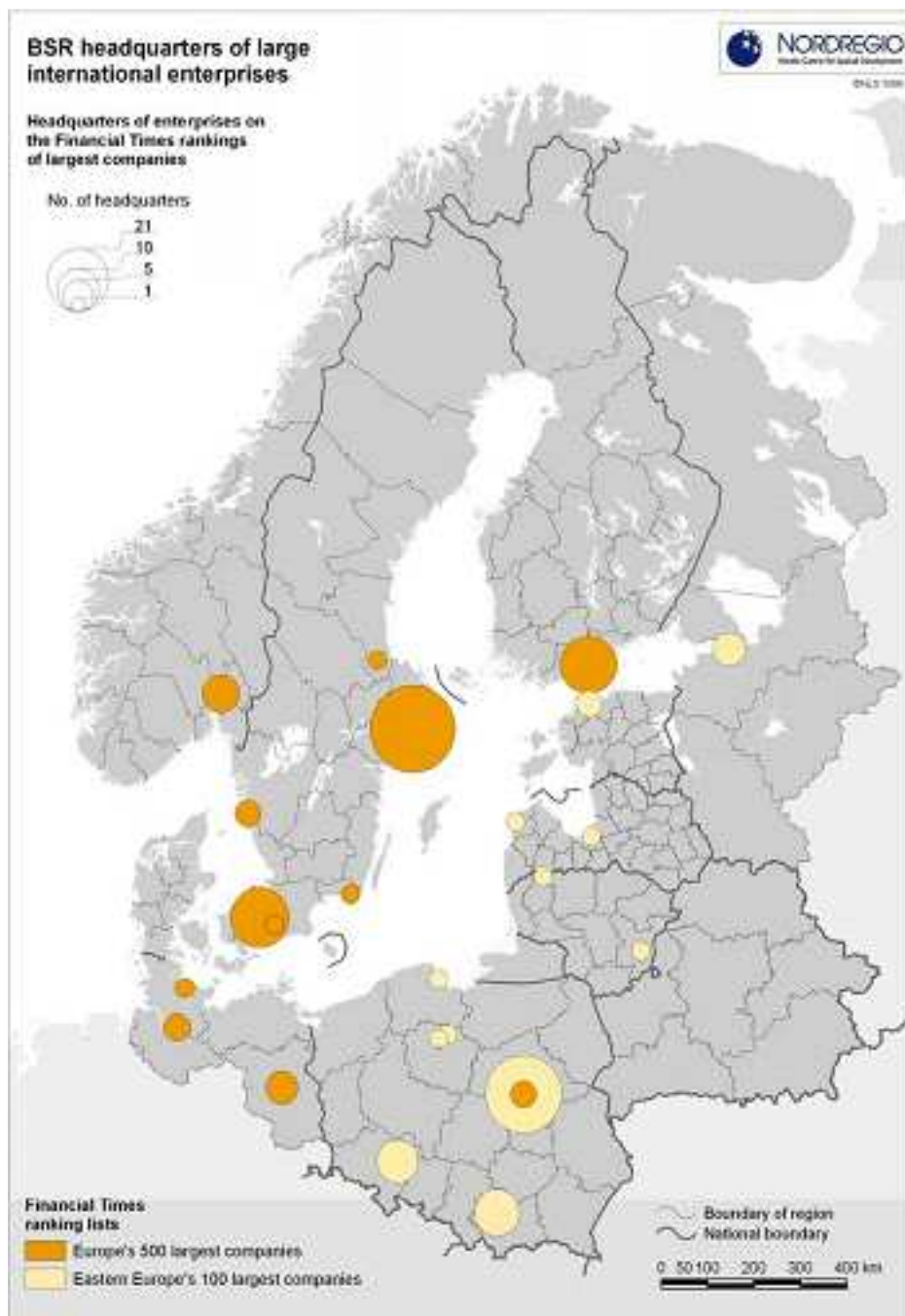

Wskaźnik obciążenia demograficznego na koniec 2001 r.
Liczba ludności w wieku 65 i więcej lat jako udział
w ludności w wieku od 14 do 64 lat

Rys. 9 Migracja netto w miastach i na obszarach wiejskich pomiędzy 1995 i 2001

Rys. 10 Główne siedziby bardzo dużych firm międzynarodowych znajdujące się w BSR

Rys. 11 Łączność pomiędzy miastami w BSR

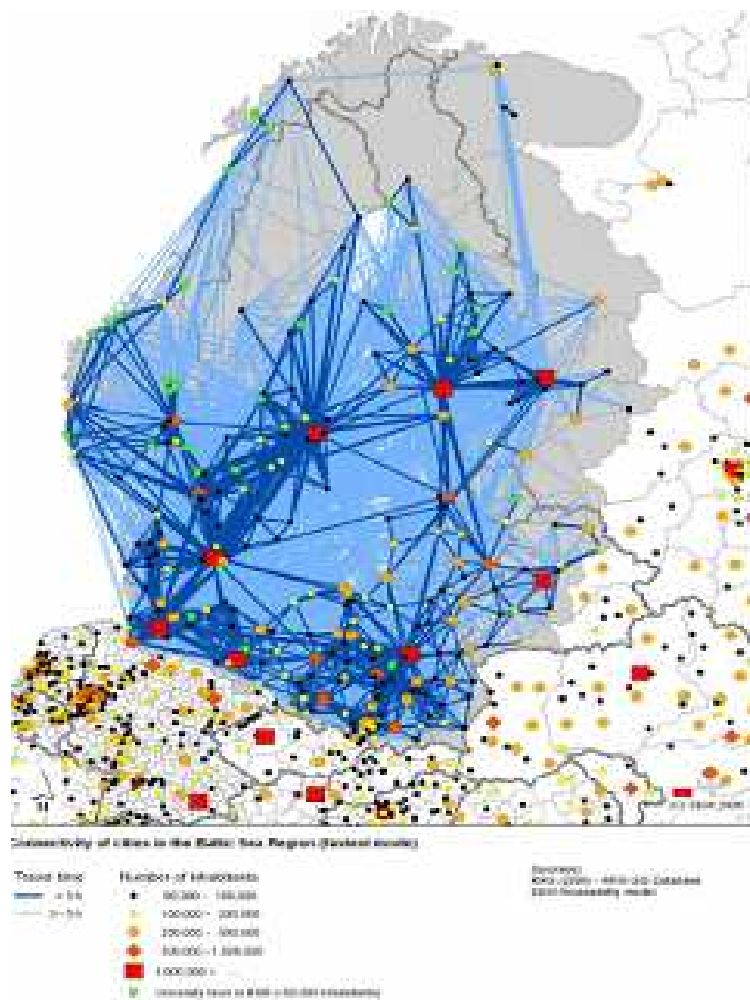

Figure 23. Fastest mode connectivity of BSR urban network.

Rys. 12 Wspierane przez EFRR obszary współpracy transgranicznej w Regionie Morza Bałtyckiego

